ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ „IORGU IORDAN - AL. ROSETTI"

GRAMATICA *de* BAZĂ *a* LIMBII ROMÂNE

Caiet de exerciții

univers enciclopedic gold

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ „IORGU IORDAN – AL. ROSETTI"

GRAMATICA *de* BAZĂ *a* LIMBII ROMÂNE

Caiet de exerciții

Redactor: RODICA CHIRIACESCU
Tehnoredactor: DIANA TATU
Coperta: ANNA-MÁRIA ORBÁN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Gramatica de bază a limbii române: caiet de exerciţii / Adina Dragomirescu, Isabela Nedelcu, Alexandru Nicolae, ... ; coord.: Gabriela Pană Dindelegan. – Bucureşti : Univers Enciclopedic Gold, 2010
ISBN 978–606–8162–69–0

I. Dragomirescu, Adina
II. Nedelcu, Isabela
III. Nicolae, Alexandru
IV. Pană Dindelegan, Gabriela (coord.)

371.671:811.135.1

ISBN 978–606–8162–69–0

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ „IORGU IORDAN – AL. ROSETTI”

GRAMATICA de BAZĂ a LIMBII ROMÂNE

Caiet de exerciții

Adina Dragomirescu, Isabela Nedelcu, Alexandru Nicolae,
Gabriela Pană Dindelegan, Marina Rădulescu Sala, Rodica Zafiu

Coordonator: Gabriela Pană Dindelegan

univers enciclopedic gold
București, 2010

GRUPUL EDITORIAL UNIVERS ENCICLOPEDIC GOLD

Str. Luigi Cazzavillan nr. 17, sector 1, Bucureşti
Tel.: 021.317.88.38; Fax: 021.317.88.42
e-mail: *difuzare@universenciclopedic.ro*
www.universenciclopedic.ro

Tiparul executat la Regia Autonomă „Monitorul Oficial"

ARGUMENT

Caietul de exerciții care însoţeşte ***Gramatica de bază a limbii române*** este un instrument de lucru practic, destinat, în egală măsură, profesorilor şi elevilor, asigurând dirijarea studiului gramaticii atât către aspectele reprezentative, tipice pentru modelul teoretic propus în *Gramatica de bază*, cât şi către anumite dificultăţi.

Organizarea *Caietului* urmează, în general, structura *Gramaticii,* fiecărui capitol teoretic corespunzându-i un set de exerciţii, cu observaţia că, pentru unele funcţii sintactice, s-a preferat realizarea unui set de exerciţii comun, pentru a facilita distingerea unor funcţii apropiate ca realizare.

Sunt propuse **exerciţii diversificate** atât ca **tipologie**, cât şi ca grad de **dificultate.**

• *Caietul* conţine exerciţii de recunoaştere şi de analiză, exerciţii de construcţie, de segmentare, de interpretare a unor exemple şi a unor situaţii numai aparent asemănătoare, precum şi teste-grilă cu alegere unică şi multiplă, însoţite adesea de cerinţa „Justificaţi răspunsul" sau „Exemplificaţi răspunsul corect", prin care se urmăreşte ca alegerea făcută din setul de posibilităţi să nu fie întâmplătoare, ci să fie rezultatul înţelegerii problemei. Unele exerciţii sunt teoretice (dar cu cerinţa frecventă de a exemplifica chestiunea discutată), altele sunt practice (urmărind înţelegerea şi capacitatea de aplicare a aspectelor teoretice), iar altele sunt normative (urmărind corectarea unor greşeli frecvente de exprimare).

• Exerciţiile sunt ierarhizate din punctul de vedere al gradului de dificultate, de la cele mai simple, notate cu [*], accesibile oricărui utilizator al *Gramaticii* şi al *Caietului,* la unele de dificultate medie [**], a căror rezolvare necesită o însuşire mai profundă a concepţiei *Gramaticii* şi, în final, la unele de dificultate mare [***], destinate celor care şi-au însuşit nu numai spiritul, ci şi subtilităţile din *Gramatica de bază.*

Toate exerciţiile propuse sunt rezolvate, pentru a oferi elevilor, profesorilor şi autorilor de manuale **modele** pe care să le folosească atât pentru buna însuşire a conţinutului *Gramaticii,* cât şi pentru crearea şi rezolvarea altor exerciţii. Au fost propuse modele de rezolvare, care pot fi consultate cu uşurinţă şi care nu trebuie însuşite *ad-litteram*: de exemplu, în cazul în care s-au propus rezolvări în tabel, nu este obligatoriu să se folosească această formulă; pentru exerciţiile care cer construirea unor exemple, s-a dat ca rezolvare numai una dintre nenumăratele posibilităţi de răspuns; în segmentarea grupurilor sintactice cu ajutorul parantezelor drepte şi în analiza morfologică nu s-a mers în detaliu decât atât cât a fost nevoie pentru cerinţa exerciţiului respectiv, ceea ce nu înseamnă că o segmentare / o analiză mai detaliată sau mai puţin detaliată decât cea propusă este greşită.

Autorii

CUPRINS

PARTEA I

DELIMITAREA GRUPURILOR SINTACTICE CU AJUTORUL PARANTEZELOR

*1. Pentru a putea trece la exercițiile de segmentare a grupurilor sintactice din acest caiet, rezolvați, mai întâi, acest exercițiu preliminar, care urmăreşte familiarizarea cu metoda de delimitare a grupurilor sintactice cu ajutorul parantezelor drepte, folosită în GBLR.
Folosiți parantezele drepte, indicând, în stânga jos, în interiorul parantezei, tipul de grup, iar în dreapta jos, în afara parantezei, funcția sintactică ocupată de grupul respectiv. Precizați care este centrul de grup, scriind „Centru" în dreapta cuvântului, fără a-l mai cuprinde între paranteze. Verificați dacă fiecare grup sintactic are un centru şi dacă numărul parantezelor care se deschid coincide cu cel al parantezelor care se închid.

(a) *copil cuminte*
(b) *acest copil cuminte*
(c) *util tuturor*
(d) *de masă*
(e) *aproape de masă*
(f) *câine capabil de iubire*
(g) *Ion aleargă.*
(h) *nedormind ieri*
(i) *copilul cuminte care cântă*

SUBSTANTIVUL ŞI GRUPUL NOMINAL (GN)

Genul şi numărul

***1.** Indicaţi formele de plural ale următoarelor substantive: *alică / alice, bisturiu, chibrit, grijă, linx, maimuţoi, monolog, pardesiu, pârâu, rucsac.* Pentru a verifica răspunsul, consultaţi DOOM$_2$.

***2.** Alegeţi forma (formele) de plural corectă(e). Pentru verificarea răspunsului, consultaţi DOOM$_2$.

(a) sg. *azil* – pl. *aziluri / azile*
(b) sg. *copertă* – pl. *coperţi / coperte*
(c) sg. *ciocolată* – pl. *ciocolate / ciocolăţi*
(d) sg. *compromis* – pl. *compromise / compromisuri*
(e) sg. *nivel* – pl. *niveluri / nivele*
(f) sg. *comisar-şef* – pl. *comisari-şef / comisar-şefi / comisari-şefi*
(g) sg. *prim-procuror* – pl. *primi-procurori / prim-procurori*
(h) sg. *maşină-unealtă* – pl. *maşini-unelte / maşini-unealtă / maşină-unelte*
(i) sg. *volt-amper* – pl. *volţi-amperi / volt-amperi*
(j) sg. *cuvânt-titlu* – pl. *cuvinte-titluri / cuvinte-titlu.*

***3.** Următoarele substantive sunt defective de număr: *antimemorii, consumabile, indispensabili, lapţi, orez, vitalism, vlagă, vogă, zahăr.* Arătaţi căror clase de gen aparţin acestea.

****4.** Arătaţi prin ce mijloace (desinenţe, articol, alternanţe) se marchează genul şi numărul substantivelor din următoarele construcţii:

(a) *Fratele meu este elev.*
(b) *Îi îngheţaseră picioarele.*
(c) *Biblioteca noastră este modernă.*
(d) *I-am oferit flori profesoarei.*
(e) *Pereţii băii erau albi.*
(f) *Profesorii facultăţilor noastre sunt celebri.*

Cazul substantivului

****1.** Comparaţi următoarele structuri, indicând cazul fiecărui substantiv marcat prin aldine:

(a) *cartea* ***lui Ion*** *– supărarea* ***lui Ion*** *– Casa aparţine* ***lui Ion*** *– măsuri ostile* ***lui Ion*** *– datorită* ***lui Ion*** *–* (*este*) *nepot de soră* ***lui Ion*** *– împotriva* ***lui Ion***;

(b) *averea **comunei** – avere aparținătoare **comunei** – Situația convine **comunei** – trăsături specifice **comunei** – asupra **comunei**;*
(c) *Mă doare **inima** – Îmi ascult **inima** – Îmi bate **inima** – Are **inima** bolnavă – cu **inima** bolnavă – lângă **inimă** – tratament pentru **inimă** – Asta înseamnă **inimă** sănătoasă;*
(d) *Mă privește **Ion** – despre **Ion** – în loc de **Ion** – L-au botezat **Ion** – **Ion**, ce mai aștepți?*

**2. Se dau fragmentele (a)-(d); indicați cazul substantivelor subliniate și justificați apariția fiecărui caz. Folosiți, pentru răspuns, tabelul de mai jos:

(a) *În preajma Capitalei, de-a lungul Dâmboviței, și-au găsit adăpost, într-o tabără de corturi, câteva familii de romi venite din sudul țării.*
(b) *Grație ajutorului primit din partea profesorilor, olimpicii au reușit să ajungă la locul de desfășurare a olimpiadei, iar eforturile tuturor s-au încununat cu rezultate remarcabile.*
(c) *Câteva ore mai târziu, a fost numit director al micii fabrici de lactate, fără a fi cerut el aceasta și fără a avea vreo pregătire în prelucrarea laptelui.*
(d) *Datorită pregătirii sale, s-a angajat profesor la Universitate, primind sarcini de predare a limbii române străinilor.*

Substantivul	Cazul	Justificare

**3. Pentru substantivele subliniate (în exercițiul 1) și aflate la cazurile oblice (G și D), indicați care sunt mărcile cazuale și tipul de marcare. Folosiți tabelul de mai jos:

Substantivul	Cazul	Tipul de marcare	Descrierea mărcii / mărcilor de caz

****4. Se dă următorul fragment:**

Dacă stau să mă gândesc bine, (...) îi datorez lui Nicolae Manolescu în bună parte îndârjirea mea de a aprofunda problemele. Dacă lui Manolescu i s-a părut neconvingătoare o anumită idee a mea, poate că trebuie să revin și să-mi întăresc argumentarea în favoarea susținerii ei, poate că trebuie să renunț la ea și s-o modific. Apropiindu-mă și despărțindu-mă și iar apropiindu-mă și iar despărțindu-mă de Manolescu, mi-am dat seama că el face parte din biografia mea intelectuală. La mulți ani, Nicolae Manolescu! (S. Marcus, în *Nicolae Manolescu – 70*)

Păstrând ordinea de apariție a formelor, includeți substantivele subliniate (în funcție de cazul fiecăruia) în tabelul care urmează. După completarea tabelului, indicați, pentru cazurile dativ și vocativ, prin ce se marchează forma cazuală:

Caz N	Caz G	Caz D	Caz A	Caz neutru	Caz V

**5. Tăiaţi cu o linie construcţiile neacceptate de norma literară, păstrându-le numai pe cele acceptate; explicaţi în ce constă fiecare greşeală:

(a) *urmarea a multor greşeli făcute anterior; urmarea a foarte multe greşeli făcute anterior; urmarea multor greşeli făcute anterior;*
(b) *din cauza lui Ion şi a lui mama; din cauza lui Ion şi a mamei;*
(c) *în jurul rezultatelor şi a soluţiilor propuse; în jurul rezultatelor şi al soluţiilor propuse; în jurul rezultatelor şi multor soluţii propuse;*
(d) *cartea lui Catrinel şi a lui sora ei; cartea lui Catrinel şi a surorii ei;*
(e) *Trimit lui Vasile şi lui Ioana o carte de poveşti; Trimit lui Vasile şi Ioanei o carte de poveşti;*
(f) *rochia la fata noastră; rochia fetei noastre;*
(g) *din cauza la criză; din cauza crizei;*
(h) *I-a plăcut la fata noastră să vină cu noi; I-a plăcut fetei noastre să vină cu noi.*

**6. Se dau construcţiile (a)-(c). Indicaţi ce relaţie cazuală marchează componentul *a* şi care este statutul lui morfologic.

(a) *Această plângere a Inspectoratului împotriva a cinci studenţi şi a douăzeci de profesori i-a mirat pe toţi.*
(b) *Au mai rămas câteva reclamaţii contra a foarte puţini profesori de liceu.*
(c) *Graţie a trei profesori inimoşi, pătrunşi de dorinţa de introducere a noilor programe, dificultăţile au fost depăşite.*

***7. Folosind sistemul de paranteze drepte, indicaţi, pentru următoarele trei fragmente, grupurile sintactice organizate de substantiv, marcând cazul pentru fiecare centru de grup substantival.

(a) *Graţie profesorilor din facultate, am fost recomandată unui teatru bucureştean, care m-a angajat, provizoriu, actor.*
(b) *Contrar aşteptărilor, aici, munca şi talentul artiştilor nu erau uşor recunoscute, aşa că m-am hotărât să plec în Braşov, oraşul copilăriei mele.*
(c) *Lângă fereastră, aştepta un coş cu flori roşii, fiind lăsat special până la finalul spectacolului, când artiştii, angajaţi în spectacol, se întâlneau cu regizorul.*

Analiză morfematică şi clase flexionare

***1. Se dă textul:

Asculta <u>piesele</u> cu cea mai mare atenţie, ca un om complet liber, dedicat frumosului, şi, făcând cerc, discuta <u>spectacolul</u> cu grupul său. Punea note, oral, la actori, prilej de prezentare a unora în lojă. Nu totdeauna Pomponescu şedea în lojă, câteodată mergea pur şi simplu într-un <u>stal</u> dacă întâlnea un cunoscut şi găsea loc liber. O asemenea ambalare pentru spectacole şi concerte făcea mai puţin şocantă frecvenţa asiduă a lui Pomponescu la Operă, unde, cu sprijinul său discret, Indolenta căpătase angajament şi cânta în numeroase <u>roluri</u>. Într-unul din

turnee, Pomponescu oferi o masă la „Capşa", în cabinet particular, cunoscuţilor săi de la Saferian. În compunerea listei, Gaittany ezită a pune pe Ioanide, însă ministrul adăugă cu propria lui mână acest nume. Ioanide se scuză în chipul cel mai pertinent, prin doliul său. Dintre femei participă numai madam Valsamaky-Farfara. Între Pomponescu şi madam Farfara se putea constata o notă comună prin contrast cu Hagienuş, de pildă. Câteşitrei îmbătrâneau, admiţând că depăşirea unei anume vârste trebuie notată cu acest nume al involuţiei. Îmbătrânirea lui Hagienuş era neglijentă şi comică. (...) Pomponescu, dimpotrivă, avea păr tare, mustaţă dură, bustul umflat, mersul drept, excepţie făcând o încovoiere a şirei spinării, reclamată parcă de nevoia adaptării la cubajul camerelor. Afară de această soliditate corporală, se observa o rezistenţă morală. (...) Aceeaşi preocupare de a-şi ascunde procesul de involuţie se constata şi la madam Valsamaky-Farfara, care lupta dramatic cu o îmbătrânire accelerată. (G. Călinescu, *Bietul Ioanide*)

Descrieţi structura morfematică a substantivelor subliniate şi arătaţi ce indică morfemele gramaticale.

***2. Arătaţi căror clase de flexiune aparţin substantivele subliniate în textul de la exerciţiul 1.

Clase semantice de substantive

1. Selectaţi din textul dat mai sus (vezi *supra*, **Analiză morfematică şi clase flexionare, exerciţiul 1.) patru substantive proprii şi analizaţi-le morfosintactic.

**2. Analizaţi morfosintactic substantivele colective din fragmentele de mai jos:

(a) *Grupuri suspecte se aglomerau la colţuri de stradă, elevi de şcoală mergeau „in corpore" pe trotuare.* (G. Călinescu, *Bietul Ioanide*)

(b) *Procesul se ţinu fără publicitate mare, contemplat cu rezervă de toată presa, din felurite calcule politice.* (*ibid.*)

(c) *Preotul crezu a fi înţeles. În curând, în locul militarilor, apăru în piaţa cartierului un stol de sutane negre.* (*ibid.*)

**3. Alcătuiţi câte trei perechi de exemple, în care substantivele *piatră, pâine, peşte* să fie o dată masive şi a doua oară non-masive.

***4. Analizaţi din punctul de vedere al articulării şi al cuantificării (al exprimării cantităţii) substantivele masive subliniate din următoarea reţetă culinară:

Ficat cu sos de ceapă

750 g ficat, 1 lingură de unt, 1 linguriţă de făină, 1 lingură de arpagic tocat, 1 linguriţă de frunză de pătrunjel tocat, 1 ceaşcă zeamă de carne, 1/2 ceaşcă de vin, 1/2 lingură de bulion, sare, piper.

Se curăţă ficatul de pieliţă şi se taie bucăţi. Se înfierbântă într-o cratiţă o lingură de unt, se pune ficatul şi se întoarce cu o furculiţă, câteva minute pe o parte şi pe

alta, ca să se rumenească deopotrivă. Se pune sare, piper, arpagicul tocat mărunt și frunza de pătrunjel. Se presară o linguriță de făină. Se rumenește totul câteva minute. Se toarnă vin, zeama de carne și se adaugă puțin bulion. Se servește îndată ce a dat în fiert. (S. Marin, *Carte de bucate*)

***5. Selectați din textul dat mai sus (vezi *supra*, **Analiză morfematică și clase flexionare,** exercițiul **1.**) șase substantive abstracte: două nederivate, două postverbale și două postadjectivale, și analizați-le morfosintactic. În cazul substantivelor postverbale și postadjectivale, indicați și trăsăturile verbale, respectiv adjectivale.

***6. Analizați substantivele relaționale subliniate din textul de mai jos sub aspect sintactic (combinarea numelor relaționale cu determinanții, exprimarea complementului, poziții sintactice în care apar):

– Mă simt nu se poate mai prost, de aceea, cu părere de rău, va trebui să mă căsătoresc din nou. Soția mea din urmă a fost sfătuită de medic să ducă viață liniștită. (...) După manevra despărțirii corporale, Gonzalv își reluă cu mai multă încredere vizitele la nepoata lui Conțescu, ba chiar izbuti a o aduce acasă la el. (...) Când văzu paturile copiilor, nepoata întrebă:
– De ce mai ții paturile, dacă copiii s-au dus la mamele lor?
– S-au dus provizoriu, până mă căsătoresc. Apoi îi readuc acasă. Cum? Să-mi gonesc copiii? Ai avea inimă să mă lași să comit această crimă?
– Nu văd ce crimă ar fi, din moment ce ei stau mult mai bine la mamele lor. Pentru mine ar fi niște copii vitregi. (...)
Gonzalv fu și mulțumit, și dezamăgit. (...) Își exprimă această nedumerire față de Conțescu:
– Așa sunt femeile. (...) Îți ții copiii în altă parte la început, pe urmă, tot aducându-i din când în când pe acasă, nepoată-mea are să se obișnuiască. (G. Călinescu, *Bietul Ioanide*)

Grupul nominal

**1. Arătați care este componența grupurilor nominale subliniate din textul de mai jos și ce poziții sintactice ocupă în grupurile sintactice imediat superioare în care se includ:

Este o minune că Hristos cel fără de păcat se simțea ca printre ai săi în societatea ticăloșilor. Dacă stăm să ne gândim bine, minune și mai mare (...) este că acești ticăloși consimțeau să petreacă în tovărășia neprihănirii. (N. Steinhardt, *Jurnalul fericirii*)

***2. Completați tabelul de mai jos, indicând structura internă a grupurilor nominale selectate din textul următor:

Era ca și când odaia aceea ar fi căpătat tot mai mult o viață a ei, umflată la umbră, hrănită din putregaiul și piatra de sulf a cine știe cărei alte lumi. Dormind între părinții lui, în camera luminoasă chiar și noaptea – căci trupurile părinților radiau slab, liniștitor, răsfrângându-și aurele peste copil ca două delicate plăpumioare –, Mircișor călătorea adesea în camera cealaltă. (M. Cărtărescu, *Orbitor*)

Grupul nominal	Centru	Determinant	Cuantificator	Modificator	Posesor	Complement
[*odaia aceea*]						
[*o viață a ei, umflată la umbră, hrănită din putregaiul și piatra de sulf a cine știe cărei alte lumi*]						
[*putregaiul și piatra de sulf a cine știe cărei alte lumi*]						
[*sulf*]						
[*a cine știe cărei alte lumi*]						
[*părinții lui*]						
[*camera luminoasă*]						
[*două delicate plăpumioare*]						

ARTICOLUL

***1.** Identificaţi articolele din textele de mai jos şi precizaţi de ce tip sunt.

(a) *Să luăm acum un caz din istoria noastră contemporană, unele momente care suscită aprigi controverse nu numai între istorici, ci şi în marele public: care au fost opţiunile oamenilor noştri în cursul celui de-al Doilea Război Mondial?* (N. Djuvara, *Există istorie adevărată?*)

(b) *Progresul libertăţii în istoria omenirii nu este, de aceea, un progres înregistrat doar în combaterea limitelor exterioare impuse, ci în primul rând în cel al disputei cu limitele pe care ni le-a impus natura din noi şi care reprezintă lupta de-o viaţă a fiecăruia cu el însuşi.* (G. Liiceanu, *Despre limită*)

****2.** Indicaţi ce statut lexico-gramatical au cuvintele / segmentele subliniate.

(a) *Iar astăzi... astăzi coşmarul îşi trăia apogeul. Zece feluri de măsline, mezeluri Campofrio, fistic arăbesc fără coajă, parfumuri originale, o mie de Fante şi Cole, magazine Levi's, KFC-uri, McDonalds-uri, baruri irlandeze, restaurante chinezeşti şi – insulta supremă – un ditamai Mall-ul ridicat taman pe locul unui fost templu al foamei.* (R. Paraschivescu, *Bazar bizar*)

(b) *Doar i-am spus lui Ion că tata nu o să vină şi în ziua următoare.*

(c) *Basarabia şi Bucovina de Nord sunt evacuate începând de a doua zi, în cele mai dezastruoase şi umilitoare condiţii. Urmarea o cunoaştem. Mai bine zis, urmările.* (N. Djuvara, *Există istorie adevărată?*)

(d) *Să luăm două cazuri din istoria contemporană, două cazuri foarte apropiate unul de altul (...), reprezentând momente încă sensibile şi care suscită aprigi controverse, nu numai între istorici şi politologi, ci şi în rândurile marelui public.* (N. Djuvara, *Există istorie adevărată?*)

****3.** Identificaţi articolele din textele de mai jos şi, dacă este cazul, comentaţi rolul lor de clasificator substantival.

(a) *Pe când eram student şi locuiam la cămin, am primit un pachet cu cărţi de la o necunoscută.* (T. Octavian, *Povestiri alese*)

(b) *În America se cultivă* un sine *independent, o unitate bine definită cu tendinţa de întreg cognitiv, motivaţional şi emoţional.* (internet)

(c) *Ea se instalează în aproapele anonim, dar îi afectează şi pe cei din jur.* (R. Paraschivescu, *Ghidul nesimţitului*)

(d) *Mă îndrept cu privirea / Spre ceva-ul din mine, / Şi vântul îmi spulberă pletele* (versuri, internet)

****4.** Ce interpretare au substantivele subliniate (individualizantă sau generică)? Construiţi exemple cu tipul opus de interpretare.

(a) *Nesimţirea e un virus redutabil, cu instalare rapidă şi efecte demolatoare. Ea se instalează în aproapele anonim, dar îi afectează şi pe cei din jur. Nesimţitul devine*

pe zi ce trece o prezență constantă, greu de evitat şi imposibil de strunit. (R. Paraschivescu, *Ghidul nesimțitului*)

(b) *Locul meu era acolo, rezervat, întrucât pe zi ce trece sunt şi eu tot mai mult o fantomă de pe vremea comisarului Moldovan.* (C. T. Popescu, *Cuvinte rare*).

(c) *Potrivit lui [Constantin Noica], călăul este, când se face socoteala finală, marele perdant.* (G. Liiceanu, *Despre ură*)

(d) *Pentru a rezista față de mediul cultural general, o cultură de specialitate trebuie să combine un anumit grad de autonomizare a ideilor de specialitate (...).* (H.-R. Patapievici, *Despre idei şi blocaje*)

(e) *Călugării, înverziți, ridicară mâinile.* (I. Groşan, *O sută de ani de zile la porțile orientului*)

****5.** Ce rol are articolul în următoarele secvențe subliniate?

Alături de Caragiale al nostru şi al satirei acționează un Caragiale universal. (T. Arghezi, *Pagini din trecut*)
În locul meu ai vinde azi, pripit, un Cézanne? (G. Călinescu, *Scrinul negru*)

****6.** Stabiliți statutul morfosintactic al cuvintelor omonime subliniate în exemplele de mai jos:

(a$_1$) ***Un*** *copil preferă televizorul, altul preferă să se joace.*
(a$_2$) *Am întâlnit* ***un*** *copil care mânca înghețată şi doi care mâncau vată pe băț.*
(a$_3$) *Ion are* ***un*** *copil care vrea mereu ceva bun.*

(b$_1$) ***Unei*** *fete i se rupsese tocul.*
(b$_2$) *I-am spus* ***unei*** *fete să plece şi celeilalte, să rămână.*
(b$_3$) *I-am permis* ***unei*** *fete să plece, iar pe două le-am rugat să rămână.*

(c$_1$) *Mi-am cumpărat* ***nişte*** *cărți.*
(c$_2$) *Am cumpărat* ***nişte*** *brânză.*

*****7.** Toponimele, subclasă a numelor proprii, sunt cuvinte inerent determinate (definit), care nu necesită prezența unui articol definit.
Există însă contexte în care articolul definit se poate realiza din cauze sintactice şi în cazul toponimelor. Menționați două astfel de contexte.

*****8.** Identificați articolele definite din textele de mai jos şi analizați modificările de ordin fonetic pe care le exercită asupra bazei:

(a) *Văzând privirea tânărului călugăr furişându-se spre tătăroaică, hanul îşi dezveli dinții din aur de la căderea Constantinopolului (1453) într-un surâs subțire, înțelept.* (I. Groşan, *O sută de ani de zile la porțile orientului*)

(b) *(...) şi începuse a înnopta când am ajuns într-o înfundătură de munți, unde se auzea răsunând glasul unui pârăuaş [...], prăvălindu-se şi izbindu-se de cele stânci fără voința sa.* (I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)

(c) *În umilire, eu nu recunosc drept autoritate instanța care hotărăşte pentru mine; hotărârea ei nu mă sporeşte, ci mă diminuează, îmi sărăceşte sau îmi anulează eul.* (G. Liiceanu, *Despre limită*)

PRONUMELE ŞI GRUPUL NOMINAL CU CENTRU PRONUME

Caracteristici generale

*1. Nu apar în ipostază de adjective pronominale următoarele tipuri de pronume:

(a) personalul, reflexivul, reciprocul, posesivul;
(b) personalul, formele de politeţe, reflexivul, reciprocul;
(c) personalul, formele de politeţe, reflexivul, negativul;
(d) personalul, formele de politeţe, reciprocul, indefinitul.

*2. Funcţionează numai în ipostază adjectivală, neputând apărea ca pronume:
(a) posesivul şi semiindependentul *al;*
(b) formele de întărire şi demonstrativul semiindependent *cel;*
(c) posesivul şi formele de întărire;
(d) formele de întărire şi reciprocul.

**3. Acolo unde este posibil, puneţi indicii de coreferenţialitate (care marchează faptul că pronumele îşi procură referinţa de la un alt element din contextul lingvistic), pentru pronumele din exemplele de mai jos:

(a) *Energia primitivă pe care-o risipeşte femeia asta a supt-o atât de la Barbu al ei, cât şi de la Ion Luca al meu.* (*Ultimele însemnări ale lui Mateiu Caragiale*)
(b) *Ăştia au fost mentorii ei de viaţă, Hagi Tudose şi Venturiano.* (*ibid.*)
(c) *Mă pedepsesc din nou, spre seară, ascultându-l pe Iorga la radio. Şi peste-un sfert de veac tot asta va face: va proslăvi priceperea românilor şi braţul lor de fier.* (*ibid.*)
(d) *După-amiaza, fiind duminică, o iau pe Emma la Brukenthal să privim stampele. O atrag spre una înfăţişând un grup de gentilomi, printre care Hoditz. Stăm şi privim îndelung personajul; îmi trec degetele peste chipul lui păros, suflu aburul frivol cu care se expune.* (*ibid.*)

Pronumele personal

*1. Formele clitice / neaccentuate ale pronumelui personal apar la cazurile:
(a) nominativ şi acuzativ;
(b) acuzativ şi genitiv;
(c) acuzativ şi dativ;
(d) acuzativ, genitiv şi dativ.

*2. Pronumele *mi* este în exemplul *Mi-a adus cartea pe care i-o împrumutasem:*
(a) personal;
(b) reflexiv.
Construiţi un exemplu în care *mi* să aibă cealaltă valoare.

**3. Alegeţi două pronume personale de persoana a 3-a şi construiţi exemple în care acestea să aibă, pe rând, utilizare deictică şi utilizare anaforică.

**4. Selectaţi din enunţurile de mai jos formele clitice / neaccentuate ale pronumelor personale şi caracterizaţi-le sub aspect morfosintactic şi semantico-referenţial:

(a) *Nu le duce grija copiilor, pentru că sunt mari şi pentru că ştie că o duc bine.*
(b) *Să nu îmi iei paharul!*
(c) *Pe Ion îl doare măseaua numai când mănâncă dulciuri.*
(d) *Îţi mulţumim pentru scrisorile pe care ni le trimiţi de sărbători.*
(e) *La un moment dat am constatat că lipseşte geanta cu care venisem. Şi atunci dă-i şi caută în toată casa.*
(f) *Dacă vrea să plece, n-are decât s-o facă.*

**5. Precizaţi ce funcţie sintactică (de complement direct sau de complement indirect) au cliticele pronominale omonime din următoarele perechi de exemple:

(a_1) ***Vă*** *aduc la cunoştinţă că sunteţi penalizaţi.*
(a_2) *Profesorul* ***vă*** *laudă numai pe voi.*

(b_1) ***Ne*** *spuneţi unde aţi fost?*
(b_2) *Maria nu* ***ne*** *cunoaşte.*

(c_1) ***Le****-am aşteptat cu flori.*
(c_2) ***Le****-am urat să aibă noroc.*

***6. Comparaţi sub aspectul funcţiei sintactice şi al regentului pronumele subliniate:

(a_1) *Ion îi e frate numai* ***lui****.*
(a_2) *Fratele* ***lui*** *este inginer.*
(a_3) *Îi dau* ***lui*** *ce am primit de la tine.*

(b_1) *Ţi-am cerut doar cartea-****mi****.*
(b_2) ***Mi****-a cerut cartea ta.*
(b_3) *S-au ridicat împotrivă-****mi****.*

Pronumele de politeţe

**1. Caracterizaţi din punct de vedere morfologic formele pronumelui personal de politeţe din enunţurile de mai jos (din Mircea Eliade, *Domnişoara Christina*). Semnalaţi, acolo unde este cazul, diferenţa dintre categoria gramaticală şi caracteristicile referenţiale, tipul de acord impus şi dublarea prin clitice:

(a) *Dumneavoastră sunteți bărbat, nu vă puteți speria.*
(b) *V-am ascultat recitind ... Mă minunam de memoria dumneavoastră ...*
(c) *Dar dumitale nu-ți este frică să te plimbi singură pe aici ? o întrebă Egor.*
(d) *Dumneata nu ești bine deloc ...*

Pronumele reflexiv şi pronumele reciproc

*1. Se dau textele:

(a) ***Îmi*** *număr banii în acea lumină himerică, îi sclipesc în pumn, dar nu reuşesc să-i socotesc şi încep să plâng, căci nu ştiu dacă-**mi** ajung să cumpăr o pâine.* (M. Cărtărescu, *Orbitor*)
(b) *Şifonierul era pe atunci aşezat paralel cu patul, şi **mă** priveam minute-n şir în luciul lui galben.* (*ibid.*)
(c) ***Își*** *suflecau acum fustele-n față, arătându-**și** pulpele groase.* (*ibid.*)
(d) *Fetele **își** aplecară capetele împrejurul vedeniei.* (*ibid.*)
(e) *Trebuia să **ne** tundem acum toți la chelie.* (*ibid.*)

Identificați pronumele reflexive, precizând persoana, numărul şi cazul.

**2. Se dă textul:

*Momente grețoase azi: **mă** înfrunt cu perceptorul în privința impozitului pe drumuri din anul curent. (...) Casația în secții unite **s**-a pronunțat fără echivoc, numai în Ialomița nu **se** ştie. (...) **Mă** înapoiez în şaretă cu junele Chiroiu; **şi**-a definitivat asemănarea cu Răstignitul, miroase chiar şi a oțet. Vrea principii dure în administrarea țării – el şi colegii lui sunt gata să-**şi** dea sângele pentru (...) România de mâine.* (*Ultimele însemnări ale lui Mateiu Caragiale*)

(a) Analizați formele de reflexiv subliniate, precizând valoarea fiecăruia, persoana, numărul şi cazul.
(b) Analizați morfosintactic fiecare dintre cele trei apariții diferite ale unității *şi*.

**3. În ipostaza de marcă sintactică de diateză, apare reflexivul:

(a) inerent;
(b) pasiv;
(c) impersonal;
(d) posesiv.

Dați (câte) un exemplu pentru soluția (soluțiile) corectă (corecte).

**4. Pentru fiecare dintre exemplele de mai jos, stabiliți dacă apare un pronume reciproc cu funcție sintactică sau un reflexiv formant:

(a) *Ei **se** duc unul la altul frecvent.*
(b) *Ei **se** visează unul pe altul.*
(c) *Ei **se** laudă unul pe altul.*
(d) *Ei **se** gândesc unul la altul.*

(e) *Ei se tem unul de altul.*
(f) *Ei se tachinează unul pe altul.*

**5. În exemplele de mai jos apar şi pronume reflexive cu funcţie sintactică, şi pronume personale în dativ sau în acuzativ. Subliniaţi aceste pronume şi stabiliţi, pentru fiecare, tipul şi cazul. Dacă există ambiguităţi de interpretare, comentaţi-le.

(a) *Te consider prietena mea.*
(b) *Îmi tricotez un pulover.*
(c) *Îmi aduc parfumuri din străinătate.*
(d) *Mă văd în oglindă.*
(e) *Îmi văd copilul rar.*
(f) *Îşi scrie memoriile.*
(g) *Nu te poate ajuta nimeni.*
(h) *Te poţi ajuta singur.*

***6. Ocupă o poziţie sintactică pronumele reflexiv cu următoarele valori:

(a) propriu-zis, posesiv, factitiv, reciproc;
(b) propriu-zis, posesiv, impersonal, pasiv;
(c) propriu-zis, factitiv, impersonal, pasiv;
(d) posesiv, factitiv, reciproc, inerent.
Daţi câte un exemplu pentru seria corectă.

***7. Completaţi spaţiile punctate:

(a) Pronumele reflexiv are forme proprii numai pentru persoana.....
(b) Pronumele reflexiv îşi procură referinţa printr-un mecanism anaforic de la nominalul care ocupă poziţia sintactică de...........
(c) Specificul reciprocului faţă de reflexiv constă în apariţia sa într-o structură.............

***8. În contextele de mai jos, reflexivul este ambiguu. Comentaţi aceste ambiguităţi, precizând diferenţele de analiză morfologică şi sintactică decurgând din interpretările posibile.

(a) *Se consideră că e nevinovat.*
(b) *Ea îşi face unghiile.*
(c) *Se crede că e cel mai inteligent.*
(d) *Se gândeşte mult.*

Adjectivul pronominal de întărire

*1. Completaţi spaţiile goale cu adjectivul pronominal de întărire potrivit:

(a) *Domnilor, fiţi voi .... sfătuitorii voştri !*
(b) *.......... apariţia lui era o surpriză.*
(c) *Draga mea, pe tine .... să te superi.*
(d) *Ei............. i se părea că a greşit.*

***2.** Reformulați enunțurile de mai jos, substituind semiadverbul focalizator *chiar* prin adjectivul pronominal de întărire:

(a) *Orașul e distrus chiar de locuitorii lui.*
(b) *Chiar tu ți-ai răspuns la întrebare.*
(c) *Chiar invitata voastră a greșit.*

****3.** Grupați aparițiile adjectivul de întărire din enunțurile de mai jos în două categorii, după cum valoarea sa este **(A)** de focalizator sau **(B)** de marcă de coreferențialitate (reflexivă). În a doua situație, marcați prin indici relația cu antecedentele:

(a) *Candidații vorbesc mult și neinteresant despre ei înșiși.*
(b) *Politețea însăși tinde să dispară.*
(c) *În miezul tragediei de a fi singur trăiește ascunsă însăși nevoia de singurătate.* (A. Blandiana, *Calitatea de martor*)
(d) *Anticul îndemn „Cunoaște-te pe tine însuți" rămâne tot ceea ce vreodată omul și-a cerut sie însuși mai greu.* (*ibid.*)

****4.** Analizați morfematic adjectivele de întărire din enunțurile de mai jos (din A. Pleșu, *Minima moralia*):

(a) *Cum poate un om să devină statuie, păstrându-și accidentul fizionomic ca pe însăși menirea sa?*
(b) *Legile ei sunt identice cu cele ale vieții înseși.*
(c) *Avem dreptate să atribuim individualului demnitatea etică supremă, imperativul moral absolut fiind: „învață să fii tu însuți"...*
(d) *Un astru rece sfârșește răstignit pe trupul însuși al lumii.*

Adjectivul pronominal posesiv

***1.** Adjectivul pronominal posesiv evocă în discurs:

(a) obiectul posedat;
(b) posesorul și obiectul posedat;
(c) posesorul.

***2.** Se dă textul:

Nu toți copiii mamei și ai tatei, câți mai trăim, ne adunasem acolo, în fața casei noastre de la Omida. Am spus casa noastră, adică a tuturor fraților și surorilor și am spus greșit. Casa aceea, de la Omida, în care trăiește de mulți ani ***sora mea*** *Elisabeta, nu mai e casa noastră, e casa ei, numai a ei. (...) Cumnatu-meu Sămânță, bărbatul* ***soră-mii*** *Elisabeta, după ce a luat din partea noastră a tuturor, act la mână că nu ridicăm nicio pretenție la moștenire, a dărâmat vechea casă (...). Acolo, în casa aceea dărâmată de cumnatu-meu Sămânță, a murit bunicul*

al cărui nume îl port, acolo a murit ***soră-mea*** *Rada şi frate-meu Alexe, acolo a murit mama.* (Z. Stancu, *Ce mult te-am iubit*)

Analizaţi morfosintactic adjectivele posesive din textul de mai sus.

****3.** Există, în textul de mai sus, forme de genitiv ale pronumelui personal? Dacă da, analizaţi-le morfosintactic. Stabiliţi dacă este posibilă înlocuirea lor prin adjectiv posesiv şi comentaţi diferenţa dintre cele două forme.

****4.** Comparaţi sub aspect morfosintactic cele trei secvenţe marcate cu caractere aldine din textul de mai sus, în care apare substantivul *soră* şi un posesiv.

****5.** Se dau exemplele:

(a) *A venit frate-meu.*
(b) *A venit al meu frate.*

Stabiliţi asemănările şi deosebirile de ordin morfosintactic dintre cele două apariţii ale adjectivului pronominal posesiv.

*****6.** Din punctul de vedere al structurii sale interne, adjectivul posesiv manifestă:

(a) trăsături pronominale, constând în acordul în gen, în număr şi în caz cu obiectul posedat;
(b) trăsături pronominale, constând în marcarea persoanei posesorului şi a numărului de posesori;
(c) atât trăsături pronominale, cât şi trăsături adjectivale;
(d) doar trăsături pronominale;
(e) doar trăsături adjectivale;
(f) trăsături adjectivale, constând în acordul în gen, în număr şi în caz cu obiectul posedat.

*****7.** Marca posesiv-genitivală se realizează:

(a) când adjectivul posesiv / grupul nominal în genitiv este vecin la stânga cu un constituent (regentul său) articulat cu articol definit;
(b) când adjectivul posesiv / grupul nominal în genitiv nu este vecin la stânga cu un constituent (regentul său) articulat cu articol definit;
(c) când grupul nominal în genitiv / adjectivul posesiv precedă regentul său;
(d) când regentul său este un nume propriu care nu se termină într-un formant omonim cu articolul definit.
Exemplificaţi răspunsurile corecte.

*****8.** Adjectivul posesiv poate îndeplini funcţia sintactică de:

(a) subiect;
(b) determinant;
(c) cuantificator;
(d) complement direct;
(e) complement al numelui;
(f) posesor;

(g) complement posesiv;
(h) complement indirect.
Exemplificaţi răspunsurile corecte.

Pronumele semiindependente *al* şi *cel*

***1.** Alegeţi forma corectă, tăind-o pe cea greşită:

(a) *Cartea este a lui Ion / Cartea este alui Ion.*
(b) *Casa de vacanţă este alor mei / Casa de vacanţă este a alor mei.*
(c) *Le-am luat un cadou la ai mei / Le-am luat un cadou alor mei.*
(d) *I-am spus o poveste copilului cel bun / I-am spus o poveste copilului celui bun.*
(e) *Nu ştiam povestea copilului cel cuminte / Nu ştiam povestea copilului celui cuminte.*

****2.** Analizaţi forma *a* din enunţurile de mai jos, răspunzând la următoarele cerinţe:
A. precizaţi care este statutul său morfosintactic;
B. precizaţi care este componenţa şi tipul grupului sintactic în care se include şi ce funcţie sintactică are acest grup în ansamblul enunţului (utilizaţi reprezentările cu paranteze drepte);
C. în cazul în care *a* este un pronume semiindependent, precizaţi modul în care îşi procură referinţa.

(a) *Pe scaun am văzut două genţi, dintre care una era a Mariei.*
(b) (arătând cu mâna spre o carte) *A Mariei are coperta roşie.*
(c) (pop.) *A de colo a înţeles cu siguranţă altceva.*
(d) *Prezentările a doi studenţi au avut ca subiect pronumele.*
(e) *Politicianul a ascultat părerile a mulţi oameni.*
(f) *Datorită a numeroase informaţii ce le primesc, mulţi cititori cumpără acea revistă.*
(g) *O prietenă a mamei este pasionată de pălării.*
(h) *Soţia a doua intentează divorţ.*
(i) *Unei colege a mele i se reproşează că tratează subiectul superficial.*

****3.** Analizaţi unitatea *cel / cele* din enunţurile de mai jos, răspunzând la următoarele cerinţe:
A. precizaţi care este statutul său morfosintactic;
B. precizaţi care este componenţa şi tipul grupului sintactic în care se include şi ce funcţie sintactică are acest grup în ansamblul enunţului (utilizaţi reprezentările cu paranteze drepte);
C. în cazul în care *cel* este un pronume semiindependent, precizaţi modul în care îşi procură referinţa.

(a) *Dă-mi-l, te rog, pe cel din stânga!*
(b) *Erau două ceasuri pe masă. Ceasul cel mic era al lui Ion, iar cel mare era al Mariei. Cel mare al Mariei e de foarte bună calitate.*
(c) *Cel ce a greşit o dată este mai prudent a doua oară.*

(d) *Cele trei fete mi-au spus că Ioana mă place.*
(e) *Spre surprinderea tuturor, Ion cel vesel lipsea de la petrecere.*
(f) *Cel mai bun prieten ţi se confesează.*
(g) *Cei doi au ajuns deja.*

***4. Forma demonstrativă *cel*:
(a) este doar pronume, nu şi adjectiv pronominal;
(b) este doar adjectiv pronominal, nu şi pronume;
(c) în funcţie de structurile sintactice în care apare, este fie pronume semiindependent, fie adjectiv pronominal semiindependent;
(d) poate fi omonim cu alte unităţi lingvistice;
Exemplificaţi fiecare răspuns corect.

***5. Complinirea obligatorie a pronumelui semiindependent *al* îndeplineşte funcţia sintactică de:
(a) determinant;
(b) cuantificator;
(c) posesor, atunci când *al* substituie un substantiv postverbal, postadjectival sau relaţional;
(d) complement în grupul nominal, atunci când *al* substituie un substantiv postverbal, postadjectival sau relaţional;
(e) complement în grupul nominal, atunci când *al* substituie un substantiv prototipic;
(f) posesor, atunci când *al* substituie un substantiv prototipic.
Exemplificaţi răspunsurile corecte.

Pronumele şi adjectivul pronominal demonstrativ

*1. Corectaţi următoarele enunţuri:
(a) *Am face orice ca un moment de graţie să fie repetat în aceleaşi condiţii, cu aceeaşi protagonişti.*
(b) *Acelora care le-a căzut în mână Jurnalul naţional au aflat că I.C. a plecat de la ziar.*
(c) *I-am spus de o mie de ori băiatului ăsta să fie mai atent.*
(d) *Nu pot să-ţi spun mai multe despre asta, însă tot ce ştiu sigur e că fata cealantă, Creaţa, a greşit.*
(e) *Opinia mea rămâne aceiaşi: aceeaşi băieţi au greşit.*

*2. Se dau textele:
(a) *Am face orice ca un moment de graţie să fie repetat în aceleaşi condiţii, cu aceiaşi protagonişti.* (H. Gârbea, *Raţă cu portocale*)
(b) *Ea este nemăsurată, incompatibilă cu durata celorlalte activităţi zilnice.* (ibid.)
(c) *La început am fost atât de uimit încât i-am bănuit pe ăia de la agenţia de turism că nici nu m-au trimis la Paris, ci în cu totul alt oraş.* (ibid.)

(d) *Tocmai pentru că emoţia acelor ani a fost exprimată acolo ca atare, pentru că nu am putut să mă desprind de ea şi să o prelucrez, într-un cuvânt, pentru că nu am ştiut să-mi manipulez indignarea, textele acelea datează şi ele rămân «simple» documente ale unei comoţii istorice, semne ale unei isterii în mers.* (G. Liiceanu, *Despre limită*)

(e) *Ceru să i se explice în detaliu mecanismul şi hotărî, în regim de urgenţă, interzicerea acestei escrocherii incompatibile cu demnitatea de provincie romană.* (H. Gârbea, *Enigme în oraşul meu*)

(f) *lungime lărgime şi dincolo, pă malu ălălalt rusesc, dincolo dă mare, era un teritoriu numit* (...) *tabăra rusească* (IVLRA)

(g) *iar despre ăstălaltu* (...) *am vorbit cu* (...) *cu Finansbank* (IVLRA)

Identificaţi pronumele şi adjectivele demonstrative din textele de mai sus, specificaţi tipul lor şi analizaţi-le morfosintactic.

****3.** Se dau textele:

(a) *Se cere mai mult spirit de iniţiativă şi ingeniozitate, relaţii şi tenacitate. Acesta poate fi stimulat, cum am văzut, prin diferite forme de cointeresare şi de coeditare.* (A. Marino, *Pentru Europa*)

(b) *Acum, copii de toate vârstele, împingând cărucioare pe măsură, menite să facă din ei nişte mici consumatori, sunt purtaţi prin Metro de la un raft la altul: «Uite, mamă, acesta este aspiratorul, acesta este cuptorul cu microunde. Acolo e un bax de detergent inteligent. Faţă de detergentul obişnuit, acesta identifică fiecare pată. Bagi 101 dalmaţieni şi scoţi 101 ciobăneşti bergamaşti, albi ca laptele Parmalat.»* (H. Gârbea, *Raţă cu portocale*)

(c) *Un june face curte unei tinere doamne şi o vizitează adesea sub pretextul admiraţiei faţă de căţeluşa ei albă, Rozica, pe care o îmbie cu bomboane. Căţeluşa îl îndrăgeşte, ca şi stăpâna, mai mult pe curtezan decât pe stăpânul şi soţul legitim. Acesta, gelos, neputându-se răzbuna pe nevastă, alege soluţia odioasă a otrăvirii Rozicăi.* (ibid.)

(d) *Totuşi, mi se pare că utilizarea romglezei are un înţeles psihologic ascuns: acela de a uniformiza limbajul în folosul unor indivizi incapabili să se exprime corect şi nuanţat româneşte.* (ibid.)

(e) *Apoi privind pe geam, se crispă brusc:*
– Cine-i ăla? Cine-i ăla din fotoliu?
– Cum cine, dragă! C. A. Rosetti, normal. Mi s-a părut că e Ion Solcanu.
(H. Gârbea, *Enigme în oraşul meu*)

Identificaţi demonstrativele din textele de mai sus, stabiliţi modul în care îşi procură referinţa (anaforic / deictic) şi, în cazul demonstrativelor anaforice, stabiliţi antecedentul.

****4.** Se dau textele:

(a) *Câtă vreme pe această stradă, care măsoară vreo 300 de metri, a mai ars un bec, dispariţia* <u>*celorlalte*</u> *mi s-a părut mai uşor de suportat, aproape insesizabilă.* (H. Gârbea, *Raţă cu portocale*)

(b) *Ea este nemăsurată, incompatibilă cu durata celorlalte activităţi zilnice.* (*ibid.*)

Comparaţi sub aspect morfosintactic cele două apariţii ale formei *celorlalte*.

***5. Adjectivele pronominale demonstrative pot fi:

(a) complemente directe;
(b) complemente predicative ale obiectului;
(c) determinanţi emfatici;
(d) subiecte;
(e) cuantificatori;
(f) determinanţi.
Exemplificaţi răspunsurile corecte.

***6. Se dau textele:

(a) *La început am fost atât de uimit încât i-am bănuit pe ăia de la agenţia de turism că nici nu m-au trimis la Paris, ci în cu totul alt oraş.* (H. Gârbea, *Raţa cu portocale*)
(b) *Sfârşitul de an şcolar a coincis cu* acela *al unui proiect cu buget mic.* (internet)
(c) *Să încerce cu ăştia de limbi străine* (IVLRA)
(d) *(...) şi astea plic n-au şină* (IVLRA)
(e) *A privit la fesurile* celorlalţi doi *şi a spus că nu poate să ştie ce culoare are fesul de pe capul său* (internet)
(f) *Problematica răspunderii juridice poate fi abordată din diferite unghiuri, fie acela al ştiinţelor juridice speciale (...)* (internet)

Delimitaţi grupurile nominale cu centru pronume demonstrativ, analizaţi componenţa lor şi indicaţi funcţia lor sintactică (utilizând reprezentările cu paranteze drepte).

Pronumele şi adjectivul pronominal indefinit (nehotărât)

*1. Cuvintele reunite în clasa pronumelor şi a adjectivelor pronominale indefinite se caracterizează din punct de vedere morfologic prin:

(a) variabilitate după gen, număr şi caz a tuturor membrilor clasei;
(b) invariabilitate după gen, număr şi caz a tuturor membrilor clasei;
(c) variabilitate după gen, număr şi caz a unor membri ai clasei şi invariabilitate a altora.
Exemplificaţi răspunsul corect.

*2. Adjectivele pronominale indefinite pot fi:

(a) doar determinanţi;
(b) doar cuantificatori;
(c) centre de grup şi determinanţi;
(d) centre de grup şi cuantificatori;
(e) determinanţi sau cuantificatori.
Exemplificaţi răspunsul corect.

*3. Unitatea *nişte* este:

(a) doar articol nedefinit;
(b) doar adjectiv pronominal indefinit;
(c) atât articol nedefinit, cât şi adjectiv pronominal indefinit, indiferent de tipul de substantive cu care se combină;
(d) atât articol nedefinit, cât şi adjectiv pronominal indefinit, apartenenţa la una dintre cele două clase fiind determinată de tipul de substantiv cu care se combină.

Exemplificaţi răspunsul corect.

4. În cazul indefinitelor care au aceeaşi formă şi în ipostază adjectivală, şi în ipostază pronominală (*câteva*), interpretarea din poziţia de nume predicativ (*Obiecţiile mele sunt* ***câteva*) este de:

(a) adjectiv;
(b) pronume.

**5. Se dau textele:

(a) *Îi lua o abureală, dar nu s-ar fi clătinat unul, nici cât podul Brooklyn sub vânt.* (H. Gârbea, *Enigme în oraşul meu*)
(b) *Deci omul care-i conduce pe alţii este bolnav.* (ibid.)
(c) *Iluminatul public se reduce la două becuri în tot satul. Toţi au votat în bloc cu România Mare.* (H. Gârbea, *Raţă cu portocale*)
(d) *Fiecare ins viu este un duşman în viaţă.* (H. Gârbea, *Enigme în oraşul meu*)
(e) *Da, mă înduioşezi, maestre, când vii să cumperi, cu banii strânşi prin cine ştie ce metode, un pic de stimă românească de care, săracul, n-ai avut parte.* (H. Gârbea, *Raţă cu portocale*)
(f) *Am cunoscut un individ care se lăuda că-i cunoscuse pe toţi scriitorii importanţi din România de după '50.* (ibid.)
(g) *Muza îţi e în vacanţă, iar eu mă usuc cu fiecare al tău rând nescris.* (internet)
(h) *Aceşti mulţi protestatari din piaţă vor să vorbească cu prim-ministrul.*
(i) *Dar furnicile erau altceva, erau prea mici.* (H. Gârbea, *Enigme în oraşul meu*)

Identificaţi pronumele şi adjectivele indefinite din textele de mai sus, specificaţi valoarea lor şi precizaţi funcţia lor sintactică.

**6. Se dau textele:

(a) *Sau poate, mă gândeam eu, excluzând cazul că tipul era nebun, va fi existând pe lumea asta cineva care să posede uzul acestui tip de scriere.* (H. Gârbea, *Enigme în oraşul meu*)
(b) *În sfârşit, alături, un cuplu de turci îşi spuneau ceva tandru într-o turcă melodioasă, dar ininteligibilă.* (H. Gârbea, *Raţă cu portocale*)
(c) *Fusese însurat de trei ori. Nu mai mult de doi-trei ani cu fiecare dintre neveste.* (H. Gârbea, *Enigme în oraşul meu*)
(d) *Fiecare din aceste domenii presupune un obiect şi o metodă specifică, net deosebite unele de altele.* (A. Marino, *Pentru Europa*)

Delimitaţi grupurile nominale **complexe** cu centru pronume indefinit, analizaţi componenţa lor şi indicaţi funcţia lor sintactică (utilizând reprezentările cu paranteze drepte).

***7. Se dau textele:

(a) *Acum se gândea cu oarecare amărăciune că nu i-a adus mare lucru.* (H. Gârbea, *Enigme în oraşul meu*)
(b) *Nimeni n-ar fi ştiut nimic dacă, încercând să smulgă prada cu un cleşte oarecare, presupusa moartă nu s-ar fi trezit de durere.* (*ibid.*)

Comparaţi sub aspect morfosintactic cele două apariţii ale formei *oarecare*.

Pronumele şi adjectivul pronominal negativ

*1. Inventarul de pronume şi adjective pronominale negative cuprinde unităţile:
(a) *nimeni, nimic, mulţi, puţini;*
(b) *nimeni, nimic, niciunul / niciun;*
(c) *niciunul / niciun, fiecare, oricare.*

*2. Din inventarul de pronume şi adjective pronominale negative este invariabil sub aspectul cazului:
(a) *niciunul / niciun;*
(b) *nimic;*
(c) *nimeni.*

**3. Alegeţi varianta corectă, tăind-o pe cea greşită:

(a) ***Nici una / Niciuna**, nici două, gata să se omoare.*
(b) ***Nici un / Niciun** coleg nu ne-a ajutat.*
(c) *N-am cerut ajutorul **nici unuia / niciunuia**, nici altuia.*
(d) *Nu-i **nici o / nicio** problemă.*
(e) *N-a rezolvat **nici o / nicio** problemă, nici două, pur şi simplu nu şi-a făcut tema.*
(f) *Terenul din jurul casei este de **nici o / nicio** sută de metri.*
(g) *După **nici un / niciun** kilometru de alergat, a abandonat cursa.*
(h) *Ion este arogant şi nu e **nici un / niciun** bun cercetător.*

**4. Se dau textele:

(a) *Niciun elev al lui nu a devenit sfătuitorul unui Walesa român.* (G. Liiceanu, *Jurnalul de la Păltiniş*)
(b) *Poate că asupra acestora faptele culturii şi forţa cuvântului nu mai au niciun efect.* (*ibid.*)
(c) *Câte, de pildă, din conceptele lui Heidegger au prins? Niciunul, cred.* (*ibid.*)
(d) *Un mod de a spune că nicio definiţie nu poate să-l circumscrie, niciun atribut nu-l epuizează.* (*ibid.*)
(e) *Nu am avut profesori, nu mu m-a preluat nimeni cu gândul lui.* (*ibid.*)
(f) *Nu mai exista nicio urmă din gândirea standardizată a culturilor staliniste.* (*ibid.*)
(g) *Mă gândesc la cărţile pe care şi le-a scris cuminte ca o cârtiţă încăpăţânată, nerăsfăţat de nimeni, nelaureat.* (*ibid.*)

(h) *Dar problema asta poate deveni şi a nimănui dacă nu o ataci cu o idee.* (*ibid.*)
(i) *Mie, dialogul acesta nu-mi spune nimic pozitiv.* (*ibid.*)

Alegeţi pronumele şi adjectivele pronominale negative şi analizaţi-le morfosintactic.

Pronumele şi adjectivul pronominal interogativ

***1.** Semantic, pronumele interogative funcţionează ca:

(a) deictice;
(b) anaforice;
(c) deictice şi anaforice;
(d) variabile.

***2.** Din inventarul de interogative, funcţionează numai ca pronume unitatea:

(a) *cine;*
(b) *ce;*
(c) *care;*
(d) *ce fel de.*

***3.** Din inventarul de interogative, funcţionează numai ca adjectiv pronominal unitatea:

(a) *cine;*
(b) *ce;*
(c) *care;*
(d) *ce fel de.*

***4.** Pronumele şi adjectivele pronominale interogative apar în propoziţii:

(a) interogative totale;
(b) interogative parţiale;
(c) exclamative;
(d) asertive.

***5.** Pronumele şi adjectivele pronominale relativ-interogative apar:

(a) la trecerea în vorbire indirectă a propoziţiilor interogative totale;
(b) la trecerea în vorbire indirectă a propoziţiilor interogative parţiale;
(c) la trecerea în vorbire indirectă a propoziţiilor exclamative;
(d) la trecerea în vorbire indirectă a propoziţiilor asertive.

****6.** Analizaţi morfologic şi sintactic pronumele şi adjectivele interogative din exemplele de mai jos. Transformaţi exemplele de mai jos astfel încât interogativele să devină relativ-interogative.

(a) ***Cine*** *a fost răsplătit?*
(b) *De* ***câte*** *zile eşti plecat?*
(c) ***Cărui*** *copil nu-i plac prăjiturile?*
(d) ***Ce****-ai păţit?*
(e) ***Cui*** *îi spui secretul?*

Pronumele şi adjectivul pronominal relativ

***1.** Alegeţi construcţia corectă, tăind, acolo unde este cazul, varianta incorectă (sau variantele incorecte):

(a) *Steaua este echipa* ***a căror iniţiative / ale cărei iniţiative / a cărei iniţiative*** *le-am urmărit.*
(b) *Steaua este echipa* ***în ale căror rezultate / în a căror rezultate / în ale cărei rezultate*** *am crezut.*
(c) *Elevii* ***a căror opinie / a cărei opinie / ai cărei opinie*** *a contat sunt puţin numeroşi.*
(d) *Au venit mulţi participanţi* ***la a căror prezenţă / la prezenţa cărora*** *nu m-am aşteptat.*

***2.** Rescrieţi enunţurile, corectând, acolo unde este cazul, folosirea pronumelor relative; subliniaţi forma / secvenţa corectată:

(a) *Copilul care i-am dat cartea a dispărut cu ea.*
(b) *Răspunsul care l-am primit nu mi-a fost de niciun ajutor.*
(c) *Înţeleg şi eu atâta lucru, fiindcă nu mai merge cu sistema asta, care, când te gândeşti, te-apucă groaza, monşer.* (I.L. Caragiale, *Situaţiunea*)
(d) *Omul de a intrat e tare bolnav.*
(e) *Fata de ai văzut-o a fost de două ori internată.*

****3.** Se dau următoarele *Cugetări* din N. Iorga:

(a) *Pentru lume poetul e cineva care face versuri, precum generalul e cineva în uniformă aurită care stă călare pe un cal frumos.*
(b) *Sunt oameni ale căror păreri atârnă de ale adversarilor lor şi cărora duşmănia le dă un crez.*
(c) *Adesea mustrarea de cuget pentru ce n-ai făcut e mai chinuitoare decât aceea pentru ce-ai făcut.*
(d) *Nu te încrede în iubirile al căror motiv eşti îndemnat să-l cauţi.*
(e) *Naţiunea ta nu e numai naţiunea de unde vii, ci şi aceea din care meriţi să faci parte.*
(f) *Te poţi împăca deplin cu un duşman, iertând ce a făcut; nu te poţi împăca însă cu acela a cărui fiinţă însăşi e o veşnică făgăduială de fapte rele.*

Selectaţi propoziţiile relative (PRel); specificaţi regentul, tipul sintactic de propoziţie relativă, precum şi funcţia sintactică a relativei.

*****4.** Folosind aceleaşi „cugetări" din N. Iorga, indicaţi, pentru fiecare propoziţie relativă, care este elementul relativ (pronumele, adjectivul sau adverbul relativ); caracterizaţi-l morfologic şi indicaţi funcţia sintactică pe care o îndeplineşte în organizarea subordonatei relative.

*****5.** Indicaţi, pentru aceleaşi fragmente din exerciţiile (1) şi (2), care sunt cazurile de imbricare şi arătaţi în ce constă aceasta.

Grupul nominal cu centru pronume

****1.** Se dă textul:

Dumneata poți desigur să îmi răspunzi că nimeni nu este profet în țara lui și că prezentul totdeauna nedreptățește, sau că așa este dintotdeauna lumea și că nimeni nu va reuși să o schimbe... Iar atunci eu am să-ți spun că în fiece om există ceva ridicol și ceva dezgustător, astfel că oricare dintre noi se află neapărat la discreția celui ce îl privește. Ești doar atât și doar ceea ce privirea ce se oprește asupra ta va reține. (G. Adameșteanu, *Dimineață pierdută*)

Indicați structura grupurilor nominale cu centru pronume subliniate, precum și grupurile în care se includ.

*****2.** Construiți câte un enunț în care:

(a) un pronume negativ să primească un modificator adjectival;
(b) un pronume demonstrativ să primească un modificator grup prepozițional;
(c) un pronume demonstrativ să primească drept modificator o propoziție relativă cu antecedent;
(d) un pronume semiindependent (*al* sau *cel*) să primească un posesor;
(e) un pronume nehotărât să primească un posesor.

NUMERALUL ŞI GRUPUL NOMINAL CU CENTRU NUMERAL (GN_{NUM})

*1. Explicaţi care este structura internă a numeralelor cardinale *una, doisprezece, paisprezece, douăzeci, şaizeci şi unu, o sută doi, două sute de mii*, indicând şi ce gen au.

*2. În enunţul *Ieri mi-am cumpărat aceste cinci CD-uri*, funcţia sintactică a numeralului este:

(a) determinant;
(b) cuantificator;
(c) determinant şi cuantificator;
Motivaţi-vă opţiunea.

*3. Numeralul cardinal 12 are două forme de gen, puse în evidenţă numai în pronunţare, dacă numeralul este scris cu cifre:

(i) *doisprezece* – masculin
(ii) *douăsprezece* – feminin

În enunţurile de mai jos, precizaţi care formă este corectă şi explicaţi de ce.

(a) *Afară sunt 12 °C.*
(b) *În 12 localităţi rurale s-au construit săli de sport.*
(c) *Lungimea bazinului de înot e de 12 metri.*
(d) *Este ora 12.*
(e) *Pendula a bătut de 12 ori.*
(f) *Ne vom întâlni pe data de 12 decembrie.*
(g) *N-am citit decât până la pagina 12.*

**4. Arătaţi în ce clasă lexico-gramaticală se încadrează cuvintele subliniate din textul de mai jos. Pentru numerale, precizaţi şi valoarea (adjectivală, pronominală sau substantivală) cu care funcţionează în contextul dat.

Din balconul apartamentului meu situat la etajul 7, mă uitam la grupul de copii care se jucau în parc. Un băieţel şi o fetiţă se ţineau de mână şi făceau primii paşi, sub privirile atente ale unui tânăr cuplu – părinţii celor doi gemeni. Copiii se împiedicau mereu: o dată, de două ori ... a treia oară au căzut şi amândoi au început să plângă. Părinţii i-au luat în braţe şi mama i-a dat fiecăruia câte o banană. Fetiţa a mâncat cam un sfert, după care i-a întins-o tatălui. Mai încolo, vreo cinci copii mai măricei se jucau cu un pui de câine pekinez, care ţopăia vesel printre ei. Bucuria căţelului a fost înzecită când o fetiţă l-a luat în braţe şi a început să-l mângâie. Pe aleea de lângă parc au apărut trei tineri, toţi trei părând foarte grăbiţi. Primul din stânga vorbea tare şi gesticula aprins, iar ceilalţi doi îl ascultau cu interes; unul dădea din cap în semn de aprobare.

**5. Alegeți enunțurile corecte din perechile de mai jos şi motivați-vă opțiunea:

(a_1) *Mai sunt câteva zeci de metri până la cabană.*
(a_2) *Mai sunt câțiva zeci de metri până la cabană.*

(b_1) *Câte zeci de lei ai cheltuit azi?*
(b_2) *Câți zeci de lei ai cheltuit azi?*

(c_1) *Merele astea nu cântăresc niciun kilogram.*
(c_2) *Merele astea nu cântăresc nici un kilogram.*

(d_1) *Maria nu e leneşă şi nu e nicio fată proastă.*
(d_2) *Maria nu e leneşă şi nu e nici o fată proastă.*

**6. Se dau enunțurile:

(a) *I-am dat Mariei <u>cei două sute de lei din sertar.</u>*
(b) *I-am dat Mariei <u>cele două sute de lei din sertar.</u>*

Explicați de ce sunt corecte din punctul de vedere al acordului şi reprezentați schemele grupurilor sintactice subliniate cu ajutorul procedeului includerii componentelor între paranteze drepte.

**7. Alegeți dintre funcțiile sintactice de mai jos pe cele compatibile cu numeralul ordinal cu valoare adjectivală şi dați câte un exemplu.

(a) modificator
(b) cuantificator
(c) posesor
(d) determinant
(e) complement

***8. Se dă textul:

Trei marinari şi o maimuță naufragiază pe o insulă (...) şi găsesc într-o groapă câteva nuci de cocos; primul ia jumătate din numărul de nuci găsite plus o jumătate de nucă; al doilea, jumătate din numărul de nuci rămase plus o jumătate de nucă, iar al treilea, evident, jumătate din numărul de nuci rămase plus o jumătate de nucă. Mai rămâne o nucă pentru maimuță. Câte nuci erau?

Numărul de nuci găsite (notat cu N) este 15.

Dacă se apelează la un procedeu grafic de rezolvare a problemei, se ia un segment care să însemne numărul de nuci găsite. Pentru a reprezenta numărul de nuci luate de primul marinar, se împarte segmentul în două părți egale şi se reprezintă în continuare (spre dreapta) încă un segment, mai mic, ce reprezintă o jumătate de nucă. (...) Înlocuind pe N cu 15 se obține că primul marinar a luat 8 nuci, al doilea marinar a luat 4 nuci, al treilea marinar a luat 2 şi a mai rămas o nucă pentru maimuță. (internet)

(i) Identificaţi toate numeralele şi analizaţi-le morfosintactic, în ordinea în care apar în text.
(ii) Există, în text, cuvinte omonime cu unele numerale? Dacă există, explicaţi cum le-aţi delimitat.
(iii) În afară de numerale, mai există în text şi alte cuvinte din clasa lexicală a cantitativelor? Dacă răspunsul este afirmativ, arătaţi în ce clasă lexico-gramaticală se încadrează acestea.

ADJECTIVUL ŞI GRUPUL ADJECTIVAL

***1.** Se dau următoarele fragmente; extrageţi adjectivele şi indicaţi, folosind tabelul de mai jos, cărei clase de flexiune îi aparţine fiecare:

(a) *În curtea de alături, Felix văzu o asemenea casă, cam veche, dar solidă şi largă. Ferestrele înalte aveau deasupra frontoane greceşti de tencuială şi intrarea avea chipul unei mari tinde sprijinite pe două coloane vopsite ca porfirul, ai cărei pereţi erau zugrăviţi pompeian.* (G. Călinescu, *Enigma Otiliei*)

(b) *Natura, ca o mireasă răpită, care a dormit vrăjită în lanţurile de gheaţă ale unui crud, uriaş răpitor, se deşteaptă fericită, graţioasă, mândră, la mângâierile dulci, duioase, molcome ale tânărului şi fierbintelui său mire.* (I. L. Caragiale, *Opere* 3)

patru forme	trei forme; omonimie suplimentară	două forme; omonimii suplimentare	Invariabile

***2.** Completaţi punctele, folosind forma potrivită a adjectivului indicat între paranteze:

(cenuşiu) *Pe cer se strânseseră nori ...; ... nori arătau înfricoşător*
(propriu) *Am ajuns să nu mă mai încred în ochii ..., fiindcă şi ... ochi pot să te mintă.*
(analog) *Ei au propus o soluţie ...*
(fix) *Au înlocuit suporţii mobili cu unii ...*
(obligatorie) *Cursul e ... pentru absolvire.*
(drag) *plecarea dintre noi a ... noastre prietene*
(atroce) *comentarea în mass-media a ... situaţii*

***3.** Identificaţi frazele în care descoperiţi greşeli de acord (greşeli care privesc acordul adjectivului cu substantivul, forma substantivului şi a adjectivului în acord, precum şi falsele acorduri); corectaţi greşeala şi marcaţi cu aldine (un corp de literă mai îngroşat) cuvântul la care s-a făcut corectura:

(a) *I-am oferit câteva cadouri acestei deosebit de apropiată prietenă.*
(b) *Rezultatele elevilor cei mai buni n-au fost pe măsura aşteptărilor.*
(c) *Aplicarea hotărârii de curând adoptate întâmpină mari greutăţi.*
(d) *Rezultatele celei de a doua zi a vizitei oficiale au fost nesperate de bune.*
(e) *Deplângem dispariţia dragii şi sensibilei noastre profesoară.*
(f) *Ca tineri proaspeţi căsătoriţi, ei sunt în atenţia întregii familii.*
(g) *Una dintre problemele largi dezbătute a fost integrarea legislativă.*
(h) *Zilnic apar sute de probleme grele de rezolvat.*
(i) *Câţi elevi au lipsit nemotivaţi?*
(j) *Nu li s-a oferit sprijin substanţial ţărilor fost comuniste.*
(k) *Situaţia cea mai frecvent întâlnită este de abandon şcolar.*

****4.** Se dă următorul fragment; extrageţi adjectivele; caracterizaţi-le morfologic şi indicaţi care sunt mărcile categoriilor gramaticale:

De frumuseţea ei mersese vestea; s-o fi văzut despletindu-şi bogatul păr ca mierea arsă şi să fi întâlnit adânca privire a ochilor ei albaştri cu sprâncene negre, ai fi zis că una din acele albe Magdalene zugrăvite în zilele cele mai galeşe ale decăderii şcolii italieneşti pogorâse însufleţită din cadră. (M. Caragiale, *Craii de Curtea-Veche*)

****5.** Comparaţi următoarele structuri, indicând cazul fiecărui adjectiv marcat prin aldine:

(a) *potrivit* ***noii*** *idei, contra* ***noii*** *idei, Suntem recunoscători* ***noii*** *idei, directori ostili* ***noii*** *idei, soluţie contrară* ***noii*** *idei, graţie* ***noii*** *idei;*

(b) *Cartea impune o* ***nouă*** *soluţie, S-au luptat pentru o* ***nouă*** *soluţie, Îmi vine în minte o* ***nouă*** *soluţie, Fiecare carte publicată înseamnă o* ***nouă*** *soluţie, El are o* ***nouă*** *soluţie, El m-a învăţat o* ***nouă*** *soluţie.*

****6.** Indicaţi căror clase lexico-gramaticale le aparţin cuvintele subliniate, alegând, dintre seturile de soluţii propuse, pe cel corect; tăiaţi cu o linie seturile incorecte:

(a) *o* ***amărâtă*** *de babă – o babă* ***amărâtă***
(i) substantiv – adjectiv; (ii) adjectiv – adjectiv; (iii) substantiv – substantiv;

(b) *femei* ***suferinde*** *– femei* ***suferind****;*
(i) gerunziu – adjectiv; (ii) adjectiv – gerunziu;

(c) *contract* ***obligatoriu*** *– contract* ***obligatoriu*** *respins;*
(i) adjectiv – adjectiv; (ii) adjectiv – adverb; (iii) adverb – adverb;

(d) *idei* ***noi*** *– idei* ***nou*** *propuse;*
(i) adjectiv – adverb; (ii) adjectiv – adjectiv; (iii) adverb – adverb;

(e) *câine* ***rău*** *– copil îmbrăcat* ***rău*** *– E* ***rău*** *să rămâi fără bani;*
(i) adjectiv – adjectiv – adjectiv; (ii) adjectiv – adverb – adjectiv; (iii) adjectiv – adverb – adverb;

(f) *mănâncă* ***bine*** *– femeie* ***bine****.*
(i) adverb – adjectiv; (ii) adjectiv – adverb; (iii) adverb – adverb.

****7.** Alegeţi şi exemplificaţi seria / seriile de răspunsuri corecte.

Grupul sintactic cu centru adjectiv îndeplineşte următoarele funcţii sintactice:
subiect – nume predicativ – complement direct – complement secundar;
subiect – nume predicativ – complement posesiv – complement de agent;
nume predicativ – modificator al numelui – predicativ suplimentar – apoziţie;
nume predicativ – complement secundar – predicativ suplimentar – complement al adverbului.

***8. **(a)** Daţi cinci exemple de adjective categoriale şi cinci exemple de adjective calificative; urmăriţi testele gramaticale de distingere a fiecărui tip.
(b) Daţi două exemple de adjective categoriale care, contextual, devin calificative.
(c) Daţi cinci exemple de adjective situative.

***9. Selectaţi, din fragmentele următoare, adjectivele; stabiliţi grupurile sintactice pe care le organizează în calitate de centre, folosind sistemul de ierarhizare sintactică al parantezelor drepte:

(a) *S-au luat măsuri drastice contra acestei sportive ajunse dependentă de droguri.*
(b) *S-a înţeles însă, încă de timpuriu, că există o formă degradantă a imaginaţiei (...) şi o formă nobilă a imaginaţiei, imaginaţia producătoare de lumi consistente (...) .* (A. Pleşu, *Despre îngeri*)
(c) *În exaltarea primăverii, Maria, fata (...) aproape trecută de vârsta măritişului, simte că l-ar putea iubi pe puştiul stângaci de lângă ea (...)* (M. Cărtărescu, *Orbitor*)
(d) *Slab ca un ţâr, cu ochi negri ca smoala şi bolnăvicios de palid!* (ibid.)

***10. Completaţi analiza sintactică a adjectivelor selectate la exerciţiul 9., folosind următorul tabel:

Adjectivul	**În calitate de regent**			**Funcţia GAdj în calitate de component subordonat**
	+ subordonaţi (GAdj complex)		**nu are subordonaţi** (GAdj monomembru)	
	+ Compl	**+ Adjunct**		

VERBUL ŞI GRUPUL VERBAL (GV)

Categoriile gramaticale ale verbului: mod, timp, aspect, persoană, număr

*1. Care sunt categoriile gramaticale care apar doar în flexiunea verbului?

(a) timpul, modul şi persoana
(b) timpul şi modul
(c) numărul şi persoana

*2. Recunoaşteţi modurile verbelor din textul de mai jos şi arătaţi care este modul cel mai folosit în text:

Sunt profund nemulţumită de mine de la o vreme. Am încercat să fac abstracţie de gândurile care îmi răsar în creier din ce în ce mai obsedant, dar nu serveşte la nimic. Ar fi poate mai bine să nu mă ascund de mine însămi şi să privesc în faţă lucrurile. Spun că ar fi bine – cu toate că ştiu precis că n-are să fie bine. Dimpotrivă. Dar nu e genul meu să refulez. Pe scurt, încep să am impresia că sunt pe cale de a dispărea înainte de a fi existat. (J. Acterian, *Jurnalul unei fete greu de mulţumit*)

*3. Ce este, din punct de vedere gramatical, *fie*, în enunţul *Un om, fie el şi foarte inteligent, nu poate rezolva imediat problema*?

(a) conjuncţie disjunctivă
(b) interjecţie
(c) verb la conjunctiv prezent

*4. Grupaţi verbele din lista de mai jos în trei categorii, după cum se construiesc: **(a)** doar cu conjuncţia *că* şi indicativul; **(b)** doar cu *să* şi conjunctivul; **(c)** cu ambele conjuncţii şi moduri.
a observa, a decide, a pricepe, a încerca, a constata, a sugera

*5. Transpuneţi la indicativ toate verbele la modul condiţional din textul de mai jos, căutând timpurile cele mai potrivite în context. Arătaţi dacă există diferenţe semantice între varianta iniţială şi cea obţinută.

Ce s-ar întâmpla dacă fiecare ar călca regulile? — se spune. Dar ce s-ar întâmpla dacă nimeni nu le-ar călca? Ce s-ar fi întâmplat dacă nimeni nu ar fi inventat genialul ***nu****?* (A. Blandiana, *Calitatea de martor*)

*6. Indicaţi valoarea gramaticală a fiecăreia dintre secvenţele omonime subliniate:

(a) *Făptaşul* ***va fi căutat*** *de poliţie.*
(b) ***Va fi căutat*** *omul o soluţie, bănuiesc.*
(c) *După ce* ***va fi căutat*** *îndelung o soluţie, va fi fericit să v-o comunice.*

***7.** Identificați sufixele de indicativ și de conjunctiv prezent din formele verbale: *traduceți, citează, mergi, auzim, privesc.*

***8.** Ce realizări are desinența de persoana 1 singular, indicativ și conjunctiv prezent, în formele verbale de mai jos?
suflu, spun, știu, pariez, mă apropii, citesc

***9.** Demonstrați, prin analiză morfematică și prin comparația cu alt verb din aceeași clasă de conjugare, că forma corectă de persoana a 3-a, indicativ prezent, a verbului *a crea* este *creează.*

***10.** Grupați verbele de mai jos în două clase, în funcție de omonimiile care se manifestă în paradigma lor la prezent: 1 sg. = 3 pl., respectiv 3 sg. = 3 pl.:
a căuta, a aprinde, a doborî, a tăia, a pârî, a fugi, a sui, a descoperi, a vedea.

***11.** Asociați, pentru fiecare dintre enunțurile de mai jos, una dintre caracterizările stilistice ale folosirii perfectului simplu: **(A)** *literar-narativ* (timp ficțional) sau **(B)** *învechit, regional și popular.*

(a) *Unde te duseşi, fată?*
(b) *– Am greșit, zise el.*
(c) *Fui silit să aștept.*
(d) *Asta e: fuse și se duse.*
(e) *În fundal, apăru o lumină albastră.*

***12.** Ce fel de valori (temporale, aspectuale sau modale) are imperfectul în exemplele de mai jos?

(a) *Dacă acceptai slujba aceea, astăzi erai bogat.*
(b) *Când l-am cunoscut, încerca să plece într-o călătorie în jurul lumii.*
(c) *De câte ori îl întrebam ceva, evita răspunsul.*
(d) *Am intrat și l-am văzut cum privea concentrat desenul de pe o foaie.*

***13.** Se dau fragmentele:

(a) *Mă tem de formula „oricum o să fie mai bine!" Cred, dimpotrivă, că nu va fi mai bine decât dacă va fi mai bine. Nu oricum. Cred, de asemenea, că dacă nu va fi mai bine, esențial mai bine (și altfel mai bine), va fi mult mai rău, căci se va irosi o mare idee (ideea de opoziție) și o mare resursă: speranța.* (A. Pleșu, în *Dilema*, 1996)
(b) *„Dar ce e normalitatea?" – vor spune unii, loviți de stupoare speculativă. Vom răspunde că știm foarte bine ce este, fără a cădea în sminteala de a o defini.* (*ibid.*)
(c) *De cealaltă parte, se pun deja bazele unei euforii a pagubei. Degeaba se laudă noii aleși cu soluții ingenioase și eficiente. Nu știu ce spun! O să vadă ei! O să vă pară rău că i-ați ales.* (*ibid.*)

Identificați formele temporale de viitor din texte; explicați stilistic alegerea unei forme sau a alteia, în funcție de context.

***14.** Stabiliţi în care dintre enunţurile de mai jos persoana a 2-a singular a verbului are valoare deictică şi în care are valoare generică:

(a) *Dă-mi, te rog, cartea!*
(b) *E bine să nu le faci oamenilor ceea ce nu ţi-ar plăcea să-ţi facă ei ţie.*
(c) *Mai degrabă vei păstra relaţii bune cu cineva dacă nu-i dai nimica, decât dacă-i dai mai mult decât poţi continua să-i dai – sentimente sau lucruri.* (G. Ibrăileanu, *Privind viaţa*)
(d) *Credeam că ţi-ai inaugurat programul de excursii şi voiam să te rog să-mi faci un comision.* (G. Ibrăileanu, *Adela*)

***15.** Găsiţi în textul de mai jos verbele impersonale şi grupaţi-le în două categorii: **(a)** impersonale şi unipersonale în toate situaţiile (fără forme de persoana 1 şi a 2-a); **(b)** impersonale în text, dar având şi sensuri personale şi paradigmă completă, în alte situaţii:

Pentru că sufletul nostru este imaterial, oamenilor, celor mai mulţi, care nu ştiu cât de greu poate el să atârne uneori, nu le vine să creadă că sufletul doare aşa cum dor un picior, burta sau capul; că poţi face o „gripă psihică" sau „piatră la suflet", că te poţi pomeni de pe o zi pe alta cu o ciroză sufletească. Cum se poate aşa ceva? Nu era firesc ca, odată ieşit la suprafaţă (fie doar şi pentru câteva zile) să încerc să aflu care e mecanismul care ne ţine deasupra şi ce anume se întâmplă atunci când ne scufundăm? (G. Liiceanu, *Uşa interzisă*)

****16.** Se dă textul:

Dacă te încumeţi să-i judeci pe contemporanii tăi, e necesar să faci simultan exerciţiul de-a te judeca pe tine. Şi dacă vei avea curajul să fii aspru cu propria ta persoană, abia atunci să ai cutezanţa să aplici aceeaşi măsură şi altora. Fii cel puţin aşa de aspru cu tine cât eşti cu ceilalţi. În ceea ce mă priveşte, cred că e mai bine să fii un dram mai sever cu tine. Garanţia morală se întăreşte. (I. Vianu, *Exerciţiu de sinceritate*)

(a) Identificaţi verbele la modul conjunctiv.
(b) Verificaţi pentru fiecare formă verbală dacă este posibilă înlocuirea cu infinitivul (eventual precedat de prepoziţia *de*).
(c) Explicaţi ce valoare are conjunctivul din text care nu poate fi substituit printr-un infinitiv.

****17.** În care dintre exemplele de mai jos *să* este conjuncţie?

(a) *Vrea să plece.*
(b) *Să plece, dacă vrea.*
(c) *Să plece acum, pierde finalul piesei.*
(d) *Unde să mai plece, acum?*

****18.** Completaţi, în enunţurile de mai jos, spaţiile goale cu una dintre formele verbale *fii* sau *fi*. Motivaţi alegerea, explicând structura morfematică a fiecărei forme:

(a) *Să nu .... indiscret!*
(b) *Nu .... indiscret!*
(c) *Să .... cuminte!*
(d) *.... cuminte!*

**19. Stabiliți, în funcție de context, dacă formele subliniate aparțin modului prezumtiv sau indicativ (timpul viitor, forme populare):

(a) *Când **o veni** vara, **o fi** mai cald.*
(b) ***O fi** deja cald în cameră?*
(c) ***O fi fost** aprobată legea?*
(d) *Numai după ce legea **va fi fost** aprobată, se vor vedea efectele.*

**20. Grupați verbele de mai jos în două categorii, în funcție de aspectul *durativ* vs *momentan* al sensului lor de bază. Pentru a stabili categoriile, alcătuiți câte o propoziție în care să verificați dacă în vecinătatea verbului la timpul perfect (simplu sau compus) poate apărea circumstanțialul *brusc*:
a exista, a lovi, a descoperi, a învăța, a zări, a călători.

**21. Identificați valoarea aspectuală a formelor și a perifrazelor verbale subliniate, ținând seama de sensul verbului, de timpul gramatical și de sensul contextului:

(a) *Un stâlp de pe Republicii **stă să cadă** peste trecători.*
(b) *Când **termini de instalat** programul, anunță-mă.*
(c) ***Stă și se uită** cum cade tavanul.*
(d) *Nu râde, **citește mai departe!***
(e) *Acum **s-a pus pe plouat.***
(f) *Deodată **înțelese** totul.*
(g) ***Privea** în zare asfințitul.*
(h) ***Devenea** mereu mai furios.*
(i) *Îl **strigă** mereu pe copil.*

**22. Analizați morfematic (indicând sufixele și desinențele) formele verbale de prezent *construiește, deschidem, apari.*

**23. Identificați formele verbale de indicativ prezent din textele de mai jos și indicați valoarea lor semantică (prezent deictic, atemporal, narativ, relativ).

(a) *Notez aici (pentru ce?) aceste versuri din Eliot. În orice caz nu ca posibil motto pentru vreuna din cărțile mele, pentru că n-am să mai scriu niciodată nimic. Iar dacă totuși scriu rândurile astea, nu le consider nici pe departe literatură.* (M. Cărtărescu, *Ruletistul*)
(b) *Holbatu urcă scările și ieși în livadă. Alergă până la nuc, se opri acolo, se așeză pe iarbă și începu să plângă. Simțea că îl urăște pe Șobolanu din tot sufletul, cu raiul lui, cu veșnicele lui nemulțumiri.* (F. Lăzărescu, *Ce se știe despre ursul Panda*)
(c) *Părinții au mers la biserică, noi copiii am rămas acasă. Eram eu și cu doi frați care mai eram pe lângă părinți. Deodată vedem la poartă două căruțe încărcate cu saci, cu straie, deasupra femeia și copiii și ne întreabă pe noi unde e tata, mama. Noi spunem că la biserică, dar ei ne-au spus să mergem să-i chemăm cât mai repede să vie acasă. Am mers unu fuga și i-am chemat. Dacă au venit părinții, s-au cunoscut îndată. Erau două familii din satu' vecin, din Boian, care se*

hrămuiau cu părinţii. Tata, mama îi poftesc să vie în casă, dar ei spun: noi în casă nu mergem, nu-i timpu' de mers în casă. (A. Nandriş-Cudla, *20 de ani în Siberia*)

(d) *Pentru mine însă această concentrare era o lungă deznădejde. De multe ori seara, la popotă, era destul un singur cuvânt ca să trezească răscoliri şi să întărâte dureri amorţite. E îngrozitoare uneori această putere a unei singure propoziţiuni, în timpul unei convorbiri normale, ca să pornească dintr-odată măcinarea sufletească, aşa cum din zecile de combinaţii cu şapte litere ale unui lacăt secret, una singură deschide spre interior.* (Camil Petrescu, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*)

(e) *Aproape în fiecare seară stau de vorbă cu Adela în cerdac.* (G. Ibrăileanu, *Adela*)

****24.** Explicaţi cum se disting (prin raportare la context) prezentul *deictic*, *narativ* şi *atemporal* din exemplele (subliniate) de mai jos:

(a) *Mă uit cu atenţie spre casa de vizavi. Acum, cineva* ***deschide*** *fereastra.*
(b) *Se întâmplaseră lucruri ciudate şi în toată casa era mare agitaţie. Deodată, cineva* ***deschide*** *fereastra.*
(c) *Când într-o încăpere se face prea cald, cineva* ***deschide*** *fereastra.*

****25.** Extrageţi din textul de mai jos verbele la perfect (simplu sau compus), caracterizaţi-le morfologic (mod, timp, persoană, număr) şi analizaţi-le din punct de vedere morfematic.

„Dumneavoastră, zisei, mi-aţi pus pe birou o floare?" Ea tresări. Se ridică în picioare. „Vai de mine, zise, v-am deranjat?" Mă posomorâi. (M. Preda, *Cel mai iubit dintre pământeni*)

****26.** Analizând morfematic şi comparând formele verbului *a veni* din enunţurile de mai jos, **(a)** indicaţi tipul şi semnificaţia gramaticală a morfemelor *-ră* şi *-se-*; **(b)** explicaţi cum este marcată persoana gramaticală în forma verbului:

Veni toamna.
Necazurile veniră mai târziu.
Musafirii nu veniseră încă.

****27.** În secvenţa de mai jos, au fost numerotate formele verbale care descriu succesiunea de evenimente sau stări:

[1] *Primi un scurt mesaj telefonic şi* [2] *plecă imediat spre casa vărului său. Acolo* [3] *era o petrecere în plină desfăşurare.* [4] *Îl întâmpină la uşă un necunoscut.*

Folosiţi formele verbale potrivite pentru a repovesti secvenţa în ordinea:
(a) 1 – 2 – 4 – 3
(b) 4 – 3 – 1 –2
(c) 4 – 3 – 2 – 1
Reformularea presupune şi schimbări de topică, precum şi apariţia unor conectori suplimentari.

****28.** Identificaţi şi analizaţi morfematic şi morfologic formele verbale finite din fragmentul următor:

Conversaţia tânjea din nou. Dl Nazarie se plecă spre Egor.
– Ce minunată idee aţi avut să vă întoarceţi la aceste câmpii dunărene, vorbi el. Cred că nimeni n-a încercat încă să picteze asemenea locuri; ţi se par la început deznădăjduite, pustii, bătute prea mult de soare şi apoi îţi dai seama de fecunditatea lor înspăimântătoare, de farmecul lor ...
Vorbise cu sinceritate, avântat. Egor îl privi uluit. I se păruse, în primele minute, un biet savant morocănos şi timid. (M. Eliade, *Domnişoara Christina*)

****29.** Identificaţi în enunţurile de mai jos formele verbale de persoana 1 şi explicaţi valorile lor semantice, în funcţie de context:

(a) *Domnilor deputaţi, avem de luat astăzi o decizie importantă.*
(b) *Noi am hotărât ceva, dumneavoastră văd că vă mai gândiţi.*
(c) *Afirmăm în finalul lucrării că discuţia rămâne deschisă.*
(d) *Aşa ne purtăm cu colegii, da?!*
(e) *Vom încerca să înţelegem astăzi, pas cu pas, natura ergativităţii.*
(f) *Ne scufundăm în omogenitatea lui „tu", iar „tu" evoluează semantic spre „nimeni". Nu ne-ar strica un pic de ştaif. Nu ne-ar prinde rău o scurtă epidemie de politeţe.* (A. Pleşu, *Comědii la porţile Orientului*)
(g) *„Dar ce e normalitatea?" – vor spune unii, loviţi de stupoare speculativă. Vom răspunde că ştim foarte bine ce este, fără a cădea în sminteala de a o defini.* (A. Pleşu, în *Dilema*, 1996)

*****30.** Extrageţi din text verbele la indicativ şi stabiliţi felul în care, prin alternarea timpurilor şi cu ajutorul unor circumstanţiale, se stabileşte o continuitate şi o cronologie a acţiunilor. Indicaţi pentru fiecare formă verbală la indicativ timpul gramatical, valoarea semantică (absolută sau relativă) şi reperul (acolo unde este cazul).

Şi acum, stând la masă în grădina de vară, căpitanul îşi amintea ochii fetiţei, atât de gravi şi de maturi, încât ochii unui om în vârstă, copleşit de nenorociri, ar fi părut pe lângă ei aproape senini. Pe când îi dădea florile, copila îi şoptise ceva la ureche, un nume parcă, vechi şi cunoscut, dar care îi devenise obscur tocmai din cauza asta, aşa cum îşi pierde sensul un cuvânt repetat de sute de ori. Atunci o apucase de încheietura mâinii şi voise s-o întrebe ce-a spus, dar micuţa se zbătuse şi, până la urmă, îl zgâriase pe dosul palmei atât de tare, încât trebuise să-i dea drumul. (M. Cărtărescu, *Orbitor*)

*****31.** Identificaţi timpurile gramaticale ale formelor verbale finite din fragmentul următor şi arătaţi ce valori semantice (temporale şi aspectuale) au acestea în context (şi în relaţie cu circumstanţialele):

Maarten îşi legă patinele, îşi luă iar traista-n spinare şi lunecă mai departe pe gheaţa cenuşie. De foarte departe se auzeau bufnituri înăbuşite: cineva tăia lemne. Patină fără gânduri, cu câinele alergând după el, câteva ceasuri, simţind

mai mult decât văzând cum se întunecă tot mai tare. O clipă, norii se spărseseră și raze groase, străvezii, ca niște oblice coloane de purpură, catifelaseră roz zăpada și-nsângeraseră gheața râului șerpuitor. Dar apoi luminile se stinseseră și aceeași tulbureală, virând spre un cafeniu obosit, se-ntinse mai departe sub plafonul de nori. Se făcea tot mai frig. Gleznele începuseră să-l doară și aerul îi rănea plămânii. Era vremea când tatăl lui se-ntorcea de la stația de epurare a apei, și în mod sigur întrebase de el. „Krijg de klere!", mormăise, poate, auzind că fiul lui iar hoinărea aiurea. Încă nu erau, însă, alarmați, și nu aveau să fie până la căderea întunericului. (M. Cărtărescu, *Orbitor*)

Clasificarea flexionară a verbului

***1.** Alegeți varianta / variantele corectă / corecte din fiecare dintre perechile de mai jos. Pentru verificarea răspunsului, consultați DOOM$_2$.

(a) *cheltuiește – cheltuie;*
(b) *stăruie – stăruiește;*
(c) *trebuie – trebuiește;*
(d) *excedă – excedează;*
(e) *prelevă – prelevează;*
(f) *ignoră – ignorează;*
(g) *înfiripă – înfiripează;*
(h) *perturbă – perturbează;*
(i) *sforăie – sforăiește.*

***2.** Corectați, unde este cazul, formele verbale scrise cu aldine din următoarele enunțuri. Consultați, pentru siguranță, și DOOM$_2$.

(a) *Nu toată lumea* ***aderează*** *la aceleași idei religioase.*
(b) ***Bănuie*** *că cineva i-a descoperit ascunzișul.*
(c) *Colegul meu nu a reușit* ***să copie.***
(d) *Medicul a făcut tot posibilul* ***să-l resuscite*** *pe tânăr.*
(e) *Îl* ***animă*** *numai gândul că misiunea lui dificilă are o miză importantă.*
(f) *Deși* ***nu ne mai văzusem*** *de mult, eram la fel de buni prieteni.*
(g) ***Auzisem*** *și noi că o să avem altă profesoară.*
(h) *Câteodată* ***ne bătem*** *cu bulgări de zăpadă.*
(i) *Ne-****ar place*** *să nu mai dăm examene.*
(j) *Vă rog* ***să taceți.***
(k) *Cartea* ***va apare*** *la sfârșitul anului.*
(l) *Își dorește mult* ***să aibe*** *și el un cățel.*
(m) *Secvențele* ***se succed*** *cu repeziciune.*
(n) *Aceste scene* ***preced*** *punctul culminant al acțiunii.*
(o) *Nu-i* ***zii*** *mamei ce ai auzit!*
(p) *Nu* ***fă*** *așa ceva!*
(r) *Nu te* ***du*** *cu el!*
(s) ***Vroia*** *să mai asculte o dată acea melodie.*

**3. Se dă textul:

Eram odată la bunica mea. Îmi plăcea mult o pisică mare şi albă, cu jabou negru, mănuşi şi cizmuliţe maro. Avea un cap rotund şi o mutră copilăroasă (nu ca alte mâţe cu faţă prelungă, cu ochii reci şi sticloşi). O iubeam mult şi aş fi vrut să se apropie de mine, să mă lase să o mângâi, dar fugea întotdeauna. Într-o zi am pândit-o. Stătea somnoroasă cu o labă pe bot, într-o tufă de crini. Era atât de drăguţă, cu blana aia a ei cu tot, atât de voluptos inaccesibilă ... M-am apropiat pâş-pâş şi am prins-o. S-a speriat atât de tare, încât am crezut că o să leşin cu ea în braţe. Încerca să scape, se zbătea îngrozitor, scosese ghearele. Parcă intrase dracu' în ea. Abia o ţineam şi încercam să o mângâi pe cap. (S. Popescu, *Exuvii*)

(a) Arătaţi în ce subclasă de conjugare se încadrează verbul *iubeam.*
(b) În ce constă neregularitatea verbului *avea?*
(c) Analizaţi morfologic şi morfematic verbele *aş fi vrut* şi *intrase* (indicând pentru fiecare radicalul, sufixul / sufixele şi desinenţa / desinenţele).

***4. Stabiliţi dacă verbele din următoarele perechi se încadrează în aceeaşi clasă de flexiune:
(a) *a trage* şi *a sparge;*
(b) *a mormăi* şi *a frunzări.*

Categoria diatezei. Clase sintactice şi semantice de verbe

*1. Se dau textele:

(a) *Ceauşescu* ***n-a fost evacuat. A fost*** *doar* ***fărâmiţat*** *într-o legiune de mici dihănii nostalgice, în care spiritul lui subzistă fertil. Cu alte cuvinte, Ceauşescu* ***a fost multiplicat*** *prin diminutivare.* (A. Pleşu, *Comèdii la Porţile Orientului*)
(b) *Prazul* ***se taie*** *şi el foarte fin. Ridichea neagră* ***se amestecă*** *separat cu oţetul şi zahărul,* ***se lasă*** *cam 5 minute şi apoi* ***se amestecă*** *cu restul legumelor.* (reţetă de bucătărie)
(c) ***Se pleacă*** *spre Paris, unde* ***se ajunge*** *în cursul serii.* (internet)

Pentru fiecare verb subliniat, precizaţi dacă este tranzitiv sau intranzitiv şi diateza.

**2. Faţă de gramatica tradiţională, în GBLR (ca şi în GALR) s-a renunţat la:
(a) diateza activă;
(b) diateza pasivă;
(c) diateza reflexivă;
(d) la niciuna dintre acestea.

**3. Faţă de inventarul tradiţional de diateze, în GBLR (ca şi în GALR) s-a adăugat:
(a) diateza pasivă;
(b) diateza impersonală;
(c) diateza reflexivă;
(d) niciuna dintre acestea.

****4.** Alegeți soluția corectă:

(a) numai verbele tranzitive pot avea diateză pasivă;
(b) numai verbele tranzitive pot avea diateză impersonală;
(c) numai verbele intranzitive pot avea diateză pasivă;
(d) numai verbele intranzitive pot avea diateză impersonală.

****5.** Într-un exemplu ca *Se aleargă în parc,* apare un verb:

(a) inerent impersonal;
(b) personal;
(c) cu impersonalitate dobândită prin pasivizare;
(d) cu impersonalitate dobândită prin impersonalizare.

****6.** Într-un exemplu ca *Laptele expiră în trei zile,* apare un verb:

(a) inerent impersonal;
(b) unipersonal;
(c) cu impersonalitate dobândită prin pasivizare;
(d) cu impersonalitate dobândită prin impersonalizare.

****7.** Scoateți pe două coloane verbele care participă la opoziții de diateză (precizând diateza) și pe cele care nu participă la opoziții de diateză. Justificați răspunsul pentru fiecare verb din coloana a doua.

Nu știu ce se întâmplă cu tine.
Ordinele se execută fără discuție.
Nu se gândea nimeni că se va ajunge aici.
În această vară, o să ne confruntăm cu temperaturi foarte ridicate.
Când se face o mâncare, se toacă toate ingredientele foarte mărunt.
Nu cred că așa se pune problema.
În București, se merge frecvent la teatru.

****8.** Care sunt rolurile tematice atribuite nominalelor subliniate în textele de mai jos?

(a) [eu] *L-am iubit spontan pe Proust când* [eu] *i-am citit teza din Contre Sainte-Beuve.* (N. Manolescu, *Viață și cărți*)
(b) [eu] *Recitesc poeziile și* [eu] *mă distrez de minune.* (*ibid.*)
(c) [eu] *Am notat cu grijă ce nu mi-a plăcut.* (*ibid.*)
(d) *Atunci* [eu] *am auzit pentru prima oară cuvântul magic: „amigdalită".* (*ibid.*)
(e) *Mama s-a emoționat îngrozitor.* (*ibid.*)
(f) *În fotografie era un frate al ei.* (*ibid.*)

****9.** Construiți perechi de exemple în care verbele omonime *a alege, a unge, a caracteriza, a taxa* să fie tranzitive (construite cu un complement direct) și atributive (construite cu un complement direct și cu un complement predicativ al obiectului).

*****10.** Verbele impersonale sunt:

(a) verbe care nu acceptă poziția subiectului, verbe pentru care poziția subiectului se realizează prin propoziție subordonată sau prin formă verbală non-finită;
(b) verbele care nu acceptă poziția subiectului, verbe cu subiect inclus sau subînțeles;

(c) verbe al căror subiect nu este exprimat, verbe meteorologice;
(d) verbe cu subiect inclus sau subînțeles; verbe pentru care poziția subiectului se realizează prin propoziție subordonată sau prin formă verbală non-finită.
Dați câte un exemplu pentru soluția corectă.

*****11.** Completați spațiile punctate și apoi ilustrați fiecare afirmație cu câte un exemplu sugestiv:

(a) În limba română, există două tipuri de pasiv: (i) .... și (ii)................
(b) Pasivul cu *se* este limitat la persoana..........., singular și plural.
(c) Verbele intranzitive nu permit prezența complementului.........
(d) Verbele cu tranzitivitate.......... admit realizarea complementului direct (sau dublarea acestuia) printr-o formă neaccentuată de pronume în acuzativ.
(e) În cazul verbelor cu tranzitivitate............., complementul direct nu se poate substitui cu o formă clitică de pronume în acuzativ.
(f) Rolul tematic Agent reprezintă..
(g) Rolul tematic Pacient reprezintă..
(h) Comitativul este entitatea asociată................., care participă, alături de acesta, la realizarea acțiunii.
(i) Subiectul verbelor inacuzative are rolul tematic......... sau............
(j) Subiectul verbelor inergative are rolul tematic.............
(k) Verbele inacuzative se deosebesc de cele inergative prin testul sintactic al.............................

*****12.** Propozițiile de mai jos conțin ambiguități. Comentați aceste ambiguități, precizând rolul mărcii reflexive *se*. Continuați propozițiile pentru a ilustra diferitele interpretări.

(a) *Merele se coc ...*
(b) *Ciorba se acrește ...*
(c) *Blugii se decolorează ...*
(d) *Bulgării se sfărâmă ...*

*****13.** Subliniați verbele impersonale din textele de mai jos și precizați în ce constă impersonalitatea (în absența totală a poziției de subiect sau în modul în care subiectul este realizat).

(a) *Mi se părea ciudat să creadă asta.* (N. Manolescu, *Viață și cărți*)
(b) *Mi se părea că e o probă de mare subtilitate a nu da cititorului totul mură-n gură.* (*ibid.*)
(c) *Eram convins că se cădea să fi procedat pe dos.* (*ibid.*)
(d) *Trebuie să fi fost în jurul uneia dintre cele două mari sărbători.* (*ibid.*)
(e) *Mi s-a întâmplat și alteori să trăiesc boala ca pe o euforie.* (*ibid.*)
(f) *Ședeam pe o terasă și urmăream cum se întunecă.* (*ibid.*)

*****14.** Precizați funcțiile sintactice atribuite de verb în următoarele construcții și comentați ambiguitățile.

(a) *Îmi spune Ion.*
(b) *Îmi zice Nelu.*
(c) *M-a poreclit Bubu.*

Grupul verbal

*1. În fragmentele de mai jos, subliniați grupurile verbale:

(a) *Am zâmbit.* (L. Dimov, *Scrisori de dragoste*)
(b) *Ce mi s-a întâmplat?* (*ibid.*)
(c) *[Acestea] Sunt visuri mari.* (*ibid.*)
(d) *Omul a găsit o plăcere în a subjuga și a stăpâni.* (*ibid.*)
(e) *Ce ai citit până acum nu este o destăinuire.* (*ibid.*)
(f) *Neputând suporta însă asemenea situație, am plecat cu bunicul la Galați.* (*ibid.*)

*2. Folosind parantezele drepte, stabiliți componența grupurilor verbale identificate la exercițiul **1** și a grupurilor sintactice pe care acestea le includ.

**3. Din grupul verbal fac parte:
(a) toate complementele, toate complementele circumstanțiale și toate circumstanțialele;
(b) toate complementele, toate complementele circumstanțiale și unele circumstanțiale;
(a) toate complementele, unele complemente circumstanțiale și unele circumstanțiale;
(a) unele complemente, toate complementele circumstanțiale și toate circumstanțialele.

***4. În construcția *necesitatea de a pleca devreme din cauza ploii*, grupul verbal este:
(a) *necesitatea de a pleca devreme;*
(b) *de a pleca devreme din cauza ploii;*
(c) *a pleca devreme;*
(d) *a pleca devreme din cauza ploii.*
Justificați-vă alegerea.

Forme verbale non-finite

*1. Extrageți formele verbale non-finite din următoarele fragmente; indicați felul lor, precum și mărcile gramaticale ale fiecăreia:

(a) *S-au gândit vreodată neologiștii ce însemnează a dezvăța pe cineva de o a treia parte din limba lui zilnică și a-l învăța a treia parte dintr-o altă limbă?* (T. Maiorescu, *Critice*)
(b) *Dar mai sunt rezerve de făcut și în privința celor zise de d-ta despre Creangă, Popovici-Bănățeanul și dl Slavici. Ai introdus deosebirea între acești trei autori. Însă atunci e greu de priceput pentru ce ai pus pe cei trei autori în republica poporanismului.* (*ibid.*)
(c) *Cine, înțelegând odată această comoară sufletească a poporului cuprinsă în cuvinte, s-ar mai putea gândi la sunetul brut al unui cuvânt (...)?* (*ibid.*)
(d) *Iar tehnic vorbind, nu realizezi cumpătarea instalându-te de-a dreptul în ea, ci evitând necumpătarea, eliminând condițiile care o favorizează, rezistând tentațiilor centrifugale, sau transfigurându-le.* (A. Pleșu, *Minima moralia*)

***2.** Se dau următoarele forme / construcţii paralele; selectaţi-le numai pe cele corecte, tăind ce este incorect. Pentru răspuns, consultaţi, când este nevoie, şi DOOM$_2$.

agreând – agreind;	*a şti – a ştii*;
creind – creând;	*a se sfi – a se sfii – a se sfiii*;
subliniând – subliniind;	*poţi ştii – poţi şti*;
subţiind – subţiând;	*N-ai de ce te răzgândi – N-ai de ce te răzgândii*;
neştiind – neştind;	*a zăcea – a zace*;
ne mai ştiind – nemaiştiind;	*a transpare – a transpărea*;
găsitu-mi-l-a – găsi-tu-mi-la;	*a se complăcea – a se complace*;
subliniind – sublinind;	*a dispărea – a dispare.*

****3.** Alegeţi şi exemplificaţi seria / seriile de răspunsuri corecte:

(a) infinitivul primeşte clitice pronominale – supinul primeşte clitice pronominale;
(b) infinitivul primeşte clitice pronominale – gerunziul primeşte clitice pronominale;
(c) participiul primeşte clitice pronominale – supinul primeşte clitice pronominale;

*****4.** Pentru fragmentele **(a)**-**(d)** indicate la exerciţiul (1),

(i) stabiliţi, folosind sistemul cu paranteze drepte, grupurile pe care le organizează fiecare formă non-finită şi funcţia pe care o îndeplineşte grupul;
(ii) în cazul grupurilor non-finite complexe, indicaţi care sunt subordonaţii centrului verbal non-finit şi care este funcţia acestora.

*****5.** Se dau următoarele trei tipuri de structuri. Comparaţi grupurile sintactice indicate prin paranteze drepte; stabiliţi, pe baza tabelului propus, asemănările şi deosebirile dintre ele.

(a) [$_{GN}$ ***Plecarea***$_{Centru}$ *săptămânală a şcolarilor în excursie*]$_{Grupul\ 1}$ *a impus, în prealabil,* [$_{GN}$ ***amenajarea***$_{Centru}$ *rapidă a taberei de schi*]$_{Grupul\ 2}$.
(b) *O dorinţă veche a directorului este de* [$_{GVinf}$ ***a pleca***$_{Centru}$ *şcolarii săptămânal în excursie*]$_{Grupul\ 1}$, *ceea ce s-a corelat cu grija de* [$_{GVinf}$ ***a se amenaja***$_{Centru}$ *rapid tabăra de schi*]$_{Grupul\ 2}$.
(c) [$_{P\ finit}$ *Şcolarii* ***pleacă***$_{Centru}$ *săptămânal în excursie*]$_{Grupul\ 1}$, *ca atare,* [$_{P\ finit}$ ***s-a amenajat***$_{Centru}$ *rapid tabăra de schi*]$_{Grupul\ 2}$.

Enunţul	Centrul de grup	Funcţia şi forma subordonaţilor

ADVERBUL ŞI GRUPUL ADVERBIAL

***1.** Se dă următorul fragment:

Căci cultura are, poate, o evoluţie proastă şi pentru că are o origine destul de discutabilă. Ca termen, „cultura" a apărut în ambianţa latină. Grecii n-aveau un cuvânt pentru cultură şi e trist că n-aveau, căci dac-ar fi avut, altfel ar fi arătat, poate, cultura lumii. Exista, în greceşte, termenul „paidéia", care înseamnă educaţie sau ceva de genul ăsta (...), dar nu era „cultură" în sensul oarecum „administrativ" pe care l-a căpătat cuvântul la Roma. Probabil că Cicero a folosit cel dintâi cuvântul „cultură" în sensul în care îl folosim şi noi astăzi, derivându-l dintr-un verb latin „colĕre", care însemna „a cultiva pământul". (...) De altfel, cultura romană a fost un fel de a face agricultură pe ogorul grecesc. Nu întâmplător, aşadar, cuvântul acesta s-a născut acolo, la Roma: romanii cam asta au făcut măcar până la un punct: au administrat valorile altora. Şi astăzi, a face cultură înseamnă (...) a manipula valori care nu-ţi aparţin, cu care nu te identifici integral, nu comunici în mod autentic, deşi manipularea lor e posibil să-ţi dea un suspect sentiment al propriei competenţe. (A. Pleşu, *Minima moralia*).

Alegeţi adverbele (cu excepţia celor extrapropoziţionale şi a semiadverbelor) şi caracterizaţi-le tipologic; indicaţi, de asemenea, din ce grup sintactic fac parte şi cu ce funcţie sintactică apar în cadrul grupului.

****2.** Folosind textul din exerciţiul **1**, alegeţi adverbele extrapropoziţionale şi indicaţi, de la o situaţie la alta, statutul lor de predicat adverbial sau de circumstanţial de modalitate.

*****3.** Din textul indicat la exerciţiul **1**, selectaţi semiadverbele, specificând rolul semantic şi componentul din enunţ pe care îl focalizează / îl restrâng.

*****4.** Alegeţi şi exemplificaţi seria / seriile de răspunsuri corecte.

Grupul cu un centru adverbial îndeplineşte următoarele funcţii sintactice:
(a) subiect – nume predicativ – complement direct – complement secundar;
(b) subiect – nume predicativ – complement posesiv – complement de agent;
(c) nume predicativ – modificator al numelui – predicativ suplimentar – apoziţie;
(d) nume predicativ – circumstanţial al verbului – complement circumstanţial – circumstanţial al adverbului.

INTERJECȚIA ȘI GRUPUL INTERJECȚIONAL

*1. Ce tipuri de interjecții apar în textele de mai jos?

(a) ***Dii***, *calul!* ***Dii***, *calul! ...* (Z. Stancu, *Ce mult te-am iubit*)
(b) *Nu-mi trebuie mie boi cu nărăv, să-mi împungă –* ***Doamne ferește!*** *– copiii.* (*ibid.*)
(c) ***Hai*** *după casă!* (*ibid.*)
(d) ***Ei***, *nu mai face atât tărăboi, Costandino.* (*ibid.*)
(e) *Mare e,* ***Doamne***, *numărul morților (...).* ***Iată*** *că i-a încăput.* (*ibid.*)
(f) ***O! ... Doamne, Doamne!*** (*ibid.*)
(g) ***Hai***, *tată,* ***hai***, *Zăricuță,* ***hai*** *afară să vă dau ceva să mâncați.* (*ibid.*)
(h) ***Mă*** *boulenilor,* ***mă***, *ce tineri erați voi când v-am cumpărat!* (*ibid.*)

*2. Folosind exemplele de la exercițiul 1, subliniați grupurile interjecționale, precizați ce poziție sintactică ocupă și care este structura acestor grupuri.

**3. Construiți / căutați exemple în care cuvintele *Doamne, soro, frate, domnule* să fie, pe rând, interjecție și substantiv.

CONECTORI SINTACTICI ŞI TIPURI DE RELAŢII

PREPOZIŢIA ŞI GRUPUL PREPOZIŢIONAL

*1. În care dintre enunţurile de mai jos *de* este prepoziţie? Arătaţi ce statut morfosintactic are *de* în celălalt / celelalte enunţuri:

(a) *Fata de ai văzut-o e vecina noastră.*
(b) *De va ploua, vom sta acasă de sărbători.*
(c) *S-a întors ieri de acolo.*

*2. Arătaţi ce cazuri cer prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale din următoarele enunţuri:

(a) *Mâine vom ajunge şi la tine.*
(b) *Mergem spre şcoală.*
(c) *Graţie mamei am câştigat acest concurs.*
(d) *Au luptat mulţi ani împotriva duşmanilor.*
(e) *Ion ne-a adus flori, în loc de bani.*
(f) *În faţa casei se adunase multă lume.*
(g) *Am reuşit datorită ţie.*
(h) *S-au adunat mulţi nori deasupra capitalei.*
(i) *Visează să facă o călătorie în jurul lumii.*

***3. Se dă textul:

Una dintre cele mai subtile, mai totale şi mai ineficace interdicţii despre care am auzit vreodată a fost aceea lansată de conducerea cetăţii Efes împotriva dementului care a dat foc – pentru a deveni celebru – marelui templu al zeiţei Artemis: interdicţia de a nu i se mai pronunţa sau scrie vreodată numele. Mi s-a părut subtilă, pentru că a conţinut în sine şi intuiţia motivului crimei, şi pedeapsa maximă, absolut adaptată acestuia, absolut specifică. Dincolo de moarte – care în mod evident nu-l înspăimânta pe unul ce se hotărâse să se jertfească pentru a distruge (...) una dintre minunile lumii – uitarea era cea care îl îngrozea; împotriva ameninţării terifiante a acesteia îşi oferise viaţa, într-un târg (viaţă contra nemurire) cât se poate de avantajos. A-l pedepsi cu uitarea, uitarea obligatorie, uitarea nu numai ca blestem, ci şi ca lege, era cu adevărat tot ce se putea întreprinde după dezastru, atunci când, nemaiputând fi salvat şi împiedicat nimic, putea fi cel puţin ruptă odioasa legătură dintre numele minunii, oricum nemuritor, şi numele crimei, întoarsă în neant. (A. Blandiana, *Autoportret cu palimpsest*)

(a) Selectaţi patru grupuri prepoziţionale din textul de mai sus şi arătaţi ce poziţii sintactice ocupă în grupurile sintactice în care se includ.
(b) Stabiliţi ce formă cazuală impune prepoziţia *contra* complementului său. Daţi un exemplu în care prepoziţia *contra* să impună complementului său altă formă cazuală decât cea din text.

(c) Alegeţi din text trei prepoziţii lexicale, apoi arătaţi care sunt complementele lor şi restricţiile pe care le impun acestora.

(d) Găsiţi în text două prepoziţii funcţionale şi arătaţi în ce condiţii sintactico-semantice apar.

*****4.** Construiţi câte două enunţuri în care prepoziţiile *a, pe, la, de* să fie o dată funcţionale şi a doua oară lexicale.

*****5.** Explicaţi ocurenţa prepoziţiei *de* în grupurile nominale de mai jos:

consumator de alcool
uscător de rufe
căutarea de comori
vânatul de iepuri
firmă producătoare de încălţăminte
unităţi deţinătoare de informaţii
omul de lângă mine
biroul de la serviciu.

CONJUNCȚIA

Conjuncții coordonatoare

****1.** Construiți câte două exemple în care elementele *și*, *nici* să fie, pe rând, conjuncție coordonatoare copulativă și semiadverb.

****2.** Conjuncțiile adversative stabilesc relații de coordonare:
(a) între grupuri sintactice reprezentând componente ale propoziției;
(b) între propoziții.

*****3.** Se dă textul:

S-a spus despre inconștient că este zona mai adâncă, iar „inconștientul colectiv" ar fi temeiul ultim al vieții sufletești, căreia îi oferă simbolurile și arhetipurile sub înrâurirea cărora sufletul se manifestă. Cu atât mai mult am spune despre spirit că își are, ca un fel de inconștient, morfologia lui, ce nu se dezvăluie prin vise ori prin cine știe ce căi ocolite, ci direct prin înregistrarea ipostazei respective. Întâi percepi substantivitatea (...) și pe urmă găsești atât cuvântul potrivit, cât și conceptul lucrului. (C. Noica, *Modelul cultural european*)

Identificați conjuncțiile coordonatoare și precizați tipul lor. Arătați cu ajutorul parantezelor pătrate ce constituenți leagă acestea.

Conjuncții subordonatoare

****1.** Arătați ce statut are conectorul subliniat în fiecare enunț din cele patru serii de enunțuri (conjuncție circumstanțială sau complementizator) și ce tip de propoziție introduce:

(a_1) *Dacă ai neglijat-o, a plecat.*
(a_2) *M-a întrebat dacă voi merge cu ei la munte.*
(a_3) *Dacă va face față problemelor, asta rămâne de văzut.*
(a_4) *Dacă au mințit, o vom ști la sfârșit.*

(b_1) *Sunt curios de vor alege varianta cea mai bună.*
(b_2) *De va cere un sfat, îl va primi.*

(c_1) *A afirmat de multe ori că nu se va implica în proiectul nostru.*
(c_2) *Se speriase, că n-o mai văzuse niciodată așa de abătută.*
(c_3) *Colega noastră este atât de amabilă că te ajută la orice ai nevoie.*

(d_1) *A încercat* *să nu îi spună adevărul.*
(d_2) *L-a chemat* *să* *îi dea nişte cărţi vechi.*

****2.** Precizaţi statutul morfosintactic al conectorilor din următoarele seturi de exemple:

(a_1) *L-am găsit* *unde* *nu mă aşteptam.*
(a_2) *Unde* *nu îl asculta nimeni, nu a mai spus niciun cuvânt.*

(b_1) *Cum* *nu a învăţat, a luat notă mică la examen.*
(b_2) *Învaţă* *cum* *poate.*
(b_3) *Cum* *a ajuns acasă, s-a şi apucat de lucru.*

(c_1) *Când* *ai şti ce s-a întâmplat cu adevărat, n-ai mai vorbi aşa.*
(c_2) *Când* *vremea este frumoasă, ne jucăm volei.*

TIPURI DE RELAŢII SINTACTICE

***1.** Corectaţi enunţurile în care apar greşeli de marcare a relaţiilor sintactice:

(a) *Ion este specialist pe acest domeniu.*
(b) *Ca şi conducător are multe responsabilităţi.*
(c) *I-am dedicat un omagiu profesoarei noastră preferată.*
(d) *A reacţionat împotriva deciziei considerată injustă.*
(e) *I-am dat cartea unei prietene ale mele.*
(f) *În cazul Ioanei şi a Mariei decizia fusese luată.*
(g) *Nu a intenţionat să-i facă rău, ori ea nu vrea să înţeleagă asta.*
(h) *Doreşte ca să facă un memoriu pentru a i se face dreptate.*
(i) *Anul acesta vom schimba mobila, cât şi culoarea pereţilor.*
(j) *I-am oferit un buchet de flori dragii noastre colaboratoare.*

*****2.** Indicaţi numărul şi tipul relaţiilor sintactice care se stabilesc între componentele următoarelor enunţuri, precum şi modul cum se marchează.

(a) *Încearcă să meargă la Cluj.*
(b) *Le-am arătat vizitatorilor, profesori de română, biblioteca interesantă a şcolii noastre.*
(c) *Pentru că a venit vorba, Irina, prietena mea, va pleca unde a găsit serviciu.*
(d) *Am aflat – şi nu îmi convine – că vom lucra sâmbătă şi duminică.*

PARTEA A II-A

FUNCȚIILE SINTACTICE DIN GRUPUL NOMINAL

**1. Selectați determinanții din textele de mai jos, specificați tipul determinării, prin ce se realizează și ce caz marchează.

(a) *Nu oferim cititorului, în cele ce urmează, un tratat, fie și minimal, de etică. Ci doar o suită de observații rapide, născute în marginile unui teritoriu în care autorul a fost adus nu prin pricepere profesională sau printr-un neutru interes teoretic, ci prin împrejurările, de tot soiul, ale vieții zilnice: exasperări și euforii, zel intelectual și confuzie sufletească, întâlniri cu prieteni și cu neprieteni, furii, iubiri, perplexități și speranțe. La un moment dat, am resimțit drept indispensabilă identificarea unei minime coerențe în acest vârtej al pluralității care e spectacolul fiecărei vieți, dar pe care ne-am obișnuit, tocmai pentru că e atât de „comun", să-l lăsăm la voia întâmplării, ca pe o penumbră subînțeleasă.* (A. Pleșu, *Minima moralia*)
(b) *Copiii aceștia mulți s-au așezat în careu.*
(c) *I-ai spus soră-tii să mă sune mâine?*
(d) *Frumoasa mea prietenă mi-a propus să ne întâlnim la trei.*
(e) *N-am să uit niciodată a ta privire.*
(f) *Pe al lor steag e scris „Unire".*
(g) *Vinul cel vechi e în pivniță.*
(h) *Acești doi nebuni m-au scos din minți.*
(i) *Câțiva oameni protestează în piață.*
(j) *Doi ingineri m-au scos din minți.*
(k) *Al doilea copil a luat premiul întâi.*
(l) *Care om nu înțelege acest lucru?*
(m) *Nu știu ce om poate să înțeleagă asta.*

**2. Selectați cuantificatorii din textele de mai jos și specificați tipul lor și cazul.

(a) *Acești doi ingineri m-au terorizat.*
(b) *Protestatarii aceștia mulți nu fac altceva decât să-și ceară drepturile.*
(c) *Am vorbit cu tustrei copiii.*
(d) *Cei trei iezi au fost vizitați de lup.*
(e) *Alte două fete au picat la examen.*
(f) *Toți acești bani mulți nu îți aparțin.*
(g) *Puținul grâu pe care l-a economisit în toamnă nu-i ajunge la iarnă.*
(h) *Copiii toți au venit.*

**3. Se dă textul:

Există trei posibilităţi clasice: dobândirea proprietăţii unei unităţi industriale sau chiar a uneia comerciale prin intervenţia unei persoane care posedă un capital sau poate beneficia de un credit bancar ca să cumpere; posibilitatea ca un grup de persoane să facă acelaşi lucru şi atunci întreprinderea se transformă într-o societate economică pe acţiuni; în sfârşit, posibilitatea ca proprietatea să fie preluată de către salariaţii întreprinderii. Cea de a treia posibilitate va fi privilegiată de noi, în sensul că dacă există dorinţa explicită a salariaţilor să cumpere propria lor întreprindere – cu condiţia s-o administreze cum trebuie – atunci sistemul bancar sau chiar statul ar putea să intervină şi să acorde credite, fie pentru cumpărare, fie pe planul dobânzilor. (D. Pavel, *Cine, ce şi de ce?*)

Indicaţi complementele din componenţa grupurilor nominale selectate în tabelul de mai jos şi arătaţi ce statut morfosintactic are centrul grupului nominal care impune un complement.

Grupul nominal	Complementul	Statutul morfosintactic al centrului grupului nominal
[*dobândirea proprietăţii unei unităţi industriale sau chiar a uneia comerciale prin intervenţia unei persoane care posedă un capital sau poate beneficia de un credit bancar ca să cumpere*]		
[*intervenţia unei persoane care posedă un capital sau poate beneficia de un credit bancar ca să cumpere*]		
[*dorinţa explicită a salariaţilor să cumpere propria lor întreprindere – cu condiţia s-o administreze cum trebuie*]		

***4. Specificaţi ce funcţie sintactică are numeralul cardinal şi/sau adjectivul pronominal indefinit în structurile:

(a) *Aceştia doi au venit.*
(b) *Mulţi alţii m-au întrebat când ajung.*
(c) *Cei doi au venit.*
(d) *Toţi trei copiii au învăţat.*

Motivaţi-vă alegerea.

***5. Se dă textul:

Apoi se întâmplă ceva miraculos. Corpul se trezeşte. Trezirea asta s-a petrecut la mine când aveam 13 ani, într-o vară, în vacanţă, în casa bunicilor de la Caracal. Dormeam într-o cameră cu mobilă albă de trandafir, iar pe peretele de lângă patul somptuos, acoperit peste zi cu o cuvertură grea din brocart albastru, se afla o masă de toaletă cu oglindă mare, ovală, care pe partea de sus a ramei avea sculptată o ghirlandă de flori. (...) Mă sculam dimineaţa cu gândul la curtea mare din spatele casei, la coliba pe care, sub nucul cel mare din fundul curţii, mi-o făcusem din beţele furate de la aracii de roşii şi frunze uscate de porumb împletite

printre ele. (Nu știu de ce, împreună cu sora mea, mai mare cu aproape cinci ani decât mine, o numeam „covergă".) În fiecare dimineață căram acolo alte și alte lucruri din casă (...) (G. Liiceanu, *Scrisori către fiul meu*)

(a) Indicați cinci grupuri nominale în care funcția sintactică de determinant să fie realizată diferit.

(b) Scoateți în coloanele din tabelul de mai jos constituenții grupurilor nominale selectate care ocupă poziția de modificator, de posesor și de complement. Arătați prin ce sunt realizați acești constituenți și ce regenți au în cadrul grupurilor nominale în care se includ.

Grupul nominal	Modificatori	Posesori	Complemente
[***ceva** miraculos*]			
[***casa** bunicilor de la Caracal*]			
[***bunicilor** de la Caracal*]			
[*o **cameră** cu mobilă albă de trandafir*]			
[***peretele** de lângă patul somptuos, acoperit peste zi cu o cuvertură grea din brocart albastru*]			
[***partea** de sus*]			
[***partea de sus** a ramei*]			
[***gândul** la curtea mare din spatele casei, la coliba pe care, sub nucul cel mare din fundul curții, mi-o făcusem din bețele furate de la aracii de roșii și frunze uscate de porumb împletite printre ele*]			
[***sora** mea*]			
[***sora** mea, mai mare cu aproape cinci ani decât mine*]			

*****6.** Alcătuiți enunțuri cu grupuri sintactice în care un centru nominal să primească:

(a) un posesor realizat prin propoziție relativă;
(b) un posesor realizat prin grup nominal cu centru pronume negativ;
(c) un posesor realizat prin clitic pronominal de dativ;

(d) un modificator realizat prin grup prepozițional;
(e) un modificator realizat prin propoziție relativă;
(f) un modificator realizat prin grup verbal cu centru formă non-finită;

(g) un complement realizat prin grup prepozițional;
(h) un complement realizat prin propoziție relativă;
(i) un complement realizat prin adjectiv pronominal posesiv.

***7. Comparaţi cuvintele subliniate din următoarele perechi de exemple sub aspectul funcţiei sintactice şi al regentului (al centrului grupului nominal în care se includ):

(a_1) *Casa voastră este mai nouă.*
(a_2) *Plecarea voastră l-a întristat.*

(b_1) *Nu o impresiona tristeţea lui.*
(b_2) *Banii lui erau număraţi.*

(c_1) *Frate-tău este mai mare decât mine.*
(c_2) *Fratele tău este mai mare decât mine.*

(d_1) *Biletul meu se pierduse.*
(d_2) *Cititul meu în spaniolă era mai dificil.*

(e_1) *Venirea mea îl bucura, în schimb, a ei îl enerva.*
(e_2) *Maşina lui este mare, iar a ei este mică.*

FUNCȚIILE SINTACTICE DIN GRUPUL ADJECTIVAL ȘI DIN GRUPUL ADVERBIAL

COMPLEMENTUL COMPARATIV

***1.** Complementul comparativ apare:

(a) în grupul nominal și în grupul verbal;
(b) în grupul adjectival și în grupul verbal;
(c) în grupul verbal și în grupul adverbial;
(d) în grupul adjectival și în grupul adverbial.
Ilustrați cu câte un exemplu soluția corectă.

*****2.** Analizați sintactic și morfologic complementele comparative din următoarele texte, precizând: tipul de complement comparativ (de inegalitate, de egalitate, partitiv), regentul, trăsăturile sale morfosintactice, statutul morfologic al elementului prin care este introdus.

(a) *Fericit acela care își alege patima cea mai frumoasă dintre toate.* (A. Pleșu, *Note, stări, zile*)
(b) *(...) care încearcă să izgonească un elefant și un urs enorm, aproape la fel de mare ca elefantul.* (*ibid.*)
(c) *Păcatul meu – spune, în alt moment, Moise – este că am iubit Legea mai mult decât pe oameni.* (*ibid.*)
(d) *(...) iar masca mi se pare mai sinistră decât ar fi, probabil, desfigurarea nudă.* (*ibid.*)
(e) *Lumina fulgerului e orbitoare: pare născută mai curând să vadă decât să fie văzută.* (*ibid.*)
(f) *Cartea mea să te învețe să te ocupi mai mult de tine decât de ea, apoi de tot restul mai mult decât de tine.* (*ibid.*)
(g) *Nimic nu este mai ușor decât a disprețui aurul și argintul sau a te lipsi de o îmbrăcăminte scumpă.* (*ibid.*)
(h) *Drumul de la plăcere la nevroză e, uneori, mai scurt decât cel de la frustrare la nevroză.* (*ibid.*)
(i) *E cea mai radicală definiție a medicinei din câte știu.* (*ibid.*)
(j) *Azi e nevoie mai mult decât oricând de acțiune politică.* (*ibid.*)

*****3.** Analizați morfologic și sintactic secvențele subliniate din următoarele texte. Sesizați diferențele de funcție sintactică dintre grupurile introduse prin *ca* și *decât*.

(a) *Categorice* ***ca lovitura de sabie****, ezitante* ***ca pâlpâirile unui foc îndepărtat****, desenându-se* ***ca o dantelă*** *Jugendstil pe ecranul baroc al norilor sau ricoșând în derută de la un orizont la altul, fulgerele ne confiscă atenția scurt,* ***ca un ordin irevocabil, ca un apel ultimativ.*** (A. Pleșu, *Note, stări, zile*)
(b) *Sau, poate, mai ales, că rigoarea e mai imprecisă în efectul ei ultim* ***decât mișcarea aproximativă a gândirii libere.*** *Delirezi speculativ și obții un „sistem", o alcătuire țeapănă. Construiești riguros –* ***ca muzicienii*** *– și obții o nebuloasă.* (*ibid.*)

FUNCȚIILE SINTACTICE DIN GRUPUL VERBAL

PREDICATUL

***1.** Se dau textele:

Înainte de revoluție, teatrul a fost pentru noi un mod de a ne exprima într-o libertate extraordinară. Teatrul n-a putut fi niciodată cenzurat sută la sută. Tăcerile au fost mai expresive decât vorbele. (...) Dar forma aceea de libertate în interiorul celei mai cumplite dictaturi nu o puteai obține decât individual. Cred că, odată câștigată, libertatea nu se mai pierde. Spectatorii vor decide singuri dacă Forma mesei *este o dovadă în acest sens.* (D. Pavel, *Cine, ce și de ce?*)

Într-o societate democratică, muncitorul este un om respectat în ființa lui de om: i se dă timp, i se lasă timp – nu e chemat duminica în fabrică, ci i se lasă sâmbăta liberă; nu e ținut în ședințe și scos la muncă patriotică (...). Un om care nu e supus acestui regim de abrutizare forțată e liber să citească, să se cultive, să gândească. Probabil că mi-a făcut cineva o operație pe creier când eram mic, pentru că atunci vorbeam cu toți oamenii la fel, sau poate că a fost un aspect al socializării. (*ibid.*)

Identificați predicatele (enunțării), precizând dacă sunt simple sau complexe.

***2.** Explicați cum se face acordul predicatului cu subiectul în următoarele exemple. Pentru situațiile neacceptate de normele limbii literare, indicați forma corectă.

(a) *Mă număr printre cei care plecam în fiecare vară la mare.*
(b) *Ce-s cu jucăriile astea aruncate pe jos?*
(c) *Ideea lui, corelată cu ale noastre, pot duce la rezultate bune.*
(d) *Ne-am așezat la masă, fără ca acele rude să fie bucuroși de prezența noastră.*
(e) *Cine dintre ei fug de noi?*
(f) *Îmbinarea celor două calități fac din Ion un om extraordinar.*
(g) *Nu se știu care sunt motivele demisiei.*
(h) *100 de euro au câștigat fiecare jucător pentru meciul de azi.*
(i) *Partea a doua a programului este rezervat cabaretului.*

*****3.** Se dau textele:

(a) *Nică începe să mă asculte; și mă ascultă el, și mă ascultă, și unde nu s-apucă de însemnat la greșele cu ghiotura pe o draniță.* (I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)
(b) *Și mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile sale, îmi zicea cu zâmbet uneori, când începea a se ivi soarele (...).* (*ibid.*)
(c) *Așa eram eu la vârsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii, de când îi lumea asta și pământul, măcar să zică cine ce-a zice.* (*ibid.*)
(d) *Noi, atunci, am pârlit-o la fugă.* (*ibid.*)

(e) *Poate c-au luat strigoaicele mana de la vaci.* (*ibid.*)
(f) *Până la jumătatea drumului nu m-am putut gândi decât la faptul că sunt aşteptată acolo sus şi, prin urmare, trebuie să urc.* (I. Mălăncioiu, *Călătorie spre mine însămi*)
(g) *Îl cunoşti, am fost întrebată de un judecător răsărit pe loc din pământ.* (*ibid.*)

Subliniaţi predicatele (enunţării). Analizaţi-le sintactic şi morfologic, precizând dacă sunt simple sau complexe. Acolo unde este posibil, precizaţi structura internă a predicatelor complexe.

SUBIECTUL

***1.** Rescrieţi în formă corectă enunţurile în care apar greşeli de acord, marcând locul în care s-a făcut corectura:

(a) *Li se trece cu vederea prea multe greşeli.*
(b) *Ce-s cu hainele astea murdare?*
(c) *Dat fiind proastele rezultate, s-a ajuns la faliment.*
(d) *Niciunul dintre ei nu hotărăsc singuri.*
(e) *Fiecare dintre ei s-au descurcat cum au putut.*
(f) *Mi-au fost dat să aud prea multe în viaţă.*
(g) *Sunt un om care nu pot suporta minciuna.*
(h) *Mi s-au adus la cunoştinţă numai o parte dintre nereguli.*
(i) *În ceea ce privesc absenţele, el este campionul clasei.*

***2.** Rescrieţi enunţurile corectând greşelile de construcţie. Indicaţi în ce constau aceste greşeli:

(a) *Îmi place de el, dar îmi place şi pe Maria.*
(b) *Nimic nu e bine, totul trebuie de refăcut, de corectat.*
(c) *Nu se merită să te superi pentru atâta lucru.*
(d) *Fata, când m-a întâlnit, i s-au umplut ochii de lacrimi.*
(e) *Ni s-a ordonat ca să plecăm cât mai repede.*
(f) *Mi se spunea în fiecare zi că de mâine nu mai vii la birou.*
(g) *S-a întâmplat de a ieşit, la vot, acelaşi candidat.*

****3.** **Tăiaţi răspunsurile incorecte, păstrându-le numai pe cele corecte; daţi câte un exemplu pentru fiecare răspuns corect.**

În poziţia subiectului poate apărea un grup al cărui centru este:
(a) un posesiv; **(b)** un reflexiv; **(c)** un adjectiv; **(d)** un pronume negativ; **(e)** un pronume interogativ; **(f)** un pronume semiindependent; **(g)** un numeral ordinal; **(h)** un verb la gerunziu; **(i)** un verb la supin; **(j)** un adverb.

**4. Din următoarele *Cugetări* ale lui N. Iorga, alegeți subiectele, indicați (prin subliniere) la ce verb-predicat corespund; stabiliți schema sintactică a grupului verbal; specificați, acolo unde este cazul, situațiile de subiect *neexprimat*, de subiect *inexistent* sau de subiect realizat ca *propoziție subiectivă:*

(a) *Unde se lucrează e și de măturat; sunt oameni care fac numai atât.*
(b) *În adâncul tăcut al sufletului zace aurul. Cine-l are nu ți-l dă numai fiindcă ai trecut pe lângă dânsul.*
(c) *Sunt oameni care vorbesc tocmai pentru că nu pot gândi și li-i urât altfel.*
(d) *Nu uita că pentru ca să ți se creadă adevărul cel nou, datorești lumii minunea.*
(e) *Obrăznicie e a cere de la alții mai mult decât ți se cuvine.*
(f) *E harnic nu oricine lucrează, ci acela care lucrează cu plăcere, care nu poate fără lucru.*

***5. Din următoarele enunțuri, selectați propozițiile subiective; indicați (prin subliniere) termenul regent și specificați care este tipul de subordonată în funcție de calitatea morfologică a elementului de relație:

(a) *Trebuie explicat exact în ce constă mecanismul derivării, precizându-se care sunt etapele derivării și care este afixul cu ajutorul căruia s-a format noul cuvânt.*
(b) *Extraordinar e nu ce nu s-a făcut, ci ceea ce se credea că nu se poate face.* (N. Iorga, *Cugetări*)
(c) *E așa de bine uneori să știi că scrii în zadar: pare că-ți cânți încet în odaie, sigur că nu te aude nimeni.* (*ibid.*)
(d) *E așa de ușor să-ți întorci ochii de la cineva, încât e o risipă de simțire să-l urăști.* (*ibid.*)
(e) *Ticăloșia e lesne s-o capeți, căci locuiește aproape; nu trebuie decât să-ți ridici ochii și o găsești la tot pasul. Să rămâi neatins de ticăloșie, asta nu e cel mai simplu lucru.* (*ibid.*)
(f) *Niciodată nu mi-a venit în minte să renunț la ceea ce mi-a fost dat să primesc.* (*ibid.*)

COMPLEMENTUL DIRECT

**1. Alegeți, din următorul fragment, complementele directe; indicați regentul fiecăruia; analizați morfologic centrul de grup; realizați schema sintactică a fiecărei construcții; specificați, atunci când este cazul, realizarea propozițională a complementului:

A avea conștiința destinului e, dimpotrivă, a simți că totul te privește. (...) Fără să pretindem a obține eficiența univocă a unei rețete, vom spune, totuși, că există o cale pentru a deschide inteligența către sunetul prețios al destinului. (A. Pleșu, *Minima moralia*)

**2. Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte; exemplificați fiecare răspuns corect.

Regentul unui complement direct poate fi: **(a)** verb tranzitiv; **(b)** verb la infinitiv; **(c)** verb la gerunziu; **(d)** verb la supin; **(e)** verb la participiu; **(f)** substantiv; **(g)** numeral; **(h)** adjectiv; **(i)** adverb; **(j)** interjecție.

3. Grupul care apare în poziția complementului direct poate avea drept centru: **(a) un substantiv; **(b)** un pronume nehotărât; **(c)** un pronume reflexiv; **(d)** un pronume relativ; **(e)** un numeral cardinal; **(f)** o prepoziție; **(g)** un adjectiv; **(h)** un adverb; **(i)** un verb la supin; **(j)** un verb la participiu; **(k)** un verb la infinitiv; **(l)** un verb la gerunziu.
Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte; exemplificați fiecare răspuns corect.

**4. Construiți două enunțuri în care grupul *pe copii* să îndeplinească, în primul, funcția de complement direct, iar, în al doilea, pe cea de complement prepozițional. Explicați diferența de construcție.

**5. Din următoarele *Cugetări* ale lui N. Iorga, selectați propozițiile completive directe și faceți schema lor sintactică; indicați (prin subliniere) termenul regent și specificați care este tipul de subordonată în funcție de calitatea morfologică a elementului de relație:

(a) *Prisosul activității unora vine din aceea că fac tocmai ce ar fi datori să facă.*
(b) *Crezând că ești mai mult decât ești, nu vei înainta niciodată spre ceea ce-ți închipui că ești.*
(c) *Prostul care scrie ca să dovedească cum că nu e prost e ca ologul care s-ar târî în brânci ca să-ți dovedească cum că nu e șchiop.*
(d) *Să știi unde ești, să descoperi ce trebuie acolo, să încerci tot ce poți încerca în vederea acelei nevoi, acestea le consider a fi cele trei rădăcini ale înțelepciunii.*
(e) *Sunt mulți oameni care, văzând un drum în dreapta și altul în stânga, se culcă la răscruce, sudiind pe cine a tăiat căi încurcate.*
(f) *Și neghina înflorește, dar ea se usucă întreagă și nimeni n-are ce culege de pe urma ei.*
(g) *Caută la cine te prețuiește cât de curată e inima și cât de înalt e gândul.*

COMPLEMENTUL SECUNDAR

**1. Se dau următoarele construcții, în fiecare subliniindu-se (prin boldiure) câte un complement:

A. *El învață **limba engleză**. – El mă învață **limba engleză**.*
B. *El mă anunță **rezultatul**. – El anunță **rezultatul**.*

C. *În România se învață* ***limba engleză*** *în școală. – Ion a fost învățat* ***limba engleză*** *de mic copil.*

D. *El a fost anunțat* ***rezultatul.*** *– S-a anunțat* ***rezultatul.***

Calificați, în ordinea lor de apariție, complementele subliniate, alegând, dintre următoarele seturi de răspunsuri, numai setul cu răspunsuri corecte:

A. **(a)** CD – CSec; **(b)** CSec – CD; **(c)** CPrep – CD.
B. **(a)** CSec – CPrep; **(b)** CSec – CD; **(c)** CD– CSec.
C. **(a)** CSec – CD; **(b)** CD – CSec; **(c)** S – CSec;
D. **(a)** CSec – S; **(b)** CSec – CD; **(c)** S – CSec.

SINTEZĂ (SUBIECTUL, COMPLEMENTUL DIRECT, COMPLEMENTUL SECUNDAR)

***1. Comparați următoarele enunțuri și selectați, dintre propozițiile subliniate, subiectivele, completivele directe și completivele secundare; explicați de ce propozițiile celelalte sunt de alt tip:

A. **(a)** *Profesorul m-a întrebat: „Cum ai ajuns la acest rezultat?"* – **(b)** *Profesorul întreba adesea cum mai merg lucrurile.* – **(c)** *Profesorul mă întreba adesea cum mai merg lucrurile.* – **(d)** *El încă nu hotărâse cum să-și petreacă vacanța.* – **(e)** *Rămâne o enigmă cum a fost posibilă o ascensiune atât de rapidă.* – **(f)** *Profesorul încă nu se hotărâse cum să-și petreacă vacanța.*

B. **(a)** *„Unde s-a mai pomenit o asemenea comportare?!", comentează el.* – **(b)** *Mă preocupă unde o fi plecat.* – **(c)** *Adesea mă frământ: „Unde am să ajung, dacă nimeni nu mă ajută?"* – **(d)** *Neștiind unde mai poate găsi un nou credit, a renunțat la proiect.* – **(e)** *Nu se poate verifica unde s-a greșit.* – **(f)** *Întrebarea lui unde mai poate găsi bani a rămas fără răspuns.*

C. **(a)** *Când ne-am întâlnit ultima oară?, zise el.* – **(b)** *Mă interesează când va fi următoarea licitație.* – **(c)** *Mă interesez când se va organiza următoarea licitație.* – **(d)** *Mă întreb când vom mai obține alte comenzi.* – **(e)** *Rămâne de precizat de către guvernanți când vom primi restul de salarii.* – **(f)** *Una dintre chestiunile de examen poate fi când s-a instaurat monarhia în România.* – **(g)** *El dorea să afle când sunt orele de audiență.*

D. **(a)** *A început să se verifice cine a lansat informația pe internet.* – **(b)** *Aflând din timp cine a fost ales pentru misiune, i-am putut asigura o pregătire serioasă.* – **(c)** *El contează tot pe cine l-a ajutat și anul trecut.* – **(d)** *Întrebarea lui este aceeași: „Cine mai vine la mine, în această situație?"* – **(e)** *Profesorul simte pe cine se poate bizui în continuare.*

E. (a) *Nu se poate să renunțăm atât de ușor.* – (b) *El se învinovățește continuu : „Să fac eu așa greșeală ?!"* – (c) *El ține din tot sufletul să obțină această bursă.* – (d) *Mi s-a urât să fac același lucru.* – (e) *Mi-a fost dat să trăiesc și asemenea clipe.* – (f) *Aș dori să continui experimentul.*

F. (a) *Decizându-se în biroul de conducere să se renunțe la personalul auxiliar, activitatea celorlalți a fost mult încărcată.* – (b) *Decizând să renunțe la personalul auxiliar, directorul nu a văzut toate consecințele.* – (c) *Decizându-se să renunțe la personalul auxiliar, directorul nu a văzut toate consecințele.*

COMPLEMENTUL INDIRECT

*1. Dați câte 3 exemple de complemente indirecte:
(a) dublu exprimate;
(b) care nu acceptă dubla exprimare.

**2. Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte. Dați câte un exemplu pentru fiecare răspuns corect.

Complementul indirect poate avea ca regent:
(a) un verb bivalent cu regim prepozițional;
(b) un adjectiv calificativ;
(c) un substantiv;
(d) o prepoziție;
(e) o formă verbală non-finită;
(f) un pronume semiindependent;
(g) un verb copulativ;
(h) un numeral ordinal;
(i) un predicat complex cu operator copulativ.

**3. Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte. Dați câte un exemplu pentru fiecare răspuns corect.

În poziția sintactică a complementului indirect poate apărea:

(a) un GAdv;
(b) un GN nedeterminat;
(c) un GN cu centru un pronume semiindependent;
(d) o propoziție relativă cu antecedent;
(e) un GPrep;
(f) un GV cu centru o formă verbală non-finită;
(g) un clitic reciproc;
(h) un GN cu centru un numeral ordinal;
(i) un GN cu centru un numeral cardinal;
(j) un GPrep cu centru o prepoziție cu regim de dativ;
(k) o propoziție relativă fără antecedent, dublată de un clitic în regentă.

***4. Se dau următoarele fragmente de text:

(a) *Maestre, v-am fost student la facultate, nu știu dacă vă mai spune ceva numele de ...* (M. Cărtărescu, *Antrax*)
(b) *(...) mai scria ceva, tot de mână, în curciș și-n curmeziș, ceea ce dădea plicului un aer ... cumva bizar.* (*ibid.*)
(c) *Dar nu-mi era mie sortit s-o sfârșesc așa de ușor.* (*ibid.*)
(d) *La copil nu i-am luat bicicletă, că n-am avut de unde.* (*ibid.*)
(e) *Nu interzic nimănui nimic.* (*ibid.*)
(f) *(...) vorbe reluate la nesfârșit, care revin și apoi se sting, asemenea unei muște mari care zboară într-o casă cu ferestrele deschise (...)* (G. Liiceanu, *Scrisori către fiul meu*)
(g) *Aveam ceva de demonstrat întregii lumi: profesorilor, colegilor veniți din paisprezece țări (libere), secretarelor de la facultate, portarului de la cămin.* (*ibid.*)
(h) *Inelul cu chei este restul unei identități dispărute, sigla celui care s-a retras pentru a lăsa locul celui care nu a apărut încă.* (*ibid.*)
(i) *Simțeam că (...) poporul american mă supunea unui test.* (*ibid.*)
(j) *(...) am întrebat (...) sperând, pentru a pune un capăt coșmarului și umilinței perpetue din care nu mai reușeam să ies, că la telefon se afla sora prietenului meu.* (*ibid.*)
(k) *Până și eu însumi declarasem câte ceva, în somn probabil, fostului meu student și altor câțiva ziariști.* (M. Cărtărescu, *Antrax*)

Identificați grupurile sintactice (sau formele gramaticale) aflate în poziția complementului indirect și reprezentați-le prin procedeul includerii componentelor între paranteze drepte; analizați morfologic componentul care constituie centrul grupului (sau forma gramaticală cu funcție sintactică de CI) și precizați-i regentul.

***5. Complementul indirect se realizează, în mod prototipic, prin nominal în dativ. Există și alte funcții sintactice care au aceeași realizare? Dacă da, menționați care sunt și explicați cum le deosebiți de complementul indirect.

COMPLEMENTUL POSESIV

*1. Prin ce se exprimă cel mai frecvent complementul posesiv? Dați patru exemple, în propoziții.

**2. Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte. Dați câte un exemplu pentru fiecare răspuns corect.

Complementul posesiv se poate exprima prin:
(a) GN cu centru un substantiv în dativ nedublat de clitic;
(b) clitic reflexiv în dativ;

(c) clitic personal în dativ;
(d) GAdj în dativ;
(e) GN cu centru un substantiv în dativ dublat de clitic;
(f) GPrep cu centru prepoziția *la;*
(g) GN cu centru un numeral ordinal dublat de clitic;
(h) propoziție relativă dublată de clitic în regentă;
(i) GN cu centru un pronume relativ.

**3. Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte. Dați câte un exemplu pentru fiecare răspuns corect.

Regentul complementului posesiv poate fi:
(a) un adjectiv;
(b) o formă verbală non-finită;
(c) un adverb;
(d) o prepoziție;
(e) un verb agentiv;
(f) o interjecție;
(g) un pronume;
(h) un verb cu regim de dativ.

**4. Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte. Dați câte un exemplu pentru fiecare răspuns corect.

Grupurile nominale cu care stabilește complementul posesiv relația de posesie pot avea următoarele funcții sintactice:
(a) subiect;
(b) posesor;
(c) complement prepozițional;
(d) complement indirect;
(e) complement secundar;
(f) nume predicativ;
(g) circumstanțial;
(h) complement comparativ;
(i) complement direct;
(j) complement predicativ al obiectului;
(k) modificator prepozițional.

**5. Se dau următoarele fragmente de text:

(a) *Pe cel care m-ar acuza că am cam înflorit faptele n-o să-l trimit „să-și vadă de câlții săi" (...)* (M. Cărtărescu, *Antrax*)
(b) *Uitasem cu totul că, doar cu două luni înainte, îmi apăruse un eseu în revista de cultură daneză geamănă cu cea românească de unde-mi luasem plicul.* (*ibid.*)
(c) *Mișcându-se cu încetinitorul, ca să nu-i scadă niciun dram din demnitate, a pus mâna pe telefon (...)* (*ibid.*)
(d) *Deja mocirla îmi intrase-n bocanci, șosetele-mi erau ude și-nghețate, numai de întâlnirea cu maiorul Ghilduș nu aveam chef.* (*ibid.*)

(e) *Seara m-am apucat să citesc presa pe internet, ca de obicei, şi nu mi-a venit să-mi cred ochilor.* (ibid.)

Identificaţi formele pronominale cu funcţie sintactică de complement posesiv şi analizaţi-le morfosintactic, precizând regentul CPos şi nominalul cu care stabileşte relaţia de posesie.

***6. Daţi trei exemple de CPos exprimat prin GN (cu centru substantiv, pronume non-clitic sau numeral, la alegere) şi reprezentaţi schema sintactică a grupului prin procedeul includerii componentelor între paranteze drepte. Subliniaţi substantivul implicat în relaţia de posesie.

***7. Explicaţi, cu argumente de natură sintactică şi pe baza unui exemplu care să le susţină, de ce complementul posesiv este o funcţie sintactică diferită de complementul indirect.

SINTEZĂ (COMPLEMENTUL INDIRECT ŞI COMPLEMENTUL POSESIV)

*1. Identificaţi complementele indirecte şi complementele posesive din textele de mai jos, analizaţi-le morfosintactic precizând şi regentul lor, precum şi (în cazul complementului posesiv) nominalul cu care se stabileşte relaţia de posesie.

(a) *Mereu mi se-ntâmplă aşa când lumina jegoasă, deprimantă a iernilor bucureştene îmi cade pe masa de scris.* (M. Cărtărescu, *Antrax*)

(b) *Ce să facem, ne-am dus la ghişeul ei şi ne-am spus păsul insului de-acolo, un poliţist fără chipiu.* (ibid.)

(c) *– Zi-le şi de câini, adăugă locotenentul Constantin Văcărescu, aşa cum, de-acum ştiam, îi suna numele complet.* (ibid.)

(d) *În ultima noastră convorbire din Institut, i-am explicat că nu am căutat să-l scot şi că n-am urmărit să-i iau locul.* (S. Golopenţia, *Viaţa noastră cea de toate zilele*)

(e) *Mi-a dorit să nu-mi pierd răbdarea şi să nu fac gafe (...).* (ibid.)

COMPLEMENTUL PREPOZIŢIONAL

*1. Daţi cinci exemple de complemente prepoziţionale, cu prepoziţii diferite; subliniaţi-le în text.

**2. Alegeţi răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte. Daţi câte un exemplu pentru fiecare răspuns corect.

Complementul prepoziţional poate avea ca regent:
(a) un verb inerent reflexiv;
(b) o locuţiune verbală;
(c) un substantiv de provenienţă verbală;
(d) un verb la infinitiv;
(e) un adjectiv;
(f) un numeral cardinal;
(g) un adverb;
(h) un pronume non-clitic;
(i) o interjecţie.

**3. Alegeţi răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte. Daţi câte un exemplu pentru fiecare răspuns corect.

A. Complementul prepoziţional se realizează prin GPrep în care se include:
(a) un GN cu centru un substantiv;
(b) un GAdj;
(c) un GV cu centru verb la infinitiv;
(d) un GN cu centru un pronume;
(e) o propoziţie relativă;
(f) un GN cu centru un substantiv în dativ.
B. Complementul prepoziţional se realizează şi ca:
(a) GAdv;
(b) propoziţie conjuncţională;
(c) propoziţie relativă interogativă;
(d) GV cu centru verb la gerunziu;
(e) GV cu centru verb la infinitiv.

***4. Realizarea definitorie a complementului prepoziţional este GPrep. Şi alte funcţii sintactice din GV mai pot avea această realizare, şi anume:

(a) complementul direct;
(b) complementul indirect;
(c) numele predicativ;
(d) complementul de agent;
(e) complementul circumstanţial;
(f) circumstanţialul.

Daţi câte un exemplu pentru fiecare situaţie şi explicaţi cum pot fi diferenţiate de CPrep.

***5. Se dau următoarele fragmente de text:

(a) *Toate fetele erau blonde, cu excepţia uneia singure, asupra căreia mi s-a oprit de la început privirea.* (G. Liiceanu, *Scrisori către fiul meu*)
(b) *(...) eram cât se poate de apt pentru isprăvi ieşite din comun (...)* (*ibid.*)

(c) *(...) mi-am dat seama că nu îmi veneau în minte decât cuvinte nemţeşti.* (*ibid.*)
(d) *I-am pomenit în treacăt despre crizele mele de tahicardie, apărute în urmă cu trei-patru ani.* (*ibid.*)
(e) *(...) îmi făcusem o specialitate din a-i împiedica pe colegii mei de joacă să-şi exhibe ceea ce reprezenta (...) forma nascendă, puberalo-soldatescă, a comportamentului lor sexual.* (*ibid.*)

Identificaţi complementele prepoziţionale, reprezentaţi schema lor sintactică prin procedeul includerii între paranteze drepte şi analizaţi morfosintactic centrul grupului încorporat în GPrep; precizaţi şi regentul lor.

COMPLEMENTUL DE AGENT

***1.** Complemetul de agent se exprimă prin:

(a) GN;
(b) GPrep cu centru prepoziţia *de;*
(c) GAdj cu centru prepoziţia *de către;*
(d) GV cu centru o formă non-finită.

Ştergeţi cu o linie răspunsurile incorecte, iar pentru răspunsul / răspunsurile corect(e) daţi (câte) un exemplu.

****2.** Complementul de agent este un:

(a) complement prepoziţional în structură primară;
(b) complement circumstanţial;
(c) complement reorganizat;
(d) circumstanţial.

Alegeţi răspunsul corect şi argumentaţi-vă opţiunea pe baza câte unui exemplu pentru fiecare situaţie.

****3.** Complementul de agent are ca regent:

(a) un verb tranzitiv;
(b) un verb inerent reflexiv;
(c) un adjectiv;
(d) un verb la diateza pasivă;
(e) un participiu activ;
(f) o interjecţie;
(g) un verb la supin cu sens pasiv.

Ştergeţi cu o linie răspunsurile incorecte, iar pentru răspunsul / răspunsurile corect(e) daţi (câte) un exemplu.

***4. Se dau următoarele fragmente de text:

(a) *Altfel spus, era un fel de olar de geniu, căruia îi plăcea să remodeleze în carnea vie a inimilor greșite de primul Demiurg.* (G. Liiceanu, *Scrisori către fiul meu*)
(b) *E vorba de (...) două personaje: unul, cel ce trebuie să moară, e ucis de cel care încă nu s-a născut pe deplin.* (*ibid.*)
(c) *În cazul nostru, al băieților, personajul central al vieții noastre care este inima nu-și face cu adevărat intrarea în scenă și nu poate fi domesticit decât dacă e luat și tras de mână de către o fată.* (*ibid.*)
(d) *O tipă foarte sexy (...) traversă triumfal sala în diagonală, privită avid de toți împricinații (...)* (M. Cărtărescu, *Antrax*)
(e) *Locotenentul se-ntoarse (...) cu documentul ștampilat chiar de faimoasa mână a faimosului colonel de la TL 7 ABC.* (*ibid.*)

Selectați grupurile sintactice care conțin complemente de agent și reprezentați structura lor prin procedeul includerii constituenților între paranteze drepte; subliniați și analizați morfosintactic centrul de grup; indicați care este regentul grupului.

SINTEZĂ (COMPLEMENTUL PREPOZIȚIONAL ȘI COMPLEMENTUL DE AGENT)

***1. Selectați grupurile prepoziționale din textele de mai jos și indicați funcția lor sintactică, precum și regentul lor.

(a) *Fusesem invitat de o prietenă de care mă legau anii de la Liceul Gheorghe Lazăr.* (G. Liiceanu, *Scrisori către fiul meu*)
(b) *Încep să-ți scriu nu numai pentru că, mânat de fascinația noului, aș ține cu orice preț să te țin la curent cu tot ce-am văzut (...)* (*ibid.*)
(c) *(...) am terminat primul, talonat până în ultima clipă de o egipteancă (tare frumoasă, aducea cu Sofia Loren, bronzată, în rolul Aidei) și de o americancă despre care tot ce-mi aduc aminte e că era înaltă, că semăna cu iubita lui Popeye și că era deșteaptă.* (*ibid.*)
(d) *(...) ajunsesem pe tărâmul tuturor făgăduințelor, consacrat (...) de câteva promoții de băieți din primele clase mixte ale României postbelice, îndrăgostiți (...) de colege blonde, cu ochi albaștri (...)* (*ibid.*)
(e) *Am dat colțul, indignați de tembelismul tipului din gheretă.* (M. Cărtărescu, *Antrax*)
(f) *Doar jalnica noastră condiție de petiționari (...) uzi de la lapoviță și osteniți de orele de anticameră ne-a salvat de la hlizeli (...)* (*ibid.*)

NUMELE PREDICATIV

*1. Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte; exemplificați fiecare răspuns corect.

Regentul unui nume predicativ aparține următoarelor clase lexico-gramaticale / forme gramaticale:
(a) verb tranzitiv și intranzitiv;
(b) verb bivalent intranzitiv;
(c) verb la supin;
(d) verb copulativ;
(e) interjecție;
(f) participiu adjectival;
(g) substantiv;
(h) verb la gerunziu;
(i) numeral;
(j) verb la infinitiv;
(k) adverb.

**2. Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte; exemplificați fiecare răspuns corect.

Numele predicativ se poate realiza prin următorii constituenți:
(a) GN în dativ;
(b) adjectiv pronominal demonstrativ;
(c) GN în acuzativ;
(d) GPrep cu prepoziție regim;
(e) GN în genitiv;
(f) PRel fără antecedent;
(g) GAdv;
(h) GN cu centru pronume semiindependent.

**3. Se dau textele:

(a) *Jocul nostru era și el mai vioi și buna dispoziție se manifesta în câteva „contre" și „recontre" surprinzătoare prin curajul cu care au fost date.* (S. Pușcariu, *Memorii*)
(b) *A doua zi dimineață aflarăm din gazete adevărul, că cel omorât era moștenitorul tronului, Ferdinant (...).* (*ibid.*)
(c) *Câtva timp toată lumea era în fierbere.* (*ibid.*)
(d) *Pe plaja mării, în soarele cald, era liniște.* (*ibid.*)
(e) *Doar că lucrul cel mai dramatic de pe lume e tocmai această farsă continuă în care noi, cei moderni, ne ducem viața.* (M. Cărtărescu, *Frumoasele străine*)
(f) *În alte circumstanțe aș fi găsit chestia asta distractivă, dar mi-era atât de somn ... eram atât de epuizat de drumuri, de fețe și evenimente.* (*ibid.*)
(g) *În căutarea cunoștinței, nu este încă decât bucuria voinței, bucuria de a adopta și de a deveni „ceea ce simt în mine"; și dacă există nevinovăție în cunoștința mea, este pentru că există în ea voința de a adopta.* (L. Dimov, *Scrisori de dragoste*)

Cerinţe:

A. Selectaţi toate apariţiile verbului *a fi* şi precizaţi-i valoarea (valoare copulativă, valoare non-copulativă, operator sau auxiliar într-o structură verbală).

B. Pentru ipostazele copulative în care apare *a fi*, precizaţi şi analizaţi numele lui predicativ utilizând reprezentările cu paranteze drepte.

**4. Se dau textele:

(a) *Păi, trăim şi noi un fel de realitate, pe Messenger, pe YouTube şi pe World of Warcraft, asumându-ne nume şi identităţi false, care devin încet-încet mai adevărate decât propriul nostru trup şi propria noastră viaţă.* (M. Cărtărescu, *Frumoasele străine*)

(b) *Apoi m-am culcat şi, înainte să adorm, m-am gândit un pic la ce-a însemnat drumul acesta atât de lung pentru mine.* (*ibid.*)

(c) *Istorie se cheamă ceea ce s-a întâmplat cu adevărat, nu ceea ce am vrea să se fi întâmplat.* (N. Iorga, *Cugetări*)

(d) *Iată, deci, că, a fi copil teribil, în sine, nu înseamnă nici un semn absolut al marii valori, nici un semn al absenţei acesteia.* (I. Mălăncioiu, *Călătorie spre mine însămi*)

(e) *Ideea răului care aduce binele nu e nouă în istoria omenirii. Ea a împlinit o vârstă frumuşică inclusiv în jocurile cu mingea de la noi. Singura problemă e că, în ţara asta mereu surprinzătoare, eternă şi fascinantă, schimbarea antrenorului poate fi un şoc doar pentru propria familie. Mobilizarea în condiţii de adversitate, tema din spatele acestui clişeu, e în cel mai bun caz o glumă. Echipa, mai ales dacă e de fotbal, simte puternice dureri în cot când află că n-o mai antrenează X, ci Y. Rosturile ei esenţiale sunt de altă natură (...).* (R. Paraschivescu, *Dintre sute de clişee*)

(f) *Apele-s dulci, limpezi ca cristalul şi reci ca gheaţa; lemne, de-ajuns; vara, umbră şi răcoare în toate părţile (...).* (I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)

Analizaţi morfosintactic numele predicative din aceste texte şi precizaţi verbul copulativ cu care se află în relaţie. Identificaţi contextele ambigue, precizaţi în ce constă ambiguitatea lor şi motivaţi modul în care aţi identificat NP şi l-aţi distins de subiect.

***5. Comentaţi ambiguitatea participiului din exemplele de mai jos.

(a) *Ion este **pregătit** să treacă peste orice.*
(b) *Ion este **pregătit** de antrenorul de schi.*

COMPLEMENTUL PREDICATIV AL OBIECTULUI

***1.** Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte; exemplificați fiecare răspuns corect.

Regentul unui complement predicativ al obiectului aparține următoarelor clase lexico-gramaticale / forme gramaticale:

(a) verb atributiv tranzitiv;
(b) verb atributiv intranzitiv;
(c) verb la infinitiv;
(d) verb la gerunziu;
(e) verb copulativ;
(f) interjecție;
(g) participiu adjectival;
(h) verb la supin;
(i) adverb;
(j) substantiv.

****2.** Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte; exemplificați fiecare răspuns corect.

Complementul predicativ al obiectului se poate realiza prin următorii constituenți:

(a) GN cu citire (interpretare semantică) entitate;
(b) GN cu citire (interpretare semantică) entitate sau proprietate;
(c) GN cu citire (interpretare semantică) proprietate;
(d) GN cu centru substitut pronominal;
(e) GPrep care include un GAdj sau un GN;
(f) Propoziție conjuncțională;
(g) Propoziție relativă;
(h) GAdv.

****3.** Se dau textele:

(a) *Niciodată n-am putut s-o obișnuiesc pe soția mea să-i spună așa: Schmidt.* (M. Sebastian, *Accidentul*)
(b) *N-a avut când să-i spună cele mai simple lucruri despre ea – poate că, dacă nu i-ar fi fost numele gravat pe placa de alamă de acasă, nici cum o cheamă nu i-ar fi spus – dar a avut când să devină, în câteva ore, amanta lui.* (ibid.)
(c) *Un model este o ipoteză de lucru. El nu se identifică niciodată cu fenomenul real, ci doar cu aceea dintre proprietățile lui pe care a ales-o drept cea mai caracteristică.* (N. Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*)
(d) *Am numai reprezentări pline de duioșie de la începutul aducerilor aminte (...). O fetiță blondă pe care o numeam Șurocica și pe care îmi plăcea tare mult s-o trag de coade.* (L. Dimov, *Scrisori de dragoste*)
(e) *Nu trebuie să uităm de asemenea că toată această Școală a lui Zeno vorbește despre raportul care poate fi stabilit, în ultimă instanță, între mesajul politic al lui*

Quintillus şi cel exprimat de filozoful numit de-a lungul întregii dezbateri Maestrul şi deconspirat în final ca nefiind altcineva decât Plotin. (I. Mălăncioiu, *Călătorie spre mine însămi*)

(f) *lungime lărgime şi dincolo, pă malu ălălalt rusesc, dincolo dă mare, era un teritoriu numit (...) tabăra rusească* (IVLRA)

(g) *Dascălul nostru era un holtei frumos, zdravăn şi voinic şi-l chema Vasile a Vasilicăi.* (I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)

Analizaţi morfosintactic complementele predicative ale obiectului din aceste texte şi precizaţi verbul atributiv şi CD / CI cu care se află în relaţie.

COMPLEMENTE CIRCUMSTANŢIALE

**1. Daţi câte un exemplu în care cuvintele şi grupările *în Bucureşti, acasă, lângă şcoală, de un secol, admirabil* să fie, pe rând, complemente circumstanţiale şi circumstanţiale propriu-zise.

***2. Analizaţi sintactic şi morfologic, pe două coloane, complementele circumstanţiale şi circumstanţialele din următoarele fragmente:

De ce durează aşa mult? Trebuie să fie înăuntru o căldură dulce de seară. (M. Sebastian, *Accidentul*)
Eu locuiesc aici, aproape, pe Bulevardul Dacia, şi tramvaiul 16 nu opreşte decât ori la Dacia, ori la Vasile Lascăr. (*ibid.*)
(...) să mă gândesc cum trebuie tras un titlu, cum arată o pagină. (D. Pavel, *Cine, ce şi de ce?*)

PREDICATIVUL SUPLIMENTAR

*1. Se dau perechile de enunţuri:

(i_1) *Credeam **că voi sunteţi cuminţi**.*
(i_2) *Vă credeam **cuminţi**.*

(ii_1) *Am auzit **când a plecat Ana**.*
(ii_2) *Am auzit-o pe Ana **plecând**.*

Analizaţi sintactic şi morfologic secvenţele subliniate.

**2. Se dau textele:

(a) *Oamenii aceia întinşi pe nisip asemenea morţilor mi s-au părut cu mult mai apropiaţi.* (I. Mălăncioiu, *Călătorie spre mine însămi*)
(b) *M-ai privit zâmbind şi asta m-a pus cu adevărat pe gânduri.* (*ibid.*)
(c) *Am văzut însă foarte bine că până şi cei trei pistrui de pe nas îi avea aşezaţi aşa cum au fost.* (*ibid.*)
(d) *Dar când am simţit pământul mişcându-se încet sub tălpile mele, instinctiv m-am uitat în jos şi am văzut astfel că eram desculţă.* (*ibid.*)
(e) *Nu mai pot urca mai departe (...) mi-e ruşine să ajung desculţă acolo sus.* (*ibid.*)
(f) *Mă mai gândeam de ce te-oi fi văzut eu îmbrăcat aşa, ca pentru o adunare importantă.* (*ibid.*)
(g) *Un merit relativ al doctrinei, care se cuvine cu obiectivitate remarcat, este de a fi atras atenţia asupra necesităţii sincronizărilor locale.* (N. Manolescu, *Istoria critică*)
(h) *El a crezut-o singura posibilă.* (*ibid.*)
(i) *Este uimitor să constaţi că istoriile literare au preferat dintotdeauna să folosească pagina ce se cuvenea rezervată analizelor de texte (...) pentru o mulţime de alte scopuri.* (*ibid.*)
(j) *Operele artistice se cuvin citite (şi recitite) înainte de orice pentru arta lor.* (*ibid.*)
(k) *Îl ştia în odaia alăturată, cufundat în fotoliul ei, dincolo de această uşă întredeschisă.* (M. Sebastian, *Accidentul*)
(l) *Paul se auzi strigat, dar nu răspunse.* (*ibid.*)
(m) *Nu se gândise la ea, lucrase în linişte, o credea uitată.* (*ibid.*)
(n) *Dar se vedea întorcându-se singur printre perechile de dansatori, printre mesele cu clienţi intrigaţi de durerile şi întoarcerile lui şi nu se simţea în stare să suporte atâtea priviri indiscrete.* (*ibid.*)

Identificaţi predicativele suplimentare din exemplele de mai sus şi analizaţi-le morfologic.

**3. Pentru fiecare predicativ suplimentar, stabiliţi care sunt cele două elemente (verbal şi nominal) la care se raportează.

***4. Pentru fiecare PS, reconstruiţi structura de bază (bipropoziţională sau, dacă este cazul, tripropoziţională) şi precizaţi ce reorganizări sintactice au avut loc.

CIRCUMSTANȚIALE

CIRCUMSTANȚIALUL DE LOC ȘI CIRCUMSTANȚIALUL DE TIMP

*1. Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte; exemplificați fiecare răspuns corect.

Circumstanțialul de loc și cel de timp sunt dependente de următoarele tipuri de regenți:
(a) substantiv comun sau postverbal;
(b) verb la formă finită sau non-finită;
(c) adverb de loc și de timp;
(d) interjecție predicativă;
(e) articol definit sau nedefinit;
(f) adjectiv calificativ sau participial.

*2. Alegeți răspunsul / răspunsurile corecte.

Circumstanțialul de loc și cel de timp sunt:
(a) cerute de sintaxa și semantica anumitor verbe;
(b) suprimabile;
(c) nesuprimabile;
(d) componente facultative ale enunțului.

**3. Identificați și analizați (utilizând reprezentările cu paranteze drepte) circumstanțialele de loc și de timp din fragmentele de mai jos:

(a) *Istoria acestui interviu începe cu multă vreme în urmă, într-un anumit context, așa că voi încerca să-l reconstitui cât mai obiectiv. În noiembrie 1987, îl vizitasem pe Constantin Noica, la Păltiniș, vreme de zece zile. El mi se plânsese atunci de Plămădeală, care i-ar fi cerut să se călugărească, în schimbul cererii sale de a fi înmormântat în curtea bisericii Păltiniș.* (D. Pavel, *Cine, ce și de ce?*)
(b) *Am fost de aceea uimit când, după vreo doi ani și ceva, Liiceanu mi-a cerut să fac un interviu necruțător cu Plămădeală.* (ibid.)
(c) *Pe 6 ianuarie 1990, în restaurantul Casei Scriitorilor, unde mă dusesem pentru a sărbători faptul că tocmai semnasem contractul pentru cartea mea de debut,* ***Bibliopolis****, am fost chemat la o masă aglomerată.* (ibid.)
(d) *Când văd cât de critic sunteți față de Consiliul Frontului Salvării Naționale și când știu că tot ceea ce mi-ați spus va apărea în revistă nemodificat, am deplina convingere că lucrurile s-au schimbat ireversibil în România.* (ibid.)

(e) *Am dat o declarație, după care am putut pleca acasă.* (P. Cimpoeşu, *Erou fără voie*)
(f) *Revista Playboy a izbutit acolo unde reporterii cei mai iscoditori au dat greş.* (H. Gârbea, *Enigme*)
(g) (...) *anatemiza autoritatea doar ca să-şi treacă timpul până-i naştea nevasta.* (H. Gârbea, *Rață cu portocale*)

***4. În construcții de tipul *A mers* cale lungă sau *Durează* două zile, componentul subliniat era încadrat de gramaticile tradiționale în clasa circumstanțialului de loc sau de timp. În *Gramatica de bază a limbii române:*
(a) aceste construcții sunt încadrate tot în clasa circumstanțialului de loc sau de timp;
(b) aceste construcții sunt încadrate în clasa circumstanțialului cantitativ.
Argumentați-vă răspunsul.

CIRCUMSTANȚIALUL DE MOD ŞI CIRCUMSTANȚIALUL DE MODALITATE

*1. Construiți exemple în care grupurile *cu siguranță* şi *în mod clar* să aibă, pe rând, funcția de circumstanțial de mod şi pe cea de circumstanțial de modalitate.

**2. Se dau textele:

(a) *Probabil că n-ați uitat întâlnirea, pentru că atunci, la masa de pomană care a urmat înmormântării, v-am pus câteva întrebări delicate, la care mi-ați răspuns pe ocolite, folosind pilde, parabole, metafore şi alte figuri de stil. Sunteți de acord să reluăm discuția de atunci, dar într-un mod cu totul deschis şi fără prea multe paranteze despre problemele credinței?* (D. Pavel, *Cine, ce şi de ce?*)
(b) *Totuşi, primele lui istorisiri nu aveau un aer cu totul neobişnuit, deşi era puțin jenant că orbul împărtăşea deodată unui puşti necunoscut lucruri intime şi, desigur, dureroase pentru el.* (M. Cărtărescu, *Orbitor*)
(c) *L-am simțit chiar de la-nceput în uterul meu, mai întâi ca pe-o larvă oribilă, oarbă, cu căngi bucale din fericire moi, dar înfricoşătoare la vedere.* (ibid.)
(d) *„Primeşte, primeşte umbra", murmurau fără-ncetare Badislavii, şi deodată, sub ochii lor, strigoiul crucii începu să se mănânce, să se zbicească precum nişte pete umede la soare.* (ibid.)

Identificați circumstanțialele de mod şi pe cele de modalitate şi analizați-le morfosintactic.

***3. În exemplul: *Totuşi,* **după cum se poate remarca din spusele lui Liiceanu,** *deşi ne găseam în luna februarie a anului 1990, grei nori de furtună se pregăteau*

a se abate asupra libertății proaspăt câștigate. (D. Pavel, *Cine, ce și de ce?*), secvența subliniată este:

circumstanțial de mod propriu-zis;
circumstanțial de mod metadiscursiv;
circumstanțial de modalitate.

Justificați răspunsul.

4. În exemplul: ***Desigur, poate *că tocmai de aceea, din pricina aceleiași senzații de neputință cronică, așteptam a doua venire a lui Mesia.* (D. Pavel, *Cine, ce și de ce?*), cuvintele subliniate sunt:

(a) un circumstanțial de modalitate și un predicat adverbial;
(b) două circumstanțiale de modalitate;
(c) două predicate adverbiale;
(d) un constituent fără funcție sintactică și un predicat adverbial.

Justificați alegerea.

CIRCUMSTANȚIALUL CANTITATIV

***1.** Dați exemplu de un circumstanțial cantitativ propriu-zis și de un circumstanțial cantitativ de măsură.

****2.** Analizați sintactic și morfologic circumstanțialele cantitative din textele de mai jos, precizând regentul.

(a) *Și am făcut-o din nou, după alt tipic, deloc mai grozav decât primul.* (M. Cărtărescu, *Antrax*)
(b) *Toată ziua mi-am imaginat, apoi, scenarii cât se poate de diferite ale poveștii.* (*ibid.*)
(c) *Evident, regretau enorm că nu puteau spune ce știau.* (*ibid.*)
(d) *Lăsați, lăsați, noi vă mulțumim mult (...).* (*ibid.*)
(e) *Nu știam atunci că după doi ani, în locuri atât de diferite (...) aveam să trăiesc ceva asemănător.* (M. Cărtărescu, *Fumoasele străine*)
(f) *(...) fracuri mult prea largi, țilindri improvizați.* (*ibid.*)
(g) *(...) lumea a treia, săracă, veselă și duhnitoare, e sănătoasă tun.* (*ibid.*)
(h) *Cei ce umblă foarte des prin străinătățuri știu cât de cumplit de triste sunt hotelurile.* (*ibid.*)
(i) *Îmi aduc aminte cât m-am războit cu un corector necunoscut.* (*ibid.*)
(j) *Mi-am amintit cât de mult mă frapase titlul cărții lui.* (*ibid.*)
(k) *A fost o zi mișto de tot.* (*ibid.*)

CIRCUMSTANȚIALUL INSTRUMENTAL

***1.** Analizați sintactic și morfologic circumstanțialele instrumentale din următoarele texte. Precizați termenul regent.

(a) *(...) literatura nu e mijlocul potrivit prin care să poți spune ceva cât de cât real despre tine.* (M. Cărtărescu, *Ruletistul*)
(b) *În iarna acelui an el a anunțat, prin sistemul de informații inefabil (...), că va organiza în noaptea de Crăciun o ruletă specială.* (*ibid.*)
(c) *Jocul înceta să mai fie joc și până și cel mai superficial dintre cei care ocupau acum fotoliile cu catifea simțea, nu cu creierul, nici cu inima, ci cu oasele, cu zgârciturile și cu nervii, măreția teologică pe care o căpătase ruleta.* (*ibid.*)
(d) *Fiecare acceptase, la intrare, să fie legat la ochi cu o eșarfă de mătase pe care nu și-o scosese decât în sală.* (*ibid.*)
(e) *Cum, cu ce instrumente, poți așterne pe o pagină o mărturie pură?* (*ibid.*)
(f) *Fetița ajunsese în fața ușii și începu să bată cu pumnii mici, sidefii, în cristalul gros.* (M. Cărtărescu, *Mendebilul*)
(g) *Ea a rupt lacătul și, cu mâinile mânjite de sânge, a împins greaua ușă de cuarț.* (*ibid.*)
(h) *M-am concentrat asupra fetiței, a cozilor ei legate cu funde enorme, de pânză albă, scrobită.* (*ibid.*)

***2.** Pentru fiecare dintre exemplele de la exercițiul **1,** precizați dacă instrumentul este alienabil sau inalienabil.

*****3.** Analizați sintactic și morfologic secvențele subliniate din următoarele texte. Acolo unde este posibil (în cazul realizărilor nominale), indicați rolul tematic:
(a) *De la jocul de bile până la cursele de cai, de la aruncarea potcoavei la țăruș până la poker, părea că destinul* ***îl*** *folosea ca pe un bufon, că îl privea* ***cu un ochi*** *mereu ironic.* (M. Cărtărescu, *Ruletistul*)
(b) *Pistolul era descărcat și-****l*** *folosise doar pentru intimidare.* (*ibid.*)
(c) *Nu, nu știu nici acum* ***în ce fel*** *făcuse Mendebilul rost de stilou.* (*ibid.*)
(d) *Automat m-am sculat, am aprins lumina și m-am aplecat asupra foii pe care* ***tamburul mașinii*** *o plimba* ***cu zgomot*** *de taste și clopoței dintr-o parte într-alta.* (M. Cărtărescu, *Mendebilul*)

CIRCUMSTANȚIALUL SOCIATIV

***1.** Selectați circumstanțialele sociative din următoarele fragmente; faceți schema sintactică a grupului în care se include fiecare circumstanțial sociativ, indicând regentul (prin subliniere) și componentele grupului:

(a) *Trecuse cu nişte colegi pe Calea Victoriei, şi acolo fusese prins deodată de Aurelia, care mergea la braț cu Titi. Era o nouă invenție a ei, spre a se măguli că iese cu un bărbat.* (G. Călinescu, *Enigma Otiliei*)

(b) *Vreau să aflu exact cu cine a plecat Ionuț. Pare să fi plecat nu cu cine mi-a spus mie, ci cu cine şi-a dorit el, or, persoana nu-mi inspiră încredere: cu banii pe care îi are, cu maşina pe care o conduce, îl poate uşor influența, făcându-l să-şi piardă reperele. Până acum, Ionuț a fost cu bun-simț şi a respectat cu străşnicie adevăratele valori. Nu ştii niciodată cu ce te alegi din asemenea relații.*

2. Alegeți, din fragmentul (b) (vezi exercițiul 1), precum şi din fragmentul următor (c), alte grupuri introduse prin prepoziția ***cu*, indicând, prin schema grafică a fiecăruia, funcțiile lor sintactice diferite de CircSoc:

(c) *Coresponda cu toți pe care îi întâlnise la Paris, indiferent cu ce se ocupa fiecare. Avea un cult al prieteniei şi al relațiilor, consumându-şi o bună parte din timpul liber pentru întreținerea relațiilor cu alții.*

CIRCUMSTANȚIALUL DE RELAȚIE

**1. Se dau următoarele fragmente; alegeți circumstanțialele de relație, indicați cărui tip îi corespunde fiecare; marcați această diferență în schemele sintactice:

(a) *De meritat, toate merită să fie cunoscute şi, după părerea noastră, lăudate – toate fără excepție.* (T. Maiorescu, *Critice*)

(b) *Dar acest răspuns, îndestulător pentru mine, este neîndestulător pentru alții.* (*ibid.*)

(c) *Cât despre spectator, el e pus de teatrul modern în condiția în care erau puşi de Homer zeii Iliadei.* (A. Pleşu, *Note, stări, zile*)

(d) *Decisivă pentru mine nu este soluția adoptată, ci modul de argumentare a acesteia.*

(e) *În materie de artă, se dădea atoateştiutor, când, de fapt, era cunoscător numai în pictura românească interbelică.*

(f) *A postula ca țel cumpătarea nu e, din punctul nostru de vedere, decât un proiect abstract, încă necolorat etic.* (A. Pleşu, *Note, stări, zile*)

(g) *Întâlnim, din păcate, nenumărați oameni de cultură admirabili prin cunoştințele lor, dar pe care, omeneşte vorbind, nu dai doi bani.* (*ibid.*)

(h) *Există oameni care nu au „organul" bucuriei, oameni structuralmente incapabili să identifice sensul vieții cu experimentarea neîntreruptă a bucuriei.* (*ibid.*)

CIRCUMSTANȚIALUL DE CAUZĂ, CIRCUMSTANȚIALUL DE SCOP, CIRCUMSTANȚIALUL CONDIȚIONAL, CIRCUMSTANȚIALUL CONCESIV, CIRCUMSTANȚIALUL CONSECUTIV

***1.** Se dă enunțul:

Era un om pe care îl respectam prea mult ca să nu am îndoieli în legătură cu corectitudinea procedeului meu. (D. Pavel, *Cine, ce şi de ce?*)

Indicați ce tip de circumstanțial introduce conjuncția *ca să*, alegând una dintre soluțiile:

(a) circumstanțial de scop;
(b) circumstanțial consecutiv.

Construiți un exemplu care să ilustreze celălalt tip de circumstanțial, introdus tot prin conjuncția *ca să*.

****2.** Se dau textele:

(a) (...) *cavoul meu a călătorit prin ceața neagră de-afară atât de repede, încât mi s-a făcut rău.* (M. Cărtărescu, *Ruletistul*)
(b) *De va şti fata că el ştie, mai rău se va înrăi.* (L. Rebreanu, *Ion*)
(c) *Ne ştim defectele, dar ştim, de asemenea, că, în ciuda lor, suntem oameni de treabă.* (A. Pleşu, *Despre îngeri*)
(d) *Am invocat filozofi şi o să trebuiască să invocăm, pentru a înțelege textele sacre de pretutindeni, o sumedenie de teologi şi mistici.* (*ibid.*)
(e) *Vom admite însă că, fiind creaturile cele mai apropiate de Creator, ei trebuie să fi fost creați cei dintâi.* (*ibid.*)

Identificați circumstanțialele logico-semantice şi analizați-le, utilizând următorul tabel:

Tipul de circumstanțial logico-semantic	Realizarea	Conectorul care introduce circumstanțialul logico-semantic	Grupul sintactic la care se raportează

****3.** Arătați care sunt elementele corelative ale diverselor tipuri de circumstanțiale logico-semantice din următoarele citate, precizând şi funcția lor sintactică:

(a) *Insistăm asupra necesității separării puterilor în stat – un principiu prea cunoscut pentru a-l mai detalia.* (D. Pavel, *Cine, ce şi de ce?*)
(b) *S-ar putea merge atât de departe încât să se spună că, dacă noi n-am fi, atunci îngerul nu ar fi* (...). (A. Pleşu, *Despre îngeri*)

(c) *Pentru că oamenii nu mai pot comunica, pentru că își închipuie că sunt prea mult în istorie, pentru că acordă prea multe drepturi vieții iraționale, individualului, lui „o dată", nebuniei lor – de aceea propun această senină, această deliberată închinare către o „Mathesis universalis" a sufletescului.* (C. Noica, *Mathesis sau bucuriile simple*)

(d) *Dumnezeu de aceea a lăsat sărbătorile, să se mai veselească și prostimea.* (L. Rebreanu, *Ion*)

**4. Selectați circumstanțialele logico-semantice metadiscursive din fragmentele următoare și arătați prin ce se realizează:

(a) *Mai înainte însă, ne vom răfui cu o altă dihotomie care face ravagii în metabolismul curent al gândirii noastre: dihotomia „real – imaginar", respectiv – pentru a complica puțin lucrurile – dihotomia „existent – inexistent"* (A. Pleșu, *Despre îngeri*)

(b) (...) *se admite că o anumită formă de neajutorare, de vulnerabilitate, face parte din statutul ontologic al omului. Și că această neajutorare devine evidentă ori de câte ori avem de a face cu experiențele curente ale vieții: prima copilărie mai ales, dar și călătoriile, capriciul istoric, arbitrarul stihiilor, bolile, somnul, moartea, ca să nu pomenim de sumedenia de pericole nedefinite, sub care, fără s-o știm, stăm în toată clipa.* (*ibid.*)

(c) *Avem de a face, dacă mi se îngăduie barbarismul, cu o lume „aparițională", o lume în care materia și spiritul par a fi negociat o cale de mijloc, așa încât imaterialul să poată apărea și materialitatea să devină inevidentă.* (*ibid.*)

(d) *Din fericire, Fălticenii nu i-am cunoscut atunci, în acea primă și turmentată perioadă de trecere. Ei, sau mai curând el – pentru că pluralul gramatical al cuvântului nu intră în logica mea sentimentală – era numai un nume, o emblemă, un loc geometric, un fel de punct teoretic în jurul căruia gravitau în memoria mea emoționată stele și planete de primă mărime: Creangă, Sadoveanu, Lovinescu ...* (A. Blandiana, *Autoportret cu palimpsest*)

(e) *Și, așa cum penița mea (ce afectare să spun penița, când de ani și ani nu scriu decât cu pixul!) nu este capabilă să sugereze, deși descrie, acest serafim al ordinului ortopterelor, nici cei ce vor scrie în următoarele decenii și secole (deși în logica timpului din urmă acest termen pare cam exagerat) nu vor putea ajuta decât cu foarte puțin imaginația neputincioasă a generațiilor ce vin.* (*ibid.*)

***5. Se dă enunțul:
Am venit repede la tine ca să aflu scorul meciului.

Circumstanțialul realizat propozițional – *ca să aflu scorul meciului* – este:
de cauză;
de scop.

Plecând de la acest exemplu, indicați trei criterii pentru a deosebi circumstanțialul de cauză de circumstanțialul de scop, ambele realizate propozițional.

***6. Se dau enunțurile:

(i) *Proiectele noastre existențiale, „modelele" noastre cerești sunt, chiar dacă în proporții diferite, neîmplinite* (...) (A. Pleșu, *Despre îngeri*)

(ii) (...) *universul acesta articulat, deşi imens, e încă o construcţie a minţii noastre.* (C. Noica, *Mathesis sau bucuriile simple*)

(a) Câte propoziţii conţine fiecare dintre enunţurile (i) şi (ii)?
(b) Identificaţi circumstanţialele concesive şi arătaţi prin ce sunt realizate.

CIRCUMSTANŢIALUL OPOZIŢIONAL, CIRCUMSTANŢIALUL CUMULATIV, CIRCUMSTANŢIALUL DE EXCEPŢIE

***1. Analizaţi sintactic şi morfologic circumstanţialele opoziţionale, cumulative şi de excepţie din următoarele texte. Precizaţi care este statutul elementelor introductive şi termenul la care se raportează (în afara verbului) fiecare circumstanţial. Sesizaţi eventualele ambiguităţi.

(a) *În loc să găsesc o reală preţuire a valorii mele spirituale, n-am găsit decât admiraţie (...). În loc să găsesc mâini duioase, care să-mi mângâie domol fruntea crispată de taine neînţelese, am găsit zvâcniri de animal avid de a-şi găsi stăpânul. În loc să găsesc un suflet doritor să-mi ia cât mai mult, am găsit un trup ce nu avea altă dorinţă decât să mi se dea.* (L. Dimov, *Scrisori de dragoste*)
(b) *Cum vedeţi, nu eu am inventat problematica intervalului şi despre ea se poate vorbi şi altfel decât în varianta „şarmantă" a lui Michel Serres. (...) E bine să citim, uneori, şi alţi autori decât cei care „circulă". (...) Eu cred că toate lucrurile despre care vorbim merită să fie gândite şi asumate numai în măsura în care pot deveni altceva decât simplă informaţie istorică şi dogmatică.* (A. Pleşu, *Despre îngeri*)
(c) *Ziaristul înşiră formule mineralizate simulând originalitatea, pe când cititorul de ziar parcurge articolul fără chef, mimând interesul. (...) Cu excepţia suferinzilor, a excentricilor şi a câtorva specialişti autoînvestiţi în postura de guru, nimeni nu va vibra în faţa unui 0-0. (...) Tensiunea care amintea de scenele patetice din „La răscruce de vânturi" dispare. În locul ei se instalează acalmia de şes. (...) Uneori, în locul unui strigăt de triumf, trebuie să te mulţumeşti cu un scâncet de speranţă.* (R. Paraschivescu, *Dintre sute de clişee*)

APOZIȚIA

***1.** Se dau textele:

(a) *Revista „Jurnalul literar" (1999, 13) și ulterior o carte a lui Nicolae Florescu,* Memorialul anticomunist din închisoare *(Ed. Jurnalul literar, 1999) au publicat documente, declarații, imagini de arhivă.* (Al. Niculescu, *Peregrinări universitare europene*)

(b) *Mi-a arătat, în sfârșit, realitatea profund obscură a regimului comunist, căruia el, fost militar de carieră devenit ofițer superior de Securitate, i se subordonase total.* (*ibid.*)

(c) *După cum am arătat mai înainte, colega mea Maria Rădulescu, vrednică, serioasă, dar mai vârstnică, fusese trimisă ca lector la Sofia, ceea ce pentru ea însemna și o promovare și o șansă profesională (a scris ulterior lucrarea „Originalul slav al Evangheliei cu învățătură a Diaconului Coresi", 1959).* (*ibid.*)

(d) *Nu aș putea spune că m-a entuziasmat atitudinea agresivă împotriva „noastră" (a „delegației RPR" din care făceam și eu parte).* (*ibid.*)

(e) *Și totuși am avut și eu tentația de a rămâne în străinătate: la Padova.* (*ibid.*)

(f) *Cel mai cunoscut era bătrânul Viktor Klemperer (1881–1960), istoric literar de valoare, specialist în literatura franceză.* (*ibid.*)

(g) *Până la urmă, securiștii din Ambasadă – în frunte cu Aninoiu, „ambasadorul", securistul-șef, probabil – au făcut ceea ce eu ezitam să fac: ei, prin presiunile lor, m-au determinat să-mi iau (în sfârșit!) azilul politic.* (*ibid.*)

(h) *Iată de ce am scris aceste amintiri: ca să se știe!* (*ibid.*)

(i) *Acum, aducându-mi aminte de ceea ce am făcut (acea recenzie lingvistică favorabilă, în fond meritată), mi-o reproșez.* (*ibid.*)

(j) *Eram trimis într-un fel de „misiune": a deschide la Berlin, după cel de al Doilea Război Mondial, un lectorat oficial de limba și literatura română.* (*ibid.*)

(k) *L-am cunoscut acolo pe Ulrich Ricken, profesor de filologie romanică.* (*ibid.*)

(m) *Una dintre ultimele invenții ale comentatorilor români de fotbal e extazul moderat, alias inflamarea rece, alias izbucnirea în surdină.* (R. Paraschivescu, *Dintre sute de clișee*)

Identificați apozițiile și analizați-le, precizând: tipul de apoziție (de echivalență sau categorizantă), baza apoziției, cum este marcată apoziția.

*****2.** Analizați modificatorii denominativi din textele de mai sus, aducând argumente în favoarea faptului că nu sunt apoziții.

PARTEA A III-A

TIPURI DE ENUNȚ

*1. Identificați enunțurile din textul dramatic de mai jos (fără a ține seama de didascaliile dintre paranteze) și caracterizați-le din punct de vedere sintactic și pragmatic:

IORDACHE (intrând din bal repede): Tot aici sunteți? Plecați, plecați degrabă! Crăcănel, Pampon și Mița, toți trei, vă caută să facă scandal ... Fugiți!
DIDINA: 'Aide! (își pune masca)
[...]
CATINDATUL (cu o Mască pe care o aduce cam cu d-a sila la braț; e cu chef, își scoate masca și vorbește tare de tot): Așa sunt eu ... Uite și prietenii.
NAE (încet): Dracul să te ia!
MASCA (vrând să-i scape de la braț): Lasă-mă.
DIDINA: Cine-i ăsta? (I.L. Caragiale, *D'ale carnavalului*)

*2. Se dă enunțul:
Și-a strâns lucrurile și a plecat repede, înainte de a ne spune ce se întâmplase.

Enunțul cuprinde:
(a) două propoziții;
(b) trei propoziții;
(c) patru propoziții.

**3. Stabiliți (marcând pe text, prin paranteze drepte, propozițiile) care dintre enunțurile complexe de mai jos (din Ana Blandiana, *Calitatea de martor*) sunt alcătuite prin coordonare de propoziții, prin subordonare de propoziții sau atât prin coordonare, cât și prin subordonare de propoziții:

(a) *Se întâmplă adesea ca un scriitor să fie întrebat cum scrie.*
(b) *Nu mai scriu de mult în caiete cu dungă albastră pe margine, dar senzația aceea de început emoționat și plin de cele mai optimiste intenții o păstrez nealterată.*
(c) *Adevărului unanim recunoscut potrivit căruia literatura poate exista fără critică, dar critica nu poate exista fără literatură, critica îi opune încăpățânata demonstrație a criticii care poate exista prin critică, a criticii care scrie despre critică, a criticii care nu numai că nu respectă literatura, dar nici măcar nu o mai citește.*
(d) *În felul acesta, locul exegeților rămas vacant este ocupat, cu multă ironie, chiar de scriitori, iar celebra și îndelungata opoziție dintre cele două categorii dușmane dispare prin simpla separare a domeniilor de activitate.*

STRUCTURA INFORMAȚIONALĂ A ENUNȚULUI

***1.** Se dau enunțurile:
El e vinovatul.
Justiția e problema noastră principală.

Construiți două contexte pentru a justifica cele două interpretări posibile ale enunțurilor, în care **(a)** primul grup nominal să fie temă, subiect, iar al doilea – remă, predicat; **(b)** primul grup nominal să fie remă, predicat, iar al doilea – temă, subiect.

***2.** Indicați mai multe modalități de focalizare a adverbului *mâine*, din enunțul:
Mătuşa mea soseşte mâine, cu trenul de 5.30.

****3.** Se dă textul:
Prozatorul Florin Lăzărescu a mărturisit că nu prea „şi-a făcut temele de data aceasta", pentru că, în momentul dialogului, se pregătea să plece în străinătate. Despre volumele care i-au atras atenția, a spus: „Cărțile care mă interesează țin strict de pasiunile mele. De vreun an sunt pasionat de fotografie, aşa că urmăresc albume, cărți de estetică". (*Adevărul literar şi artistic*, 15.06.2010)

(a) Stabiliți temele, la nivelul fiecărei propoziții;
(b) Indicați fenomenele de tematizare.

ANAFORA

****1.** Alegeți, din următoarele fragmente, anaforicele şi indicați clasa lexico-gramaticală prin care se realizează; specificați, prin coindexare, sursa referențială a fiecăruia:

(a) *Muscelenii din care mă trag sunt ostaşi viteji şi oameni mediocri. Dar noaptea, când îi strigă cineva şi ies toți în curte în cămăşi albe cu râuri, mediocritatea fiecăruia e o stea.* (A. Pleşu, *Note, stări, zile*)
(b) *Îmi fac cadou, de ziua mea, zece pagini din Hegel. E un lux, căci în iureşul de urgențe în care sunt prins ar trebui, probabil, să-mi folosesc timpul altfel.* (*ibid.*)
(c) *În satele de munte, vechii locuitori aveau un mod aparte de a gândi şi a acționa. Aşa l-au pomenit din bătrâni, aşa se mai comportă şi azi puținii oameni în vârstă, câți mai sunt în viață. Dar ceilalți, tinerii, şi-au schimbat mentalitatea, toți sunt fascinați de discoteci, de baruri, de jocuri de noroc; numai asta îi interesează, în nimic altceva nu cred. Şcoala unde generații întregi au învățat s-a depărtat de ei, biserica în care găseau alinare nu mai înseamnă mare lucru, toți se gândesc cum să se îmbogățească şi să plece mai repede de acolo.*

DEIXISUL

****1.** Se dă textul:

– Ia, bagaje ai? Andrei (încet): – O lădiţă cazonă şi o manta militară, le-am lăsat în antreţel. Miu (milităros): Adu-le-ncoa'! (...) (Apare Andrei cu lădiţa cazonă, mantaua şi chipiul). Miu (belicos): – Ia şi <u>astea</u> şi du-le <u>sus</u>. Andrei (moale): – Dar, tată, pot să le duc şi eu. Miu (general): Nici un tată! <u>Aici</u> eu comand, până la noi ordine. (P. Georgescu, *Între timp*)

(a) Identificaţi în text expresiile lingvistice cu rol deictic şi indicaţi natura lor gramaticală şi tipul de deixis realizat.
(b) Construiţi câte un enunţ în care cuvintele subliniate să nu aibă rol deictic.

MODALIZAREA

***1.** Stabiliţi în care dintre enunţurile de mai jos verbele *a putea* şi *a trebui* au sensuri epistemice:

(a) *Nu pot trimite textul la timp.*
(b) *Se poate să fi greşit eu.*
(c) *Nu puteţi intra în cazarmă!*
(d) *Trebuie să plecăm.*
(e) *Trebuie să fi zis tu ceva rău, de s-a supărat.*

****2.** Identificaţi modalizatorii din textul de mai jos (cu excepţia modurilor verbale), indicând statutul lor gramatical (morfosintactic) şi tipul de modalizare:

Oricum, dacă am ajuns să mă uit pe albume şi să merg prin muzee, nu datorită orelor de desen am făcut-o; dacă am ajuns să-mi placă muzica, meritul nu e al orelor de muzică din şcoală. În schimb, de la pe nedrept hulitele acum ore de ştiinţe şi de română, ca şi de la orele de limbi străine, sigur se rămânea şi încă se rămâne cu ceva. Poate nu cu „competenţe" – noţiune insuficient lămurită, lipsită de o definiţie satisfăcătoare. Sigur că ar fi bine ca un absolvent de liceu să poată aplica acele cunoştinţe de matematică şi fizică pe care le are. Dar, chiar dacă încă nu poate, are ceva: cunoştinţe şi deprinderi de gândire şi calcul. (L. Ornea, în *Observator cultural*, 522, 2010)

NEGAŢIA

***1.** Identificaţi, în fragmentul de mai jos, cele două tipuri de negaţie (propoziţională şi de constituent):

Nu simplul fapt că apar în dialogul platonician, ca nişte fantoşe vorbitoare, dă legilor „personalitate", ci faptul că ele se manifestă printr-un comportament

complex şi diferenţiat, în funcţie de „partenerul" cu care au de-a face (în speţă Socrate). Între Socrate şi legi nu e o relaţie administrativă, un mecanism orb al supunerii necondiţionate. (...) Legea morală nu e o lege de care asculţi, ci una cu care comunici, care ştie să te asculte. (A. Pleşu, *Minima moralia*)

***2.** Identificaţi, între enunţurile de mai jos, pe cele care conţin negaţii expletive, şi reformulaţi-le în aşa fel încât să nu mai apară negaţia expletivă.

(a) *Dacă nu încerci, nu ai şanse de reuşită!*
(b) *Câte n-a făcut de dragul ei!*
(c) *Nu e uşor să nu spui nimic.*
(d) *Mă tem să nu te rătăceşti în centru.*

DISCURSUL RAPORTAT

***1.** Verificaţi, construind câte un exemplu pentru fiecare situaţie, dacă verbele de mai jos pot fi folosite ca verbe de declaraţie în discursul direct (fie antepus, fie postpus secvenţei citate) şi/sau în discursul indirect:

a declara, a arăta, a considera.

****2.** Se dă textul:

– Poate n-o mai bate, zise Atanasiu Gică aprinzându-şi o ţigară şi uitându-se în jur să şadă pe ceva.
– Mira-m-aş, dom' şef, zise Darcleu. Ce zi e astăzi?
– Sâmbătă, răspunse plutonierul.
– Păi?! exclamă ţiganul.
– Dacă mai staţi, eu m-am dus. Am înţepenit tot. Ăsta e ca un sac, zise Plopu.
– Lasă-l jos, ce-l mai ţii? – făcu Atanasiu Gică.
– Hai să mergem, zise preşedintele, n-o mai bate. S-or fi culcat. (I. Groşan, *Caravana cinematografică*)

(a) Identificaţi verbul de declaraţie care nu poate fi folosit în trecerea în vorbire indirectă.
(b) Arătaţi care elemente lexicale din fragment ridică cele mai mari dificultăţi la trecerea în vorbire indirectă (standard, literară), din cauza ambiguităţii lor şi a lipsei contextului mai larg.

*****3.** Identificaţi în fragmentele de mai jos secvenţele în discurs indirect liber; arătaţi care sunt mărcile distinctive ale procedeului, dar şi ambiguităţile care pun probleme de interpretare:

(a) *Se apleacă, strânge pungile de plastic, le-mpătureşte şi le pune-n ţoaşcă. Face toate astea încet, de când a mai îmbătrânit, nu mai e aşa repezită. Da' nici nu-i vine să plece, nu se-ndură. Nu se-ndură când se gândeşte că a făcut drumu' degeaba. Cap sec, cap sec, îşi şopteşte singură, ocoleşte burlanul de lângă scară, dă colţul casei şi merge spre poartă cu paşi mărunţei. Curtea pustie, ăla la Matracucă, Ivona dracu' s-o ia pe unde ...* (G. Adameşteanu, *Dimineaţă pierdută*)

(b) *Seara, pe la şapte, Saşa gustase crema de ciocolată şi ornamentase platourile cu nisetru. Îi venise ideea că ar trebui să-şi pună şi ea la adăpost corespondenţa... mica ei corespondenţă fără nimic subversiv în ea, dar pe care n-ar fi vrut s-o ştie cercetată de mâini străine. Alergase în camera ei, trăsese sertarele: scrisorile primite de la Ion şi micul pachet cu scrisorile lui Bălcescu ... „Cât de gentil ştia să fie ..." Scrisorile acestea trebuiau apărate. Le strânsese şi umblând năucă prin casă se tot întrebase unde să le ascundă. Unde? Unde? Trebuia evitat sentimentul neplăcut că cineva îţi poate umbla oricând în lenjuri, chiar dacă ele sunt întotdeauna curate şi pline de dantele suave.* (D. Dumitriu, *Prinţul Ghica*)

(c) *Pe Lizoanca o invadă fierbinţeala care-i încingea obrajii ori de câte ori vorbea cineva despre părinţii ei, dar era de acord – oamenii ăştia n-au niciun respect pentru liniştea satului. Totuşi, i-ar fi plăcut să-i zică vreo două Sanitarei, dar nu-i venea şi, cum probabil Goarna simţise, îi împlini dorinţa cu vocea ei înaltă şi autoritară:*
– Lumea stă acasă la ora asta, nu bate şoseaua la papuc, ca matale!
Sanitara se opri să răspundă, însă auzind râsul Goarnei, îşi dădu seama că n-avea rost să intre-n controversă cu boarfa aia pripăşită prin sat. Mai bine i-ar da ceva lui Vică să le strângă dracu' şi să le trimită la casa de corecţie, undeva. Peste Satul Nou se lăsa alene noaptea clară şi rece, de aprilie. (D. Ruşti, *Lizoanca la 11 ani*)

CONECTORI PRAGMATICI

****1.** Se dau textele:

(a) *– Este mult adevăr în ce spuneţi, dar şi mai mult loc pentru nuanţări sau chiar, uneori, pentru respingeri. În primul rând, logica matematică a crescut din lumea de astăzi, este integrată în ansamblul culturii acestui secol. Chiar cu posibilul ei, prost sau bun, logica răspunde posibilismului sub care stă lumea de astăzi. În al doilea rând, este drept că logica ascunde în ea o latură alienantă, pe care teama de rebarbativul formulelor nu face decât să o exalte. Însă pericolul acestei alienări poate fi depăşit prin manifestarea unei iniţiale bunăvoinţe faţă de logică.* (G. Liiceanu, *Jurnalul de la Păltiniş*)

(b) *Pe de o parte, artistul se ascunde în operă, se identifică cu ea şi declară că ea spune totul; pe urmă simte totuşi nevoia să explice, să vorbească şi declară că opera nu spune totul, că ea nu îi epuizează idealul. Pe de altă parte, criticul vine şi aşază opera lui peste opera artistului, declarând însă că explică opera artistului. „Înşelăciunea" aceasta este pentru Hegel eşecul spiritului întrupat în artă, unul de care Hegel are nevoie pentru a trece mai departe, la religie şi la filozofie.* (ibid.)

Identificați conectorii de structurare discursivă care delimitează părțile semnificative ale textelor, având rolul de a organiza informația și de a ierarhiza ideile.

****2.** Construiți câte două exemple în care conectorii *deci* și *dar* să aibă valori pragmatice diferite (să lege diverse acte de vorbire sau să marcheze roluri argumentative diferite).

*****3.** Se dă textul:

Seara, provocat de discuția de ieri, Andrei a redeschis problema judecății, raționamentului și conceptului. „O reiau – ne-a spus el – pentru că mă privește direct; este tot cazul meu aici. Am să încep cu câteva observații generale, apoi am să trec la cazul meu.
Mai întâi, ce facultăți corespund celor trei trepte? Cred că judecății îi corespunde ***intelectul****, raționamentului (sau silogismului) –* ***rațiunea****, iar conceptului –* ***revelația****. Însă în timp ce trecerea de la intelect la rațiune este o chestiune de grad, trecerea de la rațiune la revelație se face printr-o ruptură de nivel. În acest sens, poți fi vinovat că n-ai obținut raționamentul, rămânând în orizontul judecății, dar nu poți fi răspunzător pentru faptul că n-ai obținut conceptul. Responsabil nu ești decât la nivelul judecății și raționamentului. Mai ales treapta judecății este a celor care se bizuie pe ei înșiși, care au încredere în forțele și discernământul propriu. În schimb, treapta conceptului e a celor care se lasă preluați de o instanță supra-individuală, de o «dihanie», cum ar spune dl Noica. Judecata o afirmi, de concept te lași străbătut; te afirmă el.*
Există apoi ***vârste****,* ***temperamente****,* ***profesiuni****, epoci ale judecății și tot așa – vârste, epoci, profesiuni etc. ale conceptului. Eticismul, esteticismul, criticismul țin în mod fatal de judecată. Prin chiar condiția lor, ele nu pot evolua către silogism. Sau privitor la profesiune: cum poate ieși un istoric de artă sau un critic de artă din condiția judecății? O vârstă a judecății este tinerețea, așa cum Franța și Anglia sunt, stilistic vorbind, țări ale judecății.*
Cât privește cazul meu: mărturisesc că nu m-a preocupat un ***legato*** *al operei, un silogism al cărților. Obsesia mea a fost – și este încă – să obțin un* ***legato*** *al operei cu viața proprie. Altminteri, mi se pare că riști un monstruos al reușitei: poți obține raționamentul, ba chiar conceptul la nivelul operei, în vreme ce în plan existențial te afli încă sub nivelul judecății. Problema nu este deci de «a-ți gândi gândul», ci de* ***a-ți trăi gândul****. Într-un fel, asta a fost «tema» primei mele cărți. Marea cezură eu nu o văd între cultura judecății și cea a conceptului, ci între existență și cultură. (...)”* (G. Liiceanu, *Jurnalul de la Păltiniș*)

(a) Indicați ce rol au conectorii pragmatici *mai întâi* (din al doilea paragraf), *apoi* (din al treilea paragraf) și *cât privește cazul meu* (din ultimul paragraf).
(b) Arătați ce valori pragmatice au conectorii subliniați din text.

*****4.** Se dă textul:
Întregul scenariu al puterii descris până acum se bazează pe distribuirea inegală a libertății, simultan cu existența unei aspirații către libertate egal distribuite. De aici ideea unei duble consimțiri: consimțirea la călăuzire, deci la exercitarea puterii în numele libertății dobândite, și consimțirea la faptul de a fi călăuzit, ca formă de

libertate a celui supus. Puterea pervertită, la rândul ei, a fost analizată ca formă de dereglare a acestui scenariu. Însă astfel a fost izolată o situație ideală, în care se presupune că cei doi termeni ai scenariului au consimțit aceluiaşi țel: omogenizarea libertății prin actualizarea optimă a posibilului celui călăuzit. Or, în lumea reală a istoriei sunt mai frecvente alte două scenarii, în care hotărâtoare este tocmai neconsimțirea la călăuzire în vederea dobândirii libertății. Într-un prim caz e vorba de o lume în care, în afara călăuzitorului, nimeni nu are, nici măcar auroral, conştiința libertății, şi în care călăuzirea către libertate nu se poate face decât prin constrângere (cazul monarhiilor luminate). Într-un al doilea caz e vorba de o lume care, neavând conştiința libertății şi astfel neresimțind nevoia eliberării, nu se lasă călăuzită nicicum către libertate, posibilitatea constrângerii din partea călăuzitorului neexistând la rândul ei. (G. Liiceanu, *Despre limită*)

Arătați ce valori pragmatice au conectorii pragmatici subliniați.

REZOLVĂRI

PARTEA I

DELIMITAREA GRUPURILOR SINTACTICE CU AJUTORUL PARANTEZELOR

***1. (a)** [$_{\text{GN}}$ *copil*$_{\text{Centru}}$ [$_{\text{GAdj}}$ *cuminte*$_{\text{Centru}}$]$_{\text{Modif}}$] – grupul nominal *copil cuminte* include centrul *copil* și grupul adjectival *cuminte,* cu funcția sintactică de modificator;

(b) [$_{\text{GN}}$ [*acest*]$_{\text{Det}}$ *copil*$_{\text{Centru}}$ [$_{\text{GAdj}}$ *cuminte*$_{\text{Centru}}$]$_{\text{Modif}}$] – grupul nominal *acest copil cuminte* include centrul *copil,* determinantul *acest,* care nu formează, singur, un grup sintactic, și grupul adjectival *cuminte,* cu funcția sintactică de modificator;

(c) [$_{\text{GAdj}}$ *util*$_{\text{Centru}}$ [$_{\text{GNpron}}$ *tuturor*$_{\text{Centru}}$]$_{\text{CI}}$] – grupul adjectival *util tuturor* include centrul *util* și grupul nominal cu centru pronume, *tuturor,* care are funcția sintactică de complement indirect;

(d) [$_{\text{GPrep}}$ *de*$_{\text{Centru}}$ [$_{\text{GN}}$ *masă*$_{\text{Centru}}$]$_{\text{Compl. al prep.}}$] – grupul prepozițional *de masă,* include centrul *de* și grupul nominal *masă,* care are funcția de complement al prepoziției; nu este nevoie întotdeauna de segmentare până la nivelul complementului prepoziției, deoarece grupul prepozițional în ansamblu este cel care ocupă o anumită poziție sintactică;

(e) [$_{\text{GAdv}}$ *aproape* [$_{\text{GPrep}}$ *de*$_{\text{Centru}}$ [$_{\text{GN}}$ *masă*$_{\text{Centru}}$]$_{\text{Compl. al prep.}}$]$_{\text{CPrep}}$] – grupul adverbial *aproape de masă* include centrul *aproape* și grupul prepozițional *de masă,* cu funcția sintactică de complement prepozițional; la rândul său, grupul prepozițional include centrul *de* și grupul nominal *masă,* care are funcția de complement al prepoziției;

(f) [$_{\text{GN}}$ *câine* [$_{\text{GAdj}}$ *capabil* [$_{\text{GPrep}}$ *de iubire*]$_{\text{Modif}}$] – grupul adjectival *câine capabil de iubire* include centrul *câine* și grupul adjectival *capabil de iubire,* cu funcția sintactică de modificator; la rândul său, grupul adjectival include centrul *capabil* și grupul prepozițional *de iubire,* cu funcția sintactică de complement prepozițional; grupul prepozițional include centrul *de* și grupul nominal *iubire,* cu funcția de complement al prepoziției;

(g) [$_{\text{GV}}$ [$_{\text{GN}}$ *Ion*$_{\text{Centru}}$] *aleargă*$_{\text{Centru}}$] – grupul verbal *Ion aleargă* include centrul *aleargă* și grupul nominal *Ion,* cu funcția sintactică de subiect;

(h) [$_{\text{GVger}}$ *nedormind*$_{\text{Centru}}$ [$_{\text{GAdv}}$ *ieri*]$_{\text{CircTimp}}$] – grupul verbal *nedormind ieri* include centrul *nedormind* (verb la gerunziu) și grupul adverbial *ieri,* cu funcția sintactică de circumstanțial de timp;

(i) [$_{\text{GN}}$ *copilul*$_{\text{Centru+Det}}$ [$_{\text{PRel}}$ [$_{\text{GV}}$ [$_{\text{GNpron}}$ *care*$_{\text{Centru}}$]$_{\text{S}}$ *cântă*$_{\text{Centru}}$]]$_{\text{Modif}}$] – grupul nominal *copilul care a venit* include centrul *copil,* la care este atașat articolul definit enclitic *-l,* cu funcția sintactică de determinant, și propoziția relativă *care cântă,* cu funcția sintactică de modificator; propoziția relativă este un grup verbal care include centrul *cântă* și grupul nominal cu centru pronume *care,* cu funcția sintactică de subiect.

SUBSTANTIVUL ŞI GRUPUL NOMINAL (GN)

Genul şi numărul

***1.** *alică / alice* – pl. *alice*
bisturiu – pl. *bisturie*
chibrit – pl. *chibrituri*
linx – pl. *lincşi*
maimuţoi – pl. *maimuţoi*
monolog – pl. *monologuri*
pardesiu – pl. *pardesie*
pârău – pl. *pâraie*
rucsac – pl. *rucsacuri*

***2.** (a) *aziluri*
(b) *coperţi / coperte*
(c) *ciocolate*
(d) *compromisuri*
(e) *niveluri / nivele*
(f) *comisari-şefi*
(g) *prim-procurori*
(h) *maşini-unelte*
(i) *volt-amperi*
(j) *cuvinte-titlu*

***3.**
lapţi, indispensabili – sunt de genul masculin, întrucât apar în contextul specific substantivelor masculine (***aceşti** lapţi / indispensabili*);
vlagă, vogă – sunt de genul feminin, întrucât apar în contextul specific substantivelor feminine (***această** vlagă / vogă*);
antimemorii, consumabile – aparţin arhigenului feminin-neutru, întrucât apar în context nespecific, comun femininului plural şi neutrului plural (***aceste** antimemorii / consumabile*);
orez, zahăr, vitalism – aparţin arhigenului masculin-neutru, întrucât apar în context nespecific, comun masculinului singular şi neutrului singular (***acest** orez / zahăr / vitalism*).

****4.**
(a) *fratele* – genul masculin şi numărul singular sunt marcate prin flectivul *-ele,* format din desinenţa *-e-* şi articolul definit *-le;*
elev – genul masculin şi numărul singular sunt marcate prin desinenţa *-Ø;*
(b) *picioarele* – genul neutru şi numărul plural sunt marcate prin flectivul *-ele,* format din desinenţa *-e-* şi articolul *-le;* numărul plural este marcat şi prin alternanţa vocalică *o/oa* (*picior – picioare*);
(c) *biblioteca* – genul feminin şi numărul singular sunt marcate prin articolul *-a*;
(d) *flori* – genul feminin şi numărul plural sunt marcate prin desinenţa *-i;* numărul plural este marcat şi prin alternanţa vocalică *oa/o* (*floare – flori*);
profesoarei – genul feminin şi numărul singular sunt marcate prin flectivul *-ei,* format din desinenţa *-e-* şi articolul *-i* (pentru cazul genitiv);

(e) *pereţii* – genul masculin şi numărul plural sunt marcate prin flectivul *-ii*, format din desinenţa *-i-* şi articolul *-i*; numărul plural este marcat şi prin alternanţa consonantică *t/ţ* (*perete* – *pereţi*);
băii – genul feminin şi numărul singular sunt marcate prin flectivul *-ii*, format din desinenţa *-i-* şi articolul *-i* (pentru cazul genitiv);
(f) *profesorii* – genul masculin şi numărul plural sunt marcate prin flectivul *-ii*, format din desinenţa *-i-* şi articolul *-i*;
facultăţilor – genul feminin şi numărul plural sunt marcate prin flectivul *-ilor*, format din desinenţa *-i-* şi articolul *-lor* (pentru cazul genitiv); numărul plural este marcat şi prin alternanţa vocalică *a/ă* şi cea consonantică *t/ţ* (*facultate* – *facultăţi*).

Cazul substantivului

1. (a) *cartea* ***lui Ion* (G) – *supărarea* ***lui Ion*** (G) – *Casa aparţine* ***lui Ion*** (D) – *măsuri ostile* ***lui Ion*** (D) – *datorită* ***lui Ion*** (D) – (*este*) *nepot de soră* ***lui Ion*** (D) – *nepotul* ***lui Ion*** (G) – *împotriva* ***lui Ion*** (G);
(b) *averea* ***comunei*** (G) – *avere aparţinătoare* ***comunei*** (D) – *Situaţia convine* ***comunei*** (D) – *trăsături specifice* ***comunei*** (D) – *asupra* ***comunei*** (G);
(c) *Mă doare* ***inima*** (N) – *Îmi ascult* ***inima*** (A) – *Îmi bate* ***inima*** (N) – *Are* ***inima*** (A) *bolnavă* – *cu* ***inima*** (A) *bolnavă* – *tratament pentru* ***inimă*** (A) – *Asta înseamnă* ***inimă*** (N) *sănătoasă*;
(d) *Mă priveşte* ***Ion*** (N) – *despre* ***Ion*** (A) – *în loc de* ***Ion*** (A) – *L-au botezat* ***Ion*** (caz neutru) – ***Ion*** (V), *ce mai aştepţi?*

**2.

Substantivul	Cazul	Justificare
Capitalei	G	Cerut de locuţiunea prepoziţională *în preajma*, cu regim de genitiv
Dâmboviţei	G	Cerut de locuţiunea prepoziţională *de-a lungul*, cu regim de genitiv
adăpost	A	Impus de un verb tranzitiv (*au găsit*); substantivul are funcţia de CD
o tabără	A	Cerut de prepoziţia *într(u)*, cu regim de acuzativ
corturi	A	Cerut de prepoziţia *de*, cu regim de acuzativ
familii	N	Atribuit de către verb (*au găsit*) centrului substantival din poziţia de subiect
ţării	G	Atribuit într-un GN de un regent substantival
ajutorului	D	Cerut de prepoziţia *graţie*, cu regim de dativ
profesorilor	G	Cerut de locuţiunea prepoziţională *din partea*, cu regim de genitiv
locul	A	Cerut de prepoziţia *la*, cu regim de acuzativ
a olimpiadei	G	Este atribuit într-un GN de un regent substantival; are şi marca proclitică ***a***
rezultate	A	Cerut de prepoziţia *cu*, al cărei regim este de acuzativ
ore	Caz neutru	Substantivul este centrul unui GN cu funcţia CircTimp, unde nu e posibilă substituţia cu un clitic pronominal în A

director	Caz neutru	Substantivul apare în poziția CPO, unde nu e posibilă substituția cu un clitic pronominal în A
al ... fabrici	G	Este atribuit într-un GN de un regent substantival; are și marca proclitică *al*
pregătire	A	Este impus de un verb tranzitiv (*a avea*); substantivul are funcția CD
laptelui	G	Este atribuit într-un GN de un regent substantival
pregătirii	D	Cerut de prepoziția *datorită*, cu regim de dativ
profesor	Caz neutru	Substantivul apare în poziția CPO, unde nu e posibilă substituția cu un clitic pronominal în A
a limbii	G	Atribuit într-un GN de un regent substantival; are și marca proclitică *al*
străinilor	D	Atribuit de un regent substantival postverbal, care păstrează regimul de D din construcția verbală

**3.

Substantivul	Cazul	Tipul de marcare	Descrierea mărcii / mărcilor de caz
Capitalei	G	sintetică	desinența *-e* + articolul definit *-i*
Dâmboviței	G	sintetică	desinența *-e* + articolul definit *-i*
țării	G	sintetică + alternanță	desinența *-i* + articolul definit *-i*; alternanța vocalică *a/ă*
ajutorului	D	sintetică	articolul definit *(-u)lui*
profesorilor	G	sintetică	articolul definit *-lor*
a olimpiadei	G	mixtă	marca proclitică *a* + mărcile sintetice (des. *-e* + articolul definit *-i*)
al (*micii*) *fabrici*	G	mixtă	marca proclitică *al* + mărcile sintetice (des. *-i* + articolul definit preluat de adjectiv: *micii*)
laptelui	G	sintetică	articolul definit *-lui*
pregătirii	D	sintetică	desinența *-i* + articolul definit *-i*
a limbii	G	mixtă	marca proclitică *a* + mărcile sintetice (des. *-i* + articolul definit *-i*)
străinilor	D	sintetică	articolul definit *-lor*

**4.

Caz N	Caz G	Caz D	Caz A	Caz neutru	Caz V
		lui Nicolae Manolescu			
			îndârjirea		
			problemele		
		lui Manolescu			
o ... idee					
			argumentarea		
	susţinerii				
			(de) Manolescu		
			(din) biografia		
					Nicolae Manolescu

Dativ
lui Manolescu – marca proclitică ***lui***;
Vocativ
Nicolae Manolescu – marcare exclusiv prozodică (pauză + accent special), notată grafic prin virgulă şi semnul exclamării.

**5.
(a) ~~*urmarea a multor greşeli făcute anterior*~~; *urmarea a foarte multe greşeli făcute anterior*; *urmarea multor greşeli făcute anterior*;
Comentariu: Prezenţa prepoziţiei (*a*), ca marcă analitică de G, face inacceptabilă asocierea cu marca flexionară (***a multor***)
(b) ~~*din cauza lui Ion şi a lui mama*~~; *din cauza lui Ion şi a mamei*;
Comentariu: Norma literară nu admite folosirea mărcii proclitice ***lui*** pentru substantive variabile nume de persoană feminine (*lui mama*).
(c) ~~*în jurul rezultatelor şi a soluţiilor propuse*~~; *în jurul rezultatelor şi al soluţiilor propuse*; ~~*în jurul rezultatelor şi multor soluţii propuse*~~;
Comentariu: În prima construcţie apare un dezacord între formantul „articulat" al locuţiunii prepoziţionale şi marca lungă de G (*în jurul ... a*); din a doua construcţie tăiată lipseşte marca de G lung, obligatorie în condiţii de neadiacenţă, precum cele din text (*în jurul ... al multor*);
(d) ~~*cartea lui Catrinel şi a lui sora ei*~~, *cartea lui Catrinel şi a surorii ei*;
Comentariu: Norma literară nu admite folosirea mărcii proclitice ***lui*** pentru substantive variabile nume de persoană feminine (*lui sora ei*).
(e) ~~*Trimit lui Vasile şi lui Ioana o carte de poveşti*~~; *Trimit lui Vasile şi Ioanei o carte de poveşti*;
Comentariu: Norma literară nu admite folosirea mărcii proclitice ***lui*** pentru substantive nume de persoană proprii feminine terminate în *-a* (*lui Ioana*).
(f) ~~*rochia la fata noastră*~~; *rochia fetei noastre*;
Comentariu: În limba literară nu se admite folosirea mărcii proclitice prepoziţionale ***la*** pentru relaţia de G.
(g) ~~*din cauza la criză*~~; *din cauza crizei*;
Acelaşi comentariu ca la (f).
(h) ~~*I-a plăcut la fata noastră că vină cu noi*~~; *I-a plăcut fetei noastre să vină cu noi*.
Acelaşi comentariu ca la (f).

***6.

Structura analizată	Relația de caz exprimată	Statutul morfologic al componentului „a”
această plângere a inspectoratului	G	marcă analitică a genitivului lung
împotriva a cinci studenți	G	prepoziție funcțională
și a douăzeci de profesori	G	prepoziție funcțională
contra a foarte puțini profesori	G	prepoziție funcțională
grație a trei profesori	D	prepoziție funcțională
introducere a noilor programe	G	marcă analitică a genitivului lung

***7.

(a) [$_{\text{GPrep}}$ *Grație* [$_{\text{GN}}$ ***profesorilor***$_{\text{Centru în D}}$ [$_{\text{GPrep}}$ *din* [$_{\text{GN}}$ ***facultate***$_{\text{Centru în A}}$]]]], *am fost recomandată* [$_{\text{GN}}$[*unui*]$_{\text{Det}}$ ***teatru***$_{\text{Centru în D}}$ [$_{\text{GAdj}}$ *bucureștean*]], *care m-a angajat, provizoriu,* [$_{\text{GN}}$ ***actor***$_{\text{Centru-caz neutru}}$].

(b) [$_{\text{GAdv}}$*Contrar*[1] [$_{\text{GN}}$ ***așteptărilor***$_{\text{Centru în D}}$]], *aici,* [[$_{\text{GN}}$ ***munca***$_{\text{Centru în N}}$] *și* [$_{\text{GN}}$ ***talentul***$_{\text{Centru în N}}$ [$_{\text{GN}}$ ***artiștilor***$_{\text{Centru în G}}$]]] *nu erau ușor recunoscute, așa că m-am hotărât să plec* [$_{\text{GPrep}}$ *în* [$_{\text{GN}}$ ***Brașov***$_{\text{Centru în A}}$]], [$_{\text{GN}}$ ***orașul***$_{\text{Centru în N}}$ [$_{\text{GN}}$ ***copilăriei***$_{\text{Centru înG}}$ *mele*]].

(c) [$_{\text{GPrep}}$ *Lângă* [$_{\text{GN}}$ ***fereastră***$_{\text{Centru în A}}$]], *aștepta* [$_{\text{GN}}$ [*un*]$_{\text{Det}}$ ***coș***$_{\text{Centru în N}}$ [$_{\text{GPrep}}$ *cu* [$_{\text{GN}}$ ***flori***$_{\text{Centru în A}}$ [$_{\text{GAdj}}$ *roșii*]]]]$_{\text{S}}$, *fiind lăsat special* [$_{\text{GPrep}}$ *până la* [$_{\text{GN}}$ ***finalul***$_{\text{Centru în A}}$ [$_{\text{GN}}$ ***spectacolului***$_{\text{Centru în G}}$]], *când* [$_{\text{GN}}$ ***artiștii***$_{\text{Centru în N}}$ [$_{\text{GVpart}}$ *angajați* [$_{\text{GPrep}}$ *în* [$_{\text{GN}}$ ***spectacol***$_{\text{Centru în A}}$]]] *se întâlneau* [$_{\text{GPrep}}$ *cu* [$_{\text{GN}}$ ***regizorul***$_{\text{Centru în A}}$]].

Analiză morfematică și clase flexionare

***1.

piesele – structura morfematică este alcătuită din radicalul *pies-* și flectivul *-ele* (format din desinența *-e-* și articolul definit *-le*), care marchează genul feminin, numărul plural și cazul acuzativ;

spectacolul – structura morfematică este alcătuită din radicalul *spectacol-*, și flectivul *-ul* (format din desinența *-u*, actualizată în prezența articolului definit *-l*, și articolul definit *-l*), care indică genul neutru, numărul singular și cazul acuzativ;

stal – structura morfematică este alcătuită din radicalul *stal* și desinența *-Ø*, care marchează genul neutru, numărul singular și cazul acuzativ;

roluri – structura morfematică este alcătuită din radicalul *rol-* și desinența *-uri*, care marchează genul neutru, numărul plural și cazul acuzativ;

al involuției – structura morfematică este alcătuită din radicalul *involuție-* și articolul *-i*, care marchează genul feminin, numărul singular și cazul genitiv; marca *al* indică împreună cu articolul *-i* cazul genitiv (este o situație de marcare mixtă a cazului genitiv);

adaptării – structura morfematică este alcătuită din radicalul *adaptăr-* și flectivul *-ii* (format din desinența *-i-* și articolul definit *-i*), care marchează genul feminin, numărul singular și cazul genitiv (forma cazuală este marcată suplimentar prin alternanța vocalică *a/ă:* N-A *adaptarea* – G-D *adaptării*);

camerelor – structura morfematică este alcătuită din radicalul *camer-* și flectivul *-elor* (format din desinența *-e-* și articolul *-lor*), care marchează genul feminin, numărul plural și cazul genitiv.

***2. *piesele* – aparţine clasei de flexiune care cuprinde substantivele feminine caracterizate prin **omonimiile** (N = A) sg., (G = D) sg. = (N = A = G = D) pl. şi prin **desinenţele**: *-ă* (*piesă*), *-e* (*piese*);
spectacolul – aparţine clasei de flexiune care cuprinde substantivele neutre caracterizate prin **omonimiile** (N = A = G = D) sg., (N = A = G = D) pl. şi prin **desinenţele**: *-Ø* (*spectacol*), *-e* (*spectacole*);
stal – aparţine clasei de flexiune care cuprinde substantivele neutre caracterizate prin **omonimiile** (N = A = G = D) sg., (N = A = G = D) pl. şi prin **desinenţele**: *-Ø* (*stal*), *-uri* (*staluri*);
roluri – aparţine clasei de flexiune care cuprinde substantivele neutre caracterizate prin **omonimiile** (N = A = G = D) sg., (N = A = G = D) pl. şi prin **desinenţele**: *-Ø* (*rol*), *-uri* (*roluri*);
(*al*) *involuţiei* – aparţine clasei de flexiune care cuprinde substantivele feminine caracterizate prin **omonimiile** (N = A) sg., (G = D) sg. = (N = A = G = D) pl. şi prin **desinenţele**: *-e* (*involuţie*), *-i* (*involuţii*);
adaptării – aparţine clasei de flexiune care cuprinde substantivele feminine caracterizate prin **omonimiile** (N = A) sg., (G = D) sg. = (N = A = G = D) pl. şi prin **desinenţele**: *-e* (*adaptare*), *-i* (*adaptări*).

Clase semantice de substantive

**1.
a lui Pomponescu – substantiv propriu (nume de persoană), genul masculin (desemnează o persoană de sex masculin), cu formă de singular, cazul genitiv (cu mărcile proclitice *a* şi *lui*), funcţie sintactică de complement, cerut de substantivul postadjectival *frecvenţa,* centrul GN [*frecvenţa asiduă a lui Pomponescu la Operă*];
(*la*) *„Capşa”* – substantiv propriu (nume de loc), genul feminin (are formă de feminin, acceptată în contextul *această*), cu formă de singular, cazul acuzativ (impus de prepoziţia *la*); se include în GPrep *la „Capşa”,* fiind complementul prepoziţiei *la* (GPrep în ansamblu are funcţia sintactică de circumstanţial de loc);
(*pe*) *Ioanide* – substantiv propriu (nume de persoană), genul masculin (desemnează o persoană de sex masculin), cu formă de singular, cazul acuzativ (impus de prepoziţia *pe*), se include în GPrep *pe Ioanide,* fiind complementul prepoziţiei *pe* (GPrep în ansamblu are funcţia sintactică de complement direct);
Valsamaky-Farfara – substantiv propriu (nume de persoană), genul feminin (desemnează în text o persoană de sex feminin), cu formă de singular, cazul nominativ, funcţie sintactică de modificator denominativ al substantivului *madam,* centrul GN [*madam Valsamaky-Farfara*].

**2.
(a) *Grupuri* – substantiv colectiv, genul neutru, numărul plural, cazul nominativ; substantivul *grupuri* este centrul GN [*grupuri suspecte*] şi se asociază cu modificatorul adjectival *suspecte;* GN cu centru *grupuri* ocupă poziţia de subiect în cadrul GV [*grupuri suspecte se aglomerau la colţuri de stradă*];
(b) *presa* – substantiv colectiv, non-numărabil, genul feminin (apare în contextul specific substantivelor feminine *această*), cazul acuzativ; substantivul *presa* este centrul GN [*toată presa*], asociindu-se cu determinantul *-a* (articol definit) şi cuantificatorul *toată* (adjectiv pronominal nehotărât); GN [*toată presa*] se include în GPrep [*de toată presa*], care are funcţia sintactică de complement de agent cerută de participiul *contemplat;*
(c) *stol* – substantiv colectiv, genul neutru, numărul singular, cazul nominativ; substantivul *stol* este centrul GN [*un stol de sutane negre*] şi se asociază cu determinantul *un* (articol

nedefinit) şi cu modificatorul *de sutane negre* (grup prepoziţional); GN [*un stol de sutane negre*] ocupă poziţia sintactică de subiect în cadrul GV [*în curând, apăru în piaţa cartierului un stol de sutane negre*].

****3.**

(a_1) *Temelia casei este din* ***piatră*** – substantiv masiv
(a_2) *A aruncat cu o* ***piatră*** *în căţel* – substantiv non-masiv
(b_1) *Seara nu mâncăm* ***pâine*** – substantiv masiv
(b_2) *Am cumpărat două* ***pâini*** *calde* – substantiv non-masiv
(c_1) *Mâncăm* ***peşte*** *în fiecare zi* – substantiv masiv
(c_2) *În acvariu avem zece* ***peşti*** – substantiv non-masiv.

*****4.**

ficatul – substantivul masiv *ficatul* este articulat definit, articolul definit având aici rol anaforic (trimite la o entitate exprimată anterior – *750 g ficat*);
(*o lingură de*) *unt* – substantivul masiv *unt* face parte din GN [*o lingură de unt*], fiind însoţit de grupul substantival *o lingură de* prin care se exprimă cantitatea definită (grupul substantival include substantivul-centru *lingură,* reprezentând contextual o unitate de măsură, şi numeralul adjectiv *o,* cu rol de determinant, indicând o cantitate exactă); într-o construcţie cantitativă de acest tip, substantivul masiv, care urmează prepoziţiei funcţionale *de,* nu se articulează;
sare – substantivul masiv *sare* este nedeterminat în poziţia de subiect, situaţie în care, în mod normal, substantivele comune prototipice nu pot să apară (*se pune sare,* dar **se pune carte;* situaţia este similară în poziţia de complement direct: *pun sare,* dar **pun carte*);
***frunza* (*de pătrunjel*)** – substantivul masiv *frunza,* centrul GN [*frunza de pătrunjel*], este însoţit de modificatorul restrictiv *de pătrunjel,* fapt ce antrenează articularea definită a sa (compară *se pune frunză* cu *se pune frunza de pătrunjel*); articolul definit *-a* are rol anaforic (trimite la o entitate exprimată anterior – *1 linguriţă de frunză de pătrunjel tocat*);
(*puţin*) *bulion* – substantivul masiv *bulion,* centrul GN [*puţin bulion*], este însoţit de determinantul cantitativ nedefinit *puţin* (forma acestui determinant este specifică substantivelor non-numărabile masive şi abstracte; compară *puţin bulion, puţin curaj* cu **puţin caiet*).

*****5.**

(a) Substantive abstracte nederivate
frumosului – substantiv abstract, non-numărabil, aparţine arhigenului masculin-neutru (apare în contextul nespecific *acest,* comun masculinului şi neutrului), cazul dativ; GN pe care îl constituie are funcţia sintactică de complement indirect, cerută de adjectivul participial *dedicat,* centrul GV_{part} [*dedicat frumosului*];
procesul – substantiv abstract, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ; GN pe care îl organizează – [*procesul de involuţie*] – are funcţia sintactică de complement direct, cerută de verbul tranzitiv la infinitiv *a ascunde,* centrul GV_{inf} [*a-şi ascunde procesul de involuţie*].
(b) Substantive abstracte postverbale
Îmbătrânirea – substantiv abstract postverbal (provine din verbul *a îmbătrâni*), genul feminin, numărul singular, cazul nominativ; GN pe care îl organizează – [*îmbătrânirea lui Hagienuş*] – are funcţia sintactică de subiect; se construieşte cu un complement în genitiv (*lui Hagienuş*), corespunzător subiectului verbului din care provine substantivul (*Hagienuş îmbătrâneşte > îmbătrânirea lui Hagienuş*);
adaptării – substantiv abstract postverbal (provine din verbul *a se adapta*), genul feminin, numărul singular, cazul genitiv; GN pe care îl organizează – [*adaptării la cubajul camerelor*] – are funcţia sintactică de complement, cerută de substantivul *nevoia* (asimilat substantivelor postverbale, fiind echivalent al grupării verbale *are nevoie de*), centrul GN [*nevoia adaptării la cubajul camerelor*]; se construieşte cu un complement (*la cubajul*

camerelor), corespunzător complementului prepozițional al verbului din care provine substantivul (*se adaptează la cubajul camerelor > adaptarea la cubajul camerelor*).

(c) Substantive abstracte postadjectivale

atenție – substantiv abstract postadjectival (provine din adjectivul *atent*), non-numărabil, genul feminin (apare în contextul specific substantivelor feminine *această*), cazul acuzativ; intră în componența GPrep [*cu cea mai mare atenție*], care are funcția sintactică de circumstanțial de mod în GV [*asculta piesele cu cea mai mare atenție, ca un om complet liber, dedicat frumosului*];

soliditate – substantiv abstract postadjectival (provine din adjectivul *solid*), non-numărabil, genul feminin (apare în contextul specific substantivelor feminine *această*), cazul acuzativ (impus de locuțiunea prepozițională *afară de*), intră în componența GPrep [*afară de această soliditate corporală*], care are funcția sintactică de circumstanțial cumulativ în raport cu GV [*se observa o rezistență morală*].

***6.

soția – substantiv relațional, centrul GN [*soția mea din urmă*]; se asociază cu determinantul *-a* (articol definit), complementul *mea* (adjectiv pronominal posesiv) și modificatorul *din urmă* (GPrep); GN [*soția mea din urmă*] ocupă poziția de subiect în cadrul GV [*soția mea din urmă a fost sfătuită de medic să ducă viață liniștită*];

nepoata – substantiv relațional, centrul GN [*nepoata lui Conțescu*]; se asociază cu genitivul *lui Conțescu,* cu funcție sintactică de complement; GN [*nepoata lui Conțescu*] se include în GPrep [*la nepoata lui Conțescu*], fiind complementul prepoziției *la* (GPrep [*la nepoata lui Conțescu*] ocupă în ansamblu poziția de modificator în cadrul GN [*vizitele la nepoata lui Conțescu*];

copiii – substantiv relațional, centrul GN [*copiii*]; se asociază cu determinantul *-i* (articol definit); GN [*copiii*] ocupă poziția de complement direct în GV în care se include [*să-mi gonesc copiii*]; în cadrul structurii ternare *să-mi gonesc copiii*, termenul cu care substantivul *copiii* stabilește o relație obligatorie este complementul posesiv *-mi* (realizat prin pronume reflexiv);

copii – substantiv relațional, centrul GN [*niște copii vitregi*]; se asociază cu determinantul *niște* (articol nedefinit) și modificatorul restrictiv *vitregi*; GN [*niște copii vitregi*] ocupă poziția de nume predicativ în GV [*pentru mine ar fi niște <u>copii</u> vitregi*] (faptul că apare în poziția de nume predicativ îi permite substantivului relațional să se construiască fără complement, asociindu-se cu o citire de tip proprietate);

nepoată – substantiv relațional, centrul GN [*nepoată-mea*]; se asociază cu determinantul *-mea* (adjectiv pronominal posesiv clitic); GN [*nepoată-mea*] ocupă poziția de subiect în GV în care se include [*pe urmă, tot aducându-i din când în când pe acasă, nepoată-mea are să se obișnuiască*].

Grupul nominal

**1.

[$_{GN}$ [*o*]$_{Det}$ *minune*$_{Centru}$] – grup nominal format din substantivul-centru *minune* și determinantul *o* (articol nedefinit); ocupă poziția de nume predicativ în cadrul GV [*este o minune că Hristos cel fără de păcat se simțea ca printre ai săi în societatea ticăloșilor*];

[$_{GN}$ *Hristos*$_{Centru}$ [*cel*]$_{Det\ emfatic}$ [$_{GPrep}$ *fără de păcat*]$_{Modif}$] – grup nominal format din substantivul-centru *Hristos*, determinantul demonstrativ emfatic *cel* (cu ajutorul căruia se realizează o supradeterminare, substantivul propriu *Hristos* fiind inerent determinat) și modificatorul exprimat prin grupul prepozițional *fără de păcat;* ocupă poziția de subiect în cadrul GV [*Hristos cel fără de păcat se simțea ca printre ai săi în societatea ticăloșilor*];

[$_{GN}$ *minune*$_{Centru}$ [*şi mai mare*]$_{Modif}$] – grup nominal format din substantivul-centru *minune* şi modificatorul *mai mare* (adjectiv propriu-zis la gradul comparativ de superioritate), însoţit de marca focală *şi* (semiadverb); ocupă poziţia de nume predicativ în cadrul GV [*minune şi mai mare (...) este că aceşti ticăloşi consimţeau să petreacă în tovărăşia neprihănirii*].

***2.

Grupul nominal	Centru	Determinant	Cuantificator	Modificator	Posesor	Complement
[*odaia aceea*]	substantivul *odaia*	articolul definit *-a* şi adjectivul pronominal demonstrativ *aceea* (adjectivul pronominal demonstrativ este un determinant emfatic)				
[*o viaţă a ei, umflată la umbră, hrănită din putregaiul şi piatra de sulf a cine ştie cărei alte lumi*]	substantivul *viaţă*	articolul nedefinit *o*		modificatorul este realizat prin două GAdj coordonate: [[$_{GAdj}$ *umflată la umbră*], [$_{GAdj}$ *hrănită din putregaiul şi piatra de sulf a cine ştie cărei alte lumi*]]	GN$_{pron}$ cu centru pronume personal în G (*a ei*)	
[*putregaiul şi piatra de sulf a cine ştie cărei alte lumi*]	centrul este realizat prin două substantive coordonate [[*putregaiul*] şi [*piatra de sulf*]] (substantivul *piatra* este însoţit de modificatorul restrictiv *de sulf*)	articolul *-l* (*putregaiul*) şi articolul *-a* (*piatra*)		GPrep [*de sulf*] este modificatorul substantivului *piatra*	GN [*a cine ştie cărei alte lumi*] cu centrul în G *lumi*	

[*sulf*]	substantivul masiv *sulf*					
[*a cine știe cărei alte lumi*]	substantivul colectiv *lumi* la G sg., însoțit de marca *a*	locuțiunea adjectival-pronominală *cine știe cărei*	adjectivul pronominal la G sg. *alte*			
[*părinții lui*]	substantivul relațional *părinții*	articolul *-i*				GN_{pron} cu centru pronume personal în G (*lui*)
[*camera luminoasă*]	substantivul *camera*	articolul *-a*		adjectivul calificativ *luminoasă*		
[*două delicate plăpumioare*]	substantivul *plăpumioare*	numeralul adjectiv *două*		adjectivul calificativ *delicate*		

ARTICOLUL

***1.**

(a) articole definite enclitice: *istori<u>a</u>, marele, opțiunile, oamenilor;*
articole nedefinite proclitice: ***<u>un</u>*** *(caz).*

(b) articole definite enclitice: *progresu<u>l</u>, libertăți<u>i</u>, istori<u>a</u>, omeniri<u>i</u>, combatere<u>a</u>, limite<u>lor</u>, limite<u>le</u>, natur<u>a</u>, lupt<u>a</u>;*
articole nedefinite proclitice: ***<u>un</u>*** *(progres), (de-)<u>o</u> viață.*

Observații:

- În structura *în cursul*, segmentul *-(u)l* este articol definit doar din punct de vedere istoric. Din punctul de vedere al structurii limbii române contemporane, ca rezultat al procesului de gramaticalizare, acest segment este un formant omonim cu articolul definit, grupul nominal care îl conține pierzându-și autonomia sintactică și devenind parte a unei locuțiuni prepoziționale cu regim de genitiv.
- În structura numeralului ordinal *primul* (*în primul rând*), segmentul *-(u)l* este un formant, înrudit doar istoric cu articolul definit.

****2.**

(a) – *apogeu<u>l</u>:* segmentul *-ul* este constituit din articolul definit enclitic *-l* și segmentul *-u-*, parte a radicalului / rădăcinii cuvântului *apogeu*; articolul *-l* se atașează la substantivul comun *apogeu;*
– *KFC-<u>uri</u>: -uri* este desinență de plural;

– *Mall-ul:* segmentul *-ul*, ataşat la substantivul comun *mall*, este constituit din desinenţa de singular *-u* şi articolul definit *-l*; desinenţa se actualizează în condiţiile în care suportul articolului se termină în consoană; grafia cu cratimă se explică prin caracterul de împrumut recent al substantivului *mall;*
– *unui fost templu al foamei: unui* este articol nedefinit, proclitic.

Observaţie:
Substantivul *mall* (pronunţat *mol*) este înregistrat în DOOM$_2$, unde se recomandă scrierea legată a flectivului de rădăcină: *malluri, mallul.*

(b) – *lui Ion: lui* este o marcă proclitică de genitiv-dativ;
– *tata*: *-a* este articol definit;
– *nu o să vină: o* este formant în structura viitorului colocvial;
(c) – *de a doua zi: a* este formant în structura numeralului ordinal;
– *în cele mai dezastruoase: cele* este marcă a superlativului absolut;
– *urmarea o cunoşteam: o* este pronume personal clitic, genul feminin, cazul acuzativ;
– *urmările: -le* este articol definit;
(d) – *istoria: -a* este articol definit;
– *unul; altul: -ul* este formant în structura pronumelor indefinite *unul* şi *altul*;
– *marelui: -lui* este articol definit.

****3.**
(a) – ***un*** *pachet*: *un* este articol nedefinit;
– ***o*** *necunoscută: o* este articol nedefinit; îndeplineşte şi rolul de clasificator substantival, recategorizând adjectivul *necunoscut* în substantiv;
(b) – ***un*** *sine: un* este articol nedefinit; îndeplineşte şi rolul de clasificator substantival, recategorizând pronumele *sine* în substantiv;
– ***o*** *unitate: o* este articol nedefinit;
– *cu tendinţa: -a* este articol definit;
(c) – *în aproapele anonim: -le* este articol definit; îndeplineşte şi rolul de clasificator substantival, recategorizând adverbul *aproape* în substantiv;
(d) – *privirea: -a* este articol definit;
– *ceva-**ul**: -(u)l* este articol definit; îndeplineşte şi rolul de clasificator substantival, recategorizând pronumele indefinit *ceva* în substantiv;
– *vântul: -l* este articol definit;
– *pletele: -le* este articol definit.

****4.**
(a) – *nesimţitul:* interpretare generică;
– interpretare individualizantă: *Ion mi-a mâncat prăjitura.* ***Nesimţitul*** *nu s-a gândit şi la mine.*
(b) – *locul*: interpretare individualizantă;
– interpretare generică: *Fiecare se întoarce, la un moment dat, în* ***locul*** *în care s-a născut.*
(c) – *călăul:* interpretare generică;
– interpretare individualizantă: *Şi, la sfârşitul basmului,* ***călăul*** *i-a tăiat capul zmeului.*
(d) – *o cultură:* interpretare generică;
– interpretare individualizantă: *Victor are* ***o cultură*** *de specialitate de invidiat.*
(e) – *călugării:* interpretare individualizantă;
– interpretare generică: ***Călugării*** *sunt persoane cu o trăire spirituală intensă.*

****5.** În secvenţele subliniate, articolul (nedefinit) are rolul de a face trecerea de la clasa substantivelor proprii la clasa substantivelor comune, procedeu denumit antonomază.

****6.**

Enunţul	Cuvântul	Statutul lexico-gramatical	Funcţia sintactică
(a_1)	*un*	adjectiv pronominal indefinit	determinant
(a_2)	*un*	numeral cardinal cu valoare adjectivală	determinant
(a_3)	*un*	articol nedefinit	determinant
(b_1)	*unei*	articol nedefinit	determinant
(b_2)	*unei*	adjectiv pronominal indefinit	determinant
(b_3)	*unei*	numeral cardinal cu valoare adjectivală	determinant
(c_1)	*nişte*	articol nedefinit	determinant
(c_2)	*nişte*	adjectiv pronominal indefinit	determinant

*****7.** Articolul definit se poate realiza din cauze sintactice când:
– toponimele sunt urmate de un modificator sau de un posesor: *Arad**ul** copilăriei mele; Paris**ul** de altădată;*
– toponimele apar în poziţia de subiect sau de complement direct: *Amsterdam**ul** e cum îl ştiai; Am văzut anul trecut Belgrad**ul**.*

*****8.**
(a) *privirea* – articolul definit se ataşează la substantivul *privire*; cazul acuzativ, numărul singular; articularea determină schimbarea calităţii fonetice a desinenţei *e*, din vocală plină în semivocală;
tânărului – articolul definit se ataşează la adjectivul antepus *tânăr*, cazul genitiv, numărul singular; ataşarea articolului determină actualizarea desinenţei de singular *-u*; ataşarea articolului schimbă structura silabică a bazei (*tâ-năr* vs *tâ-nă-ru-lui*);
hanul – articolul definit se ataşează la substantivul *han*; cazul nominativ, numărul singular; ataşarea articolului determină actualizarea desinenţei de singular *-u*; ataşarea articolului schimbă structura silabică a bazei (*han* vs *ha-nul*);
dinţii – articolul definit se ataşează la substantivul *dinţi*; cazul acuzativ, numărul plural; ataşarea articolului determină schimbarea calităţii fonetice a finalului substantivului – nearticulat, substantivul *dinţi* se termină în *-i* asilabic [dinţʲ]; prin articulare, substantivul se termină în *-i* vocală plină [din-ţi]; ataşarea articolului schimbă structura silabică a bazei (*dinţi* vs *din-ţii*);
căderea – articolul definit se ataşează la substantivul *cădere*; cazul acuzativ, numărul singular; articularea determină schimbarea calităţii fonetice a desinenţei *e*, din vocală plină în semivocală;
Constantinopolului – articolul definit se ataşează la substantivul *Constantinopol*; cazul genitiv; ataşarea articolului provoacă actualizarea desinenţei de singular *-u*; ataşarea articolului schimbă structura silabică a bazei (*Con-stan-ti-no-pol* vs *Con-stan-ti-no-po-lu-lui*).
(b) *glasul* – articolul definit se ataşează la substantivul *glas*; cazul nominativ, numărul singular; ataşarea articolului determină actualizarea desinenţei de singular *-u*; ataşarea articolului schimbă structura silabică a bazei (*glas* vs *gla-sul*);
voinţa – articolul definit se ataşează la substantivul *voinţă*; cazul acuzativ, numărul singular; prin ataşare, articolul substituie desinenţa *-ă* a substantivului.
(c) *instanţa* – articolul definit se ataşează la substantivul *instanţă*; cazul acuzativ, numărul singular; prin ataşare, articolul substituie desinenţa *-ă* a substantivului;

hotărârea – articolul definit se ataşează la substantivul postverbal *hotărâre*; cazul nominativ, numărul singular; articularea determină schimbarea calităţii fonetice a desinenţei *e*, din vocală plină în semivocală;
eul – articolul definit se ataşează pronumele personal *eu*, funcţionând ca un clasificator substantival (schimbând clasa lexico-gramaticală a pronumelui în substantiv); cazul acuzativ, numărul singular; ataşarea articolului schimbă structura silabică a bazei, din monosilabică (*eu*) în bisilabică (*e-ul*); *u* îşi schimbă calitatea, din semivocală în vocală.

PRONUMELE ŞI GRUPUL NOMINAL CU CENTRU PRONUME

Caracteristici generale

***1. (b)**

***2. (c)**

****3.**
(a) [***Energia primitivă***]$_i$ [***pe care***]$_i$-[***o***]$_i$ *risipeşte* [***femeia asta***]$_j$ *a supt*-[***o***]$_i$ *atât de la* [***Barbu***]$_k$ *al* [***ei***]$_j$, *cât şi de la* [***Ion Luca***]$_m$ *al meu.*
(b) [***Ăştia***]$_{i,j}$ *au fost mentorii ei de viaţă,* [***Hagi Tudose***]$_i$ *şi* [***Venturiano***]$_j$.
(c) *Mă pedepsesc din nou, spre seară, ascultându-*[***l***]$_i$ *pe* [***Iorga***]$_i$ *la radio. Şi peste-un sfert de veac tot* [***asta***]$_j$ *va face:* [*va proslăvi priceperea* [***românilor***]$_k$ *şi braţul* [***lor***]$_k$ *de fier*]$_j$.
(d) *După-amiaza, fiind duminică,* [***o***]$_i$ *iau pe* [***Emma***]$_i$ *la Brukenthal să privim* [***stampele***]$_j$. [***O***]$_i$ *atrag spre* [***una***]$_j$ *înfăţişând un grup de* [***gentilomi***]$_k$, *printre* [***care***]$_k$ *Hoditz. Stăm şi privim îndelung* [***personajul***]$_l$; *îmi trec degetele peste chipul* [***lui***]$_l$ *păros, suflu* [***aburul frivol***]$_m$ *cu* [***care***]$_m$ [***se***]$_l$ *expune.*
Observaţii:
- în exemplul (a), *al* nu poartă indici de coreferenţialitate pentru că apare în ipostaza de marcă posesiv-genitivală, şi nu de pronume semiindependent (ca într-un exemplu de tipul: *Am pierdut şi* [***ceasul***]$_i$ *meu şi pe* [***al***]$_i$ *lui Ion*);
- în exemplul (d), în secvenţa *îmi trec degetele,* pronumele reflexiv *îmi* nu este coreferenţial cu substantivul *degetele,* ci cu subiectul inclus: [**eu**]$_i$ [***îmi***]$_i$ *trec degetele.*

PRONUMELE PERSONAL

***1. (c)**

***2. (a)**
Mi-*am găsit cheile pe birou* – pronume reflexiv

**3.
(a$_1$) *M-am întâlnit cu Ioana$_i$, pe care abia am recunoscut-o$_i$* – *o* are utilizare anaforică, procurându-şi referinţa de la antecedentul *Ioana;*
(a$_2$) *Dă-mi-o, te rog, puţin şi mie!* (arătând spre o fotografie) – *o* are utilizare deictică, procurându-şi referinţa din situaţia de comunicare;
(b$_1$) *Nu ştiu ce fel de om este Ion$_i$, pentru că nu am avut a face niciodată cu el$_i$* – *el* are utilizare anaforică, procurându-şi referinţa de la antecedentul *Ion;*
(b$_2$) *Du-te la el!* (mama îl arată copilului pe tatăl acestuia) – *el* are utilizare deictică, procurându-şi referinţa din situaţia de comunicare.

**4.
(a) *le* – pronume personal, persoana a 3-a plural, formă clitică de dativ, funcţia sintactică de complement indirect (complementul indirect este dublu exprimat – prin cliticul *le* şi prin substantivul *copiilor*); după modul de obţinere a referinţei, este anaforic;
o – formă omonimă cu pronumele personal de persoana a 3-a singular, clitic în acuzativ; nu are funcţie sintactică, fiindcă nu desemnează un referent, fiind un formant al expresiei *a o duce bine;*
(b) *îmi* – pronume personal, persoana 1 singular, formă clitică de dativ, numărul singular, funcţia sintactică de complement posesiv; din punct de vedere semantic, desemnează posesorul; după modul de obţinere a referinţei, este deictic;
(c) *îl* – pronume personal, persoana a 3-a singular, formă clitică de acuzativ, numărul singular, funcţia sintactică de complement direct; din punct de vedere semantic, desemnează posesorul; după modul de obţinere a referinţei, este anaforic;
(d) *îţi* – pronume personal, persoana a 2-a singular, formă clitică de dativ, numărul singular, funcţia sintactică de complement indirect; după modul de obţinere a referinţei, este deictic;
ni – pronume personal, persoana 1 plural, formă clitică (forma *ni,* şi nu *ne,* este determinată de prezenţa cliticului care îi urmează *le*), cazul dativ, funcţia sintactică de complement indirect; după modul de obţinere a referinţei, este deictic;
le – pronume personal, persoana a 3-a plural, genul feminin, formă clitică de acuzativ, funcţia sintactică de complement direct; după modul de obţinere a referinţei, este anaforic;
(e) *-i* – formă omonimă cu pronumele personal de persoana a 3-a singular, clitic în dativ; nu are funcţie sintactică, fiindcă nu desemnează un referent;
(f) *o* – pronume personal, persoana a 3-a plural, formă clitică de acuzativ, funcţia sintactică de complement direct; reia anaforic propoziţia completivă directă *dacă vrea să plece.*

**5.
(a$_1$) *Vă aduc la cunoştinţă că sunteţi penalizaţi* – complement indirect
(a$_2$) *Profesorul vă laudă numai pe voi* – complement direct

(b$_1$) *Ne spuneţi unde aţi fost?* – complement indirect
(b$_2$) *Maria nu **ne** cunoaşte* – complement direct

(c$_1$) *Le-am aşteptat cu flori* – complement direct
(c$_2$) *Le-am urat să aibă noroc* – complement indirect

***6.
(a$_1$) *lui* – complement indirect dependent de predicatul complex *e frate;*
(a$_2$) *lui* – complement al substantivului relaţional *fratele;*
(a$_3$) *lui* – complement indirect cerut de verbul *dau* (complementul indirect este dublu exprimat prin forma pronominală accentuată *lui* şi prin forma neaccentuată / clitică *îi*);

(b$_1$) *-mi* – posesor (exprimat prin clitic pronominal de dativ) având drept regent substantivul *cartea;*
(b$_2$) *mi-* – complement indirect impus de verbul *a cerut;*
(b$_3$) *-mi:* complement indirect impus de adverbul *împotrivă.*

PRONUMELE DE POLITEȚE

**1.

(a) *dumneavoastră* – formă invariabilă, de persoana a 2-a plural, desemnând un referent unic; în enunț stă în cazul N și impune acordul verbului la plural; acordul numelui predicativ (la singular) se face prin raportare la referent (acord referențial);

(b) *dumneavoastră* – formă invariabilă, de persoana a 2-a plural, desemnând un referent unic; în enunț stă în cazul G;

(c) *dumitale* – formă de persoana a 2-a singular, cazul D; dublată prin cliticul *-ți,* de persoana a 2-a, caz D;

(d) *dumneata* – formă de persoana a 2-a singular, cazul N; impune acordul verbului la singular.

PRONUMELE REFLEXIVE ȘI PRONUMELE RECIPROC

*1.

Enunțul	Pronumele	Tipul	Persoana	Numărul	Cazul
(a)	*îmi*	posesiv	1	sg.	D
	-mi	propriu-zis	1	sg.	D
(b)	*mă*	propriu-zis	1	sg.	A
(c)	*își*	posesiv	3	pl.	D
	-și	posesiv	3	pl.	D
(d)	*își*	posesiv	3	pl.	D
(e)	*ne*	factitiv	1	pl.	A

**2. (a)

Reflexivul	Valoarea	Persoana	Numărul	Cazul
mă	inerent	1	sg.	A
s-	inerent	3	sg.	A
se	pasiv	3	sg.	A
mă	inerent	1	sg.	A
și-	posesiv	3	sg.	D
-și	posesiv	3	pl.	D

Observație:
Pentru aparițiile non-sintactice ale reflexivului (inerent, marcă pasivă și marcă impersonală) descrierea categoriilor gramaticale (persoană, număr, caz) este pur formală, reflexivul pierzând valoarea pronominală.

(b)
şi-a definitivat, să-şi dea sângele – *şi* este pronume reflexiv cu valoare posesivă, formă neaccentuată / clitică, la singular în primul exemplu şi la plural, în al doilea, în cazul dativ, funcţia sintactică de complement posesiv;
chiar şi a oţet – *şi* este semiadverb fără funcţie sintactică;
el şi colegii lui – *şi* este conjuncţie coordonatoare copulativă.

3. (b) – *Se construiesc multe case noi*; (c) – *Se doarme mult*.

**4. (a), (d), (e) *se* – formant reflexiv în structura verbelor inerent reflexive *a se duce, a se gândi, a se teme*;
(b), (c), (f) *se* – pronume reciproc în cazul acuzativ, cu funcţia sintactică de complement direct (ocupată de lanţul „se ... unul pe altul"); verbele *a visa, a lăuda, a tachina* nu sunt inerent reflexive.

**5.
(a) *te* – pronume personal, cazul acuzativ, funcţia sintactică de complement direct (pronumele în acuzativ este la persoana a 2-a singular, subiectul inclus şi verbul sunt la persoana 1 singular);
(b) *îmi* – pronume reflexiv, cazul dativ, funcţia sintactică de complement indirect (pronumele în dativ, subiectul inclus şi verbul sunt la persoana 1 singular);
(c) *îmi* – (ambiguu) pronume personal, cazul dativ, funcţia sintactică de complement indirect (pronumele în dativ este la persoana 1 singular, iar subiectul subînţeles şi verbul sunt la persoana a 3-a plural; citirea „Ei îmi aduc parfumuri din străinătate") sau pronume reflexiv, cazul dativ, funcţia sintactică de complement indirect (pronumele în dativ, subiectul inclus şi verbul sunt la persona 1, singular; citirea „Eu îmi aduc parfumuri din străinătate");
(d) *mă* – (ambiguu) pronume personal, cazul acuzativ, funcţia sintactică de complement direct (pronumele în acuzativ este la persoana 1 singular, iar subiectul subînţeles şi verbul sunt, la persoana a 3-a plural; citirea „Ei mă văd pe mine în oglindă") sau pronume reflexiv, cazul acuzativ, funcţia sintactică de complement direct (pronumele în acuzativ, subiectul inclus şi verbul sunt la persoana 1, singular; citirea „Eu mă văd pe mine în oglindă");
(e) *îmi* – (ambiguu) pronume personal, cazul dativ, funcţia sintactică de complement posesiv (pronumele în dativ este la persoana 1, iar subiectul subînţeles şi verbul sunt la persoana a 3-a plural; citirea „Ei (părinţii) îmi văd rar copiii") sau pronume reflexiv, cazul dativ, funcţia sintactică de complement posesiv (pronumele în dativ, subiectul inclus şi verbul sunt la persoana 1 plural; citirea „Eu îmi văd rar copiii");
(f) *îşi* – pronume reflexiv, cazul dativ, funcţia sintactică de complement posesiv (pronumele în dativ, subiectul subînţeles şi verbul sunt la persoana a 3-a singular);
(g) *te* – pronume personal, persoana a 2-a, cazul acuzativ, funcţia sintactică de complement direct (pronumele în acuzativ este la persoana a 2-a singular, iar subiectul şi verbul au formă de persoana a 3-a singular);
(h) *te* – pronume reflexiv, persoana a 2-a, cazul acuzativ, funcţia sintactică de complement direct (pronumele în acuzativ, subiectul inclus şi verbul sunt la persoana a 2-a singular).

6. (a); ***Exemple: propriu-zis ([*Mă*]$_{CD}$ *îmbrac*), posesiv ([*Mi*]$_{CPos}$*-am pierdut pixul*), factitiv (*Ea* [*se*]$_{CD}$ *tunde numai la coafor*), reciproc (*Ei* [*se*]$_{CD}$ *ceartă*).

***7. (a) a 3-a; (b) subiect; (c) reorganizată.

***8. (a) *se* – reflexiv propriu-zis, persoana a 3-a, numărul singular, cazul acuzativ, funcţia sintactică de complement direct (pentru citirea „El consideră despre sine că este nevinovat");
– marcă sintactică a diatezei pasive (pentru citirea „Oamenii consideră că el e nevinovat");

(b) *îşi* – reflexiv posesiv, persoana a 3-a, numărul singular, cazul dativ, funcţia sintactică de complement posesiv (pentru citirea „Ea îşi face singură unghiile (ei)");
– reflexiv factitiv, persoana a 3-a, numărul singular, cazul dativ, funcţia sintactică de complement indirect (pentru citirea „Ea pune pe cineva să-i facă unghiile / îşi face unghiile la manichiuristă");

(c) *se* – reflexiv propriu-zis, persoana a 3-a, numărul singular, cazul acuzativ, funcţia sintactică de complement direct (pentru citirea „El crede despre el că este cel mai inteligent");
– marcă sintactică a diatezei pasive (pentru citirea „Se crede (de către toată lumea) că el este cel mai inteligent"); în urma reorganizării pasive, completiva directă din structura de bază (*Oamenii cred [că el este cel mai inteligent]*$_{CD}$) ajunge să ocupe poziţia subiectului (*Se crede [că el este cel mai inteligent]*$_{S}$); structura devine astfel pasiv-impersonală, cu poziţia subiectului ocupată de o propoziţie subordonată;

(d) *se* – formant în structura verbului inerent reflexiv *a se gândi* (pentru lectura „El se gândeşte mult");
– marcă sintactică a diatezei impersonale pentru verbul intranzitiv *a gândi* (pentru lectura „Oamenii gândesc mult").

ADJECTIVUL PRONOMINAL DE ÎNTĂRIRE

***1. (a)** *înşivă*; **(b)** *însăşi*; **(c)** *însăţi*; **(d)** *înseşi*.

***2. (a)** *Oraşul e distrus de înşişi locuitorii lui* (sau: *de locuitorii lui înşişi*); **(b)** *Tu însuţi ţi-ai răspuns la întrebare;* **(c)** *Invitata voastră însăşi a greşit* (rar: *Însăşi invitata voastră...*).

****3.**
(A) focalizator: (b), (c).
(B) marcă de coreferenţialitate:
(a) *Candidaţii*$_i$ *vorbesc mult şi neinteresant despre* [*ei* înşişi]$_i$.
(d) *Anticul îndemn „Cunoaşte-te*$_i$ [*tu*]$_i$ *pe* [*tine însuţi*]$_i$*" rămâne tot ceea ce vreodată omul*$_j$ *şi*$_j$*-a cerut* [*sie însuşi*]$_j$ *mai greu.*

****4.**
(a) *însăşi* – îns-$_{\text{radical}}$ + -ă-$_{\text{desinență de f.sg., N-A}}$ + -şi$_{\text{morfem de pers. 3}}$
(b) *înseşi* – îns-$_{\text{radical}}$ + -e-$_{\text{desinență de f.sg., G-D}}$ + -şi$_{\text{morfem de pers. 3}}$
(c) *însuţi* – îns-$_{\text{radical}}$ + -u-$_{\text{desinență de m.-n.sg., N-A-G-D}}$ + -ţi$_{\text{morfem de pers. 2 sg.}}$
(d) *însuşi* – îns-$_{\text{radical}}$ + -u-$_{\text{desinență de m.-n.sg., N-A-G-D}}$ + -şi$_{\text{morfem de pers. 3}}$

ADJECTIVUL PRONOMINAL POSESIV

***1. (c)**

***2.**
1 *(în faţa casei)* ***noastre*** – adjectiv pronominal posesiv, persoana 1, numărul posesorului plural, numărul obiectului posedat singular, gen feminin, caz genitiv (prin acord cu regentul), funcţia sintactică posesor;

(am spus casa) ***noastră*** – adjectiv pronominal posesiv, persoana 1, numărul posesorului plural, numărul obiectului posedat singular, gen feminin, caz acuzativ (prin acord cu regentul), funcţia sintactică posesor;

(trăieşte de mulţi ani sora) ***mea*** *(Elisabeta)* – adjectiv pronominal posesiv, persoana 1, numărul posesorului singular, numărul obiectului posedat singular, gen feminin, caz nominativ (prin acord cu regentul), funcţia sintactică complement (al numelui relaţional);

(nu mai e casa) ***noastră*** – adjectiv pronominal posesiv, persoana 1, numărul posesorului plural, numărul obiectului posedat singular, gen feminin, caz nominativ (prin acord cu regentul), funcţia sintactică posesor;

*(Cumnatu)-****meu*** *(Sămânţă)* – adjectiv pronominal posesiv, formă clitică, persoana 1, numărul posesorului singular, numărul obiectului posedat singular, gen masculin, caz nominativ (prin acord cu regentul), funcţia sintactică determinant (este o formă clitică, apare pe lângă un substantiv nearticulat şi îndeplineşte rolul de integrator enunţiativ);

*(bărbatul soră)-****mii*** *(Elisabeta)* – adjectiv pronominal posesiv, formă clitică, persoana 1, numărul posesorului singular, numărul obiectului posedat singular, gen feminin, cazul genitiv (prin acord cu regentul), funcţia sintactică determinant (este o formă clitică, apare pe lângă un substantiv nearticulat şi îndeplineşte rolul de integrator enunţiativ); cliticizarea adjectivului posesiv are consecinţe în plan morfosintactic: gruparea [substantiv+clitic posesiv] se comportă în ansamblu ca un singur cuvânt (aproximativ ca un substantiv compus), mărcile de flexiune cazuală (de genitiv) ataşându-se la finalul grupării;

*(de cumnatu)-****meu*** *(Sămânţă)* – adjectiv pronominal posesiv, formă clitică, persoana 1, numărul posesorului singular, numărul obiectului posedat singular, gen masculin, caz acuzativ, (prin acord cu regentul), funcţia sintactică determinant (este o formă clitică, apare pe lângă un substantiv nearticulat şi îndeplineşte rolul de integrator enunţiativ);

*(a murit soră)-****mea*** *(Rada)* – adjectiv pronominal posesiv, formă clitică, persoana 1, numărul posesorului singular, numărul obiectului posedat singular, gen feminin, cazul nominativ (prin acord cu regentul), funcţia sintactică determinant (este o formă clitică, apare pe lângă un substantiv nearticulat şi îndeplineşte rolul de integrator enunţiativ);

*(şi frate)-****meu*** *(Alexe)* – adjectiv pronominal posesiv, formă clitică, persoana 1, numărul posesorului singular, numărul obiectului posedat singular, gen masculin, cazul nominativ (prin acord cu regentul), funcţia sintactică determinant (este o formă clitică, apare pe lângă un substantiv nearticulat şi îndeplineşte rolul de integrator enunţiativ).

Observaţii:

- În poziţia sintactică de complement al unei prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale cu regim de genitiv, ca în exemplul *din partea* ***noastră***, lexemul posesiv are statut de pronume personal în genitiv, pentru că forma posesivă substituie un interlocutor recuperabil contextual şi nu are sens posesiv (nu trimite la un posesor).
- Gruparea *din partea* este asociată locuţiunilor prepoziţionale cu regim de genitiv întrucât substantivul din componenţa sa nu se poate combina cu un determinant demonstrativ (**din* ***această*** *parte a noastră*), fapt care arată stabilitatea îmbinării.

****3.**

(casa) ***ei****; (numai a)* ***ei*** = pronume personal, persoana a 3-a, numărul singular, genul feminin, caz genitiv, funcţia sintactică: posesor; este posibilă înlocuirea prin adjectiv posesiv acordat în gen număr şi caz cu substantivul *casa* (*casa* ***sa***) sau cu pronumele semiindependent *al* (*a* ***sa***), dar se pierde informaţia despre genul posesorului (*ei* – feminin; *sa* – nemarcat pentru gen);

(din partea) ***noastră*** = lexem posesiv echivalent cu un pronume personal în genitiv (vezi observaţiile de la rezolvarea exerciţiului 2.); nu este posibilă niciun fel de înlocuire.

****4.** În prima secvenţă (*sora mea*), adjectivul pronominal posesiv are funcţia sintactică de complement al numelui relaţional *soră*. În cea de a doua (*soră-mii*) şi în cea de a treia (*soră-mea*), deşi apare tot pe lângă un nume relaţional, adjectivul pronominal posesiv este

o formă clitică cu funcţia sintactică de determinant, întrucât numele relaţional este nearticulat. Cea de a doua apariţie se deosebeşte de prima şi de cea de a treia prin caz: cea de a doua este marcată cu genitiv (prin acord), iar prima şi cea de a treia cu nominativ (tot prin acord).De asemenea, cea de a doua apariţie se deosebeşte de primele două prin ataşarea mărcilor de flexiune (de genitiv) la finalul grupării [substantiv + posesiv], gruparea în ansamblu comportându-se deci ca un singur cuvânt.

**5. Din punct de vedere sintactic, ambele posesive îndeplinesc funcţia de determinant al grupului nominal cu centru substantivul relaţional nearticulat *frate*. Din punct de vedere morfologic, există două deosebiri între cele două forme: (i) forma din (a) este un posesiv clitic, pe când forma din (b) este un posesiv non-clitic; (ii) forma non-clitică din (b) este precedată de marca posesiv-genitivală *al*, pe când forma din (a), fiind clitică, nu apare cu această marcă.

***6. (b), (c), (f)

***7.
(b) *Casa aceasta **a mea / a lui** s-a moştenit de la bunici.*
(c) ***Al meu / Al lui** frate a venit.*
(d) *Ion **al tău / al Mariei** a venit.*

***8.
(b) determinant: *Al meu frate / Frate-**meu** a venit.*
(e) complement al numelui: *Fratele **meu** a venit; Ideea **mea** a triumfat.*
(f) posesor: *Casa **ta** e mai frumoasă decât a **mea**.*

PRONUMELE SEMIINDEPENDENTE AL ŞI CEL

*1.
(a) *Cartea este a lui Ion / ~~Cartea este alui Ion.~~*
(b) *~~Casa de vacanţă este alor mei~~ / Casa de vacanţă este a alor mei.*
(c) *~~Le-am luat un cadou la ai mei~~ / Le-am luat un cadou alor mei.*
(d) *~~I-am spus o poveste copilului cel bun~~ / I-am spus o poveste copilului celui bun.*
(e) *~~Nu ştiam povestea copilului cel cuminte~~ / Nu ştiam povestea copilului celui cuminte.*

**2.
(a) A. Unitatea *a* este forma de feminin singular a pronumelui semiindependent *al*.
B. $[_{GNpron}$ *a* $[_{GN}$ *Marie*$]_{Pos}]_{NP}$
C. Pronumele *a* îşi procură referinţa anaforic, prin raportare la elemente din cadrul enunţului. Antecedentul său este substantivul *genţi*.
(b) A. Unitatea *a* este forma de feminin singular a pronumelui semiindependent *al*.
B. $[_{GNpron}$ *A* $[_{GN}$ *Marie*$]_{Pos}]_{S}$
C. Pronumele *a* îşi procură referinţa deictic, prin raportare la elemente din cadrul discursului.
(c) A. Unitatea *a* este o formă prescurtată de feminin singular, tipică oralităţii, regională, de pronume demonstrativ.
B. $[_{GNpron}$ *a* $[_{GPrep}$ *de acolo*$]_{Modif}]_{S}$
C. Pronumele *a* îşi procură referinţa deictic, prin raportare la elemente din contextul situaţional.

(d) A. Unitatea *a* este o prepoziţie funcţională, marcă analitică de genitiv.
B. [$_{GN}$ *Prezentările*$_{Centru+Det}$ [$_{GPrep}$ *a* [$_{GN}$ [*doi*]$_{Det}$ *studenţi*]]$_{Compl}$]$_{S}$
C. –
(e) *a (ascultat)*
A. Forma *a* este un auxiliar de perfect compus
B. [$_{GV}$ *a ascultat*]$_{Predicat}$
C. –
a mulţi oameni
A. Unitatea *a* este o prepoziţie funcţională, marcă analitică de genitiv.
B. [$_{GN}$ *părerile*$_{Centru+Det}$ [$_{GPrep}$ *a* [$_{GN}$[*mulţi*]$_{Det}$ *oameni*]]$_{Compl}$]$_{CD}$
C. –
(f) A. Unitatea *a* este o prepoziţie funcţională, marcă analitică de dativ.
B. [$_{GPrep}$ *Datorită* [$_{GPrep}$ *a* [$_{GN}$ [*numeroase*]$_{Det}$ *informaţii* [$_{PRel}$ *ce le primesc*]$_{Modif}$]]]$_{CircInstr}$
C. –
(g) A. Unitatea *a* este marca posesiv-genitivală *al*.
B. [$_{GN}$ [*O*]$_{Det}$ *prietenă* [$_{GN}$ *a mamei*]$_{Compl}$]$_{S}$
C. –
(h) A. Unitatea *a* este un formant obligatoriu din structura numeralului ordinal.
B. [$_{GN}$ *Soţia*$_{Centru+Det}$ [*a doua*]$_{Modif}$]$_{S}$
C. –
(i) A. Unitatea *a* este marca posesiv-genitivală *al*.
B. [$_{GN}$ [*Unei*]$_{Det}$ *colege* [*a mele*]$_{Compl}$]$_{CI}$
C. –

**3.
(a) A. Unitatea *cel* este pronumele semiindependent *cel*.
B. [$_{GPrep}$ *pe* [$_{GNpron}$ *cel* [$_{GPrep}$ *din stânga*]$_{Modif}$]]$_{CD}$
C. Pronumele *cel* îşi procură referinţa deictic, prin raportare la elemente din cadrul discursului.
(b) *Ceasul cel mic*
A. Unitatea *cel* este semiindependentul *cel* în ipostază adjectivală.
B. [$_{GN}$ *Ceasul*$_{Centru+Det}$ [*cel*]$_{Det\ emfativ}$ [$_{GAdj}$ *mic*]$_{Modif}$]$_{S}$
C. –
cel mare
A. Unitatea *cel* este pronumele semiindependent *cel*.
B. [$_{GNpron}$ *cel* [$_{GAdj}$ *mare*]$_{Modif}$]$_{S}$
C. Pronumele *cel* îşi procură referinţa anaforic, prin raportare la elemente din cadrul enunţului. Antecedentul său este substantivul *ceas*.
Cel mare al Mariei
A. Unitatea *cel* este pronumele semiindependent *cel*.
B. [$_{GNpron}$ *Cel* [$_{GAdj}$ *mare*]$_{Modif}$ [$_{GN}$ *al Mariei*]$_{Pos}$]$_{S}$
C. Pronumele *cel* îşi procură referinţa anaforic, prin raportare la elemente din cadrul enunţului. Antecedentul său este substantivul *ceas*.
(c) A. Unitatea *cel* este pronumele semiindependent *cel*.
B. [$_{GNpron}$ *Cel* [$_{PRel}$ *ce a greşit o dată*]$_{Modif}$]$_{S}$
C. În acest enunţ generic, *cel* are referinţă variabilă.
(d) A. Unitatea *cel* este semiindependentul *cel* în ipostază adjectivală.
B. [$_{GN}$ [*Cele*]$_{Det}$ [*trei*]$_{Cuant}$ *fete*]$_{S}$
C. –
(e) A. Unitatea *cel* este semiindependentul *cel* în ipostază adjectivală.
B. [$_{GN}$ *Ion* [*cel*]$_{Det\ emfatic}$ [$_{GAdj}$ *vesel*]$_{Modif}$]$_{S}$
C. –
(f) A. Unitatea *cel* este demonstrativ semiindependent şi îndeplineşte, simultan, şi rolul de a marcă a superlativului absolut.

B. $[_{\text{GN}}[\textit{Cel}]_{\text{Det}}\,[_{\text{GAdj}}[\textit{mai}]_{\text{CircCant}}\ \textit{bun}]_{\text{Modif}}\ \textit{prieten}]_{\text{S}}$
C. –
(g) A. Unitatea *cel* este semiindependentul *cel* în ipostază adjectivală.
B. $[_{\text{GNnum}}[\textit{Cei}]_{\text{Det}}\ \textit{doi}]_{\text{S}}$ *au ajuns deja.*
C. –

Observaţii:
În structuri în care este urmat de un adjectiv la gradul comparativ **(f)**, *cel* are o funcţie dublă: pe de o parte, este pronume sau adjectiv demonstrativ semiindependent, pe de altă parte, are funcţia de a forma gradul superlativ relativ. În ipostază adjectivală, este determinant propriu-zis, ca în (i), sau emfatic, ca în (ii)); în ipostază pronominală, este centru de grup, ca în (iii)):

(i) $[_{\text{GN}}[\textbf{\textit{Cel}}]_{\text{Det}}\,[_{\text{GAdj}}[\textit{mai}]_{\text{CircCant}}\ \textit{bun}]_{\text{Modif}}\ \textit{prieten}]$ *m-a sunat.*
(ii) $[_{\text{GN}}\ \textit{Prietenul}_{\text{Centru+Det}}\ [\textbf{\textit{cel}}]_{\text{Det emfatic}}\,[_{\text{GAdj}}[\textit{mai}]_{\text{CircCant}}\ \textit{bun}]_{\text{Modif}}]$ *m-a sunat.*
(iii) $[_{\text{GNpron}}\ \textbf{\textit{Cel}}\ [_{\text{GAdj}}[\textit{mai}]_{\text{CircCant}}\ \textit{bun}]_{\text{Modif}}]$ *m-a sunat.*
El este $[_{\text{GNpron}}\ \textbf{\textit{cel}}\ [_{\text{GAdj}}[\textit{mai}]_{\text{CircCant}}\ \textit{bun}]_{\text{Modif}}]$.

Rezultă deci că, în mod similar cu gradul comparativ, care este format dintr-un [circumstanţial cantitativ + adjectiv], şi gradul superlativ relativ este un „compozit", format din demonstrativul semiindependent [*cel* + [circumstanţial cantitativ + adjectiv]].
Diferenţa dintre superlativul relativ şi comparativ este că, în cazul celui dintâi, *cel* este un determinant care se ataşează la nivelul întregului grup nominal, pe când, în cazul celui de-al doilea, circumstanţialul cantitativ este un component intern grupului adjectival.
Cel, marcă a gradării în grupul adverbial, este diferit de semiindependentul *cel* din grupul nominal, deşi cele două unităţi au origine comună. *Cel* din GAdv reprezintă un pas înainte pe scala gramaticalizării, fiind o marcă invariabilă, specializată pentru sensul superlativ şi analizabilă în interiorul CircCant care formează superlativul relativ al adverbului, spre deosebire de *cel* din GN, care este variabil şi analizabil în ansamblul GN, nu în interiorul CircCant.

***4.
(c) pronume semiindependent: ***Cei** din faţă au răspuns primii.*
adjectiv pronominal semiindependent: ***Cei** doi copii au răspuns primii*; *Vinul **cel** vechi mi-a plăcut.*
(d) poate fi omonim cu marca *cel* din structura superlativului relativ al adverbului: ***Cel** mai bine a vorbit Adina.*

***5.
(d) *Accidentarea lui s-a produs ieri;* $[_{\text{GNpron}}\ \textit{a}\ [_{\text{GN}}\ \textit{ei}]_{\text{Compl}}]_{\text{S}}$, *astăzi.*
(f) *Geanta lui e pe masă;* $[_{\text{GNpron}}\ \textit{a}\ [_{\text{GN}}\ \textit{ei}]_{\text{Pos}}]_{\text{S}}$ *e în hol.*

PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL DEMONSTRATIV

*1. **(a)** *Am face orice ca un moment de graţie să fie repetat în aceleaşi condiţii, cu ~~aceeaşi~~ **aceiaşi** protagonişti.*
(b) *~~Acelora care~~ **Aceia cărora** le-a căzut în mână Jurnalul naţional au aflat că I.C. a plecat de la ziar.*
(c) *I-am spus de o mie de ori ~~băiatului ăsta~~ **ăstuia** să fie mai atent.*

(d) *Nu pot să-ți spun mai multe despre asta, însă tot ce știu sigur e că fata* ~~*cealantă*~~ ***cealaltă****, Creața, a greșit.*
(e) *Opinia mea rămâne* ~~*aceiași*~~ ***aceeași****:* ~~*aceeași*~~ ***aceiași*** *băieți au greșit.*

***2.**

enunț	exemplu	tipul (varianta)	valoare	categorii gramaticale				funcție sintactică
				gen	număr	caz	obținute prin acord	
(a)	*(în) aceleași (condiții)*	identitate	adj.	f.	pl	A	da	determinant
	(cu) aceiași (protagoniști)	identitate	adj.	m.	pl.	A	da	determinant
(b)	*(cu durata) celorlalte (activități zilnice)*	diferențiere	adj.	f.	pl.	G	da	determinant
(c)	*(i-am bănuit) pe ăia (de la agenția de turism)*	depărtare (populară)	pron	m.	pl.	A	nu	CD (GPrep [*pe ăia de la agenția de turism*] în ansamblu ocupă poziția CD)
(d)	*(emoția) acelor (ani)*	depărtare	adj.	m.	pl.	G	da	determinant
	(textele) acelea (datează)	depărtare	adj.	n.	pl.	N	da	determinant emfatic
(e)	*(interzicerea) acestei (escrocherii)*	apropiere	adj.	f.	sg.	G	da	determinant
(f)	*(pă malu) ălălalt (rusesc)*	diferențiere (populară)	adj.	n.	sg.	A	da	determinant emfatic
(g)	*(despre) ăstălaltu (am vorbit)*	diferențiere (neliterară)	pron.	m. / n.	sg.	A	nu	CPrep (GPrep [*despre ăstălaltu*] în ansamblu ocupă poziția CPrep)

Observații:

- (a), (b), (d), (e), (f) – Adjectivul (inclusiv cel pronominal) nu are forme specifice de neutru, folosind forma de masculin singular pentru acordul cu un substantiv neutru la singular și forma de feminin plural pentru acordul cu un substantiv neutru la plural.
- (g) – În absența unui antecedent contextual, demonstrativelor pronominale de singular, care au aceeași formă și la masculin, și la neutru, nu li se poate stabili genul.

**3.

enunț	exemplu	anaforic / deictic	antecedent
(a)	***Acesta*** *(poate fi stimulat)*	anaforic	*spirit de inițiativă și ingeniozitate*
(b)	***acesta*** *(este aspiratorul)*	deictic	–
	acesta *(este cuptorul cu microunde)*	deictic	–
	(Față de detergentul obișnuit,) ***acesta*** *(identifică fiecare pată)*	anaforic	*detergent inteligent*
(c)	***Acesta*** *(gelos, neputându-se răzbuna pe nevastă, alege)*	anaforic	*stăpânul și soțul legitim*
(d)	***acela*** *(de a uniformiza limbajul)*	anaforic	*un înțeles psihologic ascuns*
(e)	*(Cine-i)* ***ăla***	deictic	–
	(Cine-i) ***ăla*** *(din fotoliu)*	deictic	–

**4. În (a), *celorlalte* are valoare pronominală, este centrul grupului nominal monomembru [$_{GNpron}$ *celorlalte*] și are funcția sintactică de complement al substantivului postverbal *dispariția*. În (b), *celorlalte* are valoare adjectivală, este determinantul grupului nominal [$_{GN}$ [*celorlalte*]$_{Det}$ *activități* [$_{GAdj}$ *zilnice*]$_{Modif}$], grup nominal care are, în ansamblu, funcția sintactică de complement al substantivului postverbal *durata*.

***5. (c), (f)**
(c) *Vinul* ***ăla*** *vechi e în pivniță.*
(f) ***Acel*** *vin vechi e în pivniță.*

***6.**
(a) (*pe*) [$_{GNpron}$ *ăia* [$_{GPrep}$ *de la agenția de turism*]$_{Modif}$]; GNpron cu centru pronumele demonstrativ *ăia* este complementul prepoziției *pe*;
(b) (*cu*) [$_{GNpron}$ *acela* [*al unui proiect cu buget mic*]$_{Compl}$]; GNpron cu centru pronumele demonstrativ *acela* este complementul prepoziției *cu*;
(c) (*cu*) [$_{GNpron}$ *ăștia* [$_{GPrep}$ *de limbi străine*]$_{Modif}$]; GN$_{pron}$ cu centru pronumele demonstrativ *ăștia* este complementul prepoziției *cu*;
(d) [$_{GNpron}$ *astea* [$_{GAdj}$ *plic*]$_{Modif}$]$_S$;
(e) (*fesurile*) [$_{GNpron}$ *celorlalți*]$_{Pos}$ [$_{GNnum}$ *doi*]$_{Apoziție}$; GN$_{pron}$ cu centru pronumele demonstrativ *celorlalți* are funcția sintactică de posesor; GN$_{pron}$ este baza unei apoziții realizate prin GN$_{num}$ cu centru numeralul cardinal *doi*;
(f) (*fie*) [$_{GNpron}$ *acela* [$_{GN}$ *al științelor juridice speciale*]$_{Pos}$]$_{Apoziție}$; GN$_{pron}$ cu centru pronumele demonstrativ *acela* este apoziție în raport cu baza *diferite unghiuri*.

Observații:
- (b), (f) – Pronumele demonstrative din aceste exemple sunt însoțite de grupuri nominale în genitiv. Funcția sintactică a acestor subordonați genitivali se identifică prin recurs la antecedentul centrului pronominal: în (b), *acela* are ca antecedent un substantiv postverbal (*sfârșit*), deci funcția subordonatului său este de complement în grupul nominal; în (f), antecedentul pronumelui *acela* este un substantiv prototipic (*unghi*), deci subordonatul său are funcția sintactică de posesor în grupul nominal;
- (e) – Întrucât demonstrativul de diferențiere standard nu distinge morfologic varianta pronominală de cea adjectivală, funcția sintactică a numeralului cardinal care îi urmează este greu de stabilit. În structurile de acest tip (demonstrativ + numeral cardinal),

demonstrativul are valoare pronominală pentru că, în cazul demonstrativelor care disting morfologic forma pronominală de cea adjectivală, este selectată forma pronominală (vezi contrastul dintre ***Aceştia*** *doi au venit* şi *****Aceşti*** *doi au venit*). Numeralul care îi urmează poate avea, la rândul său, subordonaţi, fapt care arată că are tot statutul pronominal ([$_{\text{GNpron}}$ ***Aceştia***]$_{\text{S}}$ [$_{\text{GNnum}}$ *doi* [$_{\text{GPrep}}$ *din spatele clasei*]$_{\text{Modif}}$]$_{\text{Apoziţie}}$ *au venit în faţă*). Analizându-le pe ambele ca fiind pronominale, se consideră că al doilea îl explică pe primul, deci este apoziţia sa.

PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL INDEFINIT (NEHOTĂRÂT)

***1. (c)** – De exemplu, indefinitele *mulţi* şi *câţiva* (şi altele) sunt variabile în gen şi caz (*mulţi / câţiva băieţi* vs *multe / câteva fete*; *multor / câtorva băieţi / fete*), pe când *careva, ceva, nişte, niscai* (şi altele) sunt invariabile sub aspectul numărului, al genului şi al cazului.

***2. (e)** – [$_{\text{GN}}$ [*Mulţi*]$_{\text{Det}}$ *copii*] *au venit.*
[$_{\text{GN}}$ [*Aceşti*]$_{\text{Det}}$ [*mulţi*]$_{\text{Cuant}}$ *copii*] *au venit.*

***3. (d)** *Nişte* este articol nedefinit (formă de plural) atunci când se combină cu substantive discrete la plural şi participă la opoziţia singular – plural (*o fată – nişte fete*). *Nişte* este adjectiv pronominal indefinit atunci când se combină cu substantive masive, *singularia tantum* (*nişte vin / apă*) şi *pluralia tantum* (*nişte câlţi*) şi nu participă la realizarea opoziţiei singular – plural, dat fiind că substantivele masive sunt defective de număr.

****4. (b)**

****5.**

enunţ	exemplu	valoare	funcţie sintactică
(a)	*(nu s-ar fi clătinat) unul*	pron.	subiect
(b)	*(omul care-i conduce pe) alţii*	pron.	CD (GPrep [*pe alţii*] în ansamblu ocupă poziţia de CD)
(c)	*Toţi (au votat)*	pron.	subiect
(d)	*Fiecare (ins viu)*	adj.	determinant
(e)	*(cu banii strânşi prin) cine ştie ce (metode)*	adj. (locuţiune pronominală adjectivală)	determinant
(f)	*(că-i cunoscuse pe) toţi (scriitorii importanţi din România de după '50)*	adj.	cuantificator extern
(g)	*(cu) fiecare (al tău rând nescris)*	adj.	determinant
(h)	*(Aceşti) mulţi(protestatari) din piaţă*	adj.	cuantificator
(i)	*(furnicile erau) altceva*	pron.	NP

***6.

(a) [$_{GNpron}$ *cineva* [$_{PRel}$ *care să posede uzul acestui tip de scriere*]$_{Modif}$]$_{S}$;
(b) [$_{GNpron}$ *ceva* [$_{GAdj}$ *tandru*]$_{Modif}$]$_{CD}$;
(c) *(cu)* [$_{GNpron}$ *fiecare* [$_{GPrep}$ *dintre neveste*]$_{Modif}$] – GNpron cu centru pronumele indefinit *fiecare* este complementul prepoziţiei *cu*; GPrep cu centru prepoziţia *cu* este CPrep (al verbului elidat, subînţeles: *Nu ~~fusese însurat~~ mai mult de doi-trei ani cu fiecare dintre neveste*);
(d) [$_{GNpron}$ *Fiecare* [$_{GPrep}$ *din aceste domenii*]$_{Modif}$]$_{S}$;

***7. În exemplul de sub (a), *oarecare* are statut de adjectiv pronominal indefinit şi îndeplineşte funcţia sintactică de determinant în GN [*oarecare amărăciune*]. În exemplul de sub (b), în poziţie postnominală, adjectivul pronominal indefinit *oarecare* devine adjectiv calificativ (cu sensul „obişnuit") şi are funcţia sintactică de modificator în GN [*un cleşte oarecare*]. *Oarecare* adjectiv calificativ, spre deosebire de *oarecare* adjectiv pronominal, poate fi gradat (compară formularea agramaticală **cu foarte oarecare amărăciune* cu formularea reperabilă *cu un cleşte foarte oarecare*).

PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL NEGATIV

*1. (b)

*2. (b)

**3.

(a) ***Nici una** / ~~**Niciuna**~~, nici două, gata să se omoare.*
(b) *~~**Nici un**~~ / **Niciun** coleg nu ne-a ajutat.*
(c) *Se certase cu amândoi. N-am cerut ajutorul **nici unuia** / ~~**niciunuia**~~, nici altuia.*
(d) *Nu-i ~~**nici o**~~ / **nicio** problemă.*
(e) *N-a rezolvat **nici o** / ~~**nicio**~~ problemă, nici două, pur şi simplu nu şi-a făcut tema.*
(f) *Terenul din jurul casei este de **nici o** / ~~**nicio**~~ sută de metri.*
(g) *După **nici un** / ~~**niciun**~~ kilometru de alergat, a abandonat cursa.*
(h) *Ion este arogant şi nu e **nici un** / ~~**niciun**~~ bun cercetător.*

**4.

(a) *niciun* – adjectiv pronominal negativ, se acordă în gen număr şi caz cu substantivul-centru al grupului nominal, *elev:* genul masculin, numărul singular, cazul nominativ; funcţia sintactică de determinant;
(b) *niciun* – adjectiv pronominal negativ, se acordă în gen număr şi caz cu substantivul-centru al grupului nominal, *efect:* genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ; funcţia sintactică de determinant;
(c) [$_{GNpron}$ *niciunul*] – grup nominal cu centru pronume, monomembru, cu centru pronumele negativ compus *niciunul,* cu formă de masculin-neutru (reia substantivul neutru *concept*), numărul singular, cazul nominativ; funcţia sintactică de subiect pe lângă verbul elidat *a prins* (*Niciunul nu a prins, cred*);
(d) *nicio* – adjectiv pronominal negativ, se acordă în gen număr şi caz cu substantivul-centru al grupului nominal, *definiţie:* genul feminin, numărul singular, cazul nominativ; funcţia sintactică de determinant;

niciun – adjectiv pronominal negativ, se acordă în gen număr şi caz cu substantivul-centru al grupului nominal, *atribut:* genul neutru, numărul singular, cazul nominativ; funcţia sintactică de determinant;

(e) [$_{GNpron}$ *nimeni*] – grup nominal cu centru pronume, monomembru, cu centru pronumele negativ *nimeni,* invariabil în gen, număr şi caz, cazul nominativ; funcţia sintactică de subiect;

(f) *nicio* – adjectiv pronominal negativ, se acordă în gen număr şi caz cu substantivul-centru al grupului nominal, *urmă:* genul feminin, numărul singular, cazul nominativ; funcţia sintactică de determinant;

(g) [$_{GPrep}$ *de* [$_{GNpron}$ *nimeni*]]$_{CAg}$ – grup nominal cu centru pronume, monomembru, inclus în grupul prepoziţional cu centru prepoziţia *de;* centrul grupului nominal este pronumele negativ *nimeni,* invariabil în gen şi număr, cazul acuzativ, impus de prepoziţia *de*; grupul prepoziţional în ansamblu are funcţia sintactică de complement de agent;

(h) [$_{GNpron}$ *a* [$_{GNpron}$ *nimănui*]] – grup nominal cu centru pronumele semiindependent *al* (care reia anaforic substantivul *problema*), în cazul nominativ şi complementul acestuia, grupul nominal cu centru pronumele negativ *nimănui*, invariabil în gen şi număr, cazul genitiv; GN$_{pron}$ în ansamblu (*al nimănui*) ocupă poziţia numelui predicativ;

(i) [$_{GNpron}$ *nimic* [$_{GAdj}$ *pozitiv*]$_{Modif}$]$_{CD}$ – grup nominal complex, format din centrul *nimic,* pronume negativ invariabil în gen şi număr, cazul acuzativ şi grupul adjectival cu centru adjectivul *pozitiv,* cu funcţia sintactică de modificator; GN$_{pron}$ în ansamblu are funcţia sintactică de complement direct.

PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL INTEROGATIV

*1. (d)

*2. (a)

*3. (d)

*4. (b)

*5. (b)

**6.

(a) *cine* – pronume interogativ, invariabil după gen şi număr (apare în context de masculin singular), cazul nominativ, funcţia sintactică de subiect;
→ *Am întrebat* ***cine*** *a fost răsplătit.*

(b) *câte* – adjectiv pronominal interogativ, se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul *zile:* gen feminin, număr plural, caz acuzativ; funcţia sintactică de determinant (determină substantivul *zile,* care nu este însoţit de articol);
→ *Nu ştiam* ***de câte*** *zile este plecat.*

(c) *cărui* – adjectiv pronominal interogativ, care se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul *copil:* masculin, singular, dativ, funcţia sintactică de determinant;
→ *Mă întreb* ***cărui*** *copil nu-i plac prăjiturile.*

(d) *ce* – pronume interogativ invariabil în gen, număr şi caz, funcţia sintactică de complement direct;
→ *Te întreb **ce** ai păţit.*

(e) *cui* – pronume interogativ invariabil în gen şi număr, cazul dativ, funcţia sintactică de complement indirect;
→ *Nu ştiam **cui** îi spui secretul.*

PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL RELATIV

***1.**

(a) *Steaua este echipa ~~a căror iniţiative~~ / **ale cărei iniţiative** / ~~a cărei iniţiative~~ le-am urmărit.*
(b) *Steaua este echipa ~~în ale căror rezultate~~ / ~~în a căror rezultate~~ / **în ale cărei rezultate** am crezut.*
(c) *Elevii **a căror opinie** / ~~a cărei opinie~~ / ~~ai cărei opinie~~ a contat sunt puţin numeroşi.*
(d) *Au venit mulţi participanţi **la a căror prezenţă** / **la prezenţa cărora** nu m-am aşteptat.*

Observaţie:
În (d), ambele construcţii sunt corecte.

****2.**

(a) *Copilul <u>căruia</u> i-am dat cartea a dispărut cu ea.*
(b) *Răspunsul <u>pe care</u> l-am primit nu mi-a fost de niciun ajutor.*
(c) *Înţeleg şi eu atâta lucru, fiindcă nu mai merge cu sistema asta, <u>în legătură cu care</u>, când te gândeşti, te-apucă groaza, monşer.*
(d) *Omul <u>care</u> a intrat e cam bolnav.*
(e) *Fata <u>pe care</u> ai văzut-o a fost de două ori internată.*

Observaţii:
- Apariţia lui ***de*** (în **(d)**, **(e)**) nu e o greşeală de flexiune, precum cele din **(a)** şi **(b)**, ci una de registru stilistic, ***de*** fiind un conector neacceptat de limba literară, restrâns la limbajul popular şi regional.
- La Caragiale **(d)**, „greşeala" are funcţie stilistică, de individualizare, prin limbaj, a personajului.

****3.**

(a) *Pentru lume poetul e* [$_{GNpron}$ ***cineva***$_i$ [$_{PRel}$[$_{GNpron}$ *care*]$_{iS}$ *face versuri*]$_{Modif}$, *precum generalul e* [$_{GNpron}$ [***cineva în uniformă aurită***]$_i$ [$_{PRel}$ [$_{GNpron}$ *care*]$_{iS}$ *stă călare pe un cal frumos*]$_{Modif}$.
- Ambele relative au ca regent un pronume (*cineva*), respectiv un grup pronominal (*cineva în uniformă aurită*).
- Ambele sunt relative cu antecedent (vezi coindexarea).

(b) *Sunt* [$_{GN}$ ***oameni***$_i$ [[$_{PRel}$ *ale căror*$_i$ *păreri atârnă de ale adversarilor lor*] *şi* [$_{PRel}$ *cărora*$_i$ *duşmănia le dă un crez*]]$_{Modif}$.
- Ambele relative au ca regent substantivul *oameni*.
- Ambele sunt relative cu antecedent (vezi coindexarea).

(c) *Adesea* [$_{GN}$ ***mustrarea de cuget*** [$_{GPrep}$ *pentru* [$_{PRel}$ *ce n-ai făcut*]]$_{Compl\ al\ numelui}$] *e mai chinuitoare decât* [$_{GNpron}$ ***aceea*** [$_{GPrep}$ *pentru* [$_{PRel}$ *ce-ai făcut*]]$_{Compl\ al\ numelui}$].
- Prima relativă are ca regent un GN cu centru substantiv postverbal (*mustrarea de cuget*), iar a doua, un GN cu centru pronominal (*aceea*).
- Ambele relative sunt fără antecedent.

(d) *Nu te încrede în* [$_{GN}$ ***iubirile***$_i$ [$_{PRel}$ *al căror*$_i$ *motiv ești îndemnat să-l cauți*]$_{Modif}$].
- Relativa are ca regent un GN cu centru substantival (*iubirile*).
- Apare ca relativă cu antecedent (vezi coindexarea).

(e) *Națiunea ta nu e numai* [$_{GN}$ ***națiunea***$_i$ [$_{PRel}$ *de unde*$_i$ *vii*]$_{Modif}$], *ci și* [$_{GNpron}$ ***aceea***$_i$ [$_{PRel}$ *din care*$_i$ *meriți să faci parte*]$_{Modif}$].
- Prima relativă are ca regent un GN cu centru substantival (*națiunea*), iar a doua, un GN cu centru pronominal (*aceea*).
- Ambele relative sunt cu antecedent (vezi coindexarea).

(f) *Te poți împăca deplin cu un dușman,* [$_{GVger}$ ***iertând*** [$_{PRel}$ *ce a făcut*]$_{CD}$]; *nu te poți împăca însă cu* [$_{GNpron}$ ***acela***$_i$ [$_{PRel}$ *a cărui*$_i$ *ființă însăși e o veșnică făgăduială de fapte rele*]$_{Modif}$].
- Prima relativă are ca regent un gerunziu tranzitiv (*iertând*), iar a doua, un GN cu centru pronominal (*acela*).
- Prima relativă este fără antecedent, iar a doua, cu antecedent (vezi coindexarea).

***4.

	Relative				Funcția sintactică a conectorului relativ în PRel
Ex. nr.	pronominale	adjectivale	adverbiale	Caracterizare morfologică	
a$_1$	*care*			flexiune incompletă[1], caz N	subiect
a$_2$	*care*			flexiune incompletă, caz N	subiect
b$_1$	*ale căror*			flexiune incompletă, pl., G (desinența *-or* și marca proclitică *ale*)	Det în GN
b$_2$	*cărora*			flexiune incompletă, pl., D (cu desinența *-or(a)*)	CI
c$_1$ c$_2$	(*pentru*) *ce*			invariabil, caz A (cerut de prepoziția *pentru*)	CD
d	*al căror*			flexiune incompletă, pl., G (desinența *-or* și marca proclitică *al*)	Det în GN
e$_1$			*de unde*	invariabil, precedat de prepoziție	CircLoc
e$_2$	(*din*) *care*			flexiune incompletă, A (precedat de prepoziție)	CPrep
f$_1$	*ce*			invariabial, A	CD
f$_2$	*a cărui*			flexiune incompletă, sg., masc. G (cu desinența *-ui* și marca proclitică *a*)	Det în GN

[1] Nu distinge formele de număr și de gen la N-A sg. și pl. (*elevul* ***care*** *...; elevii* ***care*** *...*) și formele de gen la G-D pl. (*elevii* ***cărora*** *..., elevele* ***cărora*** *...*).

***5.

[+ imbricare]	În ce constă
enunțul (c)	• Construcția apare într-o relativă fără antecedent. • Apare o neconcordanță între funcția propoziției relative față de regentă (complement al numelui, cerut de construcția substantivului postverbal *mustrarea* (***pentru** ceva*)) și funcția relativului în subordonată (CD: *ai făcut **ceva***). • Apare o abatere de la regula de construcție a CD (construit cu prepoziția *pentru*).
enunțul (d)	• Ridicarea / Avansarea unui GN incluzând relativul peste regentul *ești îndemnat*; vezi: [$_{PRel}$ [$_{GN}$ ***al căror motiv***]$_{CD}$ *ești îndemnat / să-l cauți* (~~*al căror motiv*~~)]
enunțul (e)	• Ridicarea / Avansarea unui GPrep incluzând relativul peste regentul *meriți*; vezi: [$_{PRel}$ [$_{GPrep}$ ***din care***]$_{CPrep}$ *meriți / să faci parte* (~~*din care*~~)]]

GRUPUL NOMINAL CU CENTRU PRONUME

**1.

Dumneata – grup nominal monomembru cu centru pronume de politețe; se include ca subiect în GV [*dumneata poți să îmi răspunzi că nimeni nu este profet în țara lui și că prezentul totdeauna nedreptățește, sau că așa este dintotdeauna lumea și că nimeni nu va reuși să o schimbe*];

nimeni – grup nominal monomembru cu centru pronume negativ; se include ca subiect în GV [*nimeni nu este profet în țara lui*];

lui – grup nominal monomembru, realizat prin pronume personal în genitiv; se include ca posesor în GN [*țara lui*];

celui ce îl privește – grup nominal complex format din centrul *celui,* exprimat prin pronume demonstrativ semiindependent, și modificatorul realizat prin propoziție relativă cu antecedent *ce îl privește;* se include în calitate de complement în GN [*discreția celui ce îl privește*] (*discreția* este un substantiv postadjectival, de aceea se construiește cu un complement).

***2.

(a) *Nu am aflat* [$_{GNpron}$ ***nimic***$_{Centru}$ [$_{GAdj}$ ***interesant***]$_{Modif}$].
(b) [$_{GNpron}$ ***Acela***$_{Centru}$ [$_{GPrep}$ ***din ultima bancă***]$_{Modif}$] *nu este niciodată atent la ore.*
(c) *Era prea scumpă* [$_{GNpron}$ ***aceea***$_{Centru}$ [$_{PRel}$ ***care îmi plăcea***]$_{Modif}$].
(d) *Erau multe cărți în bilioteca.* [$_{GNpron}$ ***Ale***$_{Centru}$ [$_{GN}$ ***Mariei***]$_{Pos}$] *erau cele de literatură.*
(e) [$_{GNpron}$ ***Oricare***$_{Centru}$ [$_{GNpron}$ ***al nostru***]$_{Pos}$] *funcționa bine.*

NUMERALUL ŞI GRUPUL NOMINAL CU CENTRU NUMERAL (GN_{NUM})

*1.

una – numeral simplu, în structura căruia se recunosc numeralul *un(u)* şi formantul *-a;* genul feminin;
doisprezece – numeral compus sudat, format din *doi* (numeral simplu, formă de masculin) + *spre* (prepoziţie) + *zece* (numeral simplu); genul masculin;
paisprezece – numeral compus sudat, format din *pai-* (formă prescurtată a numeralului *patru*) + *spre* (prepoziţie) + *zece* (numeral simplu); invariabil în funcţie de gen;
douăzeci – numeral compus sudat format din *două* (forma de feminin a numeralului *doi*) + *zeci* (substantiv feminin, plural); invariabil în funcţie de gen;
şaizeci şi unu – numeral compus cu structură mixtă, format din numeralul compus sudat *şaizeci* (forma prescurtată a numeralului *şase* + pluralul substantivului *zeci*) + *şi* (conjuncţie) + *unu* (forma de masculin a numeralului cu valoare pronominală / substantivală care desemnează primul element din şirul numerelor naturale); genul masculin;
o sută doi – numeral compus prin alăturare, format din *o* (forma de feminin a numeralului cu valoare adjectivală care desemnează primul element din şirul numerelor naturale) + *sută* (substantiv feminin, singular) + *doi* (numeral, forma de masculin); genul masculin;
două sute de mii – numeral compus prin alăturare, format din *două* (forma de feminin a numeralului *doi*) + *sute* (substantiv feminin, plural) + *de* (prepoziţie) + *mii* (substantiv feminin, plural); invariabil în funcţie de gen.

Observaţie:
Marea majoritate a numeralelor cardinale sunt cuvinte invariabile în raport cu categoria genului. Numai câteva marchează formal opoziţia masculin – feminin: *unu / un – una / o, doi – două, doisprezece – douăsprezece* şi cele compuse în structura cărora aceste numerale se află pe ultimul loc în compus (*douăzeci şi unu – douăzeci şi una, trei sute doi – trei sute două, o mie doisprezece – o mie douăsprezece* etc.)

*2. (b)
Determinantul şi cuantificatorul sunt două funcţii sintactice distincte, deci nu pot fi îndeplinite concomitent de un cuvânt; de aceea nu este corect (c).
În GN [*aceste cinci CD-uri*] funcţia sintactică de determinant este îndeplinită de primul component al grupului, adjectivul demonstrativ *aceste;* de aceea nu este corect (a).
Funcţia sintactică de cuantificator se realizează în GN numai în prezenţa unui alt cuvânt cu funcţie sintactică de determinant; de aceea este corect (b).

*3.
(a) corect este (ii), pentru că se acordă cu substantivul *grade* care este neutru şi la plural selectează forma de feminin;
(b) corect este (ii), pentru că se acordă cu substantivul feminin *localităţi;*
(c) corect este (i), pentru că se acordă cu substantivul masculin *metri;*
(d) corect este (ii), conform normelor actuale ale limbii române actuale (acord prin atracţie cu substantivul însoţit *oră*);
(e) corect este (ii), pentru că se acordă cu substantivul feminin *ori;*
(f) corect este atât (i), cât şi (ii), conform ultimelor indicaţii normative ($DOOM_2$);
(g) corect este (i), pentru că numeralul cu valoare substantivală şi cu funcţie sintactică de modificator denominativ, situat după substantiv, nu se acordă cu substantivul însoţit, ci apare cu forma sa de masculin (chiar dacă substantivul însoţit este feminin).

**4.

7 – numeral cardinal cu valoare substantivală; *grupul* – substantiv; *primii* – adjectiv; *cuplu* – substantiv; *doi* – numeral cardinal cu valoare adjectivală; *o dată* – locuţiune adverbială; *de două ori* – locuţiune adverbială; *a treia oară* – locuţiune adverbială; *amândoi* – pronume indefinit; *câte* – semiadverb distributiv; *o* – numeral cardinal cu valoare adjectivală; *banană* – substantiv; *cam* – semiadverb de aproximare; *un* – numeral cardinal cu valoare adjectivală; *sfert* – substantiv; *vreo* – semiadverb de aproximare; *cinci* – numeral cardinal cu valoare adjectivală; *înzecită* – adjectiv; *o* – articol nedefinit; *trei* – numeral cardinal cu valoare adjectivală; *tineri* – substantiv; *toţi* – pronume indefinit; *trei* – numeral cardinal cu valoare pronominală; *primul* – numeral ordinal cu valoare pronominală; *ceilalţi* – pronume demonstrativ; *doi* – numeral cardinal cu valoare pronominală; *unul* – pronume indefinit.

Observaţie:

Categoria gramaticală a numărului se manifestă în mod specific la numerale, fiind o trăsătură inerentă (conţinută în matricea lexicală) a cuvântului, şi anume: numeralele cardinale (cu excepţia lui *unu / un – una / o*) sunt plurale inerente, iar *toate numeralele ordinale sunt singulare inerente.* De aceea, formele de plural *primi, prime* nu sunt numerale, ci adjective, care la singular au formele *prim, primă* (de ex. *un prim pas, o primă pornire*); în contextul *primii paşi,* din textul dat, adjectivul situativ *primi* preia articolul definit al substantivului regent care îi urmează (ca orice adjectiv, de ex. *şovăielnicii paşi*). Este adjectiv şi cuvântul invariabil *dintâi* în contexte de plural (de ex. *cei* ***dintâi*** *oameni*); este numeral numai în contexte de singular (*cel dintâi pas, cea dintâi pronire; pasul dintâi, pornirea dintâi*).

**5. (a), (b), (c_2), (d_2).

În cazul perechilor (a_1) – (a_2) şi (b_1) – (b_2), sunt corecte numai enunţurile (a_1) şi (b_1) deoarece cuvântul *zeci* este substantiv feminin (ca şi cuvintele *sute* sau *mii,* care sunt, de asemenea, substantive feminine, şi nu numerale cardinale). De aceea, adjectivul nehotărât *câteva,* ca şi adjectivul interogativ *câte,* trebuie pus la feminin (se acordă în **gen,** număr şi caz cu substantivul regent *zeci*). A se compara cu grupurile sintactice similare: *câteva sute de metri, câte mii de lei* (nu **câţiva sute de metri, *câţi mii de lei*).

În cazul perechii (c_1) – (c_2), este corect enunţul (c_2) deoarece, în vecinătatea cuvântului *kilogram,* care desemnează o **unitate de măsură,** *un* este numeral cardinal indicând greutatea merelor (grupul sintactic din care face parte poate fi substituit cu *două kilograme*) şi este precedat de semiadverbul negativ de precizare *nici* (= „nici măcar"). Constatăm, de asemenea, că *nici* şi *un* se pronunţă ca **două cuvinte distincte** (cum trebuie să se şi scrie), iar accentul frastic cade fie pe numeral (*Merele astea nu cântăresc nici* ***un*** *kilogram, darămite două*), fie pe semiadverb (*Merele astea nu cântăresc* ***nici*** *(măcar) un kilogram*), în funcţie de ceea ce vrea să sublinieze vorbitorul.

În cazul perechii (d_1) – (d_2), este corect enunţul (d_2) unde cuvântul *o* este articol nehotărât precedat de semiadverbul negativ de precizare *nici,* care poate avea un corelativ în prima propoziţie: *Maria nu e* ***nici*** *leneşă şi nu e* ***nici*** *o fată proastă.* Şi în această situaţie *nici* şi *o* se pronunţă ca **două cuvinte distincte** (cum se şi scriu), iar accentul frastic cade întotdeauna pe semiadverb: *Maria nu e leneşă şi nu e* ***nici*** *o fată proastă* (articolul nedefinit este întotdeauna neaccentuat şi se pronunţă legat de substantivul pe care îl determină).

**6.

Ambele enunţuri sunt corecte pentru că au interpretări semantice şi sintactice diferite: în (a) secvenţa *două sute* este un numeral cardinal compus prin alăturare (este vorba de un număr de lei daţi Mariei, şi anume 200, care puteau fi patru bancnote de 50), iar în (b) cuvântul *sute* trebuie interpretat ca substantiv cuantificat prin numeralul *două* (nu poate fi vorba *decât* de două bancnote de câte 100 de lei date Mariei).

(a) [$_{GN}$ [*cei*]$_{Det}$ [*două sute*]$_{Cuant}$ [*de*] *lei*$_{Centru}$ [$_{GPrep}$ *din* [$_{GN}$ *sertar*]]$_{Modif}$]

(b) [$_{GN}$ [*cele*]$_{Det}$ [*două*]$_{Cuant}$ *sute*$_{Centru}$ [$_{GPrep}$ *de* [$_{GN}$ *lei*]]$_{Modif\ 1}$ [$_{GPrep}$ *din* [$_{GN}$ *sertar*]]$_{Modif\ 2}$]

În (a), centrul GN este substantivul masculin *lei* precedat de determinantul *cei* (acordat în gen cu centrul grupului) şi de cuantificatorul *două sute* (un numeral invariabil, care este masculin, în acest context, fiind şi el acordat cu centrul) şi urmat de un modificator prepoziţional.
În (b), centrul GN este substantivul feminin *sute* precedat de determinantul *cele* şi de cuantificatorul *două*, un numeral variabil în funcţie de gen (ambele componente apărând cu formele lor de feminin, pentru că se acordă în gen cu centru grupului) şi urmat de doi modificatori prepoziţionali.

**7.

(a) *Clasa a X-a i s-a părut foarte grea.*
(d) *Primul gând al ei a fost să renunţe.*

***8.

(i)

trei – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen masculin, număr plural (inerent), caz nominativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *marinari*); funcţie sintactică de determinant;
o – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr singular (inerent), caz nominativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *maimuţă*); funcţie sintactică de determinant;
primul – numeral ordinal cu valoare pronominală (îşi procură referinţa de la substantivul antecedent *marinari*); gen masculin, număr singular (inerent), caz nominativ; funcţie sintactică de subiect;
o – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr singular (inerent), caz acuzativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *jumătate*); funcţie sintactică de determinant;
al doilea – numeral ordinal cu valoare pronominală (îşi procură referinţa de la substantivul antecedent *marinari*); gen masculin, număr singular (inerent), caz nominativ; funcţie sintactică de subiect;
o – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr singular (inerent), caz acuzativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *jumătate*); funcţie sintactică de determinant;
al treilea – numeral ordinal cu valoare pronominală (îşi procură referinţa de la substantivul antecedent *marinari*); gen masculin, număr singular (inerent), caz nominativ; funcţie sintactică de subiect;
o – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr singular (inerent), caz acuzativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *jumătate*); funcţie sintactică de determinant;
o – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr singular (inerent), caz nominativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *nucă*); funcţie sintactică de determinant;
15 – numeral cardinal cu valoare substantivală (elipsă provenită din construcţia *numărul 15*); gen masculin (ca toate numeralele cu valoare substantivală), număr singular (pentru că desemnează *o* entitate din şirul numerelor naturale), caz nominativ (cerut de poziţia sintactică); funcţie sintactică de nume predicativ;
un – numeral cardinal cu valoare adjectivală (vezi explicaţia sub (ii), mai jos); formă de masculin (selectată, conform regulilor de acord, de substantivul regent *segment*, care este neutru singular), număr singular (inerent), caz nominativ (se acordă cu substantivul regent); funcţia sintactică de determinant;
primul – numeral ordinal cu valoare adjectivală; gen masculin, număr singular (inerent), caz acuzativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *marinar*); funcţie sintactică de determinant;

două – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr plural (inerent), caz acuzativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *părţi*); funcţie sintactică de determinant;

un – numeral cardinal cu valoare adjectivală; formă de masculin (selectată, conform regulilor de acord, de substantivul regent *segment,* care este neutru singular), număr singular (inerent), caz nominativ (se acordă cu substantivul regent); funcţia sintactică de determinant;

o – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr singular (inerent), caz acuzativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *jumătate*); funcţie sintactică de determinant;

15 – numeral cardinal cu valoare substantivală (elipsă provenită din construcţia *numărul 15*); gen masculin (ca toate numeralele cu valoare substantivală), număr singular (pentru că desemnează *o* entitate din şirul numerelor naturale), caz acuzativ cerut de prepoziţia *cu;* funcţie sintactică de complement prepoziţional;

primul – numeral ordinal cu valoare adjectivală; gen masculin, număr singular (inerent), caz nominativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *marinar*); funcţie sintactică de determinant;

8 – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr plural (inerent), caz acuzativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *nuci*); funcţie sintactică de determinant;

al doilea – numeral ordinal cu valoare adjectivală; gen masculin, număr singular (inerent), caz nominativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *marinar*); funcţie sintactică de determinant;

4 – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr plural (inerent), caz acuzativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *nuci*); funcţie sintactică de determinant;

al treilea – numeral ordinal cu valoare adjectivală; gen masculin, număr singular (inerent), caz nominativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *marinar*); funcţie sintactică de determinant;

2 – numeral cardinal cu valoare pronominală; gen feminin (îşi procură referinţa de la substantivul antecedent *nuci*), număr plural (inerent), caz acuzativ (cerut de poziţia sintactică); funcţie sintactică de complement direct;

o – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr singular (inerent), caz nominativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *nucă*); funcţie sintactică de determinant.

(ii)

În text există 2 perechi de omonime: *o* numeral cardinal / *o* articol nedefinit şi *un* numeral cardinal / *un* articol nedefinit.

Cuvântul *o* este ***numeral cardinal*** în grupurile sintactice ***o maimuţă, o jumătate, o nucă,*** dar este ***articol nedefinit*** în grupurile sintactice ***o insulă, (într-)o groapă.***

Cuvântul *un* este ***numeral cardinal*** în grupul sintactic ***un segment,*** ca şi în ***încă un segment,*** dar este ***articol nedefinit*** în grupul sintactic ***(la) un procedeu.***

Justificare:

În prima parte a textului, care reprezintă enunţarea problemei, accentul se pune pe numere: interesează numărul de nuci, numărul de jumătăţi de nuci, precum şi numărul celor care şi le împart (marinari şi maimuţă); de aceea, aceste entităţi sunt caracterizate numeric prin numerale cardinale. Pe lângă argumentele de natură semantică, grupul *o maimuţă* are şi o structură sintactică similară grupului *trei marinari,* împreună cu care realizează un subiect multiplu. În celelalte două grupuri sintactice, cuvântul *o* are rolul de determinant nedefinit (cuvintele pe care le însoţeşte sunt prezentate ca necunoscute până în momentul aducerii lor în discuţie) şi de integrator enunţiativ al grupurilor respective, funcţii specifice articolului. În partea a doua a textului, care este o propunere (prescurtată) de rezolvare a problemei, accentul cade pe segmentele cu care se reprezintă grafic cantităţile de nuci: se ia întâi un

segment reprezentând numărul inițial de nuci, apoi încă un segment, pentru prima jumătate de nucă etc. Fiind vorba de mai multe segmente, și acestea sunt caracterizate numeric, deci cuvântul *un* este, în contextul lui *segment*, numeral cardinal. Nefiind însă vorba de mai multe procedee grafice, ci de singurul adus în discuție, secvența *un procedeu* este un GN determinat nedefinit (cu articol nehotărât).

(iii) În text există și alte cuvinte care fac parte din **clasa lexicală** a cantitativelor, care se repartizează în alte clase lexico-gramaticale decât cea a numeralului, și anume: *câteva* – adjectiv pronominal indefinit (nehotărât); *jumătate* – substantiv nedeterminat (uneori este însoțit de numeralul cardinal *o* cu valoare adjectivală, care are funcția sintactică de determinant); *câte* – adjectiv pronominal interogativ.

Observație:

În contextele din textul dat, cuvântul *N* (= litera N) nu funcționează cu valoare de numeral, ci este substantiv; de asemenea, nu are nici sens cantitativ.

ADJECTIVUL ȘI GRUPUL ADJECTIVAL

*1.

patru forme	trei forme; omonimie suplimentară	două forme; omonimii suplimentare	invariabile
solid-solidă-solizi-solide	*larg-largă-largi*; m. pl. = f. pl.	*vechi-veche*; (m. sg. = m. pl. = f. pl.) ≠ f. sg.	*asemenea*
înalt-înaltă-înalți-înalte	*grecesc-grecească-grecești*; m. pl. = f. pl.	*mare-mari*; (m. sg. = f. sg.) ≠ (m. pl. = f. pl.)	
sprijinit-sprijinită-sprijiniți-sprijinite		*dulce-dulci*; (m. sg. = f. sg.) ≠ (m. pl. = f. pl.)	
vopsit-vopsită-vopsiți-vopsite		*fierbinte-fierbinți* (m. sg. = f. sg.) ≠ (m. pl. = f. pl.)	
zugrăvit-zugrăvită-zugrăviți-zugrăvite			
răpit-răpită-răpiți-răpite			
crud-crudă-cruzi-crude			
uriaș-uriașă-uriași-uriașe			
fericit-fericită-fericiți-fericite			
grațios-grațioasă-grațioși-grațioase			
mândru-mândră-mândri-mândre			
duios-duioasă-duioși-duioase			
molcom-molcomă-molcomi-molcome			
tânăr-tânără-tineri-tinere			

***2.**

*Pe cer se strânseseră nori **cenuşii**; **cenuşiii** nori arătau ca nişte balauri.*
*Am ajuns să nu mă mai încred în ochii **proprii**, fiindcă şi **propriii** ochi pot să te mintă.*
*Ei au propus o soluţie **analogă / analoagă**.* (Ambele soluţii sunt acceptate în DOOM$_2$.)
*Au înlocuit suporţii mobili cu unii **ficşi**.*
*Cursul e **obligatoriu** pentru absolvire.*
*plecarea dintre noi a **dragii** noastre prietene*
*comentarea în mass-media a **atrocei** situaţii.*

***3.**

(a) *I-am oferit câteva cadouri acestei deosebit de **apropiate prietene**.*
(b) *Rezultatele elevilor **celor** mai buni n-au fost pe măsura aşteptărilor.*
(c) *Aplicarea hotărârii de curând adoptate întâmpină mari greutăţi.*
(d) *Rezultatele celei de a doua **zile** a vizitei oficiale au fost **nesperat** de bune.*
(e) *Deplângem dispariţia dragii şi sensibilei noastre **profesoare**.*
(f) *Ca tineri **proaspăt** căsătoriţi, ei sunt în atenţia întregii familii.*
(g) *Una dintre problemele **larg** dezbătute a fost integrarea legislativă.*
(h) *Zilnic apar sute de probleme **greu** de rezolvat.*
(i) *Câţi elevi au lipsit **nemotivat**?*
(j) *Nu li s-a oferit sprijin substanţial ţărilor **foste** comuniste.*
(k) *Situaţia **cel** mai frecvent întâlnită este de abandon şcolar.*

Comentariu:
În **(c)** nu apar greşeli de acord; în **(d)**, **(f)**, **(g)**, **(h)** **(i)**, **(k)** apar false acorduri (adverbe acordate); în **(j)**, dimpotrivă, un adjectiv situativ este interpretat adverbial şi, ca atare, apare neacordat.

****4.**

bogatul – adjectiv cu patru forme flexionare, se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul regent *păr* (m., sg., A), gradul pozitiv; marcă flexionară – articolul enclitic ***-(u)l***, care, prin encliză, actualizează desinenţa arhaică ***-u-*** (articolul este preluat de la substantivul postpus), indică numărul (sg.), genul (m.) şi cazul (A);
arsă – adjectiv participial cu patru forme flexionare, se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul *mierea* (f., sg., A), gradul pozitiv; marcă flexionară – desinenţa ***-ă***, indicând, solidar, genul (f.), numărul (sg.), cazul (A);
adânca – adjectiv cu trei forme flexionare (omonimia suplimentară m. pl. = f. pl.), se acordă în gen, număr şi caz cu regentul substantival *privire* (f., sg., A); gradul pozitiv; marcă flexionară – articolul enclitic ***-a*** (preluat de la substantivul postpus), care indică numărul (sg.), genul (f.), cazul (A);
albaştri – adjectiv cu patru forme flexionare, se acordă în gen, număr şi caz cu regentul *ochilor* (m., pl., G), gradul pozitiv; marcă sintetică – desinenţa ***-i*** (+ alternanţa consonantică ***str/ştr***);
negre – adjectiv cu patru forme flexionare, se acordă în gen, număr şi caz cu regentul *sprâncene* (f., pl., A), gradul pozitiv; marcă sintetică – desinenţa ***-e*** (+ alternanţa vocalică *ea/e*);
albe – adjectiv cu patru forme flexionare, se acordă în gen, număr şi caz cu regentul *Magdalene* (f., pl., A), gradul pozitiv; marca flexionară – desinenţa ***-e;***
zugrăvite – adjectiv participial, cu patru forme flexionare, se acordă în gen, număr şi caz cu regentul *Magdalene* (f., pl., A); marca flexionară – desinenţa ***-e***;
cele mai galeşe – adjectiv cu patru forme flexionare, se acordă în gen, număr şi caz cu regentul *zilele* (f., pl. A), gradul superlativ relativ; desinenţa ***-e*** + marca analitică graduală *cele mai* (analizabilă în determinantul demonstrativ emfatic acordat ***cel*** + marca invariabilă *mai*);
italieneşti – adjectiv cu trei forme flexionare (omonimia suplimentară m. pl. = f. pl.), se acordă în gen, număr şi caz cu regentul *şcolii* (f., sg., G); fără grad de intensitate; desinenţa ***-i*** (marcare suplimentară – alternanţa consonantică *sc/şt*);
însufleţită – adjectiv participial, cu patru forme flexionare, se acordă în gen şi număr cu regentul *una* (f., sg.), caz N (justificat prin funcţia de PS); marcare flexionară – desinenţa ***-ă***.

**5.
(a) *potrivit* **noii** (D) *idei, contra* **noii** (G) *idei, Suntem deschiși* **noii** (D) *idei, directori ostili* **noii** (D) *idei, soluție contrară* **noii** (D) *idei, grație* **noii** (D) *idei, împotriva* **noii** (G) *idei*;
(b) *Cartea impune o* **nouă** (A) *soluție, S-au luptat pentru o* **nouă** (A) *soluție, Îmi vine în minte o* **nouă** (N) *soluție, Fiecare carte publicată înseamnă o* **nouă** (N) *soluție, El are o* **nouă** (A) *soluție, El m-a învățat o* **nouă** (caz neutru) *soluție*.

**6.
(a) *o* ***amărâtă*** *de babă – o babă* ***amărâtă***
(i) substantiv – adjectiv; (ii) ~~adjectiv – adjectiv~~; (iii) ~~substantiv – substantiv~~;
(b) *femei* ***suferinde*** *– femei* ***suferind***;
(i) ~~gerunziu – adjectiv~~; (ii) adjectiv – gerunziu;
(c) *contract* ***obligatoriu*** *– contract* ***obligatoriu*** *respins*;
(i) ~~adjectiv – adjectiv~~; (ii) adjectiv – adverb; (iii) ~~adverb – adverb~~;
(d) *idei* ***noi*** *– idei* ***nou*** *propuse*;
(i) adjectiv – adverb; (ii) ~~adjectiv – adjectiv~~; (iii) ~~adverb – adverb~~;
(e) *câine* ***rău*** *– copil îmbrăcat* ***rău*** *– E* ***rău*** *să rămâi fără bani*;
(i) ~~adjectiv – adjectiv – adjectiv~~; (ii) ~~adjectiv – adverb – adjectiv~~; (iii) adjectiv – adverb – adverb;
(f) *mănâncă* ***bine*** *– femeie* ***bine***.
(i) adverb – adjectiv; (ii) ~~adjectiv – adverb~~; (iii) ~~adverb – adverb~~.

**7.
Corect **(c)**; exemplificare:
- NP – *Copilul este* ***inteligent***.
- Modif – *Cartea* ***tehnică*** *este scumpă, Profesorul* ***sever*** *nu e foarte iubit.*
- PS – *L-am considerat totdeauna* ***foarte adaptabil***.
- Apoziție – *Este agasant, adică* ***sâcâitor***.

***8.
(a) – **calificative:** *copil* ***inteligent****, măr* ***mare****, ochi* ***albaștri****, rochie* ***murdară****, idee* ***nouă***;
– **categoriale:** *port* ***maritim****, student* ***ieșean****, dicționar* ***etimologic****, tratament* ***chirurgical****, teză* ***lingvistică***;

Adjectivul	Tipul de test	Satisface sau nu testul (+/–)
inteligent, mare, albaștri, murdară, nouă	**gradarea**	+ (*mai inteligent, foarte inteligent*) + (*mai mare, foarte mare*) + (*mai albaștri, foarte albaștri*) + (*mai murdară, foarte murdară*) + (*mai nouă, foarte nouă*)
	inversiunea	+ (*inteligentul copil*) + (*marele măr*) + (*albaștrii ochi*) + (*murdara rochie*) + (*noua idee*)
maritim, ieșean, etimologic, chirurgical, lingvistică	**gradarea**	– (**mai maritim, *foarte maritim*) – (**mai ieșean, *foarte ieșean*) – (**mai etimologic, *foarte etimologic*) – (**mai chirurgical, *foarte chirurgical*) – (**mai lingvistică, *foarte lingvistică*)
	inversiunea	–(**maritimul port*) –(**ieșeanul student*) –(**etimologicul dicționar*) –(**chirurgicalul tratament* –(**lingvistica teză*)

(b) *consiliu **profesoral** vs atitudine **profesorală**;*
*energie **solară** vs spirit **solar**,*
(c) ***fostul** ministru, **viitorul** președinte, **bietul** profesor, **unicul** reprezentant, **singurul** avantaj.*

*****9.**

(a) *S-au luat măsuri* [$_{GAdj}$ ***drastice***]$_{Modif}$ *contra acestei sportive* [$_{GVpart}$ ***ajunse*** [$_{GAdj}$ ***dependentă*** [$_{GPrep}$ *de* [$_{GN}$ *droguri*]]$_{CPrep}$]$_{NP}$]$_{Modif}$.
(b) *S-a înțeles însă, încă de timpuriu, că există o formă* [$_{GAdj}$ ***degradantă***]$_{Modif}$ *a imaginației* (...) *și o formă* [$_{GAdj}$ ***nobilă***]$_{Modif}$ *a imaginației, imaginația* [$_{GAdj}$ ***producătoare*** [$_{GPrep}$ *de* [$_{GN}$ *lumi* [$_{GAdj}$ ***consistente***]$_{Modif}$]]$_{CPrep}$]$_{Modif}$.
(c) *În exaltarea primăverii, Maria, fata* (...) [$_{GAdj}$ [*aproape*[1]]$_{CircCant}$ ***trecută*** [$_{GPrep}$ *de vârsta măritișului*]$_{CPrep}$]$_{Modif}$, *simte că l-ar putea iubi pe puștiul* [$_{GAdj}$ ***stângaci***]$_{Modif}$ *de lângă ea.*
Observație:
Lexemul *aproape,* cu rol de aproximare, se plasează între adverbele propriu-zise și semiadverbe (vezi, în raport cu semiadverbele clare, lungimea fonetică mai mare și topica variabilă: ***aproape** trecută de...* vs *trecută **aproape** de ...*), ceea ce explică funcția sintactică de sine stătătoare pe care i-am atribuit-o în grup.
(d) [$_{GAdj}$ ***Slab*** [$_{GPrep}$ *ca un țâr*]$_{CComp}$]$_{NP}$, *cu ochi* [$_{GAdj}$ ***negri*** [$_{GPrep}$ *ca smoala*]$_{CComp}$]$_{Modif}$ și [$_{GAdj}$ [$_{GAdv}$ *bolnăvicios* de]$_{CircCant}$ ***palid***]$_{NP}$.

*****10.**

Adjectivul	**În calitate de regent**			**Funcția GAdj în calitate de component subordonat**
	+ subordonați (GAdj complex)		**nu are subordonați** (GAdj monomembru)	
	+ Compl	**+ Adjunct**		
drastice	–	–	+	Modif în GN
ajunse	+ NP	–		Modif în GN
dependentă	+ CPrep	–		NP în GV_{part}
degradantă	–	–	+	Modif în GN
nobilă	–	–	+	Modif în GN
producătoare	+ CPrep	–		Modif în GN
consistente	–	–	–	Modif în GN
trecută	+ CPrep	+ CircCant	–	Modif în GN
stângaci	–	–	–	Modif în GN
slab	+ CComp	–	–	NP (într-o construcție eliptică)
negri	+ CComp	–	–	Modif în GN
palid	–	+ CircCant	–	NP (într-o construcție eliptică)

VERBUL ȘI GRUPUL VERBAL (GV)

Categoriile gramaticale ale verbului: mod, timp, aspect, persoană, număr

*1. (b)

*2.
indicativ (modul cel mai folosit în text) – 10 verbe: *sunt, am încercat, răsar, nu servește, spun, știu, n-are să fie, e, încep, sunt*;
conjunctiv – 5 verbe: *să fac, să nu mă ascund, să privesc, să refulez, să am;*
condițional-optativ – 2 verbe: *ar fi, ar fi;*
Notă: *a fi existat* este o formă verbală non-finită (infinitiv perfect), nu un mod al verbului.

*3. (c)

*4.
(a) *a observa că ..., a pricepe că ..., a constata că ...;*
(b) *a încerca să ...;*
(c) *a decide că / să ..., a sugera că / să ...*

*5. *se întâmplă, calcă, se întâmplă, calcă, se întâmpla, inventa*
Condiționalul prezent (*Ce s-ar întâmpla dacă fiecare ar călca regulile?*) marchează mai puternic ideea de ipoteză, de posibilitate, care se poate însă reda și printr-un prezent cu sens generic (*Ce se întâmplă dacă fiecare calcă regulile?*). Condiționalul trecut și imperfectul au, în contextul construcției condiționale, aceeași valoare, de ipoteză nerealizată (*Ce s-ar fi întâmplat dacă ... / Ce se întâmpla dacă ...*).

*6.
(a) construcție pasivă, cu verbul *a fi* la viitor;
(b) verbul *a căuta* la prezumtiv trecut;
(c) verbul *a căuta* la viitor anterior.

*7.
traduceți: -e-;
citează: -eaz-;
mergi: Ø;
auzim: -i-;
privesc: -esc.

*8.
suflu: -*u* vocalic;
știu: -*u* semivocalic;
spun, pariez, citesc: Ø;
mă apropii: -*i* semivocalic.

*9.
Radicalul verbului *a crea* este *cre-* (cre-$_{\text{radical}}$ + -a$_{\text{sufix de infinitiv}}$).
creează = cre-$_{\text{radical}}$ + -eaz-$_{\text{sufix de prezent}}$ + -ă$_{\text{desinență de pers. 3 sg.// pl.}}$
Radicalul verbului *a proba* este *prob-* (prob-$_{\text{radical}}$ + -a$_{\text{sufix de infinitiv}}$).
probează = prob-$_{\text{radical}}$ + -eaz-$_{\text{sufix de prezent}}$ + -ă$_{\text{desinență de pers. 3 sg.// pl.}}$

***10.**

omonimia 1 sg. = 3 pl.: *a aprinde, a pârî, a fugi, a vedea*;
omonimia 3 sg. = 3 pl.: *a căuta, a doborî, a tăia, a sui, a descoperi.*

***11.**

(A) literar-narativ (timp ficţinal): **(b)**, **(e)**;
(B) învechit, regional şi popular: **(a)**, **(c)**, **(d)**.

***12.**

(a) *acceptai, erai* – valoare temporală şi modală: evenimente nerealizate în trecut;
(b) *încerca*, **(d)** *privea* – valoare temporală şi aspectuală: procese durative desfăşurate în trecut;
(c) *întrebam, evita* – valoare temporală şi aspectuală: evenimente iterative, repetate în trecut.

***13.**

(a) *o să fie*; **(c)** *o să vadă, o să pară* – viitorul colocvial, care apare în replici familiare citate explicit sau evocate ironic;
(a) *nu va fi, va fi, nu va fi, va fi, se va irosi*, **(b)** *vor spune, vom răspunde* – viitorul standard, folosit în enunţurile asumate de autor.

***14.**

Persoana a 2-a singular cu valoare deictică: **(a)**, **(d)**.
Persoana a 2-a singular cu valoare generică: **(b)**, **(c)**.

***15.**

(a) impersonale şi unipersonale în toate situaţiile (fără forme de persoana 1 şi a 2-a): a *durea* (3 sg. *doare*, 3 pl. *dor*); *a se întâmpla* (*ce anume se întâmplă*).
(b) impersonale în text, dar având şi sensuri personale şi paradigmă completă, în alte situaţii: *a veni* (*nu le vine să creadă*); *a se putea* (*Cum se poate aşa ceva?*), *a fi* (*era firesc*).

****16.**

(a) *să judeci, să faci, să fii, să ai, să aplici, să fii;*
(b) *a judeca, a face, de a fi, de a aplica, a fi;*
(c) *să ai* nu poate fi înlocuit prin infinitiv; valoarea sa este injonctivă, într-o propoziţie principală regentă.

****17. (a), (c).**

În exemplul **(a)**, *să* este în acelaşi timp complementizator (conjuncţie care introduce un complement direct realizat propoziţional) şi formant morfologic al conjunctivului; în **(c)**, *să* este în acelaşi timp conjuncţie circumstanţială condiţională (echivalentă cu *dacă*) şi formant al conjunctivului. În **(b)** şi **(d)**, *să* este doar formant al conjunctivului, în propoziţii principale.

****18.**

(a) *fii*: fi- (radical) + -i (desinenţă de conjunctiv prezent, pers. 2 sg.);
(b) *fi*: fi (formă de infinitiv, care intră în componenţa imperativului negativ);
(c) *fii*: fi- (radical) + -i (desinenţă de conjunctiv prezent, pers. 2 sg.);
(d) *fii*: fi- (radical) + -i (desinenţă de imperativ afirmativ, pers. 2 sg.).

****19.**

Prezumtiv: **(b)**, **(c)**
Indicativ viitor: **(a)**, **(d)**

**20.
Sens de bază durativ au verbele: *a exista, a învăța, a călători.*
Sens de bază momentan au verbele: *a lovi, a descoperi, a zări.*
Exemple de propoziții-test:
?*Brusc, **a existat** o problemă,* ?*Brusc, **învățară** toată lecția,* ?*Brusc, **am călătorit** în India* ⇨ verbele au sens durativ;
*Brusc, **îl lovi** pe adversar, Brusc, **am descoperit** greșeala, Brusc, **zăriră** o mișcare* ⇨ verbele au sens momentan.

21. **(a) prospectiv; **(b)** terminativ; **(c, d)** continuativ; **(e)** incoativ; **(f)** momentan; **(g)** durativ; **(h)** progresiv; **(i)** iterativ.

**22.
construiește = construi-$_{\text{radical}}$ + -eșt-$_{\text{sufix de prezent}}$ + -e$_{\text{desinență de pers. 3 sg.}}$
deschidem = deschid-$_{\text{radical}}$ + -e-$_{\text{sufix de prezent}}$ + -m$_{\text{desinență de pers. 1 pl.}}$
apari = apar-$_{\text{radical}}$ + -i$_{\text{desinență de pers. 2 sg.}}$
Ultimul exemplu poate fi analizat și: apar-$_{\text{radical}}$ + Ø$_{\text{sufix de prezent}}$ + -i$_{\text{desinență de pers. 2 sg.}}$

**23.
(a) *notez, scriu, consider* – prezent deictic;
(b) *urăște* – prezent relativ, într-o subordonată cu verb la trecut; textul narează gândurile personajului, într-un moment trecut, dar verbul din subordonată se raportează la un „acum" al situației narate, al experienței personajului;
Observație:
Nu este la prezent forma *urcă* (ambiguă în scris): contextul (celelalte verbe: *ieși, aleargă, se opri, se așeză, începu*) arată că este vorba de un perfect simplu (cu accentul pe sufix, pe silaba finală: *urc<u>ă</u>*), nu de un prezent (cu accentul pe radical, pe prima silabă: *<u>u</u>rcă*).
(c) *vedem, întreabă, spunem, poftesc, spun* – prezent narativ;
e, nu mergem, nu-i – prezent relativ, în subordonată; prezent al dialogului dintre personaje; verbul de declarație se referă la evenimente din trecut, iar verbul din subordonată sau din enunțul citat se referă la momentul acțiunii narate;
(d) *e, deschide* – prezent atemporal (generic, gnomic);
(e) *stau de vorbă* – prezent iterativ.

**24.
(a) Fragmentul se referă la fapte petrecute în același interval, simultane cu enunțarea; prezentul este deictic, pentru că ancorează enunțul în timpul real.
(b) Forma de prezent apare într-un context narativ, cu referire la fapte din trecut (așa cum o indică alte verbe din context: *se întâmplaseră, era*).
(c) Forma de prezent apare într-un context generic (și iterativ); nu se raportează la un moment anume, ci la o regularitate.

**25.
zisei – verb la modul indicativ, timpul perfect simplu, pers. 1 sg.
zi-$_{\text{radical}}$ + -se-$_{\text{sufix de perfect}}$ + -i$_{\text{desinență de pers.1 sg.}}$
ați pus – verb la modul indicativ, timpul perfect compus, pers. 2 pl. (formă de politețe)
ați$_{\text{morfem liber-auxiliar de perfect compus}}$ pu-$_{\text{radical}}$ + -s$_{\text{sufix de participiu}}$
tresări – verb la modul indicativ, timpul perfect simplu, pers. 3 sg.
tresăr-$_{\text{radical}}$ + -i$_{\text{sufix de perfect}}$ + Ø$_{\text{desinență de pers. 3 sg.}}$
se ridică – verb la modul indicativ, timpul perfect simplu, pers. 3 sg.
se$_{\text{formant reflexiv}}$ ridic-$_{\text{radical}}$ + -ă$_{\text{sufix de perfect}}$ + Ø$_{\text{desinență de pers. 3 sg.}}$

Observație:
Contextul impune interpretarea formei scrise a verbului (care este ambiguă, pentru că nu indică accentul) ca perfect simplu, cu accent pe sufix (*ridică*), nu ca prezent, cu accent pe radical (*ridică*).
zise – verb la modul indicativ, timpul perfect simplu, pers. 3 sg.
zi-$_{\text{radical}}$ + -se$_{\text{sufix de perfect}}$ + Ø$_{\text{desinență de pers. 3 sg.}}$
am deranjat – verb la modul indicativ, timpul perfect compus, pers. 1 sg.
am$_{\text{morfem liber-auxiliar de perfect compus}}$ deranj-$_{\text{radical}}$ + -at$_{\text{sufix de participiu}}$
mă posomorâi – verb la modul indicativ, timpul perfect simplu, pers. 1 sg.
mă$_{\text{formant reflexiv, pers. 1 sg.}}$ posomor-$_{\text{radical}}$ + -â-$_{\text{sufix de perfect}}$ + -i$_{\text{desinență de pers.1 sg.}}$

****26.** Analiza morfematică:
veni: ven-$_{\text{radical}}$ + -i$_{\text{sufix de perfect (simplu)}}$ + Ø$_{\text{desinență de pers. 3}}$
veniră: ven-$_{\text{radical}}$ + -i$_{\text{sufix de perfect (simplu)}}$ + -ră$_{\text{desinență de pl.}}$ + Ø$_{\text{desinență de pers. 3}}$
veniseră: ven-$_{\text{radical}}$ + -i-$_{\text{sufix de perfect}}$ + -se-$_{\text{sufix de mai-mult-ca-perfect}}$ + -ră$_{\text{desinență de pl.}}$ + Ø$_{\text{desinență de pers. 3}}$

(a) Morfemul *-ră* este desinență de plural, la perfect simplu și mai-mult-ca-perfect; *-se-*: sufix de mai-mult-ca-perfect.
(b) Toate cele trei forme au desinența Ø ca marcă a persoanei a 3-a. Desinența Ø este o absență care se încarcă de semnificație gramaticală prin contrast cu desinențele realizate formal (de pers. 1 și a 2-a):

veni- + -i – veni- + -și – veni
veni- + -ră- + -m – veni- + -ră- + -ți – veni- + -ră- + Ø
veni- + -se- + -ră- + -m – veni- + -se- + -ră- + -ți – veni- + -se- + -ră- + Ø.

****27.** Exemple de rezolvare a cerinței:
(a) [1] *Primi un scurt mesaj telefonic și* [2] *plecă imediat spre casa vărului său. Acolo* [4] *îl întâmpină la ușă un necunoscut. În casă* [3] *era o petrecere în plină desfășurare.*
(b) *La ușa casei vărului său* [4] *îl întâmpină un necunoscut. În casă* [3] *era o petrecere în plină desfășurare. Cu puțin timp în urmă,* [1] *primise un scurt mesaj telefonic și* [2] *plecase imediat încoace.*
(c) *La ușa casei vărului său* [4] *îl întâmpină un necunoscut. În casă* [3] *era o petrecere în plină desfășurare. Cu puțin timp în urmă,* [2] *plecase imediat încoace, pentru că* [1] *primise un scurt mesaj telefonic.*

****28.**
tânjea – modul indicativ, timpul imperfect, persoana a 3-a, singular:
tânj-$_{\text{radical}}$ + -ea$_{\text{sufix de indicativ imperfect}}$ + Ø$_{\text{desinență de pers. 3 sg.}}$
se plecă – modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a 3-a, singular:
se$_{\text{formant reflexiv, pers. 3}}$ plec-$_{\text{radical}}$ + -ă$_{\text{sufix de perfect simplu}}$ + Ø$_{\text{desinență de pers. 3 sg.}}$
ați avut – modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a 2-a, plural (pluralul politeții, cu referent unic)
ați$_{\text{morfem liber / auxiliar, pers. 2 pl.}}$ + av-$_{\text{radical}}$ + -ut$_{\text{sufix de participiu}}$
să vă întoarceți – modul conjunctiv, timp prezent, pers. a 2-a, plural (pluralul politeții):
să$_{\text{morfem}}$ + vă$_{\text{formant reflexiv, pers. 2 pl.}}$ + întoarc-$_{\text{radical}}$ + -e-$_{\text{sufix de conjunctiv prezent}}$ + -ți$_{\text{desinență de pers. 2 pl}}$
vorbi – modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a 3-a, singular:
vorb-$_{\text{radical}}$ + -i$_{\text{sufix de perfect simplu}}$ + Ø$_{\text{desinență de pers. 3 sg.}}$
cred – modul indicativ, timpul prezent, persoana 1, singular:
cred-$_{\text{radical}}$ + Ø$_{\text{sufix de prezent}}$ + Ø$_{\text{desinență de pers. 1 sg.}}$
n-a încercat – modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a 3-a, singular:
n(u)$_{\text{morfem de negație}}$ a$_{\text{morfem liber / auxiliar, pers.3 sg.}}$ + încerc-$_{\text{radical}}$ + -at$_{\text{sufix de participiu}}$

să picteze – modul conjunctiv, timp prezent, pers. a 3-a, singular:
să$_{\text{morfem}}$ + pict-$_{\text{radical}}$ + -ez-$_{\text{sufix de conjunctiv prezent}}$ + -e$_{\text{desinență de pers. 3 sg.}}$
se par – modul indicativ, timpul prezent, persoana a 3-a, plural:
se$_{\text{formant reflexiv, pers.3}}$ par-$_{\text{radical}}$ + Ø$_{\text{sufix de indicativ prezent}}$ + Ø$_{\text{desinență de pers. 3 pl.}}$
îți dai seama – modul indicativ, timpul prezent, persoana a 2-a, singular:
îți$_{\text{formant reflexiv}}$ + da-$_{\text{radical}}$ + Ø$_{\text{sufix de indicativ prezent}}$ + -i$_{\text{desinență de pers. 2 sg.}}$
vorbise – modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect, persoana a 3-a, singular:
vorb-$_{\text{radical}}$ + -i-$_{\text{sufix de perfect}}$ + -se-$_{\text{sufix de mai-mult-ca-perfect}}$ + Ø$_{\text{desinență de pers. 3 sg.}}$
privi – modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a 3-a, singular:
priv-$_{\text{radical}}$ + -i$_{\text{sufix de perfect simplu}}$ + Ø$_{\text{desinență de pers. 3 sg.}}$
se păruse – modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect, persoana a 3-a, singular:
se$_{\text{formant reflexiv, pers. 3}}$ + păr-$_{\text{radical}}$ + -u-$_{\text{sufix de perfect}}$ + -se-$_{\text{sufix de mai-mult-ca-perfect}}$ + Ø$_{\text{desinență de pers. 3 sg.}}$

**29.

(a) *avem*: persoana 1 plural desemnează un grup din care fac parte și locutorul, și alocutorii și care este precizat contextual (deputații);
(b) *am hotărât:* persoana 1 plural desemnează un grup din care face parte (și în numele căruia vorbește) locutorul, dar care îi exclude pe interlocutori;
(c) *afirmăm*: persoana 1 plural desemnează convențional autorul unei lucrări, în stilul științific (pluralul auctorial);
(d), (e) *ne purtăm, vom încerca, să înțelegem*: persoana 1 plural poate desemna, printr-o deviere retorică, o persoană sau un grup din care locutorul nu face parte, dar căruia i se asociază ironic sau persuasiv;
(f) *ne scufundăm*: persoana 1 plural desemnează un grup cu limite nedefinite (oamenii, românii, contemporanii etc.) din care fac parte (sau în care se include cu scop persuasiv) și locutorul;
(g) *vom răspunde*: plural auctorial; *știm*: plural auctorial sau (mai probabil) de asociere a alocutorilor într-un grup nedefinit („știm cu toții").

***30.

își amintea – timpul imperfect, relativ, raportat la un reper din trecut, indicat de adverbul *acum* (folosit ca semn al perspectivei interioare, pentru prezentul personajului); imperfectul indică un interval de timp în care se cuprinde *acum* (momentul rememorării);
dădea – timpul imperfect, relativ, raportat la un reper din trecut, indicat de verbul *șoptise*; are valoare aspectuală durativă (acțiune-fundal), marcată de conectorul *pe când*;
șoptise – timpul mai-mult-ca perfect, relativ, raportat la un reper din trecut, neexprimat („atunci")
devenise – timpul mai-mult-ca-perfect, relativ, marcând progresia temporală față de verbul precedent la mai-mult-ca-perfect (care funcționează ca reper);
pierde – timpul prezent atemporal, într-un fragment de enunț generic;
apucase – timpul mai-mult-ca-perfect, relativ, raportat la un reper din trecut (exprimat de adverbul *atunci*) și marcând progresia acțiunii față de verbul precedent la mai-mult-ca-perfect;
voise, se zbătuse – timpul mai-mult-ca-perfect, relativ, marcând, fiecare, progresia acțiunii față de verbul precedent la mai-mult-ca-perfect (care funcționează ca reper);
zgâriase – timpul mai-mult-ca perfect, relativ, marcând progresia acțiunii față de verbul precedent la mai-mult-ca-perfect (care funcționează ca reper); succesiunea este explicitată și de locuțiunea adverbială *până la urmă*;
a spus – timpul perfect compus, relativ, raportat la verbul de declarație *să întrebe*; se referă la același act ca *șoptise*.

***31.

legă, luă, lunecă – verbe la perfectul simplu, desemnează acțiuni punctuale, care se succedă într-o narațiune ficțională; pentru *lunecă* circumstanțialul *mai departe* neutralizează aspectul punctual, introducând lexical aspectul continuu;

se auzeau, tăia – verbe la imperfect, descriu procese durative, simultane, alcătuind un cadru pentru cele descrise de perfectul simplu;
patină – verb la perfectul simplu, desemnează un proces durativ, incluzându-l într-o succesiune de evenimente; aspectul punctual indicat preferenţial de perfectul simplu este neutralizat de circumstanţialul de timp *câteva ceasuri*;
se întunecă – verb la prezent: valoare relativă a prezentului, raportat la verbele de percepţie *simţind, văzând* şi caracterizând planul personajului; circumstanţialul *tot mai tare* marchează lexical aspectul progresiv al prezentului.
se spărseseră, catifelaseră, însângeraseră – verbe la mai-mult-ca-perfect, desemnând evenimente anterioare liniei principale de progresie a naraţiunii; o întoarcere asupra unui moment care nu fusese menţionat; aspectul punctual este indicat de circumstanţialul *o clipă*;
se stinseseră – verb la mai-mult-ca-perfect, desemnând un eveniment succesiv celor precedente (succesiune indicată de circumstanţialul *apoi*), dar rămânând în episodul anterior liniei principale de progresie narativă;
se-ntinse – verb la perfectul simplu, desemnează un proces durativ, incluzându-l în succesiunea principală de evenimente (linia de progresie narativă); aspectul punctual indicat preferenţial de perfectul simplu este neutralizat de circumstanţialul de timp cu sens progresiv *mai departe*;
se făcea, rănea – verbe la imperfect, descriu procese durative, alcătuind un cadru pentru cele descrise de perfectul simplu; valoare aspectuală progresivă marcată pentru primul verb de circumstanţialul *tot mai frig*;
începuseră – verb la mai-mult-ca-perfect, desemnând un eveniment anterior liniei principale de progresie a naraţiunii;
era (vremea) – verb la imperfect, emfatizează simultaneitatea a două intervale (cel al liniei principale de progresie a naraţiunii şi cel al unui plan paralel);
se-ntorcea – verb la imperfect, desemnează un proces desfăşurat într-un interval simultan cu acela al liniei principale de progresie a naraţiunii;
întrebase, mormăise – verbe la mai-mult-ca-perfect, desemnând evenimente anterioare liniei principale de progresie a naraţiunii;
hoinărea – verb la imperfect, desemnând un proces raportat la verbul de percepţie *auzind*;
nu erau – verb la imperfect, desemnând o stare desfăşurată în acelaşi interval cu evenimentele din linia principală a naraţiunii;
aveau să fie – verb la viitor în trecut, desemnând o stare ulterioară unui reper de pe linia principală a naraţiunii (momentul înserării), dar care rămâne plasată în trecut.

Clasificarea flexionară a verbului

***1. (a)** *cheltuieşte – cheltuie;* **(b)** *stăruie;* **(c)** *trebuie;* **(d)** *excedează;* **(e)** *prelevă;* **(f)** *ignoră;* **(g)** *înfiripă;* **(h)** *perturbă;* **(i)** *sforăie.*

***2.**
(a) *Nu toată lumea* **aderă** *la aceleaşi idei religioase.*
(b) **Bănuieşte** *că cineva i-a descoperit ascunzişul.*
(c) *Colegul meu nu a reuşit* **să copieze.**
(d) *Medicul a făcut tot posibilul* **să-l resusciteze** *pe tânăr.*
(e) *Îl* **animă** *numai gândul că misiunea lui dificilă are o miză importantă.*
(f) *Deşi* **nu ne** *mai* **văzuserăm** *de mult, eram la fel de buni prieteni.*
(g) **Auziserăm** *şi noi că o să avem altă profesoară.*
(h) *Câteodată* **ne batem** *cu bulgări de zăpadă.*
(i) **Ne-ar plăcea** *să nu mai dăm examene.*
(j) *Vă rog* **să tăceţi.**

(k) *Cartea **va apărea** la sfârşitul anului.*
(l) *Îşi doreşte mult **să aibă** şi el un căţel.*
(m) *Secvenţele **se succedă** cu repeziciune.*
(n) *Aceste scene **precedă** punctul culminant al acţiunii.*
(o) *Nu-i **zice** mamei ce ai auzit!*
(p) *Nu **face** aşa ceva!*
(r) *Nu te **duce** cu el!*
(s) ***Voia** să mai asculte o dată acea melodie.*

**3.

(a) *iubeam* – se încadrează în clasa verbelor caracterizată prin: sufixul *-i* la infinitiv (*iubi*) şi sufixul *-esc* la indicativ prezent şi la conjunctiv prezent;
(b) *avea* (infinitiv *avea*) – verb neregulat sub aspectul radicalului (*am, are, avem, să aibă*) şi sub aspectul desinenţelor, în comparaţie cu un verb regulat cu acelaşi sufix de infinitiv (*eu am*, faţă de *eu tacØ; ei au*, faţă de *ei tacØ*);
(c) *aş fi vrut* – verb personal, subclasa de conjugare caracterizată prin sufixul de infinitiv *-ea*, modul condiţional, timpul perfect, persoana 1, numărul singular; din punct de vedere morfematic, forma flexionară a verbului cuprinde participiul *vrut* (care include radicalul *vr-* şi sufixul *-ut*) şi morfemele mobile *aş* (care indică modul) şi *fi* (care indică timpul);
intrase – verb personal, subclasa de conjugare caracterizată prin sufixul de infinitiv *-a*, fără sufixul *-ez* la indicativ prezent şi la conjunctiv prezent, modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect, persoana a 3-a, numărul singular; din punct de vedere morfematic, forma verbului este alcătuită din radicalul *intr-*, sufixele *-a* şi *-se* (care indică modul şi timpul) şi desinenţa *-Ø* (care indică persoana şi numărul).

***4.

(a) Verbele *a trage* şi *a sparge* aparţin unor clase de flexiune diferite, întrucât verbul *a trage* prezintă la forma de participiu sufixul *-s* (*tras*), în timp ce verbul *a sparge* prezintă la participiu sufixul *-t* (*spart*).
(b) Verbele *a mormăi* şi *a frunzări* aparţin unor clase de flexiune diferite, întrucât verbul *a mormăi* nu prezintă sufixul *-esc* la indicativ prezent şi la conjunctiv prezent, conform normei literare (*eu mormăi*), spre deosebire de verbul *a frunzări*, care prezintă acest sufix la indicativ prezent şi la conjunctiv prezent (*eu frunzăresc*).

Categoria diatezei. Clase sintactice şi semantice de verbe

*1.

Enunţul	Verbul	Tranzitiv / Intranzitiv	Diateza
(a)	*n-a fost evacuat*	tranzitiv	pasivă
	a fost fărâmiţat	tranzitiv	pasivă
	a fost multiplicat	tranzitiv	pasivă
(b)	*se taie*	tranzitiv	pasivă (varianta reflexiv-pasivă)
	se amestecă	tranzitiv	pasivă (varianta reflexiv-pasivă)
	se lasă	tranzitiv	pasivă (varianta reflexiv-pasivă)
(c)	*se pleacă*	intranzitiv	impersonală
	se ajunge	intranzitiv	impersonală

**2. (c)

**3. (b)

**4. (a), (d)

**5. (d)

**6. (b)

Observaţie:
Spre deosebire de impersonalitate, care este o trăsătură sintactică, trăsătura de unipersonalitate ţine de flexiune, verbelor unipersonale lipsindu-le formele de persoanele 1 şi a 2-a. Unele verbe unipersonale sunt şi impersonale (*a ploua, a se întâmpla*), altele nu (*a se oua, a se prelinge*).

**7.

Verbe care participă la opoziţii de diateză	Verbe care nu participă la opoziţii de diateză
se execută – diateza pasivă; *a executa (un ordin)* este verb tranzitiv	*se întâmplă* – nu participă la opoziţii de diateză din două motive: este verb inerent impersonal şi inerent reflexiv (*a se întâmpla*)
se va ajunge – diateza impersonală; *a ajunge* este un verb intranzitiv	*se gândea* – nu participă la opoziţii de diateză pentru că este un verb inerent reflexiv (*a se gândi*)
se face – diateza pasivă; *a face* este un verb tranzitiv	*o să ne confruntăm* – nu participă la opoziţii de diateză pentru că este un verb inerent reflexiv (*a se confrunta*)
se toacă – diateza pasivă; *a toca* este un verb tranzitiv	
nu cred – diateza activă	
se pune – diateza pasivă; *a pune* este un verb tranzitiv	
se merge – diateza impersonală; *a merge* este un verb intranzitiv	

**8.
(a) [eu] – Experimentator (entitatea animată, implicată într-un proces afectiv – *a iubi*)
l... pe Proust – Temă (entitatea către care este îndreptată starea afectivă)
[eu] – Agent (entitatea capabilă să iniţieze şi să controleze procesul exprimat de verb)
teza – Temă (entitatea asupra căreia acţionează Agentul, fără a-i modifica starea)
(b) [eu] (recitesc) – Agent
[eu] (mă distrez) – Experimentator
(c) [eu] (am notat) – Agent
ce (nu mi-a plăcut) – Temă
mi- (a plăcut) – Experimentator
(d) [eu] (am auzit)– Experimentator
(am auzit) *cuvântul* – Temă
(e) *mama* (s-a emoţionat) – Experimentator
(f) (era) *un frate* – Temă

**9.
*Ne-am **ales** un şef de grupă.* (tranzitiv)
*Pe Ion l-au **ales** şef de grupă.* (atributiv)
*Maria **a uns** tava cu unt.* (tranzitiv)
*Pe el l-au **uns** mitropolit.* (atributiv)
*La teză, Ion **caracterizează** un personaj.* (tranzitiv)
*Pe Ion l-au **caracterizat** drept cel mai bun.* (atributiv)
*Ion **taxează** orice greşeală a colegilor.*
*Pe Ion l-au **taxat** de nebun.*

***10. (a) – *Tună; Se cuvine să plecăm acum.*

***11. **(a)** (i) pasivul cu *a fi;* (ii) pasivul cu *se;* **(b)** a 3-a; **(c)** direct; **(d)** forte; **(e)** slabă; **(f)** entitate animată / umană, inițiatoare volițională a procesului sau care are capacitatea de a controla procesul; **(g)** entitatea a cărei stare se modifică prin acțiunea descrisă de verb; **(h)** Agentului; **(i)** Pacient, Temă; **(j)** Agent; **(k)** adjectivizării participiului.
Exemple: (a) (i) *Ion **este lăudat** de mama lui;* (ii) ***Se construiesc** multe case.*
(b) ***Se** cumpără câte un cadou, **Se** cumpără multe cadouri.*
(c) *Ion **munceşte**.*
(d) ***Îl** văd **pe Ion**.*
(e) *Ion are **casă**. (*Ion o are)*
(f), (g) *[Ion]$_{Agent}$ îl loveşte [**pe Gheorghe**]$_{Pacient}$.*
(h) *[Ion]$_{Agent}$ merge cu [Ana]$_{Comitativ}$ la concert.*
(i) *[**Floarea**]$_{Pacient}$ s-a ofilit, [**Cartea**]$_{Temă}$ a căzut de pe masă.*
(j) *[**Copilul**]$_{Agent}$ înoată.*
(k) *floare **ofilită**, carte **căzută** de pe masă* vs **copil **înotat**.*

***12.
(a) *Merele se coc vara* – *se* este reflexiv inerent (*a se coace* este forma de dicționar a verbului)
Merele se coc la foc mic – *se* este marcă pasivă (verbul *a coace* este tranzitiv în acest context, fiind înregistrat în dicționar separat de *a se coace*)
(b) *Ciorba se acreşte dacă nu stă în frigider* – *se* este reflexiv inerent (*a se acri* este forma de dicționar a verbului)
Ciorba se acreşte cu borş – *se* este marcă pasivă (verbul *a acri* este tranzitiv)
(c) *Blugii se decolorează de la soare* – *se* este reflexiv inerent (*a se decolora* este forma de dicționar a verbului)
Blugii se decolorează cu substanțe speciale – *se* este marcă pasivă (verbul *a decolora* este tranzitiv)
(d) *Bulgării se sfărâmă când plouă* – *se* este reflexiv inerent (*a se sfărâma* este forma de dicționar a verbului)
Bulgării se sfărâmă cu lopata – *se* este marcă pasivă (verbul *a sfărâma* este tranzitiv).

***13.
(a) *se părea* – verb impersonal; poziția subiectului este ocupată de o propoziție conjuncțională; structura este reorganizată, provenind din *Mi se părea [că este ciudat]$_S$ [să creadă asta]$_S$*; prin elipsa conjuncției şi a verbului copulativ din prima propoziție subiectivă, se ajunge la structura *Mi se părea ciudat să creadă asta,* în care *ciudat* este un predicativ suplimentar; cea de-a doua propoziție subiectivă este reinterpretată ca ocupând poziția de subiect al verbului *se părea;*
(b) *se părea* – verb impersonal; poziția subiectului este ocupată de o propoziție conjuncțională;
(c) *se cădea* – verb **inerent** impersonal; poziția subiectului este ocupată de o propoziție conjuncțională;

(d) *trebuie* – verb **inerent** impersonal; poziția subiectului este ocupată de o propoziție conjuncțională;
(e) *s-a întâmplat* – verb **inerent** impersonal; poziția subiectului este ocupată de o propoziție conjuncțională;
(f) *se întunecă* – verb **inerent** impersonal; nu admite prezența subiectului.

***14.
(a) *îmi* – complement indirect
Ion – subiect, pentru citirea „Ion îmi spune acest lucru"
– complement predicativ al obiectului, dacă verbul este atributiv (citirea „Numele meu este Ion")
(b) *îmi* – complement indirect
Nelu – subiect, pentru citirea „Nelu îmi zice acest lucru"
– complement predicativ al obiectului, dacă verbul este atributiv (citirea „Mi se zice Ion")
(c) *m-* – complement direct
Bubu – subiect, pentru citirea „Bubu m-a poreclit într-un anumit fel"
– complement predicativ al obiectului, dacă verbul este atributiv (citirea „Cineva mi-a dat porecla Bubu")

Grupul verbal

*1.
(a) <u>*Am zâmbit*</u>.
(b) <u>*Ce mi s-a întâmplat?*</u>
(c) <u>*Sunt visuri mari.*</u>
(d) <u>*Omul a găsit o plăcere în a subjuga și a stăpâni.*</u>
(e) <u>*Ce ai citit până acum nu este o destăinuire*</u>.
(f) <u>*Neputând suporta*</u> *însă* <u>*asemenea situație*</u>, <u>*am plecat cu bunicul la Galați*</u>.

Observație:
Pentru formele verbale finite, grupul verbal este identic cu propoziția / cu enunțul.

*2.
(a) $[_{\text{GV}}\ \textit{Am zâmbit}_{\text{Centru}}]$.
(b) $[_{\text{GV}}\ [_{\text{GNpron}}\ \textit{Ce}]_{\text{S}}\ [\textit{mi}]_{\text{Cl}}\ \textit{s-a întâmplat}_{\text{Centru}}]$?
(c) $[_{\text{GV}}\ \textit{Sunt}_{\text{Centru}}\ [_{\text{GN}}\ \textit{visuri}_{\text{Centru}}\ [_{\text{GAdj}}\ \textit{mari}_{\text{Centru}}]_{\text{Modif}}]_{\text{NP}}]$.
(d) $[_{\text{GV}}\ [_{\text{GN}}\ \textit{Omul}_{\text{Centru+Det}}]\ \textit{a găsit}_{\text{Centru}}\ [_{\text{GN}}\ [\textit{o}]_{\text{Det}}\ \textit{plăcere}_{\text{Centru}}]_{\text{CD}}\ [_{\text{GPrep}}\ \textit{în}\ [_{\text{GVinf}}\ \textit{a subjuga}_{\text{Centru}}]\ \textit{și}\ [_{\text{GVinf}}\ \textit{a stăpâni}_{\text{Centru}}]]_{\text{CPrep}}]$.
(e) $[_{\text{GV}}\ [_{\text{GV / PRel}}\ [_{\text{GNpron}}\ \textit{Ce}_{\text{Centru}}]_{\text{CD}}\ \textit{ai citit}_{\text{Centru}}\ [_{\text{GPrep}}\ \textit{până}_{\text{Centru}}\ [_{\text{GAdv}}\ \textit{acum}_{\text{Centru}}]]_{\text{CircTimp}}]_{\text{S}}\ \textit{nu este}_{\text{Centru}}\ [_{\text{GN}}\ [\textit{o}]_{\text{Det}}\ \textit{destăinuire}_{\text{Centru}}]_{\text{NP}}]$.
(f) $[_{\text{GV 1}}\ \textit{Neputând}_{\text{Centru / Operator}}\ [_{\text{GVinf}}\ \textit{suporta}]_{\text{CD / suport semantic al predicatului complex}}\ [_{\text{GN}}\ [_{\text{GAdj}}\ \textit{asemenea}_{\text{Centru}}]\ \textit{situație}_{\text{Centru}}]_{\text{CD al predicatului}}]_{\text{CircCauză}}$, $[_{\text{GV 2}}\ \textit{am plecat}_{\text{Centru}}\ [_{\text{GPrep}}\ \textit{cu}_{\text{Centru}}\ [_{\text{GN}}\ \textit{bunicul}_{\text{Centru+Det}}]]_{\text{CircSoc}}\ [_{\text{GPrep}}\ \textit{la}_{\text{Centru}}\ [_{\text{GN}}\ \textit{Galați}_{\text{Centru}}]]_{\text{CircLoc}}]$.

Observații:
- în (a), grupul verbal cuprinde și subiectul inclus de persoana 1; centrul de grup este întreaga formă de perfect compus: auxiliarul și participiul trecut nu formează grupuri distincte, deci nu se separă prin paranteze;
- în (b), cliticul *mi*, cu funcția sintactică de complement indirect, nu are etichetă de grup pentru că formele pronominale clitice nu formează grup sintactic; *s-* din structura centrului verbal este un formant al verbului inerent reflexiv, deci nu se separă prin paranteze;
- în (c), grupul verbal care are drept centru verbul copulativ *sunt* cuprinde și subiectul subînțeles de persoana a 3-a plural;

- în (d), determinantul *o* nu are etichetă de grup pentru că determinanții nu formează grup sintactic; apar trei grupuri verbale distincte: un GV cu centru finit (*a găsit*), care include alte două GV, coordonate, cu centru infinitival;
- în (e), apar două grupuri verbale, un GV al propoziției principale și un GV care coincide cu propoziția relativă ce ocupă poziția subiectului;
- în (f), apar trei grupuri verbale, un GV finit al propoziției principale, un GV non-finit gerunzial, care ocupă poziția circumstanțialului de cauză și un GV non-finit infinitival, subordonat grupului verbal non-finit gerunzial, împreună cu care formează un predicat complex, cu centru verbal non-finit, care nu este și predicat al enunțării (*neputând suporta*); CircCauză, fiind un circumstanțial din clasa celor ce redau raporturi logico-semantice, este exterior GV finit; circumstanțialul sociativ *cu bunicul* și cel de loc *la Galați* se includ însă în organizarea GV finit; conjuncția subordonatoare adversativă *însă*, cu topică liberă, care funcționează, în acest context, drept conector pragmatic, nu se include în organizarea GV.

3. (b)
Observație:
Fac parte din grupul verbal numai anumite circumstanțiale, care descriu, modifică sau restrâng procesul denotat de verb (de loc, de timp, de mod, cantitativ, instrumental, sociativ, de relație$_1$). Celelalte circumstanțiale (de cauză, de scop, condițional, concesiv, consecutiv, opozițional, cumulativ, de excepție, de relație extrapropozițional, de modalitate) sunt exterioare grupului verbal: se raportează la GV, fără a se include în acesta.

***4. (c)**; [$_{GVinf}$ *a pleca*$_{Centru}$ [$_{GAdv}$ *devreme*$_{Centru}$]$_{CircTimp}$] – grupul verbal cu centru o formă non-finită (infinitiv) cuprinde și un grup adverbial, *devreme,* cu funcția de circumstanțial de timp; circumstanțialul de cauză este exterior grupului verbal; la rândul său, grupul verbal se include într-un grup prepozițional cu centru prepoziția *de,* care este inclus în grupul nominal cu centru substantivul determinat *necesitatea:* [$_{GN}$ *necesitatea*$_{Centru+Det}$ [$_{GPrep}$ *de*$_{Centru}$ [$_{GVinf}$ *a pleca*$_{Centru}$ [$_{GAdv}$ *devreme*$_{Centru}$]$_{CircTimp}$]]$_{Compl. al subst.}$] [$_{GPrep}$ *din cauza ploii*]$_{CircCauză}$.

Forme verbale non-finite

*1.
a dezvăța – infinitiv; marcare mixtă: sufixul **-a** + marca proclitică (prepoziția funcțională) ***a***;
a învăța – infinitiv; marcare mixtă: sufixul **-a** + marca proclitică ***a***;
de făcut – supin; marcat prin sufixul **-ut**; apare în context prepozițional (**de**);
zise – participiu adjectivizat, formă în care participiul este marcat prin sufixul **-s**, iar adjectivul, prin desinența de număr și gen **-e**;
de priceput – supin; marcat prin sufixul **-ut**; prepoziția (**de**) devine, în poziția de subiect, marcă analitică de supin;
înțelegând – gerunziu, marcat prin sufixul **-ând**;
cuprinsă – participiu adjectivizat, formă în care participiul este marcat prin sufixul **-s**, iar adjectivul, prin desinența de număr și gen **-ă**;
gândi – infinitiv; marcare exclusiv sufixală (sufixul **-i**); lipsește (după regentul *a putea*) marca proclitică ***a***;
vorbind – gerunziu, marcare sufixală (sufixul **-ind**);
instalându – gerunziu, marcare sufixală (sufixul **-ând**, care, în vecinătatea cliticului pronominal, se realizează fonetic ca **-ându**);
evitând, eliminând, rezistând, transfigurându – gerunzii, marcate sufixal (sufixul **-ând**, realizat și ca **-ându**).

*2.

agreând – ~~*agreind*~~;
~~*creind*~~ – *creând*;
~~*subliniând*~~ – *subliniind*;
subțiind – ~~*subțiând*~~;
nefiind – ~~*nefind*~~;
~~*ne mai știind*~~ – *nemaiștiind*;
găsitu-mi-l-a – ~~*găsi-tu-mi-la*~~;
subliniind – ~~*sublinind*~~;

a ști – ~~*a știi*~~;
~~*a se sfi*~~ – *a se sfii* – ~~*a se sfiii*~~;
~~*poți știi*~~ – *poți ști*;
N-ai de ce te răzgândi – ~~*N-ai de ce te răzgândii*~~;
a zăcea – ~~*a zace*~~;
~~*a transpare*~~ – *a transpărea*;
a se complăcea – ~~*a se complace*~~;
a dispărea – ~~*a dispare*~~.

**3. (b) – Exemplificări:
- Infinitiv construit cu clitice pronominale: *dorința de* ***a mi***$_{D}$ ***le***$_{A}$ ***impune,*** *dorința de* ***a și***$_{D}$***-o***$_{A}$ ***cumpăra***;
- Gerunziu construit cu clitice pronominale: ***impunându-mi***$_{D}$***-le***$_{A}$, ***cumpărându-și***$_{D}$***-o***$_{A}$.

***4.

(a) *(...) ce înseamnă* [[$_{GVinf\,1}$ ***a dezvăța***$_{Centru}$ [$_{GPrep}$ *pe cineva*]$_{CD}$ [$_{GPrep}$ *de o a treia parte din limba lui zilnică*]$_{CPrep}$] *și* [$_{GVinf\,2}$ ***a***-[/]$_{CD}$ ***învăța***$_{Centru}$ [$_{GN}$ *a treia parte dintr-o altă limbă*]$_{CSec}$]]$_{S\ multiplu}$*?*

(b$_1$) *Dar mai sunt* [$_{GN}$ *rezerve* [$_{GVsupin}$ ***de făcut***]$_{Modif}$] *și în privința* [$_{GNpron}$ *celor* [$_{GVpart}$ ***zise*** [$_{GPrep}$ *de d-ta*]$_{CAg}$ [$_{GPrep}$ *despre Creangă, Popovici-Bănățeanul și dl Slavici*]$_{CPrep}$]$_{Modif}$].

(b$_2$) *Însă atunci e greu* [$_{GVsupin}$ ***de priceput***$_{Centru}$ [$_{PRel}$ *pentru ce ai pus pe cei trei autori în republica poporanismului*]$_{CD\,//\,S}$]$_{S}$.

(c) *Cine,* [$_{GVger}$ ***înțelegând*** *odată* [$_{GN}$ *această comoară sufletească a poporului* [$_{GVpart}$ ***cuprinsă*** [$_{GPrep}$ *în cuvinte*]$_{CPrep}$]$_{Modif}$]$_{CD}$]$_{CircCond}$, [[$_{GV\ finit}$ *s-ar mai putea* [$_{GVinf}$ ~~*a se*~~ ***gândi***]$_{S\ al\ operatorului\ modal}$]$_{Predicat\ al\ enunțării}$ [$_{GPrep}$ *la sunetul brut al unui cuvânt*]$_{CPrep}$]*?*

(d) *Iar* [$_{GVger}$ [$_{GAdv}$ *tehnic*]$_{CircRel}$ ***vorbind***]$_{CircCond\ metadiscursiv}$, *nu realizezi cumpătarea* [$_{GVger}$ ***instalându***-[*te*]$_{CD}$ [$_{GAdv}$ *de-a dreptul*]$_{CircMod}$ [$_{GPrep}$ *în ea*]$_{CircLoc}$]$_{CircInstr}$, *ci* [$_{GVger}$ ***evitând*** [$_{GN}$ *necumpătarea*]$_{CD}$]$_{CircInstr}$, [$_{GVger}$ ***eliminând*** [$_{GN}$ *condițiile care o favorizează*]$_{CD}$]$_{CircInstr}$, [$_{GVger}$ ***rezistând*** [$_{GN}$ *tentațiilor centrifugale*]$_{CI}$]$_{CircInstr}$, *sau* [$_{GVger}$ ***transfigurându***-[*le*]$_{CD}$]$_{CircInstr}$.

Observații:
- În (a), cele două grupuri cu centru infinitival apar în poziția subiectului după copulativul *a însemna* (ca NP relativul *ce*).
- În (b$_1$), centrul participial *zise* are comportament dublu, adjectival (vezi acordul) și verbal (vezi construcția cu CAg și CPrep).
- În (b$_2$), centrul verbal la supin este ambiguu sub aspectul valorii de diateză (poate primi și citire pasivă, și citire activă), aspect din care decurge posibilitatea de a interpreta propoziția relativă subordonată fie ca propoziție completivă directă, fie ca subiectivă (vezi notația CD // S).
- În (c), deși apar patru grupuri verbale, numai unul, cel al cărui centru e o formă finită, formează și predicat al enunțării.

***5.

Comparație grup 1:

Enunțul	Centrul de grup	Funcția și forma subordonaților		
(a)	**Substantiv postverbal** (*plecarea*)	**Modif – Adj** (*săptămânală*)	**Compl în G** (*a școlarilor*)	**Modif – GPrep** (*în excursie*)
(b)	**Formă verbală non-finită de infinitiv** (*a pleca*)	**CircTimp – Adv** (*săptămânal*)	**S în N** (*școlarii*)	**CircLoc – GPrep** (*în excursie*)
(c)	**Formă verbală finită** (*pleacă*)	**CircTimp – Adv** (*săptămânal*)	**S în N** (*școlarii*)	**CircLoc – GPrep** (*în excursie*)

Comparaţie grup 2:

Enunţul	Centrul de grup	Funcţia şi forma subordonaţilor	
(a)	**Substantiv postverbal** (*amenajarea*)	**Modif – Adj** (*rapidă*)	**Compl în G** (*a taberei de schi*)
(b)	**Formă verbală non-finită de infinitiv** (*a se amenaja*)	**CircTimp – Adv** (*rapid*)	**S în N** (*tabăra de schi*)
(c)	**Formă verbală finită** (*s-a amenajat*)	**CircTimp – Adv** (*rapid*)	**S în N** (*tabăra de schi*)

ADVERBUL ŞI GRUPUL ADVERBIAL

***1.**

destul **(*de*)** – adverb cu sens cantitativ, compus (neanalizabil din punctul de vedere al limbii actuale); face parte din grupul adjectival [$_{\text{GAdj}}$ *destul de discutabilă*], unde îndeplineşte funcţia de circumstanţial cantitativ;

altfel – adverb anaforic, cu sens modal, cu formă compusă (structura lui internă este încă transparentă: *alt + fel*); face parte din grupul verbal [$_{\text{GV}}$ *altfel ar fi arătat cultura*], unde ocupă poziţia de component obligatoriu (verbul *a arăta* cere obligatoriu o complinire modală) şi îndeplineşte funcţia de ComplCircMod;

Observaţie:

(***în***) ***greceşte*** – deşi este o formă de adverb de mod, analizabil (derivat cu sufixul *-eşte*), este utilizată contextual (prin conversiune) ca **substantiv**.

oarecum – adverb de aproximare, compus analizabil (structura lui internă este încă transparentă: *oare + cum*); face parte din structura grupului adjectival [*în sensul* [$_{\text{GAdj}}$ *oarecum administrativ*]], unde ocupă poziţia de adjunct al adjectivului şi îndeplineşte funcţia de CircCant;

Observaţie:

În raport cu alte adverbe de aproximare (vezi *cam*), care funcţionează clar ca semiadverbe, *oarecum* îşi păstrează în mai mare măsură autonomia (vezi topica liberă: ***oarecum*** *bolnavă – bolnavă* ***oarecum***), ceea ce explică interpretarea sintactică ca adjunct al adjectivului.

astăzi – adverb deictic (sensul se precizează numai în raport cu momentul enunţării), cu sens temporal, neanalizabil (din punctul de vedere ale românei actuale); face parte din grupul verbal [$_{\text{GV}}$ *îl folosim astăzi*], unde are funcţia de CircTimp;

de altfel – locuţiune adverbială cu rol de conector pragmatic (nu se angajează în organizarea sintactică a grupurilor);

aşadar – adverb cu rol de conector pragmatic (nu se angajează în organizarea sintactică a grupurilor), cu formă compusă (structura lui internă este încă transparentă: *aşa + dar*);

acolo – adverb anaforic (îşi precizează sensul contextual, prin raportare la o sursă referenţială postpusă: *la Roma*), cu sens local, adverb neanalizabil (din punctul de vedere ale românei actuale); face parte din grupul verbal [$_{\text{GV}}$ *cuvântul s-a născut acolo*], unde are funcţia de CircLoc;

integral – adverb de mod, neanalizabil, face parte din structura grupului verbal [$_{\text{GV}}$ *cu care nu te identifici integral*], unde are funcţia de CircMod;

în mod autentic – grup prepoziţional cvasifix, cu utilizare adverbială (substituibil prin adverbul *autentic*), cu sens modal, face parte din structura grupului verbal $[_{GV}$ *nu comunici în mod autentic*], unde are funcţia de CircMod.

****2.**

poate – adverb de modalitate, omonim cu forma verbală de prezent a verbului *a putea*; are rolul de modalizator epistemic de incertitudine, apare parantetic / incident (fără legătură conjuncţională cu propoziţia modalizată), îndeplineşte funcţia de CircModalitate;
trist (că) – adverb de mod calificativ, omonim cu forma de masculin singular a unui adjectiv calificativ; are rolul de modalizator apreciativ, se leagă conjuncţional de propoziţia subordonată modalizată, îndeplineşte funcţia de nume predicativ, se include în structura predicatului complex cu operator copulativ *e trist*;
poate – adverb de modalitate, omonim cu forma verbală; are rolul de modalizator epistemic de incertitudine, îndeplineşte funcţia de CircModalitate;
probabil (că) – adverb de modalitate, cu rolul de modalizator epistemic de incertitudine, se leagă conjuncţional de propoziţia modalizată, îndeplineşte funcţia de predicat adverbial;
nu întâmplător – adverb de mod, omonim cu forma de masculin singular a unui adjectiv calificativ, e însoţit de negaţia de constituent ***nu***; în context, îndeplineşte funcţia de CircModalitate;
posibil (să) – adverb de modalitate, omonim cu forma de masculin singular a unui adjectiv; are rolul de modalizator epistemic de incertitudine, se leagă conjuncţional de propoziţia modalizată, îndeplineşte funcţia de nume predicativ, se include în structura predicatului complex cu operator copulativ *e posibil*.

*****3.**

Semiadverbe:
şi – semiadverb, focalizează grupurile:
şi$_{focalizator}$ $[_{P}$ *pentru că are o origine destul de discutabilă*]
şi$_{focalizator}$ $[_{GNpron}$ *noi*]
şi$_{focalizator}$ $[_{GAdv}$ *astăzi*]
***cam** (asta au făcut)* – semiadverb, rol de aproximare pentru grupul nominal cu centru pronume:
cam$_{aproximator}$ $[_{GNpron}$ *asta*];
măcar** (până la un punct)* – semiadverb, marcă restrictivă pentru grupul prepoziţional *până la un punct*: ***măcar$_{restrictiv}$ $[_{GPrep}$ *până la un capăt*];
n(u) – morfem al negaţiei propoziţionale, intră în structura predicatelor enunţării (***n-avea, nu era, nu te identifici, nu comunici***);
nu – semiadverb, marcă a negaţiei de constituent, pentru grupul adverbial: ***nu*** $[_{GAdv}$ *întâmplător*].

*****4. (c), (d)** – exemplificări:
(c) • NP – *Ei sunt **laolaltă**.*
• Modif – *Plecarea **dis-de-dimineaţă** mă oboseşte.*
• PS – *Îl ştiam **departe**.*
• Apoziţie – *Mă privea straniu, **adică ciudat**.*
(d) • NP – *E **important** să obţii proiectul.*
• Circ al verbului – *Ei înoată **mult**, Ei pleacă **astăzi**.*
• ComplCirc – *Bijuteriile ei valorează **mult**, Ei locuiesc **aici**.*
• Circ al adverbului – *Ioana se comportă **lamentabil** de zgomotos, Ea vorbeşte **destul** de straniu.*

INTERJECŢIA ŞI GRUPUL INTERJECŢIONAL

*1.
(a) *dii* – interjecţie propriu-zisă, primară, simplă, injonctivă;
(b) *Doamne fereşte!* – locuţiune interjecţională, propriu-zisă, secundară;
(c) *hai* – interjecţie propriu-zisă, primară, simplă, injonctivă;
(d) *ei* – interjecţie propriu-zisă, primară, simplă, cu valoare fatică;
(e) *Doamne* – interjecţie propriu-zisă, secundară;
iată – interjecţie propriu-zisă, simplă, prezentativă;
(f) *o!* – interjecţie propriu-zisă, primară, simplă, expresivă;
Doamne, Doamne! – interjecţie propriu-zisă, secundară, repetată;
(g) *hai* – interjecţie propriu-zisă, primară, simplă, injonctivă;
(h) *mă* – interjecţie propriu-zisă, primară, simplă, de adresare.

*2.
(a) *dii* – grup interjecţional monomembru, care funcţionează ca un enunţ independent; substantivul *calul* este în cazul vocativ, deci nu are funcţie sintactică şi nu participă la organizarea grupului interjecţional
(b) *Doamne fereşte!* – grup interjecţional monomembru, care funcţionează ca un enunţ independent, incident
(c) *hai după casă* – grup interjecţional complex, format din centrul *hai,* cu funcţia de predicat al enunţării (are un regim asemănător cu verbul *a veni*), şi grupul prepoziţional *după casă,* cu funcţia de circumstanţial de loc
(d) *ei* – grup interjecţional monomembru, care funcţionează ca un enunţ independent, incident
(e) *Doamne* – grup interjecţional monomembru, care funcţionează ca un enunţ independent, incident
(f) *o!* – grup interjecţional monomembru, care funcţionează ca un enunţ independent, incident
Doamne, Doamne! – grup interjecţional monomembru, care funcţionează ca un enunţ independent, incident
(g) *hai,* [tată], *hai,* [Zăricuţă] – grup interjecţional monomembru, care funcţionează ca predicat al enunţării, permiţând apariţia unor substantive în vocativ
hai afară – grup interjecţional complex, format din centrul *hai,* cu funcţia de predicat al enunţării, şi grupul adverbial *afară,* cu funcţia de circumstanţial de loc; grupul interjecţional îşi subordonează şi un circumstanţial de scop realizat propoziţional (*să vă dau ceva să mâncaţi*), care însă este exterior grupului;
(h) *mă* – grup interjecţional monomembru, care funcţionează ca un enunţ independent, incident.

**3.
***Doamne**, câtă lume venise!* (interjecţie)
***Doamne**, fă o minune pentru noi!* (substantiv în vocativ)

[Efimiţa adresându-se lui Leonida:] *Apoi dacă-i aşa, de ce nu se face mai curând republică, **soro**?* (I. L. Caragiale, *Conul Leonida faţă cu reacţiunea*) (interjecţie)
***Soro**, vino să ne ajuţi!* (substantiv în vocativ)

[Leonida, adresându-se Efimiţei:] *D-apoi bine, **frate**, până când tot rabdă azi, rabdă mâine?* (I. L. Caragiale, *Conul Leonida faţă cu reacţiunea*) (interjecţie)
*Vino şi tu la masă, **frate** Ioane!* (substantiv în vocativ)

[Leonida, adresându-se Efimiţei:] *Ce să vezi, **domnule**?* (I. L. Caragiale, *Conul Leonida faţă cu reacţiunea*) (interjecţie)
***Domnule** profesor, explicaţi încă o dată!* (substantiv în vocativ)

CONECTORI SINTACTICI ŞI TIPURI DE RELAŢII

PREPOZIŢIA ŞI GRUPUL PREPOZIŢIONAL

*1. (c)

În (a), *de* este pronume relativ invariabil, utilizat în registru popular, iar în (b), *de* este conjuncţie subordonatoare.

*2.

(a) Prepoziţia *la* impune cazul acuzativ pronumelui personal *tu* – *la tine.*
(b) Prepoziţia *spre* impune cazul acuzativ substantivului *şcoală.*
(c) Prepoziţia *graţie* impune cazul dativ substantivului *mama* – *graţie mamei.*
(d) Prepoziţia *împotriva* impune cazul genitiv substantivului *duşmani* – *împotriva duşmanilor.*
(e) Locuţiunea prepoziţională *în loc de* impune cazul acuzativ substantivului *bani.*
(f) Locuţiunea prepoziţională *în faţa* impune cazul genitiv substantivului *casă* – *în faţa casei.*
(g) Prepoziţia *datorită* impune cazul dativ pronumelui personal *tu* – *datorită ţie.*
(h) Prepoziţia *deasupra* impune cazul genitiv substantivului *capitală* – *deasupra capitalei.*
(i) Locuţiunea prepoziţională *în jurul* impune cazul genitiv substantivului *lume* – *în jurul lumii.*

***3.

(a)

(i) GPrep [*împotriva dementului care a dat foc – pentru a deveni celebru – marelui templu al zeiţei Artemis*] ocupă poziţia de complement prepoziţional cerut de participiul adjectivizat *lansată,* în cadrul GAdj [*lansată de conducerea cetăţii Efes împotriva dementului care a dat foc – pentru a deveni celebru – marelui templu al zeiţei Artemis*];

(ii) GPrep cu centru locuţiunea prepoziţională *dincolo de* – [*dincolo de moarte – care în mod evident nu-l înspăimânta pe unul ce se hotărâse să se jertfească pentru a distruge una dintre minunile lumii*] – ocupă poziţia de circumstanţial cumulativ, raportându-se la GV [*uitarea era cea care îl îngrozea*]

Observaţie:

Într-o construcţie precum *Ceea ce dorim se află dincolo de zid,* adverbul locativ *dincolo,* centrul GAdv [*dincolo de zid*], se construieşte cu un complement prepoziţional ([$_{GAdv}$ *dincolo*$_{Centru}$ [*de zid*]$_{CPrep}$])

(iii) GPrep [*pentru a distruge una dintre minunile lumii*] ocupă poziţia de circumstanţial de scop, raportându-se la GV [*să se jertfească*]);

(iv) GPrep [*într-un târg*], cu centru prepoziţia *în* (varianta *într-* este condiţionată fonetic), ocupă poziţia de circumstanţial de mod în GV [*împotriva ameninţării terifiante a acesteia îşi oferise viaţa, într-un târg (viaţă contra nemurire) cât se poate de avantajos*].

(b)

Prepoziţia *contra* impune complementului său formă cazuală de acuzativ (*viaţă contra nemurire*).

În exemplul *S-au revoltat contra măsurilor luate de director,* prepoziţia *contra* impune cazul genitiv complementului său, substantivul *măsurilor,* centrul GN [*măsurilor luate de director*].

(c)

Prepoziţia *în,* centrul GPrep [*în sine*], impune complementului său – pronumele reflexiv *sine* – cazul acuzativ şi rolul tematic Locativ.

Prepoziţia lexicală *împotriva,* centrul GPrep [*împotriva ameninţării terifiante a acesteia*], impune complementului său – substantivul *ameninţării,* centrul GN [*ameninţării terifiante a acesteia*] – cazul genitiv (implicit, articularea acestuia) şi rolul tematic Ţintă.

Prepoziţia lexicală *dintre*, centrul GPrep [*dintre minunile lumii*], impune complementului său – substantivul *minunile*, centrul GN [*minunile lumii*] – cazul acuzativ, numărul plural şi rolul tematic Sursă (articularea definită a substantivului-centru se explică prin faptul că este urmat de posesorul *lumii;* compară *una dintre minunile lumii* cu *una dintre minuni*).

(d)

Prepoziţia *de* este funcţională în GN [*interdicţia de a nu i se mai pronunţa sau scrie vreodată numele*], având rolul de a introduce complementul substantivului postverbal *interdicţia*.

Prepoziţia *pe* este funcţională în GV [*nu-l înspăimânta pe unul ce se hotărâse să se jertfească pentru a distruge una dintre minunile lumii*], marcând complementul direct realizat prin GN cu centru pronumele indefinit *unul*.

***4.

(a_1) *Cărţile a doi copii sunt noi* – prepoziţie funcţională (marchează relaţia cazuală de genitiv);
(a_2) *Miroase a ars* – prepoziţie lexicală (cu sens comparativ);
(b_1) *L-am întâlnit pe Ion* – prepoziţie funcţională (marcă a complementului direct realizat printr-un substantiv care desemnează o persoană);
(b_2) *Cartea este pe birou* – prepoziţie lexicală (cu sens locativ);
(c_1) *Le-a dat premii numai* **la** *doi elevi* – prepoziţie funcţională (marchează relaţia cazuală de dativ);
(c_2) *Merge în fiecare an* **la** *Sinaia* – prepoziţie lexicală (cu sens locativ).
(d_1) *Plăcerea* **de** *a cânta o moşteneşte de la tatăl său* – prepoziţie funcţională (introduce complementul substantivului postverbal *plăcerea;* în GV, complementului substantivului postverbal îi corespunde complementul direct impus de verb: *îi place să cânte*)
(d_2) *A câştigat concursul unul* **de**-*ai noştri* – prepoziţie lexicală (cu sens partitiv).

***5. În toate grupurile nominale, provenite din grupuri verbale, prepoziţia funcţională *de* introduce un complement sau un modificator care corespunde unui complement sau unui circumstanţial din GV:

consumator [*de alcool*]$_{Compl}$ < *consumă* [*alcool*]$_{CD}$
uscător [*de rufe*]$_{Compl}$ < *usucă* [*rufe*]$_{CD}$
căutarea [*de comori*]$_{Compl}$ < *caută* [*comori*]$_{CD}$
vânatul [*de iepuri*]$_{Compl}$ < *vânează* [*iepuri*]$_{CD}$
firmă producătoare [*de încălţăminte*]$_{Compl}$ < *firmă care produce* [*încălţăminte*]$_{CD}$
unităţi deţinătoare [*de informaţii*]$_{Compl}$ < *unităţi care deţin* [*informaţii*]$_{CD}$
omul [*de lângă mine*]$_{Modif}$ < *omul este* [*lângă mine*]$_{CircLoc}$
biroul [*de la serviciu*]$_{Modif}$ < *biroul este* [*la serviciu*]$_{CircLoc}$.

CONJUNCŢIA

Conjuncţii coordonatoare

***1.

(a_1) *Ion* **şi** *Maria vor veni la petrecere* – conjuncţie copulativă;
(a_2) **Şi** *Ion va veni la petrecere* – semiadverb;

(b_1) ***Nici** medicamentele, **nici** alcoolul nu l-au ajutat pe Ion* – conjuncţie copulativă (în structura cu elemente corelative *nici ..., nici*);
(b_2) ***Nici** medicamentele nu l-au ajutat pe Ion* – semiadverb.

****2. (b)**
Observaţie:
Conjuncţiile adversative leagă propoziţii şi în situaţia în care predicatul nu este exprimat în al doilea membru al relaţiei. Se consideră în acest caz că predicatul este eliptic:
Ion mănâncă mere, iar Maria [mănâncă] *pere.*
Maria este frumoasă, dar [este] *rea.*
Nu a venit Ion, ci [a venit] *Gheorghe.*

*****3.**
iar – conjuncţie coordonatoare adversativă; leagă două propoziţii conjuncţionale aflate în poziţia de subiect: $[_{GV}$ *S-a spus despre inconştient* $[[_{PConj}$ *că este zona mai adâncă*], *iar* $[_{PConj}$ *„inconştientul colectiv" ar fi temeiul ultim al vieţii sufleteşti, căreia îi oferă simbolurile şi arhetipurile sub înrâurirea cărora sufletul se manifestă*$]]_S$];
Observaţie:
În propoziţia care urmează conjuncţiei *iar*, se constată elipsa conjuncţiei necircumstanţiale *că*.
şi – conjuncţie coordonatoare copulativă; leagă două grupuri nominale aflate în poziţia de complement direct: $[_{GV}$ *căreia îi oferă* $[[_{GN}$ *simbolurile*] *şi* $[_{GN}$ *arhetipurile*$]]_{CD}$ *sub înrâurirea cărora sufletul se manifestă*];
ori – conjuncţie coordonatoare disjunctivă; leagă două grupuri prepoziţionale aflate în poziţia de circumstanţial instrumental: $[_{GV}$ *ce nu se dezvăluie* [[*prin vise*] *ori* [*prin cine ştie ce căi ocolite*$]]_{CircInstr}$];
ci – conjuncţie coordonatoare adversativă; leagă două grupuri verbale: $[_{GV}$ *ce nu se dezvăluie prin vise ori prin cine ştie ce căi ocolite*], *ci* $[_{GV}$ *direct prin înregistrarea ipostazei respective*]
Observaţie:
Al doilea GV (care urmează conjuncţiei adversative *ci*) este eliptic de predicat.
şi – conjuncţie coordonatoare copulativă; leagă două propoziţii principale: $[_{P1}$ *Întâi percepi substantivitatea*] *şi* $[_{P2}$ *pe urmă găseşti atât cuvântul potrivit, cât şi conceptul lucrului*];
cât şi – locuţiune conjuncţională coordonatoare copulativă, care presupune corelativul *atât;* leagă două grupuri nominale aflate în poziţia de complement direct: $[_{GV}$ *pe urmă găseşti atât* $[[_{GN}$ *cuvântul potrivit*], *cât şi* $[_{GN}$ *conceptul lucrului*$]]_{CD}$].

Conjuncţii subordonatoare

****1.**
(a_1) *dacă* – conjuncţie circumstanţială, introduce o circumstanţială cauzală;
(a_2) *dacă* – complementizator, introduce o completivă secundară (este marcă a transpunerii unei interogaţii totale în vorbire indirectă, fiind cerută de verbul *dicendi a întrebat*);
(a_3) *dacă* – complementizator, introduce o subiectivă (reluată prin pronumele *asta*, cu funcţie sintactică de subiect cerut de verbul impersonal *rămâne*);
(a_4) *dacă* – complementizator, introduce o completivă directă (reluată prin *o*, cu funcţie sintactică de complement direct cerut de verbul *vom şti*);
(b_1) *de* – complementizator, introduce o completivă prepoziţională (este marcă a transpunerii unei interogaţii totale în vorbire indirectă, fiind cerută de adjectivul *curios*);
(b_2) *de* – conjuncţie circumstanţială, introduce o circumstanţială condiţională;

(c_1) *că* – complementizator, introduce o completivă directă, cerută de verbul *a afirmat* (este şi marcă a transpunerii unui enunţ asertiv în vorbire indirectă);
(c_2) *că* – conjuncţie circumstanţială, introduce o circumstanţială cauzală;
(c_3) *că* – conjuncţie circumstanţială, introduce o circumstanţială consecutivă;
(d_1) *să* – complementizator, introduce o completivă directă, cerută de verbul *a încercat;*
(d_2) *să* – conjuncţie circumstanţială, introduce o circumstanţială de scop (finală).

**2.
(a_1) *unde* – adverb relativ de loc, cu funcţia sintactică de circumstanţial de loc în subordonată;
(a_2) *unde* – conjuncţie circumstanţială (introduce o circumstanţială cauzală);
(b_1) *cum* – conjuncţie circumstanţială (introduce o circumstanţială cauzală);
(b_2) *cum* – adverb relativ de mod, cu funcţia sintactică de circumstanţial de mod în subordonată;
(b_3) *cum* – conjuncţie circumstanţială (introduce o circumstanţială de timp);
(c_1) *când* – conjuncţie circumstanţială (introduce o circumstanţială condiţională);
(c_2) *când* – adverb relativ de timp, cu funcţia sintactică de circumstanţial de timp în subordonată.

TIPURI DE RELAŢII SINTACTICE

*1.
(a) *Ion **este** specialist **în** acest domeniu.*
(b) ***În calitate de** conducător are multe responsabilităţi.*
(c) *I-am dedicat un omagiu profesoarei **noastre preferate**.*
(d) *A reacţionat împotriva deciziei **considerate** injustă.*
(e) *I-am dat cartea unei prietene **a** mele.*
(f) *În cazul Ioanei şi **al** Mariei decizia fusese luată.*
(g) *Nu a intenţionat să-i facă rău, **or** ea nu vrea să înţeleagă asta.*
(h) *Doreşte **să** facă un memoriu pentru a i se face dreptate.*
(i) *Anul acesta vom schimba **atât** mobila, **cât şi** culoarea pereţilor.*
(j) *I-am oferit un buchet de flori dragii noastre colaboratoare.*

***2.
(a) În acest enunţ se stabilesc două relaţii de subordonare.
(i) Subordonarea propoziţiei completive directe *să meargă la Cluj* faţă de regentul verbal *încearcă* este marcată prin conjuncţia necircumstanţială / complementizatorul *să*.
(ii) Subordonarea circumstanţialului de loc *la Cluj* faţă de regentul verbal *să meargă* este marcată prin prepoziţia *la.*
(b) Se stabilesc şapte relaţii sintactice.
(i) Subordonarea complementului indirect *vizitatorilor,* dublat prin cliticul *le,* faţă de regentul verbal *am arătat* este marcată prin cazul dativ.
(ii) Între *vizitatorilor* şi *profesori de română* se stabileşte o relaţie de apoziţionare, primul membru, *vizitatorilor,* fiind baza, iar GN [*profesori de română*] fiind apoziţia. Apoziţia categorizantă *profesori de română* se marchează prozodic prin pauze, iar grafic prin virgule.
(iii) Subordonarea modificatorului *de română* faţă de regentul substantival *profesori* este marcată prin prepoziţia *de.*

(iv) Subordonarea complementului direct *biblioteca interesantă a şcolii* faţă de regentul verbal *am arătat* este marcată prin cazul acuzativ.
(v) Subordonarea modificatorului *interesantă* faţă de regentul substantival *biblioteca* este marcată prin acord în gen (feminin), în număr (singular) şi în caz (acuzativ).
(vi) Subordonarea posesorului *a şcolii* faţă de regentul substantival *biblioteca* este marcată prin cazul genitiv (cu morfemul *a*, întrucât genitivul nu se află în imediata vecinătate la stânga a centrului GN; compară cu *biblioteca interesantă a şcolii* cu *biblioteca şcolii*).
(vii) Subordonarea posesorului *noastre* faţă de regentul substantival *şcolii* este marcată prin acord în gen (feminin) şi în caz (genitiv).

(c) Se stabilesc şapte relaţii sintactice.
(i) Circumstanţialul cauzal metadiscursiv (tip special de construcţie incidentă) se raportează la enunţul *Irina, prietena mea, va pleca unde a găsit serviciu*. Relaţia de subordonare este marcată prin locuţiunea conjuncţională *pentru că*.
(ii) Subordonarea subiectului *Irina* faţă de regentul verbal *va pleca* este marcată prin cazul nominativ. Relaţia dintre subiect şi verb se realizează şi prin acord (fapt ce deosebeşte subiectul de alte complemente din GV).
(iii) Între *Irina* şi *prietena mea* se stabileşte o relaţie de apoziţionare; primul membru, *Irina*, reprezintă baza, iar GN *prietena mea*, apoziţia. Apoziţia se marchează prozodic prin pauze, iar grafic prin virgule.
(iv) Subordonarea complementului *mea* faţă de numele relaţional *prietena* este marcată prin acord în gen (feminin), număr (singular) şi caz (nominativ).
(v) Subordonarea circumstanţialei relative *unde a găsit serviciu* faţă de regentul verbal *va pleca* este marcată prin adverbul relativ *unde* (care are funcţia sintactică de circumstanţial de loc în cadrul propoziţiei circumstanţiale relative).
(vi) Subordonarea complementului direct *serviciu* faţă de regentul verbal *a găsit* este marcată prin cazul acuzativ.
(vii) Subordonarea adverbului relativ de loc faţă de verbul *a găsit*, în interiorul subordonatei relative, se realizează prin aderenţă (adică prin simpla ataşare a adverbului relativ la verbul regent *a găsit*).

(d) Se stabilesc patru relaţii sintactice.
(i) Subordonarea propoziţiei completive directe *că vom lucra sâmbătă şi duminică* faţă de regentul verbal *am aflat* este marcată prin conjuncţia / complementizatorul *că*.
(ii) Construcţia incidentă *şi nu îmi convine* este marcată formal prin conjuncţia coordonatoare *şi*, însă între incidentă şi restul enunţului nu se stabileşte o relaţie de coordonare.
(iii) Subordonarea circumstanţialului de timp *sâmbătă şi duminică* faţă de regentul verbal *vom lucra* se realizează prin aderenţă (adică prin simpla ataşare a substantivelor coordonate *sâmbătă şi duminică*, al căror comportament se apropie de cel al adverbelor, la regentul verbal *vom lucra*).
(iv) Relaţia de coordonare copulativă dintre substantivele *sâmbătă, duminică* este marcată prin conjuncţia *şi*.

PARTEA A II-A

FUNCȚIILE SINTACTICE DIN GRUPUL NOMINAL

**1.

Textul	Exemplul	Tipul de determinare	Realizare	Cazul
(a)	*(cititoru)**lui***	definită	articol definit	D
	***un** (tratat)*	nedefinită	articol nedefinit	A
	***o** (suită)*	nedefinită	articol nedefinit	A[1]
	*(margini)**le***	definită	articol definit	A
	***unui** (teritoriu)*	nedefinită	articol nedefinit	G
	*(autoru)**l***	definită	articol definit	N
	*(printr)-**un** (neutru interes teoretic)*	nedefinită	articol nedefinit	A
	*(împrejurări)**le***	definită	articol definit	A
	*(soiu)**l***	definită	articol definit	A
	*(vieți)**i***	definită	articol definit	G
	***un** (moment)*	nedefinită	articol nedefinit	A
	*(identificare)**a***	definită	articol definit	A
	***unei** (minime coerențe)*	nedefinită	articol nedefinit	G
	***acest** (vârtej)*	definită	adjectiv pronominal demonstrativ	A
	*(pluralități)**i***	definită	articol definit	G
	*(spectacolu)**l***	definită	articol definit	N
	***fiecărei** (vieți)*	nedefinită	adjectiv pronominal indefinit	G
	*(voi)**a***	definită	articol definit	A
	*(întâmplări)**i***	definită	articol definit	G
	***o** (penumbră)*	nedefinită	articol nedefinit	A
(b)	*(Copii)**i** (aceștia)*	definită	articol definit	N
	*(Copiii) **aceștia***	definită emfatică	adjectiv pronominal demonstrativ	N
(c)	*(soră)-**tii***	definită	posesiv clitic	D

(d)	*(frumoas)a (mea prietenă)*	definită	articol definit	N
(e)	***a ta** (privire)*[2]	definită	adjectiv pronominal posesiv antepus	A
(f)	***al lor** (steag)*[2]	definită	grup nominal în genitiv	G
(g)	*(vinu)**l** (cel vechi)*	definită	articol definit	N
	*(vinul) **cel** (vechi)*	definită emfatică	adjectiv pronominal demonstrativ semiindependent	N
(h)	***Aceşti** (doi nebuni)*	definită	adjectiv pronominal demonstrativ	N
(i)	***Câţiva** (oameni)*	nedefinită	adjectiv pronominal indefinit	N
(j)	***Doi** (ingineri)*	nedefinită	numeral cardinal adjectival	N
(k)	***Al doilea** (copil)*	nedefinită	numeral ordinal adjectival	N
	*(premiu)**l** (întâi)*	definită	articol definit	A
(l)	***care** (om)*	nedefinită	adjectiv interogativ	N
	***acest** (lucru)*	definită	adjectiv pronominal demonstrativ	A
(m)	***ce** (om)*	nedefinită	adjectiv interogativ	N

Observaţii:

[1] Grupul nominal *o suită de ...* primeşte cazul de la verbul elidat *a oferi.*

[2] Faptul că adjectivul posesiv antepus şi grupul nominal în genitiv antepus ocupă poziţia sintactică de determinant se „testează" prin imposibilitatea determinării centrului substantival cu articol definit: ****al nostru fratele, *al ţării steagul, *al lor steagul.*** Poziţia de determinant este unică şi nu poate fi ocupată decât de un singur element. Cele două unităţi (adjectivul posesiv şi grupul nominal în genitiv) diferă prin statutul lor sintactic: posesivul are statut de adjectiv şi primeşte, prin acord, cazul grupului nominal al cărui determinant este; genitivul este un grup nominal de sine stătător, marcat cazual el însuşi.

**2.

Textul	Exemplul	Tipul de cuantificare	Realizare	Cazul
(a)	*doi*	prototipică	numeral cardinal adjectival	N
(b)	*mulţi*	prototipică	adjectiv pronominal indefinit	N
(c)	*tustrei*	externă	adjectiv pronominal indefinit	A
(d)	*trei*	prototipică	numeral cardinal adjectival	N
(e)	*două*	prototipică	numeral cardinal adjectival	N
(f)	*toţi*	externă	adjectiv pronominal indefinit	N
	mulţi	prototipică	adjectiv pronominal indefinit	N
(g)	*puţinu(l)*[1]	prototipică	adjectiv pronominal indefinit	N
(h)	*toţi*	externă	adjectiv pronominal indefinit	N

Observaţii:

[1] Deşi ocupă prima poziţie în grupul nominal, adjectivul pronominal indefinit are funcţia sintactică de cuantificator (şi nu de determinant) pentru că este coocurent cu articolul definit (care nu poate fi decât determinant). Din punct de vedere morfologic, *puţin* se comportă ca adjectivele prototipice, având capacitatea de a prelua articolul definit; organizarea sintactică a grupului nominal din acest exemplu este aşadar asemănătoare cu cea în care modificatorul adjectival precedă centrul substantival şi preia articolul definit (compară $[_{GN}\ [_{GAdj}$ *Frumosul*$]_{Modif+Det}$ *copil*$]$ cu $[_{GN}\ [_{GAdj}$ *Puţinul*$]_{Cuant+Det}$ *grâu*$]_S$. Din punct de

vedere semantic însă, *puțin* este un cuvânt cantitativ (nu un adjectiv propriu-zis), fapt care îndreptățește atribuirea funcției sintactice de cuantificator, nu de modificator; un alt argument în favoarea interpretării sintactice a cuvântului *puțin* drept cuantificator este și faptul că preia funcția sintactică de determinant (nedefinit), integrând grupul nominal în enunț în lipsa altui determinant (compară ***Grâu nu-i ajunge la iarnă** cu ***<u>Puțin</u> grâu nu-i ajunge la iarnă***).

****3.**

Grupul nominal	**Complementul**	**Statutul morfosintactic al centrului grupului nominal**
[*dobândirea proprietății unei unități industriale sau chiar a uneia comerciale prin intervenția unei persoane care posedă un capital sau poate beneficia de un credit bancar ca să cumpere*]	[$_{GN}$ *proprietății unei unități industriale sau chiar a uneia comerciale prin intervenția unei persoane care posedă un capital sau poate beneficia de un credit bancar ca să cumpere*]	– substantivul postverbal *dobândirea*, centrul GN, cere un complement corespunzător complementului direct al verbului din care provine substantivul (*dobândește proprietatea ...*)
[*intervenția unei persoane care posedă un capital sau poate beneficia de un credit bancar ca să cumpere*]	[$_{GN}$ *unei persoane care posedă un capital sau poate beneficia de un credit bancar ca să cumpere*]	– substantivul postverbal *intervenția*, centrul GN, cere un complement corespunzător subiectului verbului din care provine substantivul (*intervine o persoană ...*)
[*dorința explicită a salariaților să cumpere propria lor întreprindere – cu condiția s-o administreze cum trebuie*]	[$_{GN}$ *a salariaților*]	– substantivul postverbal *dorința*, centrul GN, cere un complement corespunzător subiectului verbului din care provine substantivul ([$_{GV}$ [*salariații*]$_{S}$ ***doresc*** *explicit să cumpere propria lor întreprindere – cu condiția s-o administreze cum trebuie*])
	[*să cumpere propria lor întreprindere – cu condiția s-o administreze cum trebuie*]	– substantivul postverbal *dorința*, centrul GN, cere un complement corespunzător complementului direct impus de verbul din care provine substantivul ([$_{GV}$ *salariații* ***doresc*** *explicit* [*să cumpere propria lor întreprindere – cu condiția s-o administreze cum trebuie*]$_{CD}$])

Observație:
Două grupuri nominale din text, cu centru *posibilitatea*, conțin, de asemenea, un complement, substantivul *posibilitatea* stabilind o legătură cu expresia verbală impersonală *este posibil* (analizată ca predicat complex cu operator copulativ), care se construiește cu un subiect:
[$_{GN}$ *posibilitatea* [*ca un grup de persoane să facă același lucru*]$_{Compl}$] (← *este posibil* [*ca un grup de persoane să facă același lucru*]$_{S}$);
[$_{GN}$ *posibilitatea* [*ca proprietatea să fie preluată de către salariații întreprinderii*]$_{Compl}$] (← *este posibil* [*ca proprietatea să fie preluată de către salariații întreprinderii*]$_{S}$).

Spre deosebire de cele două grupuri nominale, GN cu centru *posibilități* – [*trei posibilități clasice: dobândirea proprietății unei unități industriale sau chiar a uneia comerciale prin intervenția unei persoane care posedă un capital sau poate beneficia de un credit bancar ca să cumpere; posibilitatea ca un grup de persoane să facă același lucru și atunci întreprinderea se transformă într-o societate economică pe acțiuni; în sfârșit, posibilitatea ca proprietatea să fie preluată de către salariații întreprinderii*] – nu are complementul lexicalizat.

*****4.**

(a) Numeralul cardinal are funcția sintactică de apoziție a grupului nominal monomembru cu centru pronumele demonstrativ *aceștia*. Selectarea obligatorie în acest context a formei lungi a demonstrativului (care funcționează doar ca pronume sau ca determinant emfatic, când apare la dreapta unui substantiv articulat cu articol definit), și nu a celei scurte (care funcționează doar ca determinant) arată că demonstrativul, și nu numeralul este centrul acestui grup. De asemenea, în acest context, și numeralul are valoare pronominală, și nu adjectivală (nu este determinantul sau cuantificatorul unui substantiv, contexte în care ar fi adjectival). Având în vedere, deci, că ambele componente sunt pronominale, se consideră că al doilea îl explică pe primul, deci al doilea este apoziția celui dintâi.

(b) Adjectivul pronominal indefinit are funcția sintactică de cuantificator al grupului nominal cu centru pronume [*mulți alții*]. Grupurile nominale cu centru pronume sunt inerent determinate (au un determinant inclus în structura lor); întrucât *alții* este inerent determinat nedefinit, iar *mulți* este tot un cantitativ nedefinit, nu se poate considera că *mulți* este determinantul grupului nominal *mulți alții*, ci că este un cuantificator care suplimentează conținutul semantic indefinit al centrului cu informații de ordin cantitativ.

(c) În acest context, numeralul cardinal are valoare pronominală, fiind centrul grupului nominal, iar semiindependentul *cei* este determinantul definit al acestui grup. În mod tipic, cardinalele (cantitative nedefinite, care oferă informații numerice precise) sunt centre de grup nominal nedefinit; combinarea cu semiindependentul *cei* transformă grupul nominal nedefinit într-un grup nominal definit, sporindu-i gradul de determinare și de identificare. Spre deosebire de situația din (a), *cei* nu poate funcționa autonom (**Cei au venit*), deci nu se poate considera că numeralul cardinal este apoziția sa.

(d) În acest context, numeralul cardinal este apoziția cuantificatorului extern *toți* (/*toate*), întrucât unitatea [*toți* + cardinal] în ansamblu se comportă ca un cuantificator extern: (i) presupune determinarea obligatorie a grupului nominal ($[_{GN}$ [*Toți* [***trei***]$_{\text{Apoziție}}]_{\text{Cuant extern}}$ [*copiii*$_{\text{Centru+Det}}$]] *au învățat*; (ii) poate părăsi grupul nominal, deplasându-se într-o altă poziție în propoziție și schimbându-și funcția sintactică și statutul morfologic (din adjectiv pronominal în pronume, centru de grup nominal, ca în exemplul $[_{GN}$ *Copiii*] *învățat* $[_{GNpron}$ ***toți*** [***trei***]$_{\text{Apoziție}}]_{\text{PS}}$). După cum se poate observa din acest ultim exemplu, organizarea sintactică a structurilor de tipul [*toți* + cardinal] este aceeași (numeralul este apoziție), și în situațiile în care *toți* este adjectival, și în situațiile în care *toți* este pronominal.

*****5.**

(a)

- *corpul* – funcția sintactică de determinant este realizată prin articolul definit *-l;*
- *trezirea asta* – funcția sintactică de determinant este realizată prin două componente: articolul definit *-a* și adjectivul pronominal demonstrativ *asta*, cu rol de determinant emfatic;
- *cinci ani* – funcția sintactică de determinant este realizată prin numeralul adjectiv *cinci;*
- *fiecare dimineață* – funcția sintactică de determinant este realizată prin adjectivul pronominal indefinit *fiecare;*
- *alte și alte lucruri* – funcția sintactică de determinant este realizată prin adjectivul pronominal indefinit *alte* (care, din motive stilistice, este repetat).

(b)

Grupul nominal	Modificatori	Posesori	Complemente
[*ceva miraculos*]	[*miraculos*] – grup adjectival; are ca regent pronumele indefinit *ceva*		
[*casa bunicilor de la Caracal*]		[*bunicilor de la Caracal*] – grup nominal cu centru substantiv în genitiv; are ca regent substantivul *casa*	
[*bunicilor de la Caracal*]	[*de la Caracal*] – grup prepozițional; are ca regent substantivul *bunicilor*		
[*o cameră cu mobilă albă de trandafir*]	[*cu mobilă albă de trandafir*] – grup prepozițional; are ca regent substantivul *cameră*		
[*peretele de lângă patul somptuos, acoperit peste zi cu o cuvertură grea din brocart albastru*]	[*de lângă patul somptuos, acoperit peste zi cu o cuvertură grea din brocart albastru*] – grup prepozițional; are ca regent substantivul *peretele*		
[*partea de sus*]	[*de sus*] – grup prepozițional; are ca regent substantivul *partea*		
[*partea de sus a ramei*]		[*a ramei*] – grup nominal cu centru substantiv în genitiv; are ca regent GN [*partea de sus*]	

[*gândul la curtea mare din spatele casei, la coliba pe care, sub nucul cel mare din fundul curții, mi-o făcusem din bețele furate de la aracii de roșii și frunze uscate de porumb împletite printre ele*]			[[$_{GPrep\ 1}$ *la curtea mare din spatele casei*], [$_{GPrep\ 2}$ *la coliba pe care, sub nucul cel mare din fundul curții, mi-o făcusem din bețele furate de la aracii de roșii și frunze uscate de porumb împletite printre ele*]] – complement realizat prin două grupuri prepoziționale coordonate; are ca regent substantivul *gândul,* asimilat substantivelor postverbale, întrucât stabilește contextual legătura cu verbul *a se gândi* (complementul substantivului *gândul* corespunde complementului prepozițional al verbului *a se gândi: gândul la... ← a se gândi la...*)
[*sora mea*]			[*mea*] – adjectiv pronominal posesiv; are ca regent substantivul relațional *sora*
[*sora mea, mai mare cu aproape cinci ani decât mine*]	[*mai mare cu aproape cinci ani decât mine*] – grup adjectival; are ca regent GN [*sora mea*]		

*****6.**

(a) [$_{GN}$ *Taraba* [$_{PRel}$ ***cui ne-a vândut cărțile***]$_{Pos}$] *este aproape.*
(b) *Am văzut un loc care nu este* [$_{GNpron}$ *al* [$_{GNpron}$ ***nimănui***]$_{Pos}$].
(c) *Ți-a plăcut* [$_{GN}$ *cartea-*[***mi***]$_{Pos}$]*?*
(d) *Și-au cumpărat* [$_{GN}$ *o casă* [$_{GPrep}$ ***de vară***]$_{Modif}$].
(e) *Nu l-am cunoscut pe* [$_{GNpron}$ *acela* [$_{PRel}$ ***care te-a trimis la mine***]$_{Modif}$].
(f) *S-a descoperit un tratament eficient pentru* [$_{GN}$ *oamenii* [$_{GVger}$ ***suferind de inimă***]$_{Modif}$].
(g) *Pe guvernanți îi preocupă* [$_{GN}$ *găsirea* [$_{GPrep}$ ***de soluții rapide***]$_{Compl}$].
(h) [$_{GN}$ *Sora* [$_{PRel}$ ***cui ți-am povestit***]$_{Compl}$] *a plecat de acasă.*
(i) [$_{GN}$ *Plăcerea* [***sa***]$_{Compl}$] *cea mare era să pescuiască.*

*****7.**

(a$_1$) *voastră* – adjectiv pronominal posesiv, cu funcția sintactică de posesor în GN [*casa voastră*], pentru că centrul grupului este substantivul prototipic *casa;*
(a$_2$) *voastră* – adjectiv pronominal posesiv, cu funcția sintactică de complement în GN [*plecarea voastră*], pentru că centrul grupului este substantivul postverbal *plecarea* (în GV, verbul din care provine substantivul se construiește cu un subiect: *voi plecați*);
(b$_1$) *lui* – pronume personal, cu funcția sintactică de complement în GN [*tristețea lui*], pentru că centrul grupului este substantivul postadjectival *tristețea* (structura corespunzătoare conținând un adjectiv este *el este trist*);

(b_2) *lui* – pronume personal, cu funcţia sintactică de posesor în GN [*banii lui*], pentru că centrul grupului este substantivul prototipic *banii;*

(c_1) *tău* – adjectiv pronominal posesiv, cu funcţia sintactică de determinant în GN [*frate-tău*], pentru că centrul grupului este substantivul relaţional *frate,* nedeterminat;

(c_2) *tău* – adjectiv pronominal posesiv, cu funcţia sintactică de complement în GN [*fratele tău*], pentru că centrul grupului este substantivul relaţional *fratele,* determinat;

(d_1) *meu* – adjectiv pronominal posesiv, cu funcţia sintactică de posesor în GN [*biletul meu*], pentru că centrul grupului este substantivul prototipic *biletul;*

(d_2) *meu* – adjectiv pronominal posesiv, cu funcţia sintactică de complement în GN [*cititul meu*], pentru că centrul grupului este substantivul postverbal *cititul* (în GV, verbul din care provine substantivul se construieşte cu un subiect: *eu citesc*);

(e_1) *ei* – pronume personal, cu funcţia sintactică de complement în GN [*a ei*] având drept centru pronumele semiindependent *a,* care substituie substantivul postverbal exprimat anterior *venirea;*

(e_2) *ei* – pronume personal, cu funcţia sintactică de posesor în GN [*a ei*] având drept centru pronumele semiindependent *a,* care substituie substantivul prototipic exprimat anterior *maşina.*

FUNCŢIILE SINTACTICE DIN GRUPUL ADJECTIVAL ŞI DIN GRUPUL ADVERBIAL

COMPLEMENTUL COMPARATIV

***1.**

(d); exemple – în grupul adjectival: *Ion este* [$_{GAdj}$ *mai inteligent* [***decât tine***]$_{CComp}$], în grupul adverbial: *Ion aleargă* [$_{GAdv}$ *la fel de repede* [***ca Gheorghe***]$_{CComp}$].

*****2.**

(a) [$_{GPrep}$ *dintre* [$_{GNpron}$ *toate*]] – CComp partitiv, care are ca regent GAdj *cea mai frumoasă* (cu adjectivul la gradul superlativ relativ), exprimat prin GPrep introdus de prepoziţia partitivă *dintre,* grup care conţine un GN cu centru pronume indefinit, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ;

(b) [$_{GPrep}$ *ca* [$_{GN}$ *elefantul*]] – CComp de egalitate, care are ca regent GAdj *la fel de mare* (cu adjectivul la gradul comparativ de egalitate), exprimat prin GPrep introdus de prepoziţia *ca,* grup care conţine un GN cu centru substantiv comun, epicen, genul masculin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul definit enclitic *-l* (statutul de prepoziţie al elementului *ca* se poate verifica ataşându-i-se un pronume personal – ***ca mine, ca tine*** –, situaţie în care este vizibil faptul că impune cazul acuzativ);

(c) [$_{GAdv}$ *decât* [$_{GPrep}$ *pe* [$_{GN}$ *oameni*]] – CComp de inegalitate, care are ca regent GAdv *mai mult* (cu adverbul la gradul comparativ de superioritate), exprimat prin GAdv cu centru adverbul comparativ *decât,* grup care conţine un GPrep cu centru prepoziţia gramaticalizată *pe* (marcă a complementului direct realizat prin substantiv cu trăsătura [+ Personal]); la rândul său, GPrep conţine un GN cu centru substantiv comun, genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ (*decât* are statut adverbial deoarece nu acesta, ci prepoziţia *pe* impune cazul acuzativ substantivului *oameni*);

(d) [$_{PConj}$ *decât* [$_{GV}$ *ar fi* [$_{GN}$ *desfigurarea* [$_{GAdj}$ *nudă*]$_{Modif}$]$_{S}$]] – CComp de inegalitate, care are ca regent GAdv *mai mult* (cu adverbul la gradul comparativ de inegalitate), realizat prin propoziție subordonată conjuncțională, introdusă prin conjuncția subordonatoare *decât;*

(e) [$_{GAdv}$ *decât* [$_{GV}$ *să fie văzută*]] – CComp de inegalitate, care are ca regent GAdv *mai curând* (cu adverbul la gradul comparativ de superioritate), realizat prin GAdv cu centru adverbul *decât,* care include o propoziție subordonată conjuncțională, introdusă prin conjuncția subordonatoare *să;*

(f) [$_{GAdv}$ *decât* [$_{GPrep}$ *de* [$_{GNpron}$ *ea*]]] – CComp de inegalitate, care are ca regent GAdv *mai mult* (cu adverbul la gradul comparativ de superioritate), exprimat prin GAdv cu centru adverbul *decât,* care conține un GPrep cu centru prepoziția *de*; la rândul său, prepoziția are drept complinire grupul nominal cu centru pronumele *ea,* persoana a 3-a, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ (*decât* are statut adverbial deoarece nu acesta, ci prepoziția *de* impune cazul acuzativ pronumelui *ea*);

[$_{GAdv}$ *decât* [$_{GPrep}$ *de* [$_{GNpron}$ *tine*]]] – CComp de inegalitate, care are ca regent GAdv *mai mult* (cu adverbul la gradul comparativ de superioritate), exprimat prin GAdv cu centru adverbul *decât,* care conține un GPrep cu centru prepoziția *de*; la rândul său, prepoziția are drept complinire grupul nominal cu centru pronumele *tine,* persoana a 2-a, formă accentuată, gen nedeterminat, numărul singular, cazul acuzativ (*decât* are statut adverbial deoarece nu acesta, ci prepoziția *de* impune cazul acuzativ pronumelui *tine*);

(g) [[$_{GAdv}$ *decât* [$_{GVinf}$ *a disprețui aurul și argintul*]] *sau* [$_{GAdv}$ *(decât)* [$_{GVinf}$ *a te lipsi de o îmbrăcăminte scumpă*]]] – CComp de inegalitate, care are ca regent GAdj *mai ușor* (cu adjectivul la gradul comparativ de superioritate), exprimat prin două grupuri adverbiale cu centru adverbul *decât,* coordonate disjunctiv prin *sau*; la rândul lor, fiecare dintre GAdv include câte un GV cu centru infinitival;

(h) [$_{GPrep}$ *decât* [$_{GNpron}$ *cel de la frustrare la nevroză*] – CComp de inegalitate, care are ca regent GAdj *mai scurt* (cu adjectivul la gradul comparativ de superioritate), exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *decât*; la rândul ei, prepoziția ia drept complinire un GN cu centru pronumele demonstrativ semiindependent *cel* (însoțit de modificatorul prepozițional *de la frustrare la nevroză*), la numărul singular, cazul acuzativ (impus de prepoziția *decât*);

(i) [$_{GPrep}$ *din* [$_{PRel}$ *câte știu*]] – CComp partitiv, care are ca regent GAdj *cea mai radicală* (cu adjectivul la gradul superlativ relativ de superioritate), exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *din,* care ia drept complinire o propoziție relativă fără antecedent, introdusă prin pronumele relativ *câte;*

(j) [$_{GAdv}$ *decât* [$_{GAdv}$ *oricând*]] – CComp de inegalitate, care are ca regent GAdv *mai mult* (cu adverbul la gradul comparativ de superioritate), exprimat prin GAdv cu centru adverbul *decât;* la rândul său, acest GAdv include un alt GAdv, cu centru adverbul temporal indefinit *oricând.*

***3.

(a) [$_{GPrep}$ *ca* [$_{GN}$ *lovitura* [$_{GPrep}$ *de sabie*]$_{Modif}$]] – complement comparativ de egalitate, exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *ca* (are ca regent GAdj *(la fel de) categorice*);

[$_{GPrep}$ *ca pâlpâirile unui foc îndepărtat*] – complement comparativ de egalitate, exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *ca* (are ca regent GAdj *(la fel de) ezitante*);

[$_{GPrep}$ *ca o dantelă Jugendstil*] – circumstanțial de mod exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *ca* (are ca regent verbul la gerunziu *desenându-se*);

[[$_{GPrep}$ *ca un ordin irevocabil*], [$_{GPrep}$ *ca un apel ultimativ*]] – apoziție exprimată prin două grupuri prepoziționale coordonate prin juxtapunere (apoziția are ca bază GAdv *scurt*); în lipsa virgulei de după *scurt,* care izolează apoziția, cele două grupuri coordonate ar fi putut fi analizate ca ocupând poziția unui complement comparativ de egalitate, având ca regent GAdv *(la fel de) scurt*;

(b) [$_{GPrep}$ *decât mișcarea aproximativă a gândirii libere*] – complement comparativ de inegalitate, exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *decât* (are ca regent GAdj *mai imprecisă*);

[$_{GPrep}$ *ca muzicienii*] – apoziţie exprimată prin grup prepoziţional cu centru prepoziţia *ca* (apoziţia are ca bază GAdv *riguros*).
Observaţie:
Grupurile prepoziţionale introduse prin *ca* şi *decât* apar în trei poziţii sintactice diferite: complement comparativ, circumstanţial de mod şi apoziţie.

FUNCŢIILE SINTACTICE DIN GRUPUL VERBAL

PREDICATUL

***1.**

Predicatul	Simplu / Complex	Observaţii
a fost un mod de a ne exprima	complex	– predicatul complex include operatorul copulativ *a fi* şi numele predicativ *un mod de a ne exprima*, realizat prin GN complex
n-a putut fi cenzurat	complex	– predicatul complex include negaţia verbală *nu*, operatorul modal *a putea*, operatorul pasiv *a fi* şi participiul pasiv al verbului-suport *a cenzura*
au fost mai expresive	complex	– predicatul complex include operatorul copulativ *a fi* şi numele predicativ *mai expresive*
nu puteai obţine	complex	– predicatul complex include negaţia verbală *nu*, operatorul modal *a putea* şi verbul-suport la infinitiv, *a obţine*
cred	simplu	
nu se mai pierde	simplu	– predicatul simplu include negaţia verbală *nu*, marca pasivă *se*, semiadverbul *mai* şi verbul *pierde*; nu este predicat complex pentru că nu conţine niciun operator
vor decide	simplu	– predicatul simplu include auxiliarul de viitor *a vrea* şi verbul lexical *decide*
este o dovadă	complex	– predicatul complex include operatorul copulativ *este* şi numele predicativ *o dovadă*
este un om	complex	– predicatul complex include operatorul copulativ *este* şi numele predicativ *un om*
se dă	simplu	– predicatul simplu include marca pasivă *se*
se lasă	simplu	– predicatul simplu include marca pasivă *se*
nu e chemat	complex	– predicatul complex include negaţia verbală *nu*, operatorul pasiv *a fi* şi participiul pasiv al verbului-suport *a chema*
se lasă	simplu	– predicatul simplu include marca pasivă *se*

nu e ținut	complex	– predicatul complex include negația verbală *nu*, operatorul pasiv *a fi* şi participiul pasiv al verbului-suport *a ține*
(nu e) scos	complex	– predicatul complex include două elemente eliptice, negația verbală *nu* şi operatorul pasiv *a fi*, şi participiul pasiv al verbului-suport *a scoate*
nu e supus	complex	– predicatul complex include negația verbală *nu*, operatorul pasiv *a fi* şi participiul verbului-suport *a supune*
e liber	complex	– predicatul complex include operatorul copulativ *a fi* şi numele predicativ *liber*
să citească	simplu	– predicatul simplu include marca de conjunctiv *să* şi verbul lexical *citească*
să cultive	simplu	– predicatul simplu include marca de conjunctiv *să* şi verbul lexical *cultive*
să gândească	simplu	– predicatul simplu include marca de conjunctiv *să* şi verbul lexical *gândească*
probabil (că)	simplu	– predicat adverbial
a făcut	simplu	– predicatul simplu include auxiliarul de perfect compus *a avea* şi verbul lexical *făcut*
eram mic	complex	– predicatul complex include operatorul copulativ *a fi* şi numele predicativ *mic*
vorbeam	simplu	
poate (că)	simplu	– predicat adverbial
a fost un aspect al socializării	complex	– predicatul complex include operatorul copulativ *a fi* şi numele predicativ *un aspect al socializării*, realizat prin GN complex

***2.**

(a) varianta corectă: *Mă număr printre cei ¹/ care plecau în fiecare vară la mare. ²/*
Verbul *a pleca* se acordă corect cu subiectul său, pronumele relativ *care*. Acesta impune obligatoriu forma de persoana a 3-a (fiind un pronume nepersonal, care nu are forme pentru persoanele 1 şi a 2-a). Forma de plural este selectată deoarece relativul *care* reia pronumele semiindependent *cei* (masculin, plural) din propoziția principală. Forma *plecam* se explică prin acordul greşit în persoană al verbului din propoziția subordonată cu subiectul propoziției principale, în loc de subiectul subordonatei.

(b) varianta corectă: *Ce-i cu jucăriile astea aruncate pe jos?*
Verbul *a fi* este impersonal, deci ar trebui să aibă formă unică de persoana a 3-a singular. Forma de plural *-s* este explicabilă ca urmare a acordului prin atracție cu substantivul *jucăriile*.

(c) varianta corectă: *Ideea lui, corelată cu ale noastre, poate duce la rezultate bune.*
Acordul verbului *a putea* trebuie să se facă cu subiectul *ideea*. Forma de plural se explică prin interpretarea secvenței *corelată cu ale noastre* ca fiind parte a subiectului multiplu.

(d) varianta corectă: *Ne-am aşezat la masă, fără ca acele rude să fie bucuroase de prezența noastră.*
Numele predicativ *bucuroase* trebuie să se acorde în gen şi număr cu subiectul *rude*. În varianta greşită, acordul s-a făcut numai în număr, nu şi în gen.

(e) varianta corectă: *Cine dintre ei fuge de noi?*
Acordul verbului s-a făcut, în mod greşit, prin atracție, cu pronumele *ei*, mai apropiat de verb, în loc de pronumele *cine*, centrul grupului nominal din poziția subiectului.

(f) varianta corectă: *Îmbinarea celor două calități face din Ion un om extraordinar.*
Acordul verbului s-a făcut, în mod greșit, prin atracție, cu substantivul *calități,* mai apropiat de verb, în loc de substantivul *îmbinarea,* centrul grupului nominal din poziția subiectului.

(g) varianta corectă: *Nu se știe* [1]/ *care sunt motivele demisiei.*[2]/
Verbul *nu se știe* este folosit impersonal, având ca subiect o propoziție relativă, deci trebuie să aibă formă de persoana a 3-a, singular. Acordul greșit la plural s-a făcut cu substantivul *motivele,* din propoziția subiectivă, probabil și sub influența structurii personale *Nu se știu motivele demisiei.*

(h) varianta corectă: *100 de euro a câștigat fiecare jucător pentru meciul de azi.*
Pronumele și adjectivul pronominal indefinit *fiecare* trebuie să se construiască cu forma de persoana a 3-a, singular a verbului. Sensul distributiv al indefinitului *fiecare* a dus la acordul greșit, la plural, al verbului.

(i) varianta corectă: *Partea a doua a programului este rezervată cabaretului.*
Acordul verbului s-a făcut, în mod greșit, prin atracție, cu substantivul *programului,* în loc de substantivul *partea,* centrul grupului nominal din poziția subiectului.

*****3.**

(a) [*începe*$_{\text{operator aspectual}}$ [*să asculte*]$_{\text{suport semantic / CD}}$] – predicat complex, cu structură analizabilă, format din:
începe – operator verbal aspectual, conjugarea a III-a (cu sufixul *-u* la perfect simplu și sufixul *-ut* la participiu), modul indicativ, timpul prezent, persoana a 3-a, numărul singular;
să asculte – suport semantic al predicatului complex și complement direct (realizat propozițional) al verbului *a începe*; verb personal, tranzitiv, conjugarea I (fără sufixul *-ez* la indicativ prezent), modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a 3-a, numărul singular;
ascultă – predicat simplu, exprimat prin verb personal, tranzitiv, conjugarea I (fără sufixul *-ez* la indicativ prezent), la diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a 3-a, numărul singular.
[*nu s-apucă*$_{\text{operator aspectual}}$ [*de însemnat*]$_{\text{suport semantic / CPrep}}$] – predicat complex, cu structură analizabilă, format din:
nu – negație verbală;
s-apucă – operator verbal aspectual, conjugarea I (fără sufixul *-ez* la indicativ prezent), modul indicativ, timpul prezent, persoana a 3-a, numărul singular; include reflexivul obligatoriu *se* (*a se apuca de*);
de însemnat – suport semantic al predicatului complex și complement prepozițional obligatoriu al verbului *a se apuca (de),* exprimat prin supinul verbului personal, tranzitiv *a însemna,* conjugarea I (cu sufixul *-ez* la indicativ prezent).

(b) [*era*$_{\text{operator copulativ}}$ [*vestită pentru năzdrăvăniile sale*]$_{\text{NP}}$] – predicat complex, cu structură analizabilă, format din:
era – operator verbal copulativ, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a 3-a, numărul singular;
vestită pentru năzdrăvăniile sale – nume predicativ, exprimat prin GAdj complex cu centru adjectiv provenit din participiu, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ.
zicea – predicat simplu, exprimat prin verb personal, tranzitiv, conjugarea a III-a (cu sufixul *-se* la perfect simplu și cu sufixul *-s* la participiu), la diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a 3-a, numărul singular.
[*începea*$_{\text{operator aspectual}}$ [*a se ivi*]$_{\text{suport semantic / S}}$] – predicat complex, cu structură analizabilă, format din:
începea – operator verbal aspectual, conjugarea a III-a (cu sufixul *-se* la perfect simplu și cu sufixul *-ut* la participiu), modul indicativ, timpul imperfect, persoana a 3-a, numărul singular;
a se ivi – suport semantic al predicatului complex și subiect al operatorului *a începe*, exprimat prin infinitivul verbului *a se ivi*, personal, intranzitiv, conjugarea a IV-a (cu sufixul *-i* la infinitiv și cu sufixul *-esc* la indicativ prezent), cu marca *a* și cu formantul reflexiv obligatoriu *se.*

Observaţie:
Soarele este subiectul predicatului complex în ansamblu.

(c) [[$_{\text{GAdj}}$ *aşa*]$_{\text{NP}}$ *eram*$_{\text{operator copulativ}}$] – predicat complex, cu structură analizabilă, format din:
aşa – nume predicativ, exprimat prin grup adjectival cu centru adjectiv invariabil, în cazul nominativ;
eram – operator verbal copulativ, modul indicativ, timpul imperfect, persoana 1, numărul singular.
[[$_{\text{GAdj}}$ *aşa*]$_{\text{NP}}$ *au fost*$_{\text{operator copulativ}}$] – predicat complex, cu structură analizabilă, format din:
aşa – nume predicativ, exprimat prin grup adjectival cu centru adjectiv invariabil, în cazul nominativ;
au fost – operator verbal copulativ, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a 3-a, numărul plural.
cred – predicat simplu, exprimat prin verb personal, tranzitiv, conjugarea a III-a (cu sufixul *-u* la perfect simplu şi cu sufixul *-ut* la participiu), la diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana 1, numărul singular.
îi – predicat simplu, exprimat prin verb personal, intranzitiv, care nu participă la opoziţii de diateză, modul indicativ, timpul prezent, persoana a 3-a, numărul singular (formă regională a verbului *a fi*). Deşi construcţia conţine un subiect postpus multiplu (*lumea asta şi pământul*), verbul are formă de singular, acordându-se, prin atracţie, numai cu termenul cel mai apropiat.
să zică – predicat simplu, exprimat prin verb personal, tranzitiv, conjugarea a III-a (cu sufixul *-se* la perfect simplu şi cu sufixul *-s* la participiu), la diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a 3-a, numărul singular.
a zice – predicat simplu, exprimat prin verb personal, tranzitiv, conjugarea a III-a (cu sufixul *-se* la perfect simplu şi cu sufixul *-s* la participiu), la diateza activă, modul indicativ, timpul viitor (regional).

(d) *am pârlit-o la fugă* – predicat simplu, exprimat prin locuţiune verbală; mărcile de flexiune sunt purtate de verbul *a pârli,* conjugarea a IV-a (cu sufixul *-i* la infinitiv şi cu sufixul *-esc* la indicativ prezent), modul indicativ, timpul perfect compus, persoana 1, numărul plural; predicatul simplu al enunţării include şi formantul fără funcţie sintactică (acuzativ neutru) *o.*

(e) [$_{\text{GAdv}}$ *poate*] *(că)* – predicat simplu, exprimat prin adverb predicativ de modalizare;
au luat – predicat simplu, exprimat prin verb personal, tranzitiv, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a 3-a, numărul plural.

(f) [*nu m-am putut*$_{\text{operator modal}}$ [*gândi*]$_{\text{suport semantic / CD}}$] – predicat complex, cu structură analizabilă, format din:
nu – negaţie verbală;
am putut – operator verbal modal, conjugarea a II-a, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana 1, numărul singular;
a mă gândi – suport semantic al predicatului complex şi complement direct al operatorului *a putea,* exprimat prin infinitivul verbului personal, intranzitiv, inerent reflexiv *a se gândi,* conjugarea a IV-a (cu sufixul *-i* la infinitiv şi cu sufixul *-esc* la indicativ prezent), fără marca *a* şi cu formantul reflexiv obligatoriu *mă.*
Observaţie:
În interiorul predicatului complex, există semne ale unei coeziuni puternice: subiectul operatorului modal „controlează" (este identic cu) subiectul verbului-suport; formantul reflexiv *mă,* care aparţine verbului inerent reflexiv *a se gândi,* avansează în faţa operatorului modal.
[*sunt*$_{\text{operator pasiv}}$ *aşteptată*] – predicat complex, la diateza pasivă, cu structură parţial analizabilă, format din:
sunt = operator verbal pasiv, modul indicativ, timpul prezent, persoana 1, numărul singular;
aşteptată = participiu formant al diatezei pasive; se acordă în gen (feminin) şi număr (singular) cu subiectul.
[*trebuie* [*să urc*]$_{\text{suport semantic / S}}$] – predicat complex, cu structură analizabilă, format din:

trebuie – operator verbal modal, impersonal, conjugarea a IV-a (cu sufixul *-i* la infinitiv şi fără sufixul *-esc* la indicativ prezent, unipersonal), modul indicativ, timpul prezent, cu formă de persoana a 3-a;

să urc – suport semantic al predicatului complex şi subiect (realizat propoziţional) al operatorului *a trebui;* verb personal, intranzitiv, conjugarea I (fără sufixul *-ez* la indicativ prezent), la diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana 1, numărul singular.

(g) *cunoşti* – predicat simplu, exprimat prin verb personal, conjugarea a III-a (cu sufixul *-u* la perfect simplu şi cu sufixul *-ut* la participiu), la diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a 2-a, numărul singular;

[*am fost*$_{\text{operator pasiv}}$ *întrebată*] – predicat complex, la diateza pasivă, cu structură parţial analizabilă, format din:

am fost – operator verbal pasiv, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana 1, numărul singular;

întrebată – participiu formant al diatezei pasive; se acordă în gen (feminin) şi număr (singular) cu subiectul.

SUBIECTUL

*1.

(a) *Li se* ***trec*** *cu vederea prea multe greşeli.*

(b) *Ce-i cu hainele astea murdare?*

(c) ***Date*** *fiind proastele rezultate, s-a ajuns la faliment.*

(d) *Niciunul dintre ei nu* ***hotărăşte singur.***

(e) *Fiecare dintre noi* ***s-a descurcat*** *cum* ***a*** *putut.*

(f) *Mi-a fost dat să aud prea multe în viaţă.*

(g) *Sunt un om care nu* ***poate*** *suporta minciuna.*

(h) *Mi* ***s-a adus*** *la cunoştinţă numai o parte dintre nereguli.*

(i) *În ceea ce* ***priveşte*** *absenţele, el este campionul clasei.*

*2.

(a) *Îmi place el, dar îmi place şi* ***Maria.***

Comentariu: greşeală de regim (verbul *a plăcea* nu se construieşte prepoziţional şi nici cu obiect direct; tiparul lui de construcţie este V + Nominal_D + Nominal_N // V + Cl + S).

(b) *Nimic nu e bine, totul trebuie* ***refăcut, corectat.***

Comentariu: greşeală de construcţie (verbul impersonal *a trebui* nu admite în poziţia subiectului supinul cu marca *de*, ci numai un participiu pasiv).

(c) *Nu* ***merită*** *să te superi pentru atâta lucru.*

Comentariu: greşeală de construcţie (verbul impersonal *a merita*, construit cu subiectivă, este obligatoriu nereflexiv; extinderea reflexivului s-a făcut după modelul altor verbe impersonale: *se cade, se cuvine, se întâmplă*).

(d) ***Fetei, când m-a întâlnit, i s-au umplut ochii de lacrimi. // Fata, când m-a întâlnit, a început să plângă.***

Comentariu: greşeală, numită *anacolut*, constând dintr-o discontinuitate de construcţie. „Repararea" ei se face prin refacerea „rupturii", şi anume: construind cu dativul, în locul nominativului, componentul nominal cu care începe construcţia sau, în condiţiile păstrării

nominativului, alegând, pentru nominalul-subiect, un predicat care să accepte această construcție.

(e) *Ni s-a ordonat **să** plecăm cât mai repede.*

Comentariu: greșeală de complementizator (conjuncție cu care se construiește o completivă): limba literară actuală nu acceptă folosirea complementizatorului nedisociat ***ca să***.

(f) *Mi se spunea în fiecare zi **să** nu mai **vin** la birou **din ziua următoare**.*

Comentariu: apare o construcție în discurs direct legat, neacceptat de norma literară (vezi păstrarea, din stilul direct, a deicticului *de mâine* și a persoanei a 2-a *vii*).

(g) *S-a întâmplat **să** iasă, la vot, același candidat.*

Comentariu: În text apare un complementizator arhaic (*de*), ieșit din uzul literar al limbii.

**3.

(a) ~~un posesiv~~;

Observație:

Posesivul apare numai ca adjectiv, ceea ce face imposibilă prezența sa în poziția de subiect.

(b) ~~un reflexiv~~;

(c) ~~un adjectiv~~;

(d) un pronume negativ: [$_{GNpron}$ ***Nimeni***]$_S$ *nu mai muncește.*

(e) un pronume interogativ: [$_{GNpron}$ ***Cine***]$_S$ *a plecat?*

(f) un pronume semiindependent: [$_{GNpron}$ ***Cel*** [$_{GPrep}$ *din prima bancă*]$_{Modif}$]$_S$ *doarme.*

Observație:

Amândouă pronumele semiindependente românești pot apărea, drept centre de grup, în poziția subiectului ([$_{GNpron}$ ***Ai*** [*noștri*]$_{Pos}$]$_S$ *au reușit.*).

(g) un numeral ordinal: [$_{GNnum}$ ***Al doilea*** [$_{GPrep}$ *din dreapta*]]$_S$ *a reușit.*

(h) un verb la gerunziu: *Se simte* [$_{GVger}$ ***venind*** *un miros înțepător*]$_S$.

(i) un verb la supin: *E dificil* [$_{GVsupin}$ ***de înotat*** *contra curentului*]$_S$.

(j) ~~un adverb~~.

**4.

(a) [$_{GV}$ *<u>se lucrează</u>*] – subiect ***inexistent***, ca efect al reorganizării impersonale (verbul intranzitiv / tranzitiv folosit absolut *a lucra* apare în construcție impersonală, ceea ce determină pierderea poziției de subiect);

[$_{GV}$ *<u>e</u>* [$_{GVsupin}$ ***de măturat***]$_S$] – subiect realizat prin grup verbal non-finit, cu centru un supin;

[$_{GV}$ *<u>Sunt</u>* [***oameni care fac numai asta***]$_S$] – subiect realizat prin grup nominal complex postpus, cu centru un substantiv;

[$_{GV}$ [$_{PRel}$ [$_{GNpron}$ ***care***]$_S$ *<u>fac</u> numai asta*]] – subiect realizat prin pronume relativ în cazul N;

(b) [$_{GV}$ *În adâncul tăcut al sufletului <u>zace</u>* [$_{GN}$ ***aurul***$_{Centru + Det}$]$_S$] – subiect postpus, realizat ca GN având un centru substantival în N;

[$_{GV}$ [$_{PRel}$ ***Cine-l are***]$_S$ *<u>nu</u> ți-l dă*] – subiect ***propozițional***, realizat ca propoziție relativă;

[$_{GV}$ [$_{GNpron}$ ***Cine***]$_S$*-l <u>are</u>*] – subiectul propoziției relative este un grup monomembru realizat ca pronume relativ în N;

[$_{GV}$ [Ø$_i$] *<u>ai trecut</u>$_i$ pe lângă dânsul*] – subiect ***neexprimat*** de pers. a 2-a, inclus în forma flexionară a verbului-predicat;

(c) [$_{GV}$ *<u>sunt</u>* [***oameni care vorbesc***]$_S$] – subiect realizat prin grup nominal complex postpus, cu centru un substantiv în N;

[$_{PRel}$ [$_{GV}$ [$_{GNpron}$ ***care***]$_S$ *<u>vorbesc</u>*]] – subiect realizat prin pronume relativ în N;

Sunt oameni$_i$ care vorbesc tocmai [$_{PConj}$ *pentru că* [$_{GV}$ [Ø]$_S$ *<u>nu pot gândi</u>*]] – subiect ***neexprimat*** subînțeles, anaforă Ø;

[$_{GV}$ *Ii-<u>i urât</u>*] – subiect ***inexistent***; grupul verbului (*i urât*) face parte din clasa celor cu Experimentator fără subiect;

(d) [$_{GV}$ [Ø$_i$]$_S$ *<u>Nu uita</u>$_i$*]– subiect ***neexprimat*** de pers. a 2-a, inclus în forma flexionară a verbului-predicat;

[$_{GV}$ *să ți se creadă* [$_{GN}$ ***adevărul cel nou***]$_S$] – subiect realizat prin grup nominal complex postpus, cu centru substantival în cazul N;

[$_{GV}$ [Ø]$_i$ *datorești$_i$ lumii minunea*] – subiect ***neexprimat*** de pers. a 2-a, inclus în forma flexionară a verbului-predicat;

(e) [$_{GV}$ *Obrăznicie e* [$_{GVinf}$ ***a cere de la alții mai mult decât ți se cuvine***]$_S$] – subiect realizat prin propoziție non-finită, cu centru de grup infinitival;

decât [$_{GV}$ *ți se cuvine*[Ø]$_S$] – subiect ***neexprimat*** și ***nedeterminat*** (nerecuperabil contextual);

(f) [$_{GV}$ *E harnic nu* [$_{PRel}$ ***oricine lucrează***]$_S$, *ci* [$_{GNpron}$ ***acela care lucrează cu plăcere, care nu poate fără lucru***]$_S$]. – subiect realizat prin coordonare adversativă între o propoziție relativă și un grup nominal cu centru pronume demonstrativ;

[$_{GV}$ [$_{GNpron}$ ***oricine***]$_S$ *lucrează*] – subiect exprimat prin grup nominal monomembru, realizat ca pronume relativ în N;

[$_{GV}$ [$_{GNpron}$ ***care***]$_S$ *lucrează cu plăcere*] – subiect exprimat prin grup nominal monomembru, realizat ca pronume relativ în N;

[$_{GV}$ [$_{GNpron}$ ***care***]$_S$ *nu poate fără lucru*] – subiect realizat prin grup nominal cu centru pronume relativ în N.

***5.

(a)

- [$_{GV}$ *Trebuie explicat exact* [$_{PRel}$ *în ce constă mecanismul derivării*]$_S$]
- [$_{GVger}$ *precizându-se* [$_{PRel}$ *care sunt etapele derivării*]$_S$ *și* [$_{PRel}$ *care este afixul cu ajutorul căruia s-a format noul cuvânt*]$_S$]

Observație:

În text apar trei subordonate subiective relative, ultimele două coordonate copulativ între ele; toate sunt cerute de regenți impersonali (primul este un predicat impersonal complex);

(b)

- [*Extraordinar e nu* [$_{PRel}$ *ce nu s-a făcut*]$_S$, *ci* [$_{PRel}$ *ceea ce se credea că nu se poate face*]$_S$]$_S$
- [$_{GV}$ *se credea* [$_{PConj}$ *că nu se poate face*]$_S$]

Observație: În text apar două subordonate subiective relative coordonate adversativ, cerute de construcția impersonală *e extraordinar*, ultima include, în organizarea ei, o altă subiectivă conjuncțională, cerută de verbul impersonal *se credea*;

(c)

- [$_{GV}$ *E așa de bine uneori* [$_{PConj}$ *să știi că scrii în zadar*]$_S$]
- [$_{GV}$ *pare* [$_{PConj}$ *că-ți cânți încet în odaie*]$_S$], *sigur că nu te aude nimeni.*

Observații:

– În text apar două subordonate subiective conjuncționale, fiecare cu regent impersonal propriu.

– De remarcat că, în relație cu *sigur*, propoziția subordonată este completivă prepozițională, și nu subiectivă, dată fiind decodarea centrului *sigur*, care, contextual, nu apare ca impersonal (deci ca adverb), ci ca adjectiv într-o structură personală eliptică (*fiind tu convins*), al cărui subiect de pers. a 2-a este subînțeles;

(d)

- [$_{GV}$ *E așa de ușor* [$_{PConj}$ *să-ți întorci ochii de la cineva*]$_S$]
- [$_{GV}$ *e o risipă de simțire* [$_{PConj}$ *să-l urăști*]$_S$].

Observație:

În text apar două subordonate subiective conjuncționale, fiecare cu regent impersonal propriu.

(e)

- [$_{GV}$ *ticăloșia e lesne* [$_{PConj}$ *s-o capeți ~~ticăloșia~~*]$_S$] – subiectivă conjuncțională;
- [$_{GV}$ *nu trebuie decât* [$_{PConj}$ *să-ți ridici ochii*]$_S$] – subiectivă conjuncțională;
- [$_{GV}$ [$_{PConj}$ *Să rămâi neatins de ticăloșie*]$_S$, [$_{GNpron}$ *asta*]$_{S\ reluat}$ *nu e cel mai simplu lucru*].

Observații:

– De reținut, în primul exemplu, că obiectul direct din subiectivă (*ticăloșia*) este avansat în regentă;

– În ultimul exemplu apare o subiectivă conjuncțională antepusă, reluată anaforic prin demonstrativul cu valoare neutră *asta.*

(f)

- [$_{GV}$ *Niciodată nu mi-a venit în minte* [$_{PConj}$ *să renunț la ceea ce mi-a fost dat să primesc*]$_S$]
- *la* [$_{GV}$ *ceea ce*$_i$ *mi-a fost dat* [$_{PConj}$ *să primesc ~~ceea ce~~*$_i$]$_S$].

Observație:

În text apar două subordonate subiective conjuncționale, a doua încorporată în structura celei dintâi; fiecare are regent impersonal propriu (locuțiunea verbală *nu a venit în minte* și predicatul cu operator pasiv *a fost dat*).

COMPLEMENTUL DIRECT

****1.**

conștiința –
- centru de grup realizat prin substantiv articulat definit, f., sg. A;
- grupul are ca regent verbul tranzitiv la infinitiv *a avea;*
- schema sintactică [$_{GVinf}$ *A avea* [$_{GN}$ ***conștiința destinului***]$_{CD}$];

că totul te privește –
- realizare propozițională a CD (propoziție conjuncțională; conjuncția ***că***)
- are ca regent verbul tranzitiv la infinitiv *a simți;*
- schema sintactică: [$_{GVinf}$ *a simți* [$_{PConj}$ ***că totul te privește***]$_{CD}$];

te –
- CD realizat prin clitic de pronume personal, pers. a 2-a sg. A;
- are ca regent verbul tranzitiv *privește;*
- schema sintactică [$_{GV}$ *totul* [***te***]$_{CD}$ *privește*];

a obține –
- centru de grup realizat ca formă non-finită de infinitiv;
- are ca regent verbul tranzitiv *să pretindem;*
- schema sintactică [$_{GV}$ *să pretindem* [$_{GVinf}$ ***a obține*** *eficiența univocă a unei rețete*]$_{CD}$];

eficiența –
- centru de grup realizat prin substantiv articulat definit, f., sg., A;
- are ca regent verbul tranzitiv la infinitiv *a obține;*
- schema sintactică [$_{GV\,inf}$ *a obține* [$_{GN}$ ***eficiența univocă a unei rețete***]$_{CD}$];

că există o cale –
- realizare propozițională a CD (propoziție conjuncțională; conjuncția ***că***);
- are ca regent verbul tranzitiv *vom spune;*
- schema sintactică: [$_{GV}$ *vom spune* [$_{PConj}$ ***că există o cale***]$_{CD}$];

inteligența –
- centru de grup realizat prin substantiv articulat definit, f., sg., A;
- grupul are ca regent verbul tranzitiv la infinitiv *a deschide;*
- schema sintactică [$_{GVinf}$ *a deschide* [$_{GN}$ ***inteligența***]$_{CD}$ *către sunetul (...)*].

****2.**

(a) verb tranzitiv: *Elevul citește* ***o carte.***

(b) verb la infinitiv: *Este o obligație a spune* ***adevărul.***

(c) verb la gerunziu: *Spunând* ***adevărul****, vei fi iertat pe jumătate.*

(d) verb la supin: *Mi-e greu de acceptat* ***adevărul.***

(e) ~~verb la participiu~~;

(f) ~~substantiv~~;

(g) ~~numeral~~;
(h) ~~adjectiv~~;
(i) ~~adverb~~;
(j) interjecție: *Iată-l pe profesor.*

Observații:

– Răspunsul (e) nu este valabil, pentru că forma non-finită de participiu pierde capacitatea de a primi complement direct; construcții precum (*eleva*) *anunțată ora plecării / întrebată tabla înmulțirii / învățată gramatică* includ un complement secundar, și nu un complement direct.

– Răspunsul (h) a fost considerat incorect, având în vedere situația prototipică a adjectivului; face excepție adjectivul *dator*, care acceptă, în variație liberă, complinirea printr-un GN legat direct (*Îi sunt dator **o explicație***) sau legat prepozițional (*Îi sunt dator **cu o explicație***).

**3.

(a) substantiv: *Cumpăr **două caiete**.*
(b) pronume nehotărât: *Pentru a reuși, face **orice**.*
(c) pronume reflexiv: ***Se** apără cu înverșunare, **Te** subapreciezi.*
(d) pronume relativ: *Cumpără **ce** găsește.*
(e) numeral cardinal: *Am ascultat **trei dintre candidați**.*
(f) prepoziție: *L-am trimis **pe Ion**, L-am rugat **pe el**, Se apără numai **pe sine**, L-am trimis **pe al doilea**.*
(g) ~~adjectiv~~;
(h) ~~adverb~~;
(i) verb la supin: *Termină **de citit**.*
(j) ~~verb la participiu~~;
(k) verb la infinitiv: *Numai directorul poate **decide** falimentul.*
(l) verb la gerunziu: *Aud **tunând**.*

Observații:

– (c) Reflexivul clitic apare în poziția CD numai în următoarele condiții: are formă de acuzativ; admite dublarea prin forma accentuată de acuzativ; admite substituția cu un pronume sau un substantiv în același caz (*Se subapreciază pe sine, Îi subapreciază și pe alții*); reflexivul non-clitic / accentuat nu poate apărea în poziția CD decât în construcție prepozițională (vezi (f)).

– (f) Ca realizare prepozițională, este prototipică realizarea cu prepoziția **pe**; rar, pot apărea și prepozițiile partitive, în construcții cu un centru de grup nominal eliptic (*Mănâncă **din pâine**, A trimis și de-ai lor*).

– (h) Dacă un adverb este așezat în poziția de CD, acesta se recategorizează ca substantiv (*Încă din clasele primare, copiii învață **englezește***).

4. *Îi ajută **pe copii.* (CD) vs *Se bizuie **pe copii**.* (CPrep).

Explicație:

În prima construcție, regentul este tranzitiv, iar complementul se dublează prin cliticul pronominal ***îi***, cu formă de A; în a doua construcție, regentul este reflexiv obligatoriu, deci intranzitiv cu regim prepozițional, iar complementul nu admite dublarea prin clitic (**Îi se bizuie pe copii*).

**5.

(a)

- [$_{GV}$ *fac tocmai* [$_{PRel}$ *ce ar fi datori să facă*]$_{CD}$]
- [$_{GAdj}$ *datori* [$_{PConj}$ *să facă*]$_{CD// CPrep}$]

Observație:
Cea de a doua subordonată are statut ambiguu, ca urmare a construcției regentului adjectival *datori,* care oscilează între un regim tranzitiv (*datori **ceva***) și unul intranzitiv prepozițional (*datori **la ceva***).

(b)

- [$_{GVger}$ *Crezând* [$_{PConj}$ ***că** ești mai mult decât ești*]$_{CD}$]

Observație:
Ca regent apare o formă verbală non-finită de gerunziu.

- *nu vei înainta niciodată* [$_{GPrep}$ *spre* [$_{PRel}$ *ceea ce*$_i$*-ți închipui* [$_{PConj}$ ***că** ești ~~ceea ce~~*$_i$]$_{CD}$]]

Observație:
De reținut avansarea relativului din completiva directă în regenta acesteia, având drept efect fenomenul de imbricare.

(c)

- [$_{GV}$ *să dovedească* [$_{PConj}$ ***cum că** nu e prost*]$_{CD}$]
- [$_{GV}$ *să-ți dovedească* [$_{PConj}$ ***cum că** nu e șchiop*]$_{CD}$]

(d)

- [[$_{PConj}$ ***Să** știi unde ești*], [$_{PConj}$ ***să** descoperi ce trebuie acolo*], [$_{PConj}$ ***să** încerci tot ce poți încerca în vederea acelei nevoi*]]$_{CD}$, [$_{GNpron}$ *acestea*]$_{CD\ reluat}$ [*le*]$_{CD\ dublat}$ *consider a fi cele trei rădăcini ale înțelepciunii.*
- [$_{GV}$ *Să știi* [$_{PRel}$ ***unde** ești*]$_{CD}$]
- [$_{GV}$ *să descoperi* [$_{PRel}$ ***ce** trebuie acolo*]$_{CD}$]

Comentariu:
De observat cele trei completive directe conjuncționale coordonate prin juxtapunere, reluate, în regentă, prin complementul pro-formă *acestea,* dublat, la rândul lui, prin cliticul pronominal *le.* În interiorul primelor două completive se inserează câte o nouă completivă, de data asta, relativă.

(e)

[$_{GVger}$ *suduind* [$_{GPrep}$ ***pe*** [$_{PRel}$ ***cine** a tăiat căi încurcate*]]$_{CD}$]

Comentariu:
În poziția CD apare un GPrep, în interiorul căruia se inserează o relativă fără antecedent; se produce fenomenul de imbricare, forma relativului (*pe cine*) justificându-se prin poziția relativei față de regentă (*suduind pe cine*), și nu prin funcția lui din subordonata relativă (de subiect).

(f)

[$_{GV}$ *nimeni n-are* [$_{PRel\ infinitivală}$ ***ce** culege de pe urma ei*]$_{CD}$]

Comentariu: De observat propoziția relativă infinitivală, subordonată regentului tranzitiv *n-are.*

(g)

[$_{GV}$ *Caută la cine te prețuiește* [[$_{PRel}$ ***cât** de curată e inima*] *și* [$_{PRel}$ ***cât** de înalt e gândul*]]$_{CD}$].

Comentariu:
De observat cele două propoziții completive directe coordonate copulativ.

Complementul secundar

**1. A. (a).
B. (b).
C. (c).
D. (a).

Comentariu:
De observat că în **(c)** și **(d)** apar construcții reflexiv-pasive și pasive cu operator, ceea ce explică, pe de o parte, pierderea complementului direct, dar apariția subiectului (*În România se învață **limba engleză** în școală, S-a anunțat **rezultatul**.*), iar, pe de alta, menținerea complementului secundar (*Ion a fost învățat **limba engleză** de mic copil, El a fost anunțat **rezultatul***), care, prin pasivizare, rămâne neatins.

SINTEZĂ (SUBIECTUL, COMPLEMENTUL DIRECT, COMPLEMENTUL SECUNDAR)

***1.

A.

- **(b)** şi **(d)** includ completive directe; **(c)** include o completivă secundară; **(e)** include o subiectivă.
- În **(a)** apare vorbire directă, deci propoziţia este principală; în **(f)**, regentul e verb intranzitiv (*se hotărăse*), fiind imposibilă construcţia cu CD şi CSec; este şi personal, cu poziţia subiectului ocupată, fiind imposibilă construcţia cu S.

B.

- **(b)** şi **(e)** sunt subiective, cerute de verbe / construcţii impersonale (*mă preocupă, nu se poate verifica*); **(d)** este completivă directă, având ca regent gerunziul tranzitiv *neştiind*;
- **(a)** şi **(c)** sunt construcţii în vorbire directă, ca atare, propoziţiile sunt principale; **(f)** propoziţia are ca regent un substantiv de provenienţă verbală (*întrebarea*), care păstrează de la verb capacitatea de a primi o completivă (fără specificarea „directă", „secundară" etc.).

C.

- În **(b)** şi **(e)** apar subiective, cerute de verbe / construcţii impersonale (*mă interesează, rămâne de precizat*); în **(d)** apare o completivă secundară (cerută de verbul dublu tranzitiv *întreb*); în **(g)**, o completivă directă (cerută de verbul tranzitiv *să afle*).
- În **(a)** apare vorbire directă, deci propoziţia este principală; în **(c)** regentul e personal, intranzitiv cu regim prepoziţional (*mă interesez de ceva*), neacceptând deci nici propoziţie subiectivă, nici completivă directă sau secundară, dar impunând construcţia cu o completivă prepoziţională; în **(f)** regentul este copulativ (*a fi*), fiind incompatibil cu oricare dintre subordonatele CD, CSec, iar poziţia lui de subiect este ocupată, ceea ce face imposibilă apariţia subiectivei.

D.

- Enunţurile **(b)** şi **(e)** includ completive directe, cerute de gerunziul tranzitiv *aflând*, respectiv de predicatul tranzitiv *simte;* **(a)** include o subiectivă, cerută de verbul impersonal *să se verifice*.
- În **(c)** regentul *contează* este intranzitiv prepoziţional, fiind imposibilă construcţia lui cu una dintre propoziţiile CD, CSec, dar obligatorie construcţia cu o completivă prepoziţională; are poziţia subiectului ocupată, ca atare, subordonata nu poate fi subiectivă; în **(d)** apare vorbire directă, deci propoziţia este principală.

E.

- În **(a)** şi **(e)** apar subiective, cerute de construcţiile impersonale *nu se poate*, respectiv de predicatul pasiv impersonal *a fost dat*; în **(f)** apare o completivă directă, având ca regent verbul tranzitiv *aş dori*.
- În **(b)** apare stil direct, deci propoziţia este principală; în **(c)** şi **(d)** regentele sunt intranzitive, fiind imposibilă construcţia lor cu o completivă directă sau cu una secundară (***a ţine la ceva, mi s-a urât de ceva***), dar acceptând completivă prepoziţională; în **(c)** poziţia subiectului este ocupată, ceea ce face imposibilă combinarea cu o subiectivă; în **(d)**, verbul nu admite poziţia subiectului;

F.

- În **(a)** apare o subiectivă, cerută de construcţia impersonală a verbului la gerunziu; în **(b)** apare o completivă directă, ca efect al construcţiei personale şi tranzitive a aceluiaşi verb regent.
- În **(c)** subordonata nu este nici subiectivă, nici completivă directă (este completivă prepoziţională), ca urmare a construcţiei reflexiv-personale şi prepoziţionale a regentului (*a se decide* ***la ceva***), ceea ce determină pierderea tranzitivităţii acestuia. De observat, pe

de o parte, regimul fluctuant al verbului (*a decide **ceva*** vs *a se decide **la ceva***), iar, pe de altă parte, statutul contextului reflexiv (*a se decide*), care corespunde atât unei construcţii reflexiv-pasive (de la verbul tranzitiv), cât şi unei construcţii personal intranzitive de bază (de la verbul inerent reflexiv).

COMPLEMENTUL INDIRECT

***1.**

(a) ***Mariei îi** plac florile.*
***I**-am cumpărat **pisicii mele** un şoricel de pluş.*
***Şcolilor** din provincie nu **li** s-au acordat suficiente fonduri.*

(b) *Ion este ostil **schimbării.***
*A avut o viaţă dedicată **studiului.***
*Ne adresăm numai **celor interesaţi de muzică.***

****2.**

(a) un verb bivalent cu regim prepoziţional: *I **s-a urât** cu binele;*
(b) un adjectiv calificativ: *E un tip **simpatic** oricui;*
(c) un substantiv: *Ion e **prieten** numai unora cu bani.*

Observaţie:
Pot fi regente ale unui CI numai substantivele relaţionale aflate în poziţia NP şi numai dacă nominalul cu funcţie sintactică de CI nu este dublat de un clitic în dativ antepus verbului copulativ.

(d) ~~o propoziţie;~~
(e) o formă verbală non-finită: ***Dându-i** dreptate, îl încurajezi;*
(f) ~~un pronume semiindependent;~~
(g) ~~un verb copulativ;~~
(h) ~~un numeral ordinal;~~
(i) un predicat complex cu operator copulativ: *Ion le **e prieten** unora cu bani.*

****3.**

(a) ~~un GAdv;~~
(b) ~~un GN nedeterminat;~~
(c) un GN cu centru pronume semiindependent: *Scriu* [$_{GNpron}$ ***celor*** [$_{GAdj}$ ***dragi***]$_{Modif}$]$_{CI}$;
(d) ~~o propoziţie relativă cu antecedent;~~
(e) un GPrep: *A dat flori* [$_{GPrep}$ ***la*** [$_{GN}$ [***trei***]$_{Det}$ ***colege***]]$_{CI}$;
(f) ~~un GV cu centru o formă verbală non-finită;~~
(g) un clitic reciproc: *Nu* [***îşi***]$_{CI}$ *mai dau bună ziua;*
(h) un GN cu centru un numeral ordinal: *S-a adresat* [$_{GNnum}$ ***primului*** [$_{GPrep}$ *din* [$_{GN}$ *clasă*]]$_{Modif}$]$_{CI}$;
(i) un GN cu centru un numeral cardinal: *Numai* [$_{GNnum}$ ***unuia*** [$_{GPrep}$ *din* [$_{GNnum}$ *zece*]]$_{Modif}$]$_{CI}$ *îi convine situaţia;*

Observaţie:
Dacă centrul grupului este un numeral invariabil, cazul dativ se marchează la determinantul specific (demonstrativul semiindependent): *Numai* [$_{GNnum}$ [***celor***]$_{Det}$ ***doi*** [$_{GPrep}$ *de* [$_{GAdv}$ *acolo*]]$_{Modif}$]$_{CI}$ *le convine situaţia.*

(j) ~~un GPrep cu centru o propoziţie cu regim de dativ;~~

Observaţie:
Prepoziţiile cu regim de dativ introduc circumstanţialul instrumental: *Ion a reuşit* ***datorită perseverenţei.***

(k) o propoziţie relativă fără antecedent, dublată de un clitic în regentă: [$_{PRel}$ ***Cui e iubit***]$_{CI}$ [$_{P}$[*i*]$_{CI\ dublat}$ *se aduc flori*].

***4.

(a) [*v-*]$_{CI}$ – pronume personal clitic, pers. a 2-a pl., caz dativ (marcat flexionar); regent este predicatul complex cu operator copulativ *am fost student;*
[*vă*]$_{CI}$ – pronume personal clitic, pers. a 2-a pl., caz dativ (marcat flexionar); regent este verbul *spune;*

(b) [$_{GN}$ *plicului*$_{Centru+Det}$]$_{CI}$ – substantiv, gen neutru, număr singular, caz dativ (marcat la determinant – articolul definit enclitic); regent este verbul *dădea;*

(c) [*-mi*]$_{CI\ dublat}$ – pronume personal clitic, pers. 1 sg., caz dativ (marcat flexionar); regent este verbul *nu* (...) *era sortit;*
[$_{GNpron}$ *mie*]$_{CI}$ – pronume personal, pers. 1 sg., caz dativ (marcat flexionar); regent este verbul *nu* (...) *era sortit;*

(d) [[$_{GPrep}$ *la* [$_{GN}$ *copil*]]$_{CI}$ – substantiv relaţional, gen masculin, număr singular, caz acuzativ (cerut de prepoziţia *la*); regent este verbul *nu* (...) *am luat;*
[*-i*]$_{CI\ dublat}$ – pronume personal clitic, pers. a 3-a sg., gen masculin (fiind coreferent cu substantivul *copil*), caz dativ (marcat flexionar); regent este verbul *nu* (...) *am luat;*

(e) [$_{GNpron}$ *nimănui*]$_{CI}$ – pronume negativ, număr singular (defectiv de plural), invariabil în funcţie de gen, caz dativ (marcat flexionar); regent este verbul *nu interzic;*

(f) [$_{GN}$ [*unei*]$_{Det}$ *muşte*$_{Centru}$ [$_{GAdj}$ *mari*]$_{Modif\ 1}$ [$_{PRel}$ *care zboară într-o casă cu ferestrele deschise*]$_{Modif\ 2}$]$_{CI}$ – substantiv, gen feminin, număr singular, caz dativ (marcat prin desinenţă la substantiv şi prin forma determinantului – articolul nedefinit); regent este adverbul *asemenea;*

(g) [$_{GN}$ [$_{GAdj}$ *întregii*$_{Adjectiv+Det}$]$_{Modif}$ *lumi*$_{Centru}$]$_{CI}$ – substantiv colectiv, gen feminin, singular (defectiv de plural), caz dativ (marcat prin desinenţă la substantiv şi prin forma determinantului – articolul definit enclitic, preluat de adjectivul precedent); regent este verbul *de demonstrat;*
Observaţie:
Grupurile sintactice [*profesorilor*], [*colegilor veniţi din paisprezece ţări (libere)*], [*secretarelor de la facultate*], [*portarului de la cămin*], deşi au drept centru câte un substantiv în dativ, nu ocupă poziţia sintactică a complementului indirect, ci sunt **apoziţii** acordate pe lângă CI *întregii lumi.* Substantivul *lume,* cu sensul folosit aici, este defectiv de plural (spre deosebire de *alte lumi posibile*).

(h) [$_{GNpron}$ *celui*$_{Centru}$ [$_{PRel}$ *care nu a apărut încă*]$_{Modif}$]$_{CI}$ – pronume demonstrativ semiindependent, gen masculin, număr singular, caz dativ (marcat flexionar); regent este verbul *a lăsa;*

(i) [$_{GN}$ [*unui*]$_{Det}$ *test*$_{Centru}$]$_{CI}$ – substantiv prototipic, gen neutru, număr singular, caz dativ (marcat prin forma determinantului – articolul nedefinit); regent este verbul *supunea;*

(j) [[$_{GN}$ *coşmarului*$_{Centru+Det}$] [*şi*] [$_{GN}$ *umilinţei*$_{Centru+Det}$ [$_{GAdj}$ *perpetue*]$_{Modif\ 1}$ [$_{GPrep}$ *din* [$_{PRel}$ *care nu mai reuşeam* [$_{PConj}$ *să ies*]$_{CD}$]]$_{Modif\ 2}$]]$_{CI}$
coşmarului – substantiv, gen neutru, număr singular, caz dativ (marcat la determinant – articolul definit enclitic); regent este verbul *a pune;*
umilinţei – substantiv abstract, gen feminin, număr singular (defectiv de plural), caz dativ (marcat prin desinenţă la substantiv şi prin forma determinantului – articolul definit); regent este verbul *a pune.*
Observaţie:
Cu sensul folosit aici, substantivul *umilinţă* este defectiv de plural (spre deosebire de *A îndurat multe umilinţe*).

(k) [[$_{GN}$ [$_{GAdj}$ *fostului*]$_{Adjectiv+Det}$ [*meu*]$_{Compl}$ *student*$_{Centru}$] [*şi*] [$_{GN}$ [*altor*]$_{Det}$ [*câţiva*]$_{Cuant}$ *jurnalişti*$_{Centru}$]]$_{CI}$
student – substantiv relaţional, gen masculin, număr singular, caz dativ (marcat prin forma articolului definit cu funcţie sintactică de determinant, preluat de adjectivul antepus); regent este verbul *declarasem;*
jurnalişti – substantiv, gen masculin, număr plural, caz dativ (marcat flexionar la determinant – adjectiv indefinit –, care este primul component al grupului); regent este verbul *declarasem.*

***5.

Prin nominal în dativ se pot realiza şi complementul posesiv, unele circumstanţiale de loc şi unele complemente din GN (unele complemente ale numelui).

(a) Complementul posesiv se exprimă, ca şi complementul indirect, prin clitice pronominale în dativ, precum şi prin substantive în dativ dublate de clitice în acelaşi caz. Spre deosebire însă de complementul indirect, care are ca regent numai verbul cu regim de dativ (***Îmi** place gramatica, Maria **îşi** dă în cărţi, **Lui Ion îi** merge bine* etc.), complementul posesiv intră într-o relaţie ternară: cu verbul regent, dar şi cu un substantiv cu care stabileşte o relaţie de posesie în cadrul căreia nominalul cu funcţie sintactică de complement posesiv exprimă posesorul, iar substantivul implicat în această relaţie exprimă obiectul posedat (***Îmi** curge nasul, Maria **îşi** vede de treabă, **Lui Ion i** s-a stricat televizorul* etc.).

(b) Prin substantiv în dativ se exprimă şi unele circumstanţiale de loc care apar în câteva expresii fixe populare şi/sau arhaice, apropiate de locuţiuni: *El se pironeşte / stă / rămâne **locului,** El se aşterne **drumului*** (aşa-numitul „dativ locativ"). Substantivul în dativ cu funcţie sintactică de circumstanţial de loc din aceste expresii este în variaţie liberă cu construcţii prepoziţionale cu sens local (*El se pironeşte / stă / rămâne **în loc,** El se aşterne **la drum***) şi, spre deosebire de complementul indirect, nu poate fi dublat de un clitic (**El **i** se pironeşte **locului,** *El **îi** stă / rămâne **locului,** *El **i** se aşterne **drumului*** sunt construcţii agramaticale, nereperate).

(c) În GN poate apărea un substantiv în dativ cu funcţie sintactică de complement al numelui numai dacă are ca regent un substantiv derivat cu sufix de la un verb cu regim de dativ: *acordarea de premii **elevilor** silitori, conferirea de diplome **sportivilor*** etc. Complementele numelui se deosebesc de complementele indirecte prin clasa lexico-gramaticală căreia îi aparţin regenţii lor: complementul numelui are ca regent un substantiv postverbal, în timp de complementul indirect are ca regent un verb.

COMPLEMENTUL POSESIV

*1.

Cel mai frecvent, complementul posesiv se exprimă prin clitice de (a) pronume reflexiv sau de (b) pronume personal, în cazul dativ.

(a) *Ion **şi-**a luat pălăria şi a plecat.*
***Îmi** tai unghiile.*

(b) ***Îţi** cade părul.*
*Profesorul **ne-**a corectat greşelile.*

**2.

(a) ~~GN cu centru un substantiv în dativ nedublat de clitic;~~
(b) clitic reflexiv în dativ: *Tânărul **îşi** regretă faptele;*
(c) clitic personal în dativ: ***Ţi** s-a blocat computerul;*
(d) ~~GAdj în dativ;~~
(e) GN cu centru un substantiv în dativ dublat de clitic: ***Copiilor li** s-au cariat dinţii;*
(f) ~~GPrep cu centru prepoziţia *la;*~~
(g) GN cu centru un numeral ordinal dublat de clitic: ***Primului din dreapta i-**a sunat telefonul mobil în timpul spectacolului;*
(h) propoziţie relativă dublată de clitic în regentă: ***Cui îţi spuneam i** s-a măritat fata;*

(i) GN cu centru un pronume relativ: *Asta e maşina* ***căreia i*** *s-a spart parbrizul.*

Observaţie:

Complementul posesiv se poate realiza prin GN cu centru un substantiv, un pronume sau un numeral în dativ, precum şi printr-o propoziţie relativă fără antecedent, *numai* dacă acestea sunt dublate de un clitic de pronume personal în dativ (vezi exemplele de mai sus).

**3.

(a) ~~un adjectiv;~~

(b) o formă verbală non-finită: ***Văzându-şi copiii**, s-a bucurat enorm;*

(c) ~~un adverb;~~

(d) ~~o propoziţie;~~

(e) un verb agentiv: *Fata* ***i s-a atârnat*** *de gât;*

(f) o interjecţie: ***Na-ţi*** *papucii!;*

(g) ~~un pronume;~~

(h) un verb cu regim de dativ: *Şi-a* ***vândut*** *tablourile unui italian.*

**4.

(a) subiect: *Îi transpiră* ***mâinile;***

(b) ~~posesor;~~

(c) complement prepoziţional: *Vezi-ţi* ***de treabă!***

(d) complement indirect: *Romeo şi Julieta şi-au pus capăt* ***zilelor;***

(e) ~~complement secundar;~~

(f) nume predicativ: *Fiind autodidact, şi-a fost* ***unicul profesor;***

(g) circumstanţial: *Mi-a bătut* ***în geam*** *o vrăbiuţă;*

(h) ~~complement comparativ;~~

(i) complement direct: *Vă admir* ***răbdarea;***

(j) ~~complement predicativ al obiectului;~~

(k) ~~modificator prepoziţional.~~

**5.

(a) *-şi* – pronume reflexiv clitic, pers. a 3-a sg., caz dativ; regent este verbul *să (...) vadă;* relaţia de posesie se stabileşte cu substantivul *câlţii;*

Observaţie:

CPos este reluat emfatic prin adjectivul posesiv coreferenţial *săi,* cu funcţie sintactică de posesor; în această situaţie, nu poate fi vorba de dublă exprimare a CPos, deoarece *săi* are altă funcţie sintactică şi stă în alt caz (acuzativ).

(b) *îmi* – pronume personal clitic, pers. 1 sg., caz dativ; regent este verbul *apăruse;* relaţia de posesie se stabileşte cu substantivul *un eseu;*

Observaţie:

În marea majoritate a situaţiilor, CPos stabileşte relaţia de posesie cu un substantiv determinat definit (cu articol definit enclitic); rar, substantivul implicat în relaţia de posesie poate fi determinat nedefinit (cu articol nedefinit, ca în exemplul de mai sus).

-mi – pronume reflexiv clitic, pers. 1 sg., caz dativ; regent este verbul *luasem;* relaţia de posesie se stabileşte cu substantivul *plicul;*

(c) *-i* – pronume personal clitic, pers. a 3-a sg., caz dativ; regent este verbul *să nu (...) scadă;* relaţia de posesie se stabileşte cu substantivul *demnitate;*

Observaţie:

Dacă relaţia de posesie se realizează cu un substantiv precedat de o prepoziţie, acesta apare ca nedeterminat (prepoziţia blochează determinarea).

(d) *îmi* – pronume personal clitic, pers. 1 sg., caz dativ; regent este verbul *intrase;* relaţia de posesie se stabileşte cu substantivul *bocanci;*

-mi – pronume personal clitic, pers. 1 sg., caz dativ; regent este predicatul complex cu operator copulativ *erau ude;* relaţia de posesie se stabileşte cu substantivul *şosetele;*

Observație:
Deşi cliticul are ca suport fonetic un substantiv, funcția sa sintactică nu este cea de posesor (funcție în GN), ci de CPos, pentru că regentul său este o formă verbală: *şosetele îmi erau umede = îmi erau ude şosetele.* Aşa-numitul „dativ adnominal" este învechit, în limba română.

(e) *-mi* – pronume reflexiv clitic, pers. 1 sg., caz dativ; regent este verbul *cred;* relația de posesie se stabileşte cu substantivul *ochilor.*

***6.

$[_{\text{GN}}\ \textit{Vecinului}_{\text{Centru}}\ [\textit{meu}]_{\text{Compl}}\ [_{\text{GPrep}}\ \textit{de}\ [_{\text{GN}}\ \textit{palier}]]_{\text{Modif}}]_{\text{CPos}}\ [\textit{i}]_{\text{CPos dublat}}$ *s-a stricat* <u>*frigiderul*</u>.

Observație:
Adjectivul posesiv *meu* are funcția sintactică de complement al numelui pentru că regentul său este substantivul relațional *vecinului,* care „cere" obligatoriu o complinire.

$[_{\text{GNpron}}\ \textit{Nimănui}_{\text{Centru}}\ [_{\text{GPrep}}\ \textit{dintre}\ [_{\text{GNpron}}\ \textit{cei}\ [_{\text{GAdj}}\ \textit{prezenți}]_{\text{Modif}}]]_{\text{Modif}}]_{\text{CPos}}$ *nu* $[\textit{i-}]_{\text{CPos dublat}}$ *am văzut* <u>*lucrarea*</u>.

$[_{\text{GNnum}}\ [\textit{Celor}]_{\text{Det}}\ \textit{doi}_{\text{Centru}}\ [_{\text{GPrep}}\ \textit{din}\ [_{\text{GN}}\ \textit{curtea}\ [_{\text{GN}}\ \textit{şcolii}]_{\text{Pos}}]]_{\text{Modif}}]_{\text{CPos}}\ [\textit{le}]_{\text{CPos dublat}}$ *ştiu* <u>*apucăturile*</u>.

***7.

Complementul indirect este o funcție sintactică matricială (= cerută de o valență conținută în matricea sintactico-semantică a verbului regent) ocurentă în structuri primare; complementul posesiv este o funcție sintactică ocurentă *numai* în structuri reorganizate (obținute prin amalgamarea unui GN cu un GV). Astfel, structura primară

(1) $[\textit{Ion}_{i}]$ *înaintează plângerea* $[\textbf{\textit{sa}}_{i}]$ ***tribunalului***

devine, prin transformarea adjectivului posesiv în clitic de pronume reflexiv în dativ (*sa > îşi*) şi avansarea acestuia din GN în GV, construcția reorganizată

(2) $\textit{Ion}_{i}\ [\textbf{\textit{îşi}}_{i}]_{\text{CPos}}$ *înaintează plângerea* $[\textbf{\textit{tribunalului}}_{j}]_{\text{CI}}$

în care cuvântul cu rol tematic de posesor are ca regent verbul, cu substantivul din structura inițială păstrând numai relația *semantică* de posesie.

Faptul că există enunțuri (ca (2) de mai sus) în care un nominal în dativ cu rol tematic de Posesor (complementul posesiv) apare în acelaşi GV cu un nominal în dativ cu rol tematic de Țintă (complementul indirect), amândouă fiind subordonate aceluiaşi regent, fără ca nominalele respective să fie coreferențiale (*îşi* nu are acelaşi referent ca *tribunalului*) sau să poată fi coordonate (un enunț de tipul **Ion îşi înaintează plângerea sau tribunalului* este agramatical, deci nereperat), dovedeşte că cele două nominale în dativ reprezintă funcții sintactice diferite (conform ***principiului unicității*** care stipulează că un verb nu poate atribui aceeaşi funcție sintactică la două componente diferite ale grupului sintactic căruia îi este centru).

SINTEZĂ (COMPLEMENTUL INDIRECT ŞI COMPLEMENTUL POSESIV)

*1.

(a) *mi* – pronume personal clitic, pers. 1 sg., caz dativ; complement indirect cu regent verbul *se-ntâmplă;*
îmi – pronume personal clitic, pers. 1 sg., caz dativ; complement posesiv cu regent verbul *cade;* relația de posesie se stabileşte cu substantivul *masa;*

(b) *ne-* – pronume reflexiv clitic, pers. 1 pl., caz dativ; complement posesiv cu verbul regent *am spus;* relația de posesie se stabilește cu substantivul *pășul;*
insului – substantiv, gen masculin, număr singular, caz dativ; complement indirect cu regent verbul *am spus;*
(c) *-le* – pronume personal clitic, pers. a 3-a pl., caz dativ; complement indirect cu regent verbul *zi;*
îi – pronume personal clitic, pers. a 3-a singular, caz dativ; complement posesiv cu regent verbul *suna;* relația de posesie se stabilește cu substantivul *numele;*
(d) *i-* – pronume personal clitic, pers. a 3-a sg., caz dativ; complement indirect cu regent verbul *am explicat;*
-i – pronume personal clitic, pers. a 3-a sg., caz dativ; complement posesiv cu regent verbul *să (...) iau;* relația de posesie se stabilește cu substantivul *locul;*
(e) *mi-* – pronume personal clitic, pers. 1 sg., caz dativ; complement indirect cu regent verbul *a dorit;*
-mi – pronume reflexiv clitic, pers. 1 sg., caz dativ; complement posesiv cu regent verbul *să nu (...) pierd;* relația de posesie se stabilește cu substantivul *răbdarea.*

COMPLEMENTUL PREPOZIȚIONAL

*1.

A mizat întotdeauna pe noroc.
Încercarea lor s-a soldat cu un eșec total.
Nu mai știe la cine să apeleze.
Face mereu din țânțar armăsar.
Nu se dezbară de prostul obicei al fumatului.

**2.

(a) un verb inerent reflexiv: *El **se cramponează** de putere;*
(b) o locuțiune verbală: ***Nu vă dați seama** de consecințe;*
(c) ~~un substantiv de proveniență verbală;~~
(d) un verb la infinitiv: *E necesar **a colabora** cu toți colegii;*
(e) un adjectiv: *Pare **capabil** de orice;*
(f) ~~un numeral cardinal ;~~
(g) un adverb: *Vorbește **concomitent** cu tine;*
(h) ~~un pronume non-clitic ;~~
(i) o interjecție: ***Vai** de noi!*

**3.

A. Complementul prepozițional se realizează prin GPrep în care se include:
(a) un GN cu centru un substantiv: *Ea se referea **la anul trecut;***
(b) ~~un GAdj;~~
(c) un GV cu centru verb la infinitiv: *Te complaci **în a suferi în tăcere;***
(d) un GN cu centru un pronume: *Optez **pentru cel din dreapta;***
(e) o propoziție relativă: *Nu se sinchisește **de ce spui tu;***
(f) ~~un GN cu centru un substantiv în dativ.~~
B. Complementul prepozițional se realizează și ca:

(a) ~~GAdv;~~
(b) propoziție conjuncțională: *E în stare **să scrie toată noaptea;***
(c) propoziție relativă interogativă: *Mă gândesc **cum vei proceda;***
(d) ~~GV cu centru verb la gerunziu;~~
(e) GV cu centru un verb la infinitiv: *Se teme **a spune tot ce știe.***

***4.
(a) CD construit cu prepoziția *pe* (*Te aștept pe tine*) se deosebește de CPrep construit cu aceeași prepoziție (*Contez pe tine*) prin aceea că primul poate fi dublat prin clitic (*Te aștept pe tine*), pe când al doilea nu poate fi dublat (**Te contez pe tine* este o construcție agramaticală, nereperată).
(b) Prin același procedeu se poate diferenția CI construit cu prepoziția *la* (*Le dă sfaturi la toți*) de CPrep construit cu aceeași prepoziție (*Apelează la toți*, dar nu și **Le apelează la toți*).
(c) Numele predicativ care se exprimă prin GPrep (*Ea arată a elevă*) se poate deosebi de CPrep construit cu aceeași prepoziție (*Siropul ăsta miroase a brad*), pentru că NP concordă (are același referent) cu subiectul și de aceea au același număr (*Ele arată a eleve*), concordanță care nu se manifestă și în cazul CPrep (*Siropurile astea miros a brad*, dar nu și **Siropurile astea miros a brazi*).
(d) CAg construit cu prepoziția *de* (*El era bănuit de toți*) se deosebește de CPrep construit cu aceeași prepoziție și în același context verbal (*El era bănuit de fraudă*) la nivel semantic: substantivul cu funcție sintactică de CAg are trăsătura semantică [+ Animat] (pentru că desemnează Agentul sau Experimentatorul stării), în timp ce substantivul cu funcție sintactică de CPrep are trăsătura semantică [– Animat] (pentru că are rolul de Temă).
(e) ComplCirc, component obligatoriu, cerut de verbul regent (*El a locuit la țară*), poate fi substituit cu un adverb, datorită sensului său circumstanțial – locativ, în exemplul de față (*El a locuit acolo*); CPrep construit cu aceeași prepoziție (*El a renunțat la țara sa*) nu poate fi substituit cu un adverb (**El a renunțat acolo* nu este o construcție gramaticală).
(f) Realizarea prin GPrep este caracteristică atât pentru Circ, cât și pentru CPrep. Diferența dintre ele constă în faptul că circumstanțialul este un component facultativ, omisibil (*Ion doarme de trei ore* și *Ion doarme* sunt, ambele, construcții corecte), în timp ce CPrep este un component obligatoriu, neomisibil (*Ion beneficiază de încrederea mea* este o construcție corectă, dar nu și **Ion beneficiază*).

***5.
(a) $[_{GPrep}$ *asupra* $[_{GNpron}$ *căreia*$]]_{CPrep}$ – pronume relativ, gen feminin, număr singular, caz genitiv cerut de prepoziția *asupra;* regent al GPrep este verbul *s-a oprit;*
(b) $[_{GPrep}$ *pentru* $[_{GN}$ *isprăvi*$_{Centru}$ $[_{GAdj}$ *ieșite din comun*$]_{Modif}]]_{CPrep}$ – substantiv, gen feminin, număr plural, caz acuzativ cerut de prepoziția *pentru;* regent al GPrep este adjectivul *apt;*
(c) $[_{PConj}$ *că nu îmi veneau în minte decât cuvinte nemțești*$]_{CPrep}$ – propoziție conjuncțională cu regent locuțiunea verbală *mi-am dat seama;*
(d) $[_{GPrep}$ *despre* $[_{GN}$ *crizele*$_{Centru}$ $[$*mele*$]_{Compl}$ $[_{GPrep}$ *de* $[_{GN}$ *tahicardie*$]]_{Modif}$ $[_{GVpart}$ *apărute în urmă cu trei-patru ani*$]_{Modif}]]_{CPrep}$ – substantiv prototipic, gen feminin, număr plural, caz acuzativ cerut de prepoziția *despre;* regent al GPrep este verbul *am pomenit;*
Observație:
Adjectivul posesiv *mele* are funcție sintactică de complement (și nu de posesor), pentru că intră în relație cu expresia verbală *a face crize* (și nu numai cu substantivul din componența ei).
(e) $[_{GPrep}$ *din* $[_{GVinf}$ *a*$[$*-i*$]_{CD\ dublat}$ *împiedica*$_{Centru}$ $[_{GPrep}$ *pe* $[_{GN}$ *colegii*$]]_{CD}$ $[$*mei*$]_{Compl}$ $[_{GPrep}$ *de* $[_{GN}$ *joacă*$]]_{Modif}$ $[_{PConj}$ *să-și exhibe ceea ce reprezenta (...) forma nascendă, puberalo-soldatescă, a comportamentului lor sexual*$]_{CPrep}]_{CPrep}$ – verbul tranzitiv *a (...) împiedica* cu regim prepozițional, infinitiv prezent; regent este verbul *făcusem;*
$[_{PConj}$ *să-și exhibe ceea ce reprezenta (...) forma nascendă, puberalo-soldatescă, a comportamentului lor sexual*$]_{CPrep}$ – propoziție conjuncțională cu regent verbul *a (...) împiedica.*

Observaţie:
În GPrep cu centru verbul *a împiedica* se include alt GPrep, care este realizat printr-o propoziţie conjuncţională.

Observaţie generală:
Prepoziţia este singurul centru de grup sintactic a cărui funcţie sintactică nu coincide cu funcţia sintactică a grupului constituit în jurul ei (= complement prepoziţional). Funcţia sintactică de complement prepoziţional este îndeplinită, **împreună cu prepoziţia,** de **centrul grupului sintactic încorporat în GPrep,** care poate fi

(a) un GN cu centru un substantiv (un pronume, un numeral):
Ion se mândreşte [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GN}$ ***fiica***$_{Centru}$ [*sa*]$_{Compl}$]]$_{GPrep}$.
Ion se mândreşte [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GNpron}$ ***ea***]]$_{CPrep}$.
Ion se mândreşte [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GNnum}$ ***prima*** *(dintre fiicele sale)*]]$_{CPrep}$.

(b) un GV cu centru o formă verbală non-finită:
Soluţia rezidă [$_{GPrep}$ *în* [$_{GVinf}$ ***a schimba***$_{Centru}$ [$_{GN}$ [*acest*]$_{Det}$ *guvern*]$_{CD}$]]$_{CPrep}$. *M-am plictisit* [$_{CPrep}$ *de* [$_{GVsupin}$ ***de învăţat***$_{Centru}$ [$_{GN}$ *gramatică*]$_{CD}$]]$_{CPrep}$.

De aceea, în orice schemă sintactică, înainte de CPrep (ca funcţie sintactică a unui grup) trebuie să apară *două* paranteze drepte. Grupul sintactic inclus în GPrep are funcţia sintactică de complement al prepoziţiei (= constituent care reprezintă o complinire *obligatorie* a centrului de grup).

COMPLEMENTUL DE AGENT

*1.
(a) ~~GN;~~
(b) GPrep cu centru prepoziţia *de: Poezia a fost recitată de un tânăr talentat;*
(c) ~~GAdj cu centru prepoziţia *de către;*~~
(d) ~~GV cu centru o formă non-finită.~~

**2. (c)
Complementul de agent este un complement reorganizat, deoarece nu apare într-o structură de bază (primară), ci într-una reorganizată, obţinută prin transformarea unei construcţii verbale active tranzitive ([*Ion*]$_S$ ***a scris*** [*acest text*]$_{CD}$) într-una pasivă ([*Acest text*]$_S$ ***a fost scris*** [*de Ion*]$_{CAg}$): componentul aflat în poziţia complementului direct, în structura activă, este „avansat", în structura pasivă, în poziţia subiectului, iar componentul aflat în poziţia subiectului devine complement de agent.
Celelalte complemente menţionate mai sus, ca şi circumstanţialul, sunt componente ale unor structuri de bază (primare): complementul prepoziţional (*Ion s-a descotorosit* ***de vechiturile din casă***) şi complementul circumstanţial (*Clădirea asta datează* ***de un secol***) sunt constituenţi matriciali („ceruţi" obligatoriu de verbul regent sau acceptaţi de acesta), iar circumstanţialul este un adjunct (component facultativ) care apare tot în construcţii primare (*Ion a devenit senator* ***(de luna trecută)***).

**3.
(a) ~~un verb tranzitiv;~~
Observaţie:
Prin trecere la diateza pasivă, verbul, tranzitiv în structura activă de bază, devine contextual intranzitiv.
(b) ~~un verb inerent reflexiv;~~

Observație:
Verbele *inerent* reflexive (cu reflexiv obligatoriu: *a se strădui, a se zbate* etc.) sunt în afara categoriei diatezei. În structurile reflexiv-pasive (*Bibliografia* ***se*** ***va citi*** *de către toți*), pronumele reflexiv este marcă a trecerii verbului activ tranzitiv (din structura de bază) la diateza pasivă (în structura reorganizată).

(c) un adjectiv: *Legea este* ***revizuibilă*** *numai de către Parlament.*
(d) un verb la diateza pasivă: *Prăjitura* ***a fost făcută*** *de Maria.*
(e) ~~un participiu activ~~;
(f) ~~o interjecție~~;
(g) un verb la supin cu sens pasiv: *Argumentul e lesne* ***de combătut*** *de către oricine.*

***4. **(a)**

$[_{GPrep}$ *de* $[_{GN}$ *[primul]*$_{Det}$ *Demiurg*$]_{CAg}$ – substantiv, gen masculin, număr singular, caz acuzativ cerut de prepoziția *de;* regentul grupului este participiul (cu sens pasiv) adjectivizat *greșite;*

Observații:
Participiul este adjectivizat prin poziția sintactică de modificator al substantivului *a inimilor,* pe care o ocupă.
Substantivul *Demiurg,* deși este scris cu literă mare, evidențiază în acest context trecerea de la statutul de nume propriu de persoană la cel de substantiv comun (se sugerează că există cel puțin doi *demiurgi*); această figură retorică se numește *antonomază.*

$[_{GPrep}$ *de* $[_{GNpron}$ *cel* $[_{PRel}$ *care încă nu s-a născut pe deplin*$]_{Modif}]]_{CAg}$ – pronume demonstativ semiindependent, gen masculin, număr singular, caz acuzativ cerut de prepoziția *de;* regent este predicatul complex cu operator pasiv *este ucis;*

$[_{GPrep}$ *de către* $[_{GN}$ *[o]*$_{Det}$ *fată*$]_{CAg}$ – substantiv determinat nedefinit (cu articolul nedefinit *o*), gen feminin, număr singular, caz acuzativ cerut de prepoziția *de către;* regente sunt predicatul complex cu operator pasiv *e luat* și participiul *tras* (cu operatorul pasiv *e* subînțeles);

$[_{GPrep}$ *de* $[_{GN}$ *[toți]*$_{Cuant}$ *împricinații*$]]_{CAg}$ – substantiv provenit din participiul verbului *a împricina,* determinat definit (cu articol enclitic *-i*), gen masculin, număr plural, caz acuzativ cerut de prepoziția *de;* regent este participiul adjectivizat (prin poziția sintactică de element predicativ suplimentar) *privită;*

$[_{GPrep}$ *de* $[_{GN}$ $[_{GAdj}$ *faimoasa*$_{Centru+Det}]_{Modif}$ *mână* $[_{GN}$ $[_{GAdj}$ *a faimosului*$_{Centru+Det}]_{Modif}$ *colonel*$_{Centru}$ $[_{GPrep}$ *de la* $[_{GN}$ *TL 7 ABC*$]]_{Modif}]_{Pos}$ – substantiv (cu articolul definit preluat de adjectivul precedent *faimoasa*), gen feminin, număr singular, caz acuzativ cerut de prepoziția *de;* regent este participiul adjectivizat (prin poziția sintactică de modificator al substantivului *documentul*) *ștampilat.*

SINTEZĂ (COMPLEMENTUL PREPOZIȚIONAL ȘI COMPLEMENTUL DE AGENT)

***1. **(a)**
de o prietenă de care mă legau anii de la Liceul Gheorghe Lazăr – complement de agent; regent este predicatul complex cu operator pasiv *fusesem invitat;*
de care – complement prepozițional; regent este verbul *legau;*
de la Liceul Gheorghe Lazăr – modificator; regent este substantivul *anii;*
(b) *de fascinația noului* – complement de agent; regent este participiul *mânat;*

Observație:
Participiul are sens pasiv, provenind de la verbul agentiv *a mâna* (= *fiind mânat*), iar CAg are rolul tematic de Stimul (neavând drept centru un substantiv cu trăsătura semantică [+ Animat], care ar fi avut rolul tematic de Agent).
cu orice preț – circumstanțial de mod; regent este verbul *aș ține;*
cu tot ce-am văzut – complement prepozițional; regent este locuțiunea verbală *să (...) țin la curent;*

(c) *până în ultima clipă* – circumstanțial de timp; regent este participiul cu sens pasiv *talonat;*
Observație:
În această construcție este vorba de două GPrep, al doilea fiind inserat în primul: [[*până* [*în* $[_{GN}$ *ultima clipă*$]]_{GPrep2}]_{GPrep1}]_{CircTimp}$.
[[*de o egipteancă (tare frumoasă, aducea cu Sofia Loren, bronzată, în rolul Aidei)*] *și* [*de o americancă despre care tot ce-mi aduc aminte e că era înaltă, că semăna cu iubita lui Popeye și că era deșteaptă*]] – complement de agent realizat prin două componente coordonate; regentul este participiul cu sens pasiv *talonat;*
cu Sofia Loren, bronzată, în rolul Aidei – complement prepozițional; regent este verbul *aducea;*
în rolul Aidei – modificator; regent este substantivul propriu compus *Sofia Loren;*
despre care – complement prepozițional; regent este locuțiunea verbală *îmi aduc aminte;*
cu iubita lui Popeye – complement prepozițional; regent este verbul *semăna;*

(d) *pe tărâmul tuturor făgăduințelor, consacrat (...) de câteva promoții de băieți din primele clase mixte ale României postbelice, îndrăgostiți (...) de colege blonde, cu ochi albaștri* – circumstanțial de loc; regent este verbul *ajunsesem;*
de câteva promoții de băieți din primele clase mixte ale României postbelice, îndrăgostiți (...) de colege blonde, cu ochi albaștri – complement de agent; regent este participiul cu sens pasiv *consacrat;*
de băieți din primele clase mixte ale României postbelice, îndrăgostiți (...) de colege blonde, cu ochi albaștri – modificator; regent este GN *câteva promoții;*
din primele clase mixte ale României postbelice – modificator; regent este substantivul *băieți;*
de colege blonde, cu ochi albaștri – complement prepozițional; regent este participiul cu sens activ *îndrăgostiți;*
Observație:
Participiul *îndrăgostiți* are sens activ pentru că provine de la verbul reflexiv inerent, deci intranzitiv, *a se îndrăgosti.*
cu ochi albaștri – modificator; regent este substantivul *colege;*

(e) *de tembelismul tipului din gheretă* – complement prepozițional; regent este participiul cu sens activ *indignați;*
Observație:
Participiul *indignați* provine de la verbul intranzitiv (reflexiv inerent) *a se indigna (de ceva);* de aceea, componentul subordonat lui este complement prepozițional, și nu complement de agent.
din gheretă – modificator; regent este substantivul *tipului;*

(f) *de petiționari (...) uzi de la lapoviță și osteniți de orele de anticameră* – modificator; regent este GN *jalnica noastră condiție;*
de la lapoviță – circumstanțial de cauză; regent este adjectivul *uzi;*
de orele de anticameră – circumstanțial de cauză; regent este adjectivul *osteniți* (provenit din participiul cu sens activ al verbului *a se osteni*);
de anticameră – modificator; regent este substantivul *orele.*

NUMELE PREDICATIV

***1.**
(a) ~~verb tranzitiv şi intranzitiv~~;
(b) verb bivalent intranzitiv: *El <u>iese</u> **inginer**;*
(c) verb la supin: *Nu e uşor <u>de ajuns</u> **inginer**;*
(d) verb copulativ: *El a <u>devenit</u> **inginer** şi, de atunci, dă sfaturi în stânga şi în dreapta;*
(e) ~~interjecţie~~;
(f) participiu adjectival: *<u>Ajunsă</u> **ingineră**, fata şi-a îndeplinit un vis de o viaţă;*
(g) ~~substantiv~~;
(h) verb la gerunziu: *<u>Fiind</u> **inginer**, ştie despre ce este vorba;*
(i) ~~numeral~~;
(j) verb la infinitiv: *<u>A fi</u> **inginer** nu e o treabă uşoară;*
(k) ~~adverb~~.

Observaţii:
Răspunsul (b) a fost acceptat pentru că, din punct de vedere sintactic, verbele copulative sunt un tip de verbe bivalente intranzitive.
(f) Doar adjectivele participiale pot avea nume predicativ.
Răspunsul (g) nu a fost acceptat pentru că substantivele, în mod tipic, nu au NP; chiar şi în cazul substantivelor postverbale, numele predicativ din structura verbală de bază (*el devine **inginer***) devine complement al substantivului (*Absolvirea facultăţii a însemnat şi devenirea **lui inginer***).

****2.**
(a) ~~GN în dativ~~;
(b) ~~adjectiv pronominal demonstrativ~~;
(c) ~~GN în acuzativ~~;
(d) GPrep cu prepoziţie regim: *El arată **ca mine**;*
(e) ~~GN în genitiv~~;
(f) PRel fără antecedent: *El va deveni **ce dorim noi**;*
(g) GAdv: ***Oricum** ai fi, prietenii adevăraţi nu te lasă la greu;*
(h) GN cu centru pronume semiindependent: *Casa este **a mea**, Casa este **a alor mei**.*

Observaţii:
(b) După cum se ştie, demonstrativele disting între o formă lungă şi o formă scurtă: forma lungă (*Băiatul **acesta** / **Acesta** a venit*) funcţionează şi adjectival, şi pronominal; forma scurtă (***Acest** băiat a venit*) funcţionează doar adjectival. Faptul că în poziţia de NP nu apare niciodată forma scurtă (**Băiatul este **acest***), care nu are decât ipostază adjectivală, este un indiciu că în această poziţie nu poate apărea un demonstrativ adjectival. Forma lungă (*Băiatul este **acesta***) din această poziţie corespunde valorii pronominale a demonstrativului.
(c) Răspunsul nu a fost acceptat întrucât un GN în acuzativ nu poate ocupa poziţia sintactică de NP. În cazul în care în poziţia NP apare un GPrep care include un substantiv în acuzativ (vezi situaţia din (d)), se consideră că GPrep în ansamblu ocupă această poziţie, nu doar centrul substantival în acuzativ subordonat prepoziţiei.
(e) Răspunsul nu a fost acceptat pentru că, în poziţie de NP, realizările analizate în gramatica tradiţională ca grupuri nominale în genitiv (*Cartea este **a profesorului / a lui***) sau ca pronume posesive (*Cartea este **a mea***) în GBLR sunt analizate ca grupuri nominale cu centru pronumele semiindependent *al* (*Cartea este* $[_{GNpron}$ ***a*** $[_{GN}$ ***profesorului***$]_{Pos}]_{NP}$ / $[_{GNpron}$ ***a*** $[_{GNpron}$ ***lui***$]_{Pos}]_{NP}$ / $[_{GNpron}$ ***a*** $[$***mea***$]_{Pos}]_{NP}$).

**3.

(a) A. *era (şi el mai vioi)* – *a fi* cu valoare copulativă

B. $[_{GAdj}$ *mai vioi*$]_{NP}$

A. *(cu care au) fost (date)* – *a fi* este operator în structura diatezei pasive

B. –

(b) A. *(cel omorât) era (moştenitorul)* – *a fi* cu valoare copulativă

B. $[_{GN}$ *moştenitorul tronului*$]_{NP}$

(c) A. *(lumea) era (în fierbere)* – *a fi* cu valoare copulativă

B. $[_{GAdj}$ *în fierbere*$]_{NP}$

(d) A. *era (linişte)* – *a fi* cu valoare non-copulativă

B. –

(e) A. *(de pe lume) e (tocmai)* – *a fi* cu valoare copulativă

B. $[_{GN}$ *această farsă continuă în care noi, cei moderni, ne ducem viaţa*$]_{NP}$

(f) A. *(aş) fi (găsit)* – *a fi* este verb auxiliar în structura condiţionalului perfect

B. –

A. *(dar mi-)era (atât de somn)* – *a fi* cu valoare non-copulativă

B. –

A. *eram (atât de epuizat)* – *a fi* cu valoare copulativă

B. $[_{GAdj}$ *atât de epuizat de drumuri, de feţe şi evenimente*$]_{NP}$

(g) A. *(nu) este (încă decât bucuria voinţei)* – *a fi* cu valoare non-copulativă

B. –

A. *(în cunoştinţa mea,) este (pentru că)* – *a fi* cu valoare non-copulativă

B. –

Observaţii:

(e) Având în vedere că grupurile nominale $[_{GN}$ *această farsă continuă în care noi, cei moderni, ne ducem viaţa*] şi $[_{GN}$ *lucrul cel mai dramatic*] sunt ambele determinate definit şi puternic individualizate prin determinanţi demonstrativi (propriu-zişi sau emfatici), este greu de delimitat subiectul de numele predicativ; luând drept criteriu de distingere a celor două poziţii structura informaţională a enunţului, vom considera că *tocmai* este un adverb focalizat, care are rolul de a sublinia informaţia nouă (rema) din enunţ, deci GN [*această ...*] este nume predicativ, pentru că exprimă informaţie nouă şi are rolul de a califica subiectul (tema enunţului).

(f) 1. Structuri de tipul *dar mi-era atât de somn* pun probleme de interpretare a componentului de după verbul *a fi* (subiect sau nume predicativ), explicabile prin mai multe trăsături: postpunere obligatorie; imposibilitatea determinării acestui constituent (**mi-era **acest somn / somnul***), cu excepţia determinării prin articol nedefinit când este urmat de un modificator (*mi-era **un somn <u>teribil</u>***); posibilitatea gradării şi a intensificării substantivului centru (*mi-era **foarte somn / atât de somn***); apariţia în structură şi a unor adverbe, greu de explicat în varianta interpretării componentului postverbal ca subiect (*Mi-e **rău / bine / greu / urât, Cum** îţi mai este?, Îmi este **aşa şi aşa***); prezenţa opoziţiei *static / dinamic* (*Mi-e somn – Mi se face somn*), regăsibilă şi în structurile cu NP (vezi paralelismul cu: ***Sunt** fricos / ruşinos – **Devin / Mă fac** fricos / ruşinos*). Unele dintre aceste trăsături conduc la interpretarea grupului nominal postverbal mai degrabă ca NP (citire predicativă) decât ca S; în această interpretare, construcţia se include în clasa celor fără subiect.

2. *A fi* din structura *eram atât de epuizat de drumuri, de feţe şi evenimente* are valoare copulativă (iar gruparea [*eram atât de epuizat*] formează un predicat complex cu nume predicativ), şi nu are valoare de formant într-o structură pasivă; grupurile prepoziţionale coordonate care urmează sunt circumstanţiale de cauză, nu complemente de agent.

**4.

(a) $[_{GAdj}$ $[$*mai*$]_{CircCant}$ *adevărate* [*decât propriul nostru trup şi propria noastră viaţă*$]_{CComp}$] – nume predicativ realizat prin grup adjectival complex cu centru adjectivul calificativ *adevărate*, variabil, cu patru forme flexionare, la feminin, plural, nominativ (prin acord cu subiectul).

Centrul adjectival este precedat de un circumstanțial cantitativ realizat prin marca de gradare *mai*, care cere un complement comparativ realizat prin grupul prepozițional [*decât propriul nostru trup și propria noastră viață*].
Numele predicativ este cerut de verbul copulativ *devin*.

(b) [$_{GNpron}$ *ce*] – nume predicativ realizat prin grup nominal cu centru pronumele relativ-interogativ [$_{GNpron}$ *ce*], în cazul acuzativ (impus de prepoziția *la*).
În acest exemplu, se observă fenomenul imbricării (împletirea regentei cu subordonata), întrucât forma numelui predicativ este determinată de constrângeri din regentă (regimul prepozițional – *a se gândi **la***), nu de constrângeri din subordonată (*drumul a însemnat **ce***); imbricarea este posibilă întrucât propoziția subordonată este relativă fără antecedent.
Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *a însemnat*.

(c) [$_{GN}$ *istorie*] – nume predicativ realizat prin grup nominal nedeterminat cu centru substantivul comun *istorie*, feminin, singular, nominativ.
Luând determinarea drept criteriu de diferențiere a subiectului de numele predicativ, se interpretează grupul nominal nedeterminat *istorie* ca nume predicativ, iar propozițiile care urmează verbului copulativ drept subiect, realizat prin propoziții relative fără antecedent, coordonate prin juxtapunere. A doua propoziție subiectivă este precedată de o marcă de negație de constituent.
Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *se cheamă*.
Observație:
În definițiile de dicționar (și în metalimbaj în general), nedeterminarea nu este un criteriu de distingere a numelui predicativ de subiect, întrucât în fața substantivului nedeterminat care se definește se subînțelege existența unui termen care îl califică: „[conceptul / termenul ...] *istorie se cheamă ...*". Întrucât exemplul de sub (c) nu e o definiție, ci o cugetare, această observație nu se aplică.

(d) • [$_{GN}$ *copil* [$_{GAdj}$ *teribil*]$_{Modif}$] – nume predicativ realizat prin grup nominal nedeterminat cu centru substantivul comun *copil*, masculin, singular, nominativ. Centrul substantival este urmat de un modificator, realizat prin grup adjectival. Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *a fi*, la formă non-finită (infinitiv); grupul [$_{GVinf}$ *a fi copil teribil, în sine*] are, în ansamblu, funcția sintactică de subiect.
• [*nici* [$_{GN1}$ [*un*]$_{Det}$ *semn* [$_{GAdj}$ *absolut*]$_{Modif}$ [$_{GN}$ *al marii valori*]$_{Pos}$], *nici* [$_{GN2}$ [*un*]$_{Det}$ *semn* [$_{GN}$ *al absenței acesteia*]$_{Pos}$]]$_{NP}$ – nume predicativ realizat prin două grupuri nominale coordonate copulativ prin conjuncția *nici* (în ipostază corelativă *nici ... nici*). GN_1 și GN_2 sunt ambele grupuri nominale determinate nedefinit prin articolul nedefinit *un*; ambele conțin un posesor realizat prin grup nominal în genitiv; GN_1 conține și un modificator realizat prin GAdj. Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *înseamnă*, la formă negativă (fapt care explică apariția conjuncției *nici*).

(e) • [$_{GAdj}$ *nouă* [$_{GPrep}$ *în istoria omenirii*]$_{CircTimp}$] – nume predicativ realizat prin grup adjectival complex cu centru adjectivul calificativ *nouă*, adjectiv variabil, cu trei forme flexionare, la feminin, singular, nominativ (prin acord). Centrul adjectival este urmat de un circumstanțial de timp realizat prin grup prepozițional. Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *e*.
• [$_{PConj}$ *că, în țara asta mereu surprinzătoare, eternă și fascinantă, schimbarea antrenorului poate fi un șoc doar pentru propria familie*] – nume predicativ realizat prin propoziție conjuncțională, introdusă prin complementizatorul *că*. Complementizatorul *că* este selectat de subiect (*problema **că***). Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *e*.
• [$_{GN}$ [*un*]$_{Det}$ *șoc*] – nume predicativ realizat prin grup nominal determinat nedefinit cu centru substantivul comun *șoc*, neutru, singular, nominativ, precedat de articolul nedefinit (cu funcția sintactică de determinant). Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *a fi* (parte a predicatului complex *poate fi*).
Observație:
Grupul prepozițional [$_{GPrep}$ *pentru propria familie*] nu este dependent de centrul nominal *șoc*, ci de predicatul complex care include și numele predicativ [*un șoc*]. De aceea, se va analiza

drept circumstanţial de relaţie al întregului predicat complex (nu ca un subordonat al nominalului nume predicativ).

- [$_{GN}$ [*o*]$_{Det}$ *glumă*] – nume predicativ realizat prin grup nominal determinat nedefinit cu centru substantivul comun *glumă*, feminin, singular, nominativ, precedat de articolul nedefinit (cu funcţia sintactică de determinant). Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *e*.
- [$_{GPrep}$ *de* [$_{GN}$ *altă natură*]] – nume predicativ realizat prin grup prepoziţional cu centru prepoziţia *de*, urmată de complinirea realizată prin grup nominal determinant nedefinit [$_{GN}$ *altă natură*], în cazul acuzativ (impus de prepoziţie). Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *sunt*.
- [$_{GPrep}$ *de* [$_{GN}$ *fotbal*]] – nume predicativ realizat prin grup prepoziţional cu centru prepoziţia *de*, urmată de complinirea realizată prin grup nominal nedeterminant [$_{GN}$ *fotbal*], în cazul acuzativ (impus de prepoziţie). Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *e*.

(f) Enunţul (f) conţine o serie de elipse ale verbului *a fi*; nu în toate situaţiile însă se elidează *a fi* cu aceeaşi valoare.

- [[$_{GAdj\,1}$ *dulci*], [$_{GAdj\,2}$ *limpezi* [$_{GPrep}$ *ca cristalul*]$_{CComp}$] *şi* [$_{GAdj\,3}$ *reci* [$_{GPrep}$ *ca gheaţa*]$_{CComp}$]] – nume predicativ, realizat prin trei grupuri adjectivale coordonate. Toate cele trei grupuri adjectivale au drept centru adjective calificative, variabile, cu două forme flexionare, feminin, plural, nominativ (prin acord cu subiectul). $GAdj_2$ şi $GAdj_3$ conţin fiecare câte un complement comparativ, realizat prin GPrep, complement care are ca regent o marcă a comparativului de egalitate subînţeleasă (*(la fel de) limpezi / reci ca*). Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *-s*.
- [$_{GVsup}$ *de-ajuns*] – nume predicativ realizat prin grup verbal non-finit cu centru verbul *a ajunge* la supin. Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *a fi*, elidat.
- Secvenţa *vara, umbră şi răcoare în toate părţile* conţine o elipsă a verbului *a fi*; componentele de după *a fi* elidat nu sunt însă nume predicative, ci subiecte, pentru că *a fi* elidat are aici valoare non-copulativă (*vara ~~e~~ umbră şi răcoare în toate părţile*).

***5. În exemplul de sub (a), participiul *pregătit* are valoare adjectivală şi îndeplineşte funcţia sintactică de nume predicativ. În exemplul de sub (b), complementul de agent determină interpretarea participiului drept formant al diatezei pasive, fără funcţie sintactică.
Un exemplu în care participiul verbelor tranzitive nu este urmat de niciun constituent cu trăsături gramaticale şi semantice care pot dirija interpretarea este sistematic ambiguu:
Ion este ***pregătit***.
Şi în situaţiile în care *pregătit* este modificator al unui nume se regăseşte aceeaşi ambiguitate de interpretare:
copilul ***pregătit*** *(...)*.

COMPLEMENTUL PREDICATIV AL OBIECTULUI

*1.
(a) verb atributiv tranzitiv: *Autorităţile locale <u>au intitulat</u> biblioteca* ***Basil Iorgulescu***;
(b) verb atributiv intranzitiv: *Îi <u>zice</u>* ***Gicu***;
(c) verb la infinitiv: *<u>A înscăuna</u> pe cineva* ***rege*** *poate produce un război uneori*;
(d) verb la gerunziu: *<u>Angajându</u>-l* ***portar***, *i-au oferit o slujbă decentă*;
(e) ~~verb copulativ~~;

(f) ~~interjecţie;~~
(g) participiu adjectival: *Omul* <u>*numit*</u> ***director*** *se comportă urât;*
(h) verb la supin: *Nu e uşor* <u>*de numit*</u> *pe cineva* ***director;***
(i) ~~adverb;~~
(j) ~~substantiv.~~

Observaţii:

(g) Complementul predicativ al obiectului poate apărea doar în vecinătatea adjectivelor participiale pasive provenite de la verbe atributive; în exemplul de mai sus, CPO se raportează la GN *omul*. GN *omul* este, în structura verbală de bază, un complement direct (*a numi pe om director*); procesul de participializare a verbului este însoţit de pasivizarea structurii şi provoacă schimbarea poziţiei sintactice a acestui constituent din CD în subiect.
(j) În nominalizări, întrucât centrul verbal îşi schimbă statutul în centru substantival, şi complementul predicativ al obiectului îşi schimbă statutul în complement al numelui: *L-au numit* $[_{GN}$ *director*$]_{CPO}$ → $[_{GN}$ *numirea lui* $[_{GN}$ *director*$]_{Compl}]$.

****2.**

(a) ~~GN cu citire semantică entitate;~~
(b) ~~GN cu citire semantică entitate sau proprietate;~~
(c) GN cu citire semantică proprietate: *L-au numit* ***director*** */ L-au botezat* ***Ion;***
(d) GN cu centru substitut pronominal: *L-au angajat* ***ceva;***
(e) GPrep care include un GAdj sau un GN: *M-au luat* $[_{GPrep}$ ***de*** $[_{GAdj}$ ***foarte prost***$]]_{CPO}$; *M-au luat* $[_{GPrep}$ ***de*** $[_{GN}$ $[_{GAdj}$ ***mare***$]_{Modif}$ ***prost***$]_{CPO}$;
(f) Propoziţie conjuncţională: *L-au ales* ***să le fie director;***
(g) Propoziţie relativă: *L-au ales* ***ce şi-a dorit;***
(h) GAdv: *Le-a plăcut numele Ilie şi l-au botezat* ***aşa.***

Observaţii:

(a) Singura situaţie specială priveşte verbul *a lua,* care admite în poziţia de CPO şi un GPrep care selectează un GN (cu centru substantiv sau pronume) cu interpretare entitate: *L-au luat* $[_{GN}$ ***drept*** $[_{GN}$ ***Ion / tatăl meu / mine***$]]_{CPO}$. Dat fiind însă că CPO se realizează prin GPrep, nu prin GN, această situaţie nu constituie o excepţie pentru neacceptarea răspunsului (a).
(c) Numele proprii în poziţia de complement predicativ al obiectului se interpretează semantic tot ca proprietăţi, participând la un tip special de predicaţie (predicaţie denominativă). Astfel, numele proprii în această poziţie nu trimit la o entitate, la un individ, ci califică denominativ CD / CI.
(e) În poziţia de complement predicativ al obiectului, în cazul în care un cuvânt are aceeaşi formă şi ca adjectiv, şi ca substantiv, valoarea adjectivală a complinirii prepoziţiei este greu de distins de cea substantivală în absenţa unor determinări specifice: *M-au luat* $[_{GPrep}$ ***de*** $[_{GAdj/GN}$ ***prost***$]]_{CPO}$.

****3.**

(a) $[_{GAdv}$ *aşa*$]$ – complement predicativ al obiectului realizat prin GAdv monomembru cu centru substitutul adverbial *aşa*. Se raportează la CI *-i* (*să-<u>i</u> spună*) şi la verbul atributiv *a spune.*
(b) $[_{GAdv}$ *cum*$]$ – complement predicativ al obiectului realizat prin GAdv monomembru care are în poziţia de centru adverbul relativ-interogativ *cum*. Se raportează la CD *o* (***o*** *cheamă*) şi la verbul atributiv *a chema.*
(c) $[_{GPrep}$ *drept* $[_{GNpron}$ *cea mai caracteristică*$]]$ – complement predicativ al obiectului realizat prin GPrep cu centru prepoziţia calităţii *drept*, care are o complinire realizată ca grup nominal cu centru pronumele semiindependent *cea* (utilizat anaforic). Se raportează la CD realizat prin *pe care ... o* şi la verbul atributiv *a alege.*
Pe lângă rolul de centru al grupului nominal, *cel* are în acest context şi rol semantic de marcă a superlativului relativ, fiind urmat de un adjectiv la comparativul de superioritate.

(d) [$_{GN}$ *Şurocica*] – complement predicativ al obiectului realizat prin GN cu centru substantivul propriu *Şurocica*; numele proprii participă la un tip special de relație predicativă în tipare cu CPO – predicație denominativă. Se raportează la CD realizat prin *pe care ... o* şi la verbul atributiv *a numi*.

(e) [$_{GN}$ *Maestrul*] – complement predicativ al obiectului realizat prin grup nominal cu centru substantivul propriu *Maestrul*, provenit de la substantivul comun *maestru*; participă la realizarea unei predicații denominative. Se raportează la substantivul *filosoful*, care este complement direct în structura activă, şi la participiul pasiv *numit*, provenind de la verbul atributiv tranzitiv *a numi*.

Interpretarea participiului *numit* ca participiu pasiv (şi nu ca participiu activ, vezi mai jos, comentariile de la (f)), având la bază un verb tranzitiv, este dovedită de coordonarea cu participiul *deconspirat*, care nu are decât citire pasivă (fiind participiul unui verb tranzitiv). *Numit* poate fi interpretat ca participiu activ atunci când are la bază verbul copulativ reflexiv obligatoriu *a se numi*.

(f) Spre deosebire de situația din (e) de mai sus (în care este clar că participiul este pasiv şi că structura de bază este tranzitivă), în exemplul de față, participiul *numit* este ambiguu (activ sau pasiv), de unde rezultă şi ambiguitatea poziției ocupate de grupul nominal *tabăra rusească*, care se interpretează drept complement predicativ al obiectului (*numit* este interpretat ca participiu pasiv, provenind de la „a numi pe cineva cumva") sau drept nume predicativ (*numit* este interpretat ca participiu activ, provenind de la „a se numi cumva").

În interpretarea pasivă a participiului, CPO se exprimă prin grup nominal complex, nedeterminant, constituit din substantivul centru *tabără* şi modificatorul restrictiv *rusească*; grupul nominal [*tabără rusească*] se recategorizează, în acest context, ca substantiv propriu. Se raportează la substantivul *teritoriu*, care este complement direct în structura de bază, şi la participiul pasiv *numit*.

(g) [$_{GN}$ *Vasile a Vasilicăi*] – complement predicativ al obiectului realizat prin grup nominal cu centru substantivul propriu *Vasile a Vasilicăi*; participă la realizarea unei predicații denominative. Se raportează la complementul direct *-l* (*şi-l chema*) şi la verbul atributiv *a chema*.

COMPLEMENTE CIRCUMSTANȚIALE

**1.

*Ion locuieşte **în Bucureşti**.* (complement circumstanțial de loc)
*Ion face facultatea **în Bucureşti**.* (circumstanțial de loc)
*Ion ajunge **acasă**.* (complement circumstanțial de loc)
*Ion se uită la un film **acasă**.* (circumstanțial de loc)
*Terenul de fotbal este amplasat **lângă şcoală**.* (complement circumstanțial de loc)
***Lângă şcoală**, am văzut un elicopter.* (circumstanțial de loc)
*Textul acesta datează **de un secol**.* (complement circumstanțial de timp)
*Nu te-am mai văzut **de un secol**.* (circumstanțial de timp)
*Ion s-a comportat **admirabil** cu noi.* (complement circumstanțial de mod)
*Ion dansează **admirabil**.* (circumstanțial de mod)

**2.

Complemente circumstanțiale	Circumstanțiale
[$_{GAdv}$ *mult*] – complement circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverbul cantitativ *mult* (regent este verbul *a dura*); [$_{GAdv}$ *aici*] – complement circumstanțial de loc, exprimat prin GAdv cu centru adverbul de loc *aici* (regent este verbul *a locui*); [$_{GAdv}$ *cum*] (*arată o pagină*) – complement circumstanțial de mod, exprimat prin GAdv cu centru adverbul relativ de mod *cum* (regent este verbul *a arăta*; prezența complementului circumstanțial schimbă sensul verbului: *Pagina arată bine* vs *Ion arată cu degetul pe pagină*).	[$_{GAdv}$ *de ce*] – circumstanțial de cauză, exprimat prin GAdv cu centru locuțiunea adverbială *de ce* [$_{GAdv}$ *așa*] – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverbul modal cu sens cantitativ *așa*; [$_{GAdv}$ *înăuntru*] – circumstanțial de loc, exprimat prin GAdv cu centru adverbul de loc *înăuntru*; [$_{GPrep}$ *la Dacia*] – circumstanțial de loc, exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *la*, care ia drept complinire GN cu centru substantivul propriu *Dacia*, în cazul acuzativ; [$_{GPrep}$ *la Vasile Lascăr*] – circumstanțial de loc, exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *la*, care ia drept complinire GN cu centru substantivul propriu compus *Vasile Lascăr*, în cazul acuzativ; [$_{GAdv}$ *cum*] (*trebuie tras*) – circumstanțial de mod, exprimat prin GAdv cu centru adverbul relativ de mod *cum*.

Observație:
Grupul adverbial *aproape* și grupul prepozițional *pe bulevardul Dacia* nu sunt complemente circumstanțiale, ci apoziții pe lângă baza *aici*.

PREDICATIVUL SUPLIMENTAR

*1.
(i$_1$) [$_{PConj}$ *că voi sunteți cuminți*] – complement direct, realizat prin propoziție conjuncțională introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă *că*;
(i$_2$) [$_{GAdj}$ *cuminți*] – predicativ suplimentar, realizat prin grup adjectival cu centru adjectivul *cuminți*, genul masculin, numărul plural, cazul nominativ;
(ii$_2$) [$_{PConj}$ *când a plecat Ana*] – complement direct, realizat prin propoziție relativă fără antecedent, introdusă prin adverbul relativ de timp *când*;
(ii$_3$) [$_{GVger}$ *plecând*] – predicativ suplimentar, realizat prin grup verbal cu centru gerunzial.

**2.
(a) [$_{GAdj}$ *mai apropiați*] – predicativ suplimentar (PS), exprimat prin GAdj cu centru adjectiv provenit din participiu, cu patru forme flexionare, se acordă în gen și număr cu substantivul *oameni* (masculin, plural), cazul nominativ (păstrat de la NP din structura de bază), gradul comparativ de superioritate;
(b) [$_{GVger}$ *zâmbind*] – PS, exprimat prin GV gerunzial cu centru verb personal, intranzitiv, conjugarea a IV-a (cu sufixul *-esc* la indicativ prezent), gerunziu;

(c) [$_{\text{GAdj}}$ *așezați* [$_{\text{GAdv}}$ *așa* [$_{\text{PRel}}$ *cum au fost*]$_{\text{Adjunct}}$]$_{\text{Adjunct}}$] – PS, exprimat prin GAdj complex (care include un adjunct realizat adverbial și o propoziție relativă-adjunct), cu centru adjectiv provenit din participiu, cu patru forme flexionare, se acordă în gen și număr cu substantivul *pistrui* (masculin, plural), cazul nominativ (păstrat de la NP din structura de bază);

(d) [$_{\text{GVger}}$ *mișcându-se* [$_{\text{GAdv}}$ *încet*]$_{\text{CircMod}}$ [$_{\text{GPrep}}$ *sub tălpile mele*]$_{\text{CircLoc}}$] – PS, exprimat prin GV gerunzial complex (care include un circumstanțial de mod și unul de loc), cu centru verb personal, intranzitiv, inerent reflexiv, conjugarea I (fără sufixul *-ez* la indicativ prezent), gerunziu;

(e) [$_{\text{GAdj}}$ *desculță*] – PS, exprimat prin GAdj cu centru adjectiv propriu-zis, cu patru forme flexionare, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ (păstrat de la NP din structura de bază), gradul de comparație pozitiv;

(f) [$_{\text{GAdj}}$ *îmbrăcat* [$_{\text{GAdv}}$ *așa*]$_{\text{CircMod}}$] – PS, exprimat prin GAdj complex (care include și un adjunct adverbial), cu centru adjectiv provenit din participiu, cu patru forme flexionare, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ (păstrat de la NP din structura de bază);

(g) [$_{\text{GAdj}}$ *remarcat*] – PS, exprimat prin GV$_{\text{part}}$ cu sens pasiv; flexionar, participiul se comportă ca un adjectiv;

(h) [$_{\text{GN}}$ *singura* [$_{\text{GAdj}}$ *posibilă*]$_{\text{Modif}}$] – PS, exprimat prin GN complex (care conține și un modificator adjectival), cu centru substantiv provenit din adjectiv, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ (păstrat de la NP din structura de bază);

(i) [$_{\text{GAdj}}$ *rezervată* [$_{\text{GN}}$ *analizelor* [$_{\text{GPrep}}$ *de texte*]$_{\text{Modif}}$]$_{\text{CI}}$] – PS, exprimat prin GV$_{\text{part}}$ cu sens pasiv; flexionar, participiul se comportă ca un adjectiv;

(j) [$_{\text{GAdj}}$ *citite*] – PS, exprimat prin GV$_{\text{part}}$ cu sens pasiv; flexionar, participiul se comportă ca un adjectiv;

[$_{\text{GAdj}}$ *recitite*] – PS, exprimat prin GV$_{\text{part}}$ cu sens pasiv; flexionar, participiul se comportă ca un adjectiv;

Observație:

În acest exemplu, apar două PS coordonate, care au istorii derivative diferite, provenind din două propoziții subordonate subiective cu predicat la diateza pasivă.

(k) [$_{\text{GPrep}}$ *în* [$_{\text{GN}}$ *odaia* [$_{\text{GAdj}}$ *alăturată*]$_{\text{Modif}}$]] – PS, exprimat prin GPrep (care include un GN cu modificator), cu centru prepoziția *în*, care impune cazul acuzativ;

[$_{\text{GAdj}}$ *cufundat* [$_{\text{GPrep}}$ *în fotoliul ei*]$_{\text{CPrep}}$] – PS, exprimat prin GAdj complex (care include un grup prepozițional cu funcția de complement prepozițional), cu centru adjectiv provenit din participiu, cu patru forme flexionare, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ (păstrat de la NP din structura de bază);

[$_{\text{GAdv}}$ *dincolo* [$_{\text{GPrep}}$ *de* [$_{\text{GN}}$ *această ușă întredeschisă*]]$_{\text{CPrep}}$] – PS, exprimat prin GAdv (care include un GPrep cu funcția de complement prepozițional), cu centru adverb de loc;

Observație: În acest exemplu, apar trei PS coordonate prin juxtapunere, care provin din trei propoziții completive directe.

(l) [$_{\text{GAdj}}$ *strigat*] – PS, exprimat prin GV$_{\text{part}}$ cu sens pasiv; flexionar, participiul se comportă ca un adjectiv;

(m) [$_{\text{GAdj}}$ *uitată*] – PS, exprimat prin GV$_{\text{part}}$ cu sens pasiv; flexionar, participiul se comportă ca un adjectiv;

(n) [$_{\text{GVger}}$ *întorcându-se*] – PS, exprimat prin GV gerunzial, cu centru verb personal, intranzitiv, inerent reflexiv, conjugarea a III-a (cu sufixul *-se* la perfect simplu și sufixul *-s* la participiu), gerunziu;

[$_{\text{GAdj}}$ *singur*] – PS, exprimat prin GAdj cu centru adjectiv propriu-zis, cu patru forme flexionare, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ (păstrat de la NP din structura de bază);

[$_{\text{GAdj}}$ *în stare* [$_{\text{PConj}}$ *să suporte atâtea priviri indiscrete*]$_{\text{CPrep}}$] – PS, exprimat prin GAdj complex cu centru locuțiunea adjectivală invariabilă *în stare*; GAdj include o propoziție conjuncțională cu funcția de complement prepozițional (***în stare de ceva***).

****3.**

(a) PS *mai apropiaţi* se raportează simultan la verbul *a se părea* şi la GN *oamenii aceia*;
(b) PS *zâmbind* se raportează simultan la verbul *a privi* şi la subiectul inclus *tu*;
(c) PS *aşezaţi aşa cum au fost* se raportează simultan la verbul *a avea* şi la GN *cei trei pistrui*;
(d) PS *mişcându-se încet sub tălpile mele* se raportează simultan la verbul *a simţi* şi la GN *pământul*;
(e) PS *desculţă* se raportează simultan la verbul *a ajunge* şi la subiectul inclus *eu*;
(f) PS *îmbrăcat aşa* se raportează simultan la verbul *a vedea* şi la pronumele-complement direct *te*;
(g) PS *remarcat* se raportează simultan la verbul *a se cuveni* şi la GN *un merit relativ al doctrinei*;
(h) PS *singura posibilă* se raportează simultan la verbul *a crede* şi la pronumele-complement direct *o*;
(i) PS *rezervată analizelor de texte* se raportează simultan la verbul *a se cuveni* şi la GN *pagina*;
(j) PS *citite (şi recitite)* se raportează simultan la verbul *a se cuveni* şi la GN *operele artistice*;
(k) PS *în odaia alăturată, cufundat în fotoliul ei* şi *dincolo de această uşă întredeschisă* se raportează simultan la verbul *a şti* şi la pronumele-complement direct *îl*;
(l) PS *strigat* se raportează simultan la verbul *a auzi* şi la GN *Paul*.
(m) PS *uitată* se raportează simultan la verbul *a crede* şi la pronumele-complement direct *o*;
(n) PS *întorcându-se* se raportează simultan la verbul *a vedea* şi la pronumele-complement direct *se*, iar PS *singur*, la verbul *a se întoarce* şi la subiectul neexprimat al acestuia; PS *în stare să suporte atâtea priviri indiscrete* se raportează la verbul *a se simţi* şi la subiectul subînţeles *el*.

*****4.**

(a) *Oamenii (...) mi s-au părut cu mult mai apropiaţi < Mi s-a părut* (principală) *că oamenii sunt cu mult mai apropiaţi* (subiectivă)
Faţă de structura bipropoziţională (principală + subiectivă), în construcţia cu PS au fost eliminate conjuncţia subordonatoare *că* şi operatorul copulativ *a fi* din P_2; subiectul din P_2 (*oamenii*) a avansat în faţa verbului impersonal *a se părea* din P_1, în poziţia de subiect, ceea ce a dus la personalizarea acestuia şi la acordul cu noul subiect.
(b) *M-ai privit zâmbind < (Tu) M-ai privit* (principală) *şi (tu) zâmbeai* (principală).
Faţă de structura bipropoziţională (cu două propoziţii principale), în construcţia cu PS au fost eliminate conjuncţia coordonatoare copulativă *şi*, precum şi subiectul redundant (*tu*) din P_2, iar verbul din P_2 a pierdut informaţiile deictice (mod, timp, persoană şi număr), deci calitatea de predicat al enunţării.
(c) *Cei trei pistrui de pe nas îi avea aşezaţi aşa cum au fost < Avea trei pistrui pe nas* (principală) *care erau aşezaţi aşa* (relativă) *cum au fost* (circumstanţială de mod)
Faţă de structura bipropoziţională (principală + relativă), în construcţia cu PS au fost eliminate pronumele relativ *care* şi operatorul copulativ *a fi* din P_2; GN *cei trei pistrui*, cu funcţia de complement direct în P_1, a avansat în faţa verbului şi a fost dublat prin cliticul *îi*.
(d) *Am simţit pământul mişcându-se încet sub tălpile mele < Am simţit* (principală) *că pământul se mişca încet sub tălpile mele* (completivă directă)
Faţă de structura bipropoziţională (principală + completivă directă), în construcţia cu PS a fost eliminată conjuncţia subordonatoare simplă *că* din P_2; subiectul din P_2 (*pământul*) a avansat în P_1, unde a ajuns să ocupe poziţia de complement direct; verbul din P_2 a pierdut informaţiile deictice (mod, timp, persoană şi număr), deci calitatea de predicat al enunţării.
(e) *Să ajung desculţă acolo sus < Să ajung acolo sus* (principală) *şi să fiu desculţă* (principală)
Faţă de structura bipropoziţională (cu două propoziţii principale), în construcţia cu PS au fost eliminate conjuncţia coordonatoare copulativă *şi* şi operatorul copulativ *a fi* din P_2.
(f) *Te-oi fi văzut eu îmbrăcat aşa < Oi fi văzut eu* (principală) *că tu erai îmbrăcat aşa* (completivă directă)

Faţă de structura bipropoziţională (principală + completivă directă), în construcţia cu PS au fost eliminate conjuncţia subordonatoare simplă *că* şi operatorul copulativ *a fi* din P_2, iar subiectul din P_2 (*tu*) a avansat în P_1, în poziţia de complement direct (*te*).

(g) *Care se cuvine cu obiectivitate remarcat* < *Se cuvine cu obiectivitate* (principală) *să fie remarcat ~~care~~* (subiectivă)

Faţă de structura de bază bipropoziţională (principală + subiectivă), în construcţia cu PS au fost eliminate conjuncţia subordonatoare *să* şi operatorul pasiv *a fi* din P_2; subiectul din P_2 (*care*) a avansat în faţa verbului impersonal *a se cuveni* din P_1, ceea ce a dus la personalizarea acestuia, dovadă fiind posibilitatea acordului cu noul subiect (*care se cuvin cu obiectivitate remarcate*).

(h) *El a crezut-o singura posibilă* < *El a crezut* (principală) *că ea e singura posibilă* (completivă directă)

Faţă de structura bipropoziţională (principală + completivă directă), în construcţia cu PS au fost eliminate conjuncţia subordonatoare simplă *că* şi operatorul copulativ *a fi* din P_2; subiectul din P_2 (*ea*) a avansat în poziţia de complement direct (*o*) în P_1.

(i) *ce se cuvenea rezervată* < *Se cuvenea* (principală) *să fie rezervată ~~ce~~* (subiectivă)

Faţă de structura bipropoziţională (principală + subiectivă), în construcţia cu PS au fost eliminate conjuncţia subordonatoare simplă *să* şi operatorul copulativ *a fi* din P_2; subiectul din P_2 (*ce*) a avansat în faţa verbului impersonal *a se cuveni* din P_1, ceea ce a dus la personalizarea acestuia, dovadă fiind posibilitatea acordului cu noul subiect (*ce se cuveneau rezolvate*).

(j) *Operele artistice se cuvin citite (şi recitite)* < *Se cuvine* (principală) *ca operele artistice să fie citite* (subiectivă) *şi (operele artistice să fie) recitite* (subiectivă)

Faţă de structura tripropoziţională (principală + două subiective), în construcţia cu două PS coordonate copulativ, prin *şi*, au fost eliminate conjuncţiile subordonatoare (*să*) şi operatorul pasiv *a fi* din P_2 şi din P_3; subiectul comun propoziţiilor P_2 şi P_3 a avansat în faţa verbului impersonal *a se cuveni* din propoziţia regentă, ceea ce a dus la personalizarea acestuia, dovadă fiind acordul său la plural cu noul subiect.

(k) *Îl ştia în odaia alăturată, cufundat în fotoliul ei, dincolo de această uşă întredeschisă* < *Ea ştia* (principală) *că el este în odaia alăturată* (completivă directă), *că el este cufundat în fotoliul ei* (completivă directă) *şi că el este dincolo de această uşă întredeschisă* (completivă directă)

Faţă de structura cu patru propoziţii (principală + trei completive directe), în construcţia cu trei PS coordonate prin juxtapunere, au fost eliminate conjuncţiile subordonatoare (*că*), verbul *a fi* din P_2 (existenţial), din P_3 (copulativ) şi din P_4 (existenţial); subiectul comun propoziţiilor P_2, P_3 şi P_4 (*el*) a avansat în faţa verbului din principală, în poziţia de complement direct (*îl*).

(l) *Paul se auzi strigat* < *Paul auzi* (principală) *că (el) este strigat* (completivă directă)

Faţă de structura bipropoziţională (principală + completivă directă), în construcţia cu PS au fost eliminate conjuncţia subordonatoare (*că*) şi operatorul pasiv *a fi* din P_2; subiectul din P_2 (*el*) a avansat în faţa verbului din P_1, în poziţia de complement direct (*se*).

(m) *O credea uitată* < *El credea* (principală) *că ea a fost uitată* (completivă directă)

Faţă de structura bipropoziţională (principală + completivă directă), în construcţia cu PS au fost eliminate conjuncţia subordonatoare (*că*) şi operatorul pasiv *a fi* din P_2; subiectul din P_2 (*ea*) a avansat în faţa verbului din P_1, în poziţia de complement direct (*o*).

(n) *Se vedea întorcându-se singur* < *El vedea* (principală) *că el se întoarce* (completivă directă) *şi că el este singur* (completivă directă)

Faţă de structura tripropoziţională (principală + două completive directe), în construcţia cu PS au fost eliminate conjuncţia subordonatoare (*că*) din P_2 şi din P_3, operatorul copulativ *a fi* din P_3 şi subiectul redundant (*el*) din P_3; subiectul din P_2 (*el*) a avansat în P_1, unde a ajuns să ocupe poziţia de complement direct (*se*); verbul din P_2 a pierdut informaţiile deictice (mod, timp, persoană şi număr), deci calitatea de predicat al enunţării.

Nu se simțea în stare să suporte atâtea priviri indiscrete < *Nu simțea* (principală) *că (el) este în stare* (completivă directă) *să suporte atâtea priviri indiscrete* (completivă prepozițională)

Față de structura tripropozițională (principală + completivă directă + completivă prepozițională), în construcția cu PS au fost eliminate conjuncția subordonatoare (*că*) și operatorul copulativ *a fi* din P_2; subiectul din P_2 (*el*) a avansat în fața verbului din P_1, în poziția de complement direct (*se*); P_3 a rămas nemodificată.

CIRCUMSTANȚIALE

CIRCUMSTANȚIALUL DE LOC ȘI CIRCUMSTANȚIALUL DE TIMP

***1.**

(a) ~~substantiv comun sau postverbal~~;

(b) verb la formă finită sau non-finită: <u>*A nins*</u> [$_{\text{GAdv}}$ ***zilnic***]$_{\text{CircTimp}}$ [$_{\text{GPrep}}$ ***în București***]$_{\text{CircLoc}}$; <u>*Cântând*</u> [$_{\text{GPrep}}$ ***în seara asta***]$_{\text{CircTimp}}$ [$_{\text{GAdv}}$ ***aici***]$_{\text{CircLoc}}$, *mi-am îndeplinit un vis*;

(c) ~~adverb de loc și de timp~~;

(d) interjecție predicativă: <u>*Marș*</u> [$_{\text{GPrep}}$ ***de aici***]$_{\text{CircLoc}}$ [$_{\text{GAdv}}$ ***acum***]$_{\text{CircTimp}}$*!*;

(e) ~~articol definit sau nedefinit~~;

(f) adjectiv calificativ sau participial: *Echipa* <u>*victorioasă*</u> [$_{\text{GAdv}}$ ***astă-vară***]$_{\text{CircTimp}}$ [$_{\text{GPrep}}$ ***la București***]$_{\text{CircLoc}}$ *a pierdut în Bănie.*

***2. (b), (d).**

****3.**

(a) [$_{\text{GPrep}}$ *cu multă vreme în urmă*]$_{\text{CircTimp}}$

[$_{\text{GPrep}}$ *într-un anumit context*]$_{\text{CircLoc}}$

[$_{\text{GPrep}}$ *În noiembrie 1987*]$_{\text{CircTimp}}$

[$_{\text{GPrep}}$ *la Păltiniș*]$_{\text{CircLoc}}$

[$_{\text{GAdv}}$ *atunci*]$_{\text{CircTimp}}$

[$_{\text{GPrep}}$ *în curtea bisericii Păltiniș*]$_{\text{CircLoc}}$

Observație:

[*vreme de zece zile*] este circumstanțial cantitativ, pentru că indică durata procesului, nu reperele sale temporale.

(b) [$_{\text{GAdv}}$ *când*]$_{\text{CircTimp}}$

[$_{\text{PRel}}$ [$_{\text{GAdv}}$ *când*]$_{\text{CircTimp}}$, *după vreo doi ani și ceva, Liiceanu mi-a cerut să fac un interviu necruțător cu Plămădeală*]$_{\text{CircTimp}}$

Observații:

Regentul circumstanțialului de timp exprimat prin adverbul de timp relativ *când* este grupul verbal finit *a cerut* din propoziția relativă [$_{\text{PRel}}$ *când, după vreo doi ani și ceva, Liiceanu mi-a cerut să fac un interviu necruțător cu Plămădeală*].

[$_{\text{GPrep}}$ *după vreo doi ani și ceva*] este apoziția circumstanțialului de timp realizat prin adverbul de timp relativ *când.*

(c) [$_{\text{GPrep}}$ *Pe 6 ianuarie 1990*]$_{\text{CircTimp}}$

$[_{GPrep}$ *în restaurantul Casei Scriitorilor*$]_{CircLoc}$
$[_{GAdv}$ *unde*$]_{CircLoc}$
$[_{GPrep}$ *la o masă aglomerată*$]_{CircLoc}$
Observații:
Regentul circumstanțialului de loc exprimat prin adverbul de timp relativ *unde* este grupul verbal finit *mă dusesem*.
Propoziția relativă $[_{PRel}$ *unde mă dusesem pentru a sărbători faptul că tocmai semnasem contractul pentru cartea mea de debut,* ***Bibliopolis***] este apoziția circumstanțialului de loc realizat prin GPrep $[_{GPrep}$ *în restaurantul Casei Scriitorilor*$]_{CircLoc}$

(d) $[_{GAdv}$ *Când*$]_{CircTimp}$ *(văd cât ...)*
$[_{PRel}$ $[_{GAdv}$ *Când*$]_{CircTimp}$ *văd cât de critic sunteți față de Consiliul Frontului Salvării Naționale*$]_{CircTimp}$
$[_{GAdv}$ *când*$]_{CircTimp}$ *(știu că ...)*
$[_{PRel}$ $[_{GAdv}$ *când*$]_{CircTimp}$ *știu că tot ceea ce mi-ați spus va apărea în revistă nemodificat*$]_{CircTimp}$
$[_{GPrep}$ *în revistă*$]_{CircLoc}$
$[_{GPrep}$ *în România*$]_{CircLoc}$
Observație:
Adverbele de loc relative *când* au ca regent grupurile verbale finite (*văd, știu*) din propozițiile relative.

(e) $[_{GPrep}$ *după care*$]_{CircLoc}$
$[_{GAdv}$ *acasă*$]_{CircLoc}$
Observații:
În structuri de acest tip, *care* este un substitut pronominal *pro-frază* (nu un pronume relativ), ce reia informația primei propoziții. Astfel, structura nu conține o propoziție principală și o propoziție circumstanțială de timp de forma [GPrep + PRel], ci două propoziții principale coordonate prin juxtapunere. GPrep *după care* este circumstanțial de timp în cea de a doua propoziție. Structura se poate reprezenta astfel:
$[_{P1}$ *Am dat o declarație*], $[_{P2}$ $[_{GPrep}$ ***după care***$]_{CircTimp}$ *am putut pleca acasă*].

(f) $[_{GAdv}$ *acolo*$]_{CircLoc}$
$[_{GAdv}$ *unde*$]_{CircLoc}$
$[_{PRel}$ $[_{GAdv}$ *unde*$]_{CircLoc}$ *reporterii cei mai iscoditori au dat greș*$]_{CircLoc}$
Observații:
În structuri cu elemente corelative, de tipul *aici / acolo – unde* sau *acum / atunci – când*, circumstanțialul se realizează atât prin propoziția relativă, cât și prin adverbul de loc sau de timp (*aici, acolo, acum, atunci*). De asemenea, adverbele relative *unde* și *când* primesc funcția sintactică de circumstanțial (de loc sau de timp) în propoziția subordonată. În structuri asemănătoare, dar care nu implică perechi corelative, cei doi constituenți se analizează diferit:
(i) *Revista Playboy a izbutit în România, unde reporterii cei mai iscoditori au dat greș.*
(ii) *Revista Playboy a izbutit anul trecut, când reporterii cei mai iscoditori au dat greș.*
În (i), GPrep *în România* este circumstanțial de loc, iar PRel care îi urmează este apoziția sa; în (ii) GN *anul trecut* este circumstanțial de timp, iar PRel care îi urmează este, de asemenea, apoziția sa. Adverbele relativ-interogative *unde* și *când* au funcția sintactică de circumstanțial în propoziția subordonată.

(g) $[_{PConj}$ *până-i năștea nevasta*$]_{CircLoc}$

4. **(b)** În GBLR, aceste construcții sunt încadrate în clasa circumstanțialului cantitativ pentru că indică o caracterizare cantitativă a predicației semantice, nu reperele spațiale sau temporale (situative) ale evenimentului comunicativ. De asemenea, în ambele exemple, componentul subliniat se poate substitui cu *atât* adverbial (*A mers* ***atât*; Durează* ***atât***), realizarea prototipică a circumstanțialului cantitativ.

CIRCUMSTANȚIALUL DE MOD ȘI CIRCUMSTANȚIALUL DE MODALITATE

***1.**

El acționează [$_{\text{GPrep}}$ ***cu siguranță***]$_{\text{CircMod}}$.
[$_{\text{GPrep}}$ ***Cu siguranță***]$_{\text{CircModalitate}}$ *nu este el vinovatul.*
El a prezentat totul [$_{\text{GPrep}}$ ***în mod clar***]$_{\text{CircMod}}$.
[$_{\text{GPrep}}$ ***În mod clar***]$_{\text{CircModalitate}}$, *cu un asemenea comportament o să se rateze.*

****2.**

(a) [$_{\text{GAdv}}$ *pe ocolite*] – circumstanțial de mod, exprimat prin GAdv cu centru locuțiunea adverbială modală *pe ocolite*;
[[$_{\text{GPrep}}$ *într-* [$_{\text{GN}}$ *un mod cu totul deschis*]] *și* [$_{\text{GPrep}}$ *fără* [$_{\text{GN}}$ *prea multe paranteze despre problemele credinței*]]] – circumstanțial de mod, exprimat prin două grupuri prepoziționale coordonate copulativ, prin *și*; la rândul lui, fiecare GPrep include câte un GN complex;
Observații:
- adverbul de modalizare *probabil* nu este un circumstanțial de modalitate, ci un predicat adverbial (fiind regentul unei propoziții subiective introduse prin conjuncția *că*);
- GV cu centru gerunzial *folosind pilde* are funcția sintactică de circumstanțial instrumental.

(b) [$_{\text{GAdv}}$ *deodată*] – circumstanțial de mod, exprimat prin GAdv cu centru adverb de mod;
[$_{\text{GAdv}}$ *desigur*] – circumstanțial de modalitate, exprimat prin GAdv cu centru adverb modalizator;

(c) *din fericire* – circumstanțial de modalitate, exprimat prin GAdv cu centru locuțiune adverbială;

(d) [$_{\text{GPrep}}$ *fără-ncetare*] – circumstanțial de mod, exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *fără*, care ia drept complinire GN cu centru substantivul *încetare*, căruia îi impune cazul acuzativ;
[$_{\text{GAdv}}$ *deodată*] – circumstanțial de mod, exprimat prin GAdv cu centru adverb de mod;
[*precum* [$_{\text{GN}}$ *niște pete umede*] [$_{\text{GPrep}}$ *la* [$_{\text{GN}}$ *soare*]]] – circumstanțial de mod, exprimat prin construcție comparativă complexă (care cuprinde un GN complex și un GPrep care, la rândul său, include un GN), introdusă prin adverbul de comparație *precum*.
Observație:
În acest exemplu, CircMod, care are ca regent verbul *să se zbicească*, nu trebuie confundat cu un complement comparativ, care nu poate avea regent verbal, ci numai adjectival și adverbial.

*****3. (b)** Propoziția subliniată este un circumstanțial de mod metadiscursiv pentru că oferă o explicație în legătură cu textul însuși; deși este introdus printr-un conector tipic circumstanțialului de mod, apare incident, nelegat sintactic de un regent.

*****4. (a)** – *Desigur* este un adverb de modalizare cu funcția de circumstanțial de modalitate, izolat prozodic și sintactic, raportându-se la întregul enunț care urmează; *poate* este tot un adverb de modalizare, însă funcționează ca un predicat adverbial, deoarece este legat sintactic de restul enunțului (de propoziția subordonată subiectivă) prin conjuncția subordonatoare necircumstanțială *că*.

CIRCUMSTANȚIALUL CANTITATIV

***1.**

Ion mănâncă ***mult.*** (CircCant propriu-zis)
Ion citește ***trei ore.*** (CircCant de măsură)

****2.**

(a) [$_{GAdj}$ [$_{GAdv}$ *mai*]$_{CircCant}$ *grozav*]]
mai – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb de gradare; are ca regent GAdj *grozav;*

(b) [$_{GAdv}$ *cât se poate (de)*] – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru locuțiune adverbială de cuantificare; are ca regent adjectivul *diferite,* de care se leagă prin prepoziția funcțională *de;*

(c) [$_{GAdv}$ *enorm*] – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb de cuantificare; are ca regent verbul *regretau;*

(d) [$_{GAdv}$ *mult*] – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb de cuantificare; are ca regent verbul *mulțumim;*

(e) [$_{GAdv}$ *atât (de)*] – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb de cuantificare; are ca regent adjectivul *diferite,* de care se leagă prin prepoziția funcțională *de;*

(f) [$_{GAdv}$ *mult*] [$_{GAdj}$ [$_{GAdv}$ *prea*] *largi*]
mult – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb de cuantificare; are ca regent GAdj *prea largi;*
prea – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb de cuantificare; are ca regent adjectivul *largi;*
Observație:
Prea este un semiadverb care funcționează ca marcă de gradare. Pentru simplificarea interpretării, în GBLR, toate mărcile de gradare au fost interpretate ca având funcția sintactică de circumstanțial cantitativ (așa cum, de exemplu, articolul este și morfem al determinării, dar are și funcția sintactică de Determinant în GN).

(g) [$_{GAdv}$ *tun*] – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb obținut prin conversiune din substantiv; are ca regent adjectivul *sănătos*; structura *sănătos tun* este echivalentă cu un superlativ absolut;

(h) [$_{GAdv}$ *cât de*]$_{CircCant}$ [$_{GAdj}$ [$_{GAdv}$ *cumplit de*]$_{CircCant}$ *triste*]
cât (de) = circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb relativ de cuantificare; are ca regent GAdj *cumplit de triste,* de care se leagă prin intermediul prepoziției funcționale *de;*
cumplit (de) – circumstanțial cantitativ propriu-zis, exprimat prin GAdv care realizează, prin mijloace negramaticalizate, gradarea adjectivului *triste,* de care se leagă prin intermediul prepoziției funcționale *de;*

(i) [$_{GAdv}$ *cât*] – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb relativ de cuantificare; are ca regent verbul *m-am războit;*

(j) [$_{GAdv}$ [$_{GAdv}$ *cât de*] *mult*]
cât (de) – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb relativ de cuantificare; are ca regent adverbul *mult,* de care se leagă prin intermediul prepoziției funcționale *de;*

(k) [$_{GPrep}$ *de tot*] – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru locuțiune adverbială, ce realizează gradarea adjectivului *mișto.*

CIRCUMSTANȚIALUL INSTRUMENTAL

***1.**

(a) $[_{\text{GPrep}}$ *prin* $[_{\text{GNpron}}$ *care*] – circumstanțial instrumental, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *prin*, care ia drept complinire un GN cu centru pronumele relativ simplu *care*, în cazul acuzativ; are ca regent predicatul complex *să pot spune*;

(b) $[_{\text{GPrep}}$ *prin* $[_{\text{GN}}$ *sistemul de informații inefabil*]] – circumstanțial instrumental, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *prin*, care ia drept complinire un GN cu centru substantivul *sistemul*, în cazul acuzativ; are ca regent verbul *a anunțat*;

(c) [$[_{\text{GPrep}}$ *cu creierul*], *nici* $[_{\text{GPrep}}$ *cu inima*], *ci* $[_{\text{GPrep}}$ *cu oasele*], $[_{\text{GPrep}}$ *cu zgârciturile*] *și* $[_{\text{GPrep}}$ *cu nervii*]] – circumstanțial instrumental realizat prin cinci GPrep coordonate, cu centru prepoziția *cu*; regentul este verbul *simțea*;

(d) $[_{\text{GPrep}}$ *cu* $[_{\text{GN}}$ $[o]_{\text{Det}}$ *eșarfă* $[_{\text{GPrep}}$ *de* $[_{\text{GN}}$ *mătase*]]]] = circumstanțial instrumental, realizat prin GPrep care ia drept complinire un GN complex, cu centru substantivul *eșarfă*, în cazul acuzativ, însoțit de determinantul / articolul nedefinit *o*; are ca regent verbul *să fie legat*, la diateza pasivă;

(e) $[_{\text{GPrep}}$ *cu* $[_{\text{GN}}$ $[ce]_{\text{Det}}$ *instrumente*]] – circumstanțial instrumental, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *cu*, care ia drept complinire un GN complex, cu centru substantivul *instrumente*, în cazul acuzativ, însoțit de determinantul / adjectivul pronominal interogativ *ce*; regentul este predicatul complex *poți așterne*;

(f) $[_{\text{GPrep}}$ *cu* $[_{\text{GN}}$ *pumnii mici, sidefii*]] – circumstanțial instrumental, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *cu*, care ia drept complinire un GN complex, cu centru substantivul *pumnii*, în cazul acuzativ; are ca regent verbul *să bată*;

(g) $[_{\text{GPrep}}$ *cu* $[_{\text{GN}}$ *mâinile mânjite de sânge*]] – circumstanțial instrumental, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *cu*, care ia drept complinire un GN complex, cu centru substantivul *mâinile*, în cazul acuzativ; are ca regent verbul *a rupt*;

(h) $[_{\text{GPrep}}$ *cu* $[_{\text{GN}}$ *funde enorme, de pânză albă, scrobită*]] – circumstanțial instrumental, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *cu*, care ia drept complinire un GN complex, cu centru substantivul *funde*, în cazul acuzativ; are ca regent adjectivul participial *legate*.

***2.**

(a), (b), (d), (h) – instrument alienabil;
(c), (f), (g) – instrument inalienabil.

*****3.**

(a) *îl* = complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a 3-a, formă neaccentuată / clitică, numărul singular, cazul acuzativ; ca urmare a faptului că verbul *a folosi* îi impune rolul tematic Instrument, CD ar putea fi confundat cu CircInstr;
$[_{\text{GPrep}}$ *cu* $[_{\text{GN}}$ *un ochi* $[_{\text{GAdj}}$ $[_{\text{GAdv}}$ *mereu*$]_{\text{CircTimp}}$ *ironic*$]_{\text{Modif}}$]] = circumstanțial instrumental, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *cu*, care ia drept complinire un GN complex, cu centru substantivul *ochi*, genul masculin, numărul singular, cazul acuzativ, însoțit de determinantul / articolul nedefinit *un*; prepoziția *cu* impune grupului nominal rolul tematic Instrument;

(b) *-l* – complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a 3-a, formă neaccentuată / clitică, numărul singular, cazul acuzativ; ca urmare a faptului că verbul *a folosi* îi impune rolul tematic Instrument, CD ar putea fi confundat cu CircInstr;

(c) $[_{\text{GPrep}}$ *în* $[_{\text{GN}}$ $[ce]_{\text{Det}}$ *fel*]] – circumstanțial instrumental exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *în*, care ia drept complinire un GN complex, cu centru substantivul *fel*, în cazul acuzativ;

(d) $[_{\text{GN}}$ *tamburul* $[_{\text{GN}}$ *mașinii*$]_{\text{Pos}}$] – subiect, exprimat prin GN complex, cu centru substantivul *tamburul*, în cazul nominativ; verbul *a plimba* îi atribuie rolul tematic Instrument;
$[_{\text{GPrep}}$ *cu* $[_{\text{GN}}$ *zgomot*]] – circumstanțial de mod, exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *cu*, care ia drept complinire cu GN cu centru substantivul *zgomot*, în cazul acuzativ.

CIRCUMSTANȚIALUL SOCIATIV

*1.

(a) ***cu niște colegi*** – [$_{GV}$ *Trecuse* [$_{GPrep}$ ***cu*** [$_{GN}$ ***[niște]$_{Det}$ colegi***]]$_{CircSoc}$ *pe Calea Victoriei*]
cu Titi – [$_{PRel}$ *care mergea la braț* [$_{GPrep}$ ***cu*** [$_{GN}$ ***Titi***]]$_{CircSoc}$]
cu un bărbat – [$_{PConj}$ *că iese* [$_{GPrep}$ ***cu*** [$_{GN}$ ***[un]$_{Det}$ bărbat***]]$_{CircSoc}$]

(b)

(b$_1$) ***cu cine*** – [$_{PRel}$[$_{GPrep}$ ***cu cine***]$_{i\,Circ.Soc}$ *a plecat Ionuț* ~~*cu cine*~~$_i$]$_{CD}$, unde ***cu*** introduce un CircSoc (integrat în propoziția relativă interogativă);

(b$_2$) *să fi plecat nu* [$_{GPrep}$ ***cu*** [$_{PRel}$ ***cine$_i$ mi-a spus mie*** (~~*că va pleca*~~ ~~*cu cine*~~$_i$)]]$_{CircSoc}$

(b$_3$) [$_{GPrep}$ ***cu*** [$_{PRel}$ ***cine$_i$ și-a dorit el*** (~~*să plece cu cine*~~$_i$)]]$_{CircSoc}$.

Observație:
În text, apare o propoziție relativă interogativă (b$_1$), în care grupul relativ are funcția CircSoc, diferită de funcția întregii propoziții, și apar două propoziții relative neinterogative fără antecedent (b$_2$, b$_3$), coordonate adversativ, ambele îndeplinind funcția CircSoc (în raport cu regentul *să fi plecat*); în interiorul relativelor neinterogative, funcția relativului coincide cu funcția întregii propoziții, și anume CircSoc pe lângă un verb eliptic (*că va pleca* ***cu cine***, *să plece* ***cu cine***).

**2.

(b) ***cu banii, cu mașina*** – circumstanțiale instrumentale, coordonate prin juxtapunere
[$_{GV}$ [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GN}$ *banii pe care îi are*]]$_{CircInstr}$, [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GN}$ *mașina pe care o conduce*]]$_{CircInstr}$, *îl poate ușor influența*]
cu bun-simț – nume predicativ
[$_{GV}$ *Ionuț a fost* [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GN}$ *bun-simț*]]$_{NP}$]
cu strășnicie – circumstanțial de mod
[$_{GV}$ *a respectat* [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GN}$ *strășnicie*]]$_{CircMod}$ *adevăratele valori*]
cu ce – complement prepozițional
Nu știi [$_{PRel}$ [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GNpron}$ *ce*]]$_{i\,CPrep}$ *te alegi din asemenea relații* ~~*cu ce*~~$_i$].

(c) ***cu toți*** – [$_{GV}$ *coresponda* [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GN}$ *toți pe care îi întâlnise la Paris*]]$_{CPrep}$], unde ***cu*** introduce un CPrep, cerut de verbul cu regim prepozițional *a coresponda (cu)*
cu ce – [$_{GAdv}$ *indiferent* [$_{PRel}$ [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GNpron}$ *ce*]]$_{i\,CPrep}$ *se ocupa fiecare* (~~*cu ce*~~)$_{i\,CPrep}$]], unde ***cu*** introduce un CPrep, cerut de verbul cu regim prepozițional din subordonată *a se ocupa (cu)*
cu alții – *întreținerea* [$_{GN}$ *relațiilor* [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GNpron}$ *alții*]]$_{Compl\ al\ numelui}$], unde ***cu*** introduce un complement al numelui, cerut de un regent care păstrează o „legătură" cu o sintagmă verbală (*a avea* ***relații cu***), ceea ce explică interpretarea grupului prepozițional drept complement.

CIRCUMSTANȚIALUL DE RELAȚIE

**1.

(a) [$_{GPrep}$ ***De meritat***, #]$_{CircRel\ 2}$ [$_{P}$ *toate merită să fie cunoscute*] *și*, [$_{GPrep}$ ***după părerea noastră***, #]$_{CircRel\ 2}$ [$_{P}$ *√lăudate – toate fără excepție*].

(b) *Dar acest răspuns*, [$_{GAdj}$ *îndestulător* [$_{GPrep}$ ***pentru mine***]$_{CircRel\ 1}$]$_{Modif}$, *este* [$_{GAdj}$ *neîndestulător* [$_{GPrep}$ ***pentru alții***]$_{CircRel\ 1}$]$_{NP}$.

(c) [$_{GPrep}$ ***Cât despre spectator***, #]$_{CircRel\ 2}$ [$_{P}$ *el e pus de teatrul modern în condiția în care erau puși de Homer zeii Iliadei*].

(d) [$_{GAdj}$ *Decisivă* [$_{GPrep}$ ***pentru mine***]$_{CircRel\ 1}$]$_{NP}$ *nu este soluția adoptată, ci modul de argumentare a acesteia*.

(e) [$_{GPrep}$ ***în materie de artă,*** #]$_{CircRel\ 2}$ [$_{P}$ *se dădea atoateştiutor*], [$_{P}$ *când, de fapt, era* [$_{GAdj}$ *cunoscător numai* [$_{GPrep}$ ***în pictura românească interbelică***]$_{CircRel\ 1}$]$_{NP}$.

(f) *A postula ca țel cumpătarea nu e,* [$_{GPrep}$ ***# din punctul nostru de vedere, #***]$_{CircRel\ 2}$, *decât un proiect abstract, încă* [$_{GAdj}$ *necolorat* [$_{GAdv}$ ***etic***]$_{CircRel\ 1}$]$_{Modif}$.

(g) *Întâlnim, din păcate, nenumărați oameni de cultură* [$_{GAdj}$ *admirabili* [$_{GPrep}$ ***prin cunoştințele lor***]$_{CircRel\ 1}$]$_{Modif}$, *dar, pe care,* [$_{GVger}$ [$_{GAdv}$ ***omeneşte***]$_{CircRel\ 1}$ *vorbind*]$_{Circ\ metadiscursiv}$, *nu dai doi bani.*

(h) *Există oameni care nu au „organul" bucuriei, oameni* [$_{GAdj}$ [$_{GAdv}$ ***structuralmente***]$_{CircRel\ 1}$ *incapabili* [$_{PConj}$ *să identifice sensul vieții cu experimentarea neîntreruptă a bucuriei*]]$_{Modif}$.

Observație:

De observat că toate grupurile cu funcția $CircRel_2$ sunt extrapropoziționale şi sunt separate prozodic ((a), (c). (e), (f)), în timp ce grupurile cu funcția $CircRel_1$ se integrează în structura altor grupuri ((b), (d), (e), (f), (g), (h)); exemplul (a) include două $CircRel_2$; exemplele (e), (f) cuprind ambele tipuri de circumstanțial de relație; exemplul (g) include două circumstanțiale de relație, ambele de tip (1), al doilea incluzându-se în organizarea unui GV_{ger}, care, în ansamblu, funcționează metadiscursiv.

CIRCUMSTANȚIALUL DE CAUZĂ, CIRCUMSTANȚIALUL DE SCOP, CIRCUMSTANȚIALUL CONDIȚIONAL, CIRCUMSTANȚIALUL CONCESIV, CIRCUMSTANȚIALUL CONSECUTIV

***1. (b)**

Am mers la teatru [$_{PConj}$ *ca să îl văd pe actorul meu preferat*]$_{CircScop}$.

****2.**

Tipul de circumstanțial logico-semantic	Realizarea	Conectorul care introduce circumstanțialul logico-semantic	Grupul sintactic la care se raportează
(a) circumstanțial consecutiv	[$_{PConj}$ *încât mi s-a făcut rău*]	conjuncția *încât*	[$_{GAdv}$ *atât de repede*]
(b) circumstanțial condițional	[$_{PConj}$ *De va şti fata că el ştie*]	conjuncția *de*	[$_{GV}$ *mai rău se va înrăi*]
(c) circumstanțial concesiv	[$_{GPrep}$ *în ciuda lor*]	locuțiunea prepozițională *în ciuda*	[$_{GV}$ *suntem oameni de treabă*]
(d) circumstanțial de scop	[$_{GPrep}$ *pentru a înțelege textele sacre de pretutindeni*]	prepoziția *pentru*	[$_{GV}$ *o să trebuiască să invocăm (...) o sumedenie de teologi şi mistici*]
(e) circumstanțial de cauză	[$_{GVger}$ *fiind creaturile cele mai apropiate de Creator*]	–	[$_{GV}$ *ei trebuie să fi fost creați cei dintâi*]

****3.**

(a) Elementul corelativ al circumstanțialului consecutiv [*pentru a-l mai detalia*] este semiadverbul *prea*, cu funcție sintactică de circumstanțial cantitativ.

(b)
- Elementul corelativ al circumstanţialului consecutiv [*încât să se spună că, dacă noi n-am fi, atunci îngerul nu ar fi*] este, în propoziţia regentă, adverbul *atât (de),* cu funcţie sintactică de circumstanţial cantitativ.
- Elementul corelativ al circumstanţialului condiţional [*dacă noi n-am fi*] este, în propoziţia regentă, adverbul *atunci,* cu funcţie sintactică de circumstanţial condiţional.

(c) Elementul corelativ al circumstanţialului de cauză [*Pentru că oamenii nu mai pot comunica, pentru că îşi închipuie că sunt prea mult în istorie, pentru că acordă prea multe drepturi vieţii iraţionale, individualului, lui „o dată", nebuniei lor*] este, în propoziţia regentă, locuţiunea adverbială *de aceea,* cu funcţie sintactică de circumstanţial de cauză.

(d) Elementul corelativ al circumstanţialului de scop [*să se mai veselească şi prostimea*] este, în propoziţia regentă, locuţiunea adverbială *de aceea,* cu funcţie sintactică de circumstanţial de scop.

Observaţie:

Corelativul circumstanţialului consecutiv se distinge de corelativele altor circumstanţiale prin faptul că are funcţie sintactică diferită de a acestuia (în exemplele de la (a) şi de la (b), corelativele circumstanţialelor consecutive, *prea* şi *atât (de),* au funcţia sintactică de circumstanţial cantitativ).

**4.

(a) $[_{GPrep}$ *pentru a complica puţin lucrurile*$]_{CircScop\ metadiscursiv}$

(b) $[_{PConj}$ *ca să nu pomenim de sumedenia de pericole nedefinite, sub care, fără s-o ştim, stăm în toată clipa*$]_{CircScop\ metadiscursiv}$

(c) $[_{PConj}$ *dacă mi se îngăduie barbarismul*$]_{CircCond\ metadiscursiv}$

(d) $[_{PConj}$ *pentru că pluralul gramatical al cuvântului nu intră în logica mea sentimentală*$]_{CircCauză\ metadiscursiv}$

(e) $[_{PConj}$ *deşi în logica timpului din urmă acest termen pare cam exagerat*$]_{CircConc\ metadiscursiv}$.

***5. (b)

Criterii pentru a deosebi circumstanţialul de cauză de circumstanţialul de scop:

(i) Circumstanţialul de cauză exprimă raportul dintre cauză şi efect, pe când circumstanţialul de scop exprimă raportul dintre intenţie şi realizarea unei acţiuni.

(ii) Acţiunea indicată de circumstanţialul de cauză este anterioară celei din propoziţia regentă, în timp ce acţiunea indicată de circumstanţialul de scop este posterioară acţiunii exprimate în regentă.

(iii) Propoziţia circumstanţială cauzală nu admite modul conjunctiv.

În exemplul dat, se respectă toate criteriile la care răspunde un circumstanţial de scop: se exprimă o relaţie logico-semantică între o intenţie şi realizarea unei acţiuni, acţiunea pe care o indică circumstanţialul de scop este posterioară acţiunii din regentă, subordonata circumstanţială de scop conţine un verb la modul conjunctiv.

***6.

(a) Fiecare dintre enunţurile (a) şi (b) conţine două propoziţii:

(i) $[_{P1}$ *Proiectele noastre existenţiale, „modelele" noastre cereşti sunt*], $[_{P2}$ *chiar dacă în proporţii diferite*], $[_{P1}$ *neîmplinite*].

(ii) $[_{P1}$ *universul acesta articulat*], $[_{P2}$ *deşi imens*], $[_{P1}$ *e încă o construcţie a minţii noastre*].

(b) În (i), circumstanţialul concesiv este realizat prin propoziţia conjuncţională eliptică [*chiar dacă* [sunt] *în proporţii diferite*], iar în (ii), circumstanţialul concesiv este realizat prin propoziţia conjuncţională eliptică [*deşi* [e] *imens*].

Observaţie:

Cele două realizări ale circumstanţialului concesiv sunt propoziţionale, întrucât conectorii conjuncţionali subordonatori (locuţiunea conjuncţională *chiar dacă,* conjuncţia *deşi*) nu pot introduce decât propoziţii.

CIRCUMSTANȚIALUL OPOZIȚIONAL, CIRCUMSTANȚIALUL CUMULATIV, CIRCUMSTANȚIALUL DE EXCEPȚIE

***1.

(a) [$_{PConj}$ *În loc să găsesc o reală prețuire a valorii mele spirituale*] – circumstanțial opozițional, realizat prin propoziție subordonată conjuncțională, introdusă prin locuțiunea conjuncțională *în loc să*; se raportează la complementul direct *decât admirație,* exprimat prin substantiv comun în cazul acuzativ, precedat de semiadverbul restrictiv *decât*;

Observație: Este greșită interpretarea secvenței *decât admirație* ca fiind un circumstanțial de excepție, pentru că lipsește termenul la care se raportează excepția; compară: *N-am găsit* ***decât admirație***$_{CD}$ vs *N-am găsit* *altceva* ***decât admirație***$_{CircExc}$.

[$_{PConj}$ *în loc să găsesc mâini duioase*] – circumstanțial opozițional, realizat prin propoziție subordonată conjuncțională, introdusă prin locuțiunea conjuncțională *în loc să*; se raportează la GV complex, echivalent cu propoziția regentă, *am găsit zvâcniri de animal avid de a-și găsi stăpânul*;

[$_{PConj}$ *În loc să-mi găsesc un suflet doritor* [$_{PConj}$ *să-mi ia cât mai mult*]$_{CPrep}$] – circumstanțial opozițional, realizat prin propoziție subordonată conjuncțională, introdusă prin locuțiunea conjuncțională *în loc să*; CircOpoz se raportează la GV complex, echivalent cu propoziția regentă, *am găsit un trup ce nu avea altă dorință*; PConj include o altă propoziție conjuncțională, cu funcția sintactică de complement prepozițional al adjectivului *doritor (de ceva)*;

decât [$_{PConj}$ *să mi se dea*] = circumstanțial de excepție, realizat prin propoziție subordonată conjuncțională, introdusă prin conjuncția *să,* precedată de semiadverbul restrictiv *decât*; CircExc se raportează la complementul direct *altă dorință,* realizat prin GN complex;

(b) *decât* [$_{GPrep}$ *în* [$_{GN}$ *varianta* [$_{GAdj}$ *„șarmantă"*]$_{Modif}$ [$_{GN}$ *a lui Michel Serres*]$_{Pos}$]] = circumstanțial cumulativ, realizat prin GPrep care include un GN complex, cu centru substantivul *varianta,* în cazul acuzativ, impus de prepoziția *în*; GPrep este precedat de semiadverbul restrictiv *decât*; în propoziția regentă, apare corelativul adverbial *și*; CircExc se raportează și la circumstanțialul de mod realizat adverbial *altfel*;

[$_{GPrep}$ *decât* [$_{GNpron}$ *cei* [$_{PRel}$ *care circulă*]]] – circumstanțial cumulativ, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *decât*; prepoziția ia drept complinire un GN cu centru pronumele demonstrativ semiindependent *cei,* care, la rândul lui, ia drept complinire o propoziție relativă; în propoziția regentă, apare corelativul adverbial *și*; CircExc se raportează și la complementul direct *alți autori,* realizat prin GN complex; dovada că *decât* are, în acest context, statut prepozițional este posibilitatea de a impune caz (*și alți autori* ***decât tine***);

[$_{GPrep}$ *decât* [$_{GN}$ *simplă informație istorică și dogmatică*]] – circumstanțial cumulativ, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *decât*; prepoziția ia drept complinire un GN cu centru substantivul *informație* (însoțit de modificatori), căruia îi impune cazul acuzativ; în propoziția regentă, apare corelativul adverbial *și*; CircExc se raportează și la numele predicativ *altceva,* realizat prin GN cu centru pronume indefinit;

(c) [$_{PConj}$ *pe când cititorul de ziar parcurge articolul fără chef, mimând interesul*] – circumstanțial opozițional, realizat prin propoziție subordonată conjuncțională, introdusă prin locuțiunea conjuncțională *pe când*; CircOpoz se raportează la GV complex, echivalent cu propoziția regentă, *Ziaristul înșiră formule mineralizate simulând originalitatea*;

[$_{GPrep}$ *Cu* [$_{GN}$ *excepția* [$_{GN}$ *suferinzilor*]$_{Compl}$, [$_{GN}$ *a excentricilor*]$_{Compl}$ *și* [$_{GN}$ *a câtorva specialiști autoînvestiți în postura de guru*]$_{Compl}$]] – circumstanțial de excepție, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *cu,* care ia drept complinire un GN complex, cu centru substantivul *excepția* (care are trei complemente nominale coordonate), în cazul acuzativ; CircExc se raportează și la subiectul *nimeni,* realizat prin GN cu centru pronume negativ în cazul nominativ;

[$_{\text{GPrep}}$ *În locul* [$_{\text{GNpron}}$ *ei*]] – circumstanţial opoziţional, realizat prin GPrep cu centru locuţiunea prepoziţională *în locul,* care ia drept complinire un GN cu centru pronumele personal *ei,* căruia prepoziţia îi impune cazul genitiv; CircOpoz se raportează şi la subiectul *acalmia de şes,* realizat prin GN complex, cu centru substantivul *acalmia,* în cazul nominativ; [$_{\text{GPrep}}$ *în locul* [$_{\text{GN}}$ *unui strigăt de triumf*]] – circumstanţial opoziţional, realizat prin GPrep cu centru locuţiunea prepoziţională *în locul,* care ia drept complinire un GN cu centru substantivul *strigăt,* căruia prepoziţia îi impune cazul genitiv; CircOpoz se raportează şi la complementul prepoziţional *cu un scâncet de speranţă,* realizat prin GPrep cu centru prepoziţia *cu,* care ia drept complinire un GN complex.

APOZIŢIA

*1.

Enunţul	Apoziţia	Tipul	Baza	Marcarea
(a)	*Memorialul anticomunist din închisoare*	de echivalenţă	*o carte a lui Nicolae Florescu*	grafică, prin [,]
(b)	*fost militar de carieră devenit ofiţer superior de Securitate*	categorizantă	*el*	grafică, prin [,]
(d)	*a „delegaţiei RPR", din care făceam parte şi eu*	de echivalenţă	*„noastră"*	grafică, prin [()]
(e)	*la Padova*	de echivalenţă	*în străinătate*	grafică, prin [:]
(f)	*istoric literar de valoare*	categorizantă	*Viktor Klemperer*	grafică, prin [,]
	specialist în literatura franceză	categorizantă	*Viktor Klemperer*	grafică, prin [,]
(g)	*„ambasadorul"*	de echivalenţă	*Aninoiu*	grafică, prin [,]
	securistul-şef	de echivalenţă	*Aninoiu*	grafică, prin [,]
	ei, prin presiunile lor, m-au determinat să-mi iau (în sfârşit!) azilul politic	de echivalenţă	*ceea ce eu ezitam să fac*	grafică, prin [:]
(h)	*ca să se ştie*	de echivalenţă	*de ce*	grafică, prin [:]
(i)	*acea recenzie lingvistică favorabilă, în fond meritată*	de echivalenţă	*ceea ce*	grafică, prin [()]
(j)	*a deschide la Berlin, după cel de al Doilea Război Mondial, un lectorat oficial de limba şi literatura română*	de echivalenţă	*un fel de misiune*	grafică, prin [:]
(k)	*profesor de filologie romanică*	categorizantă	*Ulrich Ricken*	grafică, prin [,]
(l)	*alias inflamarea rece*	de echivalenţă	*extazul moderat*	prin apozemul *alias*
	alias izbucnirea în surdină	de echivalenţă	*extazul moderat*	prin apozemul *alias*

*****2.**

„Jurnalul literar" – modificator denominativ, realizat prin substantiv propriu, compus, în cazul nominativ;

Maria Rădulescu – modificator denominativ, realizat prin substantiv propriu, compus, în cazul nominativ; izolat sintactic şi grafic (în prezenţa virgulei), ar fi fost interpretat ca apoziţie (*colega mea, Maria Rădulescu*);

Originalul slav al Evangheliei cu învăţătură a Diaconului Coresi – modificator denominativ, realizat prin substantiv propriu, compus, în cazul nominativ.

Argumente că aceşti modificatori denominativi nu sunt apoziţii:

(a) sunt integraţi sintactic, participând la organizarea GN cu centru substantival (*revista, colega, lucrarea*);

(b) nu sunt echivalenţi referenţial cu centrul de grup (revistă ≠ Jurnalul literar, colegă ≠ Maria Rădulescu, lucrare ≠ *Originalul slav al Evangheliei cu învăţătură a Diaconului Coresi*);

(c) nu sunt suprimabili;

(d) nu se pot acorda în caz cu centrul de grup (**I-am acordat premiul revistei „Jurnalului literar"; *I-am spus colegei mele Mariei Rădulescu; *paginile lucrării „Originalului slav ..."*);

(f) nu pot fi precedaţi de apozeme (**Revista **sau / adică** „Jurnalul literar", *colega mea **sau / adică** Maria Rădulescu, *lucrarea **sau / adică** „Originalul slav ..."*).

PARTEA A III-A

TIPURI DE ENUNȚ

*1.
– *Tot aici sunteți?* – enunț simplu, interogativ (interogație totală);
– *Plecați, plecați degrabă!* – enunț simplu (cu verbul repetat), imperativ;
Crăcănel, Pampon şi Mița, toți trei, vă caută să facă scandal ... – enunț complex (prin subordonare), asertiv;
– *'Aide!* – enunț simplu, neanalizabil, imperativ;
– *Aşa sunt eu ...; Uite şi prietenii.* – enunțuri simple, asertive;
– *Dracul să te ia!* – enunț simplu, optativ;
– *Lasă-mă.* – enunț simplu, imperativ;
– *Cine-i ăsta?* – enunț simplu, interogativ.

*2. **(c).** Propozițiile sunt: [$_{P1}$ *Şi-a strâns lucrurile*], [$_{P2}$ *a plecat repede*] [$_{P3}$ *(înainte de) a ne spune* [$_{P4}$]] şi [$_{P4}$ *ce se întâmplase*]. P3 e organizată în jurul unui verb la formă non-finită şi încorporează P4 în poziția de complement direct.

**3.
Enunțuri alcătuite prin coordonare de propoziții:
(b) [$_{P1}$ *Nu mai scriu de mult în caiete cu dungă albastră pe margine*], *dar* [$_{P2}$ *senzația aceea de început emoționat şi plin de cele mai optimiste intenții o păstrez*].
(d) [$_{P1}$ *În felul acesta, locul exegeților rămas vacant este ocupat, cu multă ironie, chiar de scriitori,*] *iar* [$_{P2}$ *celebra şi îndelungata opoziție dintre cele două categorii duşmane dispare prin simpla separare a domeniilor de activitate*].
Enunț alcătuit prin subordonare de propoziții:
(a) [$_{P1}$ *Se întâmplă adesea* [$_{P2}$ *ca un scriitor să fie întrebat* [$_{P3}$ *cum scrie*]]].
Enunț alcătuit prin coordonare şi subordonare de propoziții:
(c) [$_{P1}$ *Adevărului unanim recunoscut* [$_{P2}$ *potrivit căruia literatura poate exista fără critică*], *dar* [$_{P3}$ *critica nu poate exista fără literatură*], *critica îi opune încăpățânata demonstrație a criticii* [$_{P4}$ *care poate exista prin critică*], *a criticii* [$_{P5}$ *care scrie despre critică*], *a criticii* [$_{P6}$ *care nu numai că nu respectă literatura*], *dar* [$_{P7}$ *nici măcar nu o mai citeşte*].

STRUCTURA INFORMAȚIONALĂ A ENUNȚULUI

*1.
(a) *L-au adus la secție pe Vasile. El*$_{\text{TEMĂ}}$ *e vinovatul*$_{\text{REMĂ}}$.
Facem o reformă a justiției. Justiția$_{\text{TEMĂ}}$ *e problema noastră principală*$_{\text{REMĂ}}$.
(b) *Căutăm un vinovat?* ***El***$_{\text{REMĂ}}$ *e vinovatul*$_{\text{TEMĂ}}$.
Trebuie să schimbăm actuala stare de lucruri. ***Justiția***$_{\text{REMĂ}}$ *e problema noastră principală*$_{\text{TEMĂ}}$.

*2. Focalizarea se poate obţine:
(a) prin accent frastic (în forma rostită, orală a enunţului): *Mătuşa mea soseşte **mâine**, cu trenul de 5.30*;
(b) prin modificare de topică (plasare în poziţie iniţială) şi accent frastic: ***Mâine** soseşte mătuşa mea, cu trenul de 5.30;*
(c) prin marcarea cu ajutorul unui focalizator, asociată sau nu mijloacelor de mai sus: ***Chiar mâine** soseşte mătuşa mea, cu trenul de 5.30; Mătuşa mea soseşte **chiar mâine**, cu trenul de 5.30.*
În plus, enunţul poate fi completat printr-o secvenţă care actualizează contrastivitatea: ***Mâine** soseşte mătuşa mea, cu trenul de 5.30, **nu azi**.*

**3.
(a)
P1: $[_{TEMA}$ ***Prozatorul Florin Lăzărescu***$_1]$ *a mărturisit că* $[_{P2}]$
P2: $[_{TEMA}$ ***Ø***$_1]$ *nu prea „şi-a făcut temele de data aceasta"*
P3: (pentru că), $[_{TEMA}$ ***în momentul dialogului, Ø***$_1]$ *se pregătea* $[_{P4}]$
P4: $[_{TEMA}$ ***Ø***$_1]$ *să plece în străinătate.*
P5: $[_{TEMA}$ ***Despre volumele*** $[_{P6}]$, *Ø*$_1$ *a spus:*
P6: $[_{TEMA}$ ***care***$]$ *i-au atras atenţia*
P7: $[_{TEMA}$ ***Cărţile***$]$ *... ţin strict de pasiunile mele.*
P8: $[_{TEMA}$ ***care***$]$ *mă interesează*
P9: $[_{TEMA}$ ***De vreun an, Ø***$]$ *sunt pasionat de fotografie*
P10: (aşa că) $[_{TEMA}$ ***Ø*** $]$ *urmăresc albume, cărţi de estetică.*
În P1, P2, P3, P4, P5, tema este: un GN (în P1), reluat anaforic, prin anafora Ø, „subiect subînţeles" (în P2, P3, P4, P5). În enunţul următor, la pers. 1 sg. (P9, P10), tema este subiectul inclus (cu acelaşi referent).
În P3 şi P9, din secvenţa tematică fac parte şi circumstanţialele situative (de timp) *în momentul dialogului* şi *de vreun an.*
(b) Tematizarea se realizează în P5 şi P7, prin avansarea componentelor sintactice.

ANAFORA

**1.
(a)
- [***Muscelenii***]$_i$ *din* ***care***$_i$ *mă trag*; ***care*** – pronume relativ;
- [***noaptea***]$_i$ ***când***$_i$ *îi strigă*; ***când*** – adverb relativ;
- [***Muscelenii***]$_i$ *...* ***îi***$_i$ *strigă cineva*; ***îi*** – pronume personal clitic;
- [***Muscelenii***]$_i$ *... ies* ***toţi***$_i$; ***toţi*** – pronume nehotărât;
- [***Muscelenii***]$_i$ *... mediocritatea* ***fiecăruia***$_i$; ***fiecăruia*** – pronume nehotărât.

(b)
- [***Îmi fac cadou, de ziua mea, zece pagini din Hegel***]$_i$ ... ***Ø***$_i$ *e un lux*; anaforă zero, profrază;
- [***iureşul de urgenţe***]$_i$ *... în* ***care***$_i$ *sunt prins*; ***care*** – pronume relativ;
- *să-mi folosesc timpul* ***altfel***$_i$; ***altfel*** – adverb de mod, cu o decodare contextuală aproximativă.

(c)

- *un mod* [***aparte***]$_i$ *de a gândi și a acționa ... **așa**$_i$ l-au pomenit; **așa**$_i$ se mai comportă și azi*; ***așa*** – adverb de mod;
- [***un mod aparte de a gândi și a acționa***]$_i$ ... ***l***$_i$*-au pomenit*; ***l-*** – pronume personal clitic;
- [***oameni în vârstă***]$_i$ ... ***câți***$_i$ *mai sunt în viață*; ***câți*** – pronume relativ;
- ***ceilalți***$_i$ ... [***tinerii***]$_i$; ***ceilalți*** , pronume demonstrativ de diferențiere;
- [***tinerii***]$_i$ ... ***și***$_i$*-au schimbat mentalitatea*; ***și*** – pronume reflexiv, clitic de dativ, valoare posesivă;
- [***tinerii***]$_i$ ... [***toți***]$_i$ *sunt fascinați*; ***toți*** – pronume nehotărât;
- [*fascinați **de discoteci, de baruri, de jocuri de noroc***]$_i$ ... *numai **asta**$_i$ îi interesează*; ***asta*** – pronume demonstrativ cu valoare neutră;
- [***tinerii***]$_i$ ... ***îi***$_i$ *interesează*; ***îi*** – pronume personal clitic;
- [***asta***]$_i$ ... *nimic **altceva***$_i$; ***altceva*** – pronume nehotărât;
- [***Școala***]$_i$ ... ***unde***$_i$; ***unde*** – adverb relativ;
- [***tinerii***]$_i$ ... *(de) **ei***$_i$; ***ei*** – pronume personal, formă accentuată;
- [***biserica***]$_i$ ... *(în) **care***$_i$; ***care*** – pronume relativ;
- [***tinerii***]$_i$ ... ***toți***$_i$; ***toți*** – pronume nehotărât;
- [***În satele de munte***]$_i$ ... *(de) **acolo***$_i$; ***acolo*** – adverb de loc.

Observații:

În text, apar aproape numai anaforice (cu sursa referențială așezată anterior), exceptând un singur cataforic (*ceilalți*$_i$ *... tinerii*$_i$), cu sursa referențială postpusă.

În text, un singur reflexiv, cu formă de persoana a 3-a, este anaforic pur (***și****-au schimbat mentalitatea*); celelalte reflexive sunt fie formanți ai verbului (***se*** *comportă*, ***s****-a depărtat*, ***se*** *gândesc, să **se** îmbogățească*), netrimițând la o sursă referențială, fie au forme de persoana 1 (***îmi*** *fac cadou, să-**mi** folosesc timpul*), care funcționează, simultan, ca anaforice și ca deictice: sunt anaforice, în măsura în care trimit la subiect, și deictice, în măsura în care subiectul, fiind de persoana 1, se decodează deictic.

DEIXISUL

****1.**

(a)

ai = formă verbală de indicativ prezent, persoana 2 sg. – deixis temporal și personal

am lăsat = formă verbală de indicativ perfect compus, persoana 1 sg. – deixis temporal și personal

pot să duc = forme verbale de indicativ și conjunctiv prezent, persoana 1 sg. – deixis temporal și personal

comand – formă verbală de indicativ prezent, persoana 1 sg. – deixis temporal și personal

adu, ia, du – forme verbale de imperativ, pers. 2 sg. – deixis personal, social și temporal

în antrețel = GN circumstanțial de loc – deixis spațial

(î)ncoa = adverb, circumstanțial de loc – deixis spațial

astea = pronume demonstrativ – deixis „al entității" și spațial

sus = adverb, circumstanțial de loc – deixis spațial

aici = adverb, circumstanțial de loc – deixis spațial

(b)

Avea [*o valiză și o geantă*]$_i$. ***Astea***$_i$ *erau bagajele lui.*

Aranjase lucrurile bine: jos, pe cele de care avea mai mare nevoie; ***sus****, pe cele la care umbla rar.*
A ajuns [la Ploieşti]$_i$ şi de ***aici****$_i$ a luat trenul spre Bucureşti.*

MODALIZAREA

***1. (b), (e).**

****2.**
sigur (se rămânea) – adverb, circumstanţial de modalitate – modalizare epistemică (de certitudine)
poate (nu cu ...) – adverb, circumstanţial de modalitate – modalizare epistemică (de incertitudine)
sigur (că ...) – adverb, predicat adverbial – modalizare epistemică (de certitudine)
ar fi bine – predicat complex – verbul *a fi* la condiţional, operator copulativ + adverbul *bine*, nume predicativ – modalizare apreciativă
În apariţiile sale din text – *să poată (aplica), (încă) nu poate* –, verbul *a putea* nu are sensuri propriu-zis modale, pentru că se referă la abilităţi sau la circumstanţe exterioare, obiective; totuşi, din punct de vedere sintactic, se comportă ca un modalizator.

NEGAŢIA

1.** Negaţii propoziţionale: ***nu *e (o relaţie administrativă),* ***nu*** *e (o lege).* Negaţie de constituent: ***nu*** *(simplul fapt).*

***2.** Negaţii expletive: **(b)** şi **(d)**.
(b) *Câte n-a făcut de dragul ei! = Câte a mai făcut de dragul ei!*
(d) *Mă tem să nu te rătăceşti în centru. = Mă tem că ai putea să te rătăceşti în centru.*

DISCURSUL RAPORTAT

***1.**
a declara: verb de declaraţie în ambele tipuri de discurs
– în discursul direct, antepus: *El declară: Vom câştiga.*; postpus: *Vom câştiga, declară el.*
– în discursul indirect: *El declară că vor câştiga.*

a arăta: verb de declarație în ambele tipuri de discurs; nu e folosit, de obicei, în antepunere față de secvența citată
– în discursul direct: antepus: ?*Ea arată: Au apărut unele probleme.*; postpus: *Au apărut unele probleme, arată ea.*
– în discursul indirect: *Ea arată că au apărut unele probleme.*
a rosti: verb de declarație doar în discursul direct
– în discursul direct, antepus: *Ion rostește grav: Au întârziat.*; postpus: *Au întârziat, rostește Ion.*
– în discursul indirect: **El rostește că au întârziat.*

**2.
(a) *făcu* (Atanasiu Gică)
(b) Interjecția *păi,* marcator conversațional care declanșează anumite implicații, nu poate fi transpusă, iar ambiguitatea ei e greu de explicat în trecerea în vorbire indirectă (*Păi?!* = vorbitorul atrage atenția asupra relevanței replicii precedente: ziua fiind sâmbătă, nu este validă presupunerea *Poate n-o mai bate*).
Pronumele demonstrativ *ăsta,* cu rol deictic, nu poate fi înlocuit de un anaforic sau explicitat în lipsa contextului mai larg, care să arate despre ce obiect este vorba.

***3.
(a) Clar marcată ca monolog interior în discurs indirect liber este secvența *Da' nici nu-i vine să plece, nu se-ndură,* la pers. 3 sg., dar cu indicii ale vorbirii personajului (forma orală *da';* exprimarea cauzei prin juxtapunere). Și secvența finală – *Curtea pustie, ăla la Matracucă, Ivona dracu' s-o ia pe unde...* – reprezintă un enunț care poate fi interpretat ca fiind în stil indirect liber, pentru că are mărci de oralitate și subiectivitate (*ăla, dracu'* etc.). Totuși, enunțul anterior cuprinde un verb de declarație (*își șoptește*) și o secvență de discurs direct (nemarcată grafic prin ghilimele sau prin linie de dialog): *Cap sec, cap sec,* astfel că și secvența finală (care nu cuprinde forme verbale de pers. 3 sg.) ar putea fi interpretată ca fiind în discurs direct, nemarcat grafic.
(b) Monologul interior în discurs indirect liber este semnalat de elementele lexicale care indică procese interioare (*îi venise ideea*). Se trece, de fapt, de la discursul direct, marcat ca atare („*Cât de gentil știa să fie ...*"), la discursul indirect liber, relatat la pers. 3 sg. (*strânsese ... se întrebase ... să ascundă*), dar cu mărci intonaționale de discurs direct (*Unde? Unde?*) și cu elemente lexicale aparținând modului de a vorbi al personajului (arhaismul *lenjuri*).
(c) O primă secvență în discurs indirect liber relatează gândurile personajului Lizoanca, la persoana 3 sg. (*era de acord*), dar cu deicticele (*oamenii ăștia*) și expresiile colocviale (*să-i zică vreo două*) care corespund perspectivei personajului. A doua secvență în discurs indirect liber relatează gândurile personajului Sanitara, tot la persoana 3 sg. (*își dădu seama*) și cu elemente deictice și colocvial-argotice (*boarfa aia, să le strângă dracu', undeva*).

CONECTORI PRAGMATICI

**1.
(a) Conectorii de structurare discursivă, care organizează ierarhic ideile privitoare la *logică,* sunt *în primul rând* și *în al doilea rând.*
(b) Conectorii corelativi care organizează discursul sunt *pe de o parte* (introducând perspectiva artistului) și *pe de altă parte* (care introduce perspectiva criticului).

****2.**

- Conectorul *deci* poate lega două acte de vorbire, precum promisiunea şi ordinul: *Îţi promit că te voi vizita altă dată, **deci** nu mai insista cu invitaţia!*
- Conectorul *deci* poate marca o confirmare:
  – Ar trebui să ne mai întâlnim o dată pentru a încheia lucrarea.
  *– **Deci** ne mai întâlnim o dată.*
- Conectorul *dar* poate lega două acte de vorbire de tip ordin: *Mănâncă repede, **dar** nu da pe jos mâncarea!*
- Conectorul *dar* poate marca o rectificare:
  – Ai întârziat!
  *– **Dar** la ora asta era anunţată şedinţa!*

*****3.**

(a) Conectorii *mai întâi, apoi, cât priveşte cazul meu* au rolul de a structura discursul, delimitând cele trei paragrafe, care reprezintă argumente organizate ierarhic pentru ceea ce se anunţă la început (în paragraful preliminar): *mai întâi* (introduce un raţionament cu caracter general), *apoi* (indică adaosul la cele enunţate anterior), *cât priveşte cazul meu* (indică o situaţie particulară).

Observaţie:

Cât priveşte cazul meu este, din punct de vedere sintactic, circumstanţial de relaţie.

(b)

pentru că – introduce o explicaţie;
însă – marchează o opoziţie între două interpretări;
altminteri – semnalează justificarea alegerii autorului (care îşi exprimă motivele neacceptării posibilităţii alternative)

*****4.**

de aici – conectorul pragmatic marchează explicaţia pentru *ideea unei duble consimţiri;*
deci – conectorul pragmatic introduce o explicaţie pentru ceea ce înseamnă *consimţirea la călăuzire;*
însă – conectorul pragmatic semnalează o deducţie din tot ce s-a enunţat anterior în legătură cu *scenariul puterii;*
or – conectorul pragmatic introduce o nouă temă de discurs (o a doua premisă a unui argument, decisivă pentru concluzie): *alte două scenarii;*
într-un prim caz – conectorul pragmatic introduce explicaţia pentru unul din „scenariile" anunţate anterior (*Or, în lumea reală a istoriei sunt mai frecvente alte două scenarii*);
într-un al doilea caz – conectorul pragmatic introduce explicaţia pentru cel de al doilea „scenariu" anunţat anterior.

SURSE

Acterian, J., *Jurnalul unei fete greu de mulțumit*, București, Humanitas, 2007.
Adameşteanu, G., *Dimineață pierdută*, Bucureşti, Cartea Românească, 1983.
Arghezi, T., *Pagini din trecut*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1956.
Blandiana, A., *Autoportret cu palimpsest*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1986.
Blandiana, A., *Calitatea de martor*, Bucureşti, Cartea Românească, 1970.
Caragiale, I. L., *Opere*, I–IV, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2000.
Caragiale, M., *Craii de Curtea-Veche*, Bucureşti, Editura Tineretului, 1968.
Călinescu, G., *Bietul Ioanide*, Chişinău, Grupul Editorial Litera, Bucureşti, Editura Litera Internațional, 2001.
Călinescu, G., *Enigma Otiliei*, Bucureşti, Albatros, 1976.
Călinescu, G., *Scrinul negru*, Bucureşti, Minerva, 1987.
Cărtărescu, M., *Frumoasele străine*, Bucureşti, Humanitas, 2010.
Cărtărescu, M., *Nostalgia*, Bucureşti, Humanitas, 1993.
Cărtărescu, M., *Orbitor*, Bucureşti, Humanitas, 2007.
Cimpoeşu, P., *Erou fără voie*, LiterNet, 2002.
Creangă, I., *Opere*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2000.
Creangă, I., *Amintiri din copilărie*, Iaşi, Institutul European, 1996.
Dimov, L., *Scrisori de dragoste*, Iaşi, Polirom, 2003.
Djuvara, N., *Există istorie adevărată?*, Bucureşti, Humanitas, 2006.
Dumitriu, D., *Prințul Ghica*, I-III, Bucureşti, Cartea Românească, 1982-1986.
Eliade, M., *Domnişoara Christina*, Bucureşti, Editura Minerva, 1996.
Gârbea, H., *Enigme în oraşul meu*, Bucureşti, Editura Fundației PRO, 2001.
Gârbea, H., *Rață cu portocale*, LiterNet, 2002.
Georgescu, P., *Între timp*, Bucureşti, Cartea Românească, 1990.
Golopenția, S., *Viața noastră cea de toate zilele*, Bucureşti, Curtea Veche, 2009.
Groşan, I., *Caravana cinematografică*, Bucureşti, Cartea Românească, 1985.
Groşan, I., *O sută de ani de zile la porțile orientului*, Braşov, Aula, 2002.
Ibrăileanu, G., *Privind viața. Adela. Amintiri*, Bucureşti, Minerva, 1987.
Iorga, N., *Cugetări*, Bucureşti, Albatros, 1973.
IVLRA = L. Ionescu-Ruxăndoiu (coord.), *Interacțiunea verbală în limba română actuală. Corpus selectiv. Schiță de tipologie*, Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti, 2002.
Lăzărescu, F., *Ce se ştie despre ursul Panda*, Iaşi, Polirom, 2003.
Lefter, I. B., C. Vlasie (eds.), *Nicolae Manolescu – 70*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2009.
Liiceanu, G., *Despre limită*, Bucureşti, Humanitas, 1994.
Liiceanu, G., *Despre ură*, Bucureşti, Humanitas, 2007.
Liiceanu, G., *Jurnalul de la Păltiniş*, ediție revăzută şi adăugită, Bucureşti, Humanitas, 1991.
Liiceanu, G., *Scrisori către fiul meu*, Bucureşti, Humanitas, 2008.
Liiceanu, G., *Uşa interzisă*, Bucureşti, Humanitas, 2002.
Maiorescu, T., *Critice*, Bucureşti, Editura Fundației Culturale Române, 1996.
Manolescu, N., *Istoria critică a literaturii române*, Piteşti, Paralela 45, 2008.
Manolescu, N., *Viață şi cărți. Amintirile unui cititor de cursă lungă*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2009.
Marin, S., *Carte de bucate*, Editura Lider, Bucureşti, f.a.

Marino, A., *Pentru Europa*, Iaşi, Polirom, 1995.
Mălăncioiu, I., *Călătorie spre mine însămi*, ediţia a II-a, Iaşi, Polirom, 2000.
Niculescu, Al., *Peregrinări universitare europene,* Bucureşti, Editura Logos, 2010.
Nandriş-Cudla, A., *20 de ani în Siberia, Destin bucovinean,* Bucureşti, Humanitas, 1991.
Noica, C., *Mathesis sau bucuriile simple,* Bucureşti, Humanitas, 1992.
Noica, C., *Modelul cultural european,* Bucureşti, Humanitas, 1993.
Octavian, T., *Povestiri alese*, 2 vol., Bucureşti, Editura Jurnalul, 2006.
Paraschivescu, R., *Balzar bizar*, ediţia a II-a, Bucureşti, Humanitas, 2007.
Paraschivescu, R., *Dintre sute de clişee,* Bucureşti, Humanitas, 2009.
Paraschivescu, R., *Ghidul nesimţitului*, Bucureşti, Humanitas, 2006.
Patapievici, H.-R., *Despre idei şi blocaje*, Bucureşti, Humanitas, 2007.
Pavel, D., *Cine, ce şi de ce? Interviuri despre politică şi alte tabuuri,* Iaşi, Polirom, 1998.
Pleşu, A., *Comèdii la Porţile Orientului,* Bucureşti, Humanitas, 2005.
Pleşu, A., *Despre îngeri,* Bucureşti, Humanitas, 2003.
Pleşu, A., *Minima moralia. Elemente pentru o etică a intervalului,* Bucureşti, Cartea Românească, 1998.
Pleşu, A., *Note, stări, zile,* Bucureşti, Humanitas, 2010.
Petrescu, Camil, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război,* Bucureşti, Editura Eminescu, 1980.
Popescu, C. T., *Cuvinte rare,* Iaşi, Polirom, 2009.
Popescu, S., *Exuvii,* Iaşi, Polirom, 2004.
Preda, M., *Cel mai iubit dintre pământeni,* ediţia a II-a, Bucureşti, Cartea Românească, 1984.
Puşcariu, S., *Memorii,* Bucureşti, Minerva, 1978.
Ruşti, D., *Lizoanca la 11 ani,* Bucureşti, Editura Trei, 2009.
Rebreanu, L., *Ion,* Bucureşti – Chişinău, Grupul Editorial Litera, 2001.
Sebastian, M., *Accidentul. Oraşul cu salcâmi,* Bucureşti, Adevărul Holding, 2009.
Stancu, Z., *Constandina, Uruma, Ce mult te-am iubit,* Bucureşti, Jurnalul Naţional, 2010.
Steinhardt, N., *Jurnalul fericirii,* Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2003.
Ultimele însemnări ale lui Mateiu Caragiale însoţite de un inedit epistolar precum şi indexul fiinţelor, lucrurilor şi întâmplărilor în prezentarea lui Ion Iovan, Bucureşti, Curtea Veche, 2008.
Vianu, I., *Exerciţiu de sinceritate,* Iaşi, Polirom, 2009.

Adevărul literar şi artistic
Dilema
Observator cultural

Elaborată sub egida Academiei Române, la câțiva ani după *Gramatica Academiei*, ***Gramatica de bază a limbii române*** răspunde solicitării de a se realiza o lucrare mai simplă ca organizare și mai redusă ca dimensiuni, incluzând datele esențiale pentru înțelegerea structurii și a funcționării de ansamblu a limbii române.

Recomand cu căldură această lucrare, pe care o consider valoroasă și utilă nu numai pentru noutățile pe care le conține, ci mai ales pentru caracterul ei declarat explicativ, evidențiat prin raportarea constantă la tradiția gramaticii românești. Sunt convins că va trezi interesul tuturor acelora care sunt preocupați de problematica actuală a domeniului: autori de manuale moderne, profesori, studenți, elevi.

Acad. **Marius Sala**

Caietul de exerciții care însoțește *Gramatica de bază a limbii române* este un instrument de lucru practic, destinat, în egală măsură, profesorilor și elevilor, asigurând dirijarea studiului gramaticii atât către aspecte reprezentative, tipice pentru modelul propus de *Gramatica de bază*, cât și către anumite dificultăți de interpretare.

Organizarea *Caietului* urmează, în general, structura *Gramaticii* și conține exerciții de recunoaștere și de analiză, exerciții de construcție, de segmentare, de interpretare a unor exemple, a unor situații aparent asemănătoare, precum și teste-grilă.

www.universenciclopedic.ro

9 786068 162690